

Latvijas Universitātes
Juridiskās fakultātes
Civiltiesisko zinātņu katedra

Promocijas darbs

Līzinga līgumu kvalifikācija un saturs Latvijas privāttiesībās

Doktorantūras pilna laika

dienas nodaļas students

Lauris Leja

Dokt 020302

Zinātniskais vadītājs

prof. *Dr.habil.iur.* K.Torgāns

2006.gada 20.decembris

Rīga

SATURA RĀDĪTĀJS

	Lpp.
Satura rādītājs	2
Promocijas darbā lietotie saīsinājumi	7
Ievads	8
A. Līzinga darījumu saimnieciskā nozīme	8
B. Promocijas darba mērķi	9
C. Avoti, metadaloģija un tiesiskās konstrukcijas	10
D. Promocijas darba struktūra	11
1. DAĻA. Līzinga līgumu kvalifikācija Latvijas privāttiesībās	13
1. NODAĻA. Vispārīgs ieskats līzinga līgumu kvalifikācijas problēmā	13
1.1.1. Līzinga līgumu veidi	13
1.1.1.1. Līzinga veidu klasifikācija	13
1.1.1.2. Finanšu līzinga līgumus raksturojošās pazīmes	17
1.1.1.3. Operatīvos līzinga līgumus raksturojošās pazīmes	21
1.1.1.4. Līzinga līgumu paveidus un modifikācijas raksturojošās pazīmes	23
1.1.2. Līzinga līgumu kvalifikācija dažādu ārvalstu normatīvajos aktos un tiesu praksē	24
1.1.2.1. Līzinga līgumu kvalifikācija Francijas normatīvajos aktos un tiesu praksē	24
1.1.2.2. Līzinga līgumu kvalifikācija ASV normatīvajos aktos un tiesu praksē	25
1.1.2.3. Līzinga līgumu kvalifikācija Vācijas normatīvajos aktos un tiesu praksē	31
1.1.2.4. Līzinga līgumu kvalifikācija Nīderlandes, Itālijas, Lielbritānijas, Beļģijas un Luksemburgas normatīvajos aktos un tiesu praksē	32
1.1.3. Līzinga līgumu kvalifikācija Latvijas normatīvajos aktos un tiesu praksē	33
1.1.3.1. Latvijā saistošie normatīvie akti, kuros minēts līzings	33
1.1.3.2. Līzinga līgumu kvalifikācija UNIDROIT konvencijā	34
1.1.3.3. Līzinga līgumu kvalifikācija likumos un Ministru kabineta noteikumos	37
1.1.3.4. Līzinga līgumu kvalifikācija LR Augstākās tiesas Senāta spriedumos	39
2.NODAĻA. Līguma nosaukuma un tajā ietvertu noteikumu nozīme līzinga līgumu kvalifikācijas noteikšanā	41
1.2.1. Pušu izvēlētā līguma nosaukuma nozīme līzinga līgumu kvalifikācijas noteikšanā	41
1.2.2. Līgumā ietvertu noteikumu nozīme līzinga līgumu kvalifikācijas noteikšanā	44

3.NODAĻA. Iespējas izvērtēšana uzskatīt līzingu līgumus par identiskiem kādam no Civillikumā regulētajiem līgumu veidiem	48
1.3.1. Iespējas izvērtēšana uzskatīt finanšu līzingu līgumus par identiskiem kādam no Civillikumā regulētajiem līgumu veidiem	48
1.3.1.1. Aizdevums	48
1.3.1.2. Pilnvarojuma līgums	50
1.3.1.3. Noma	52
1.3.1.4. Pirkums	55
1.3.2. Iespējas izvērtēšana uzskatīt operatīvā līzingu līgumus par identiskiem kādam no Civillikumā regulētajiem līgumu veidiem	57
4.NODAĻA. Finanšu līzingu līguma atzīšana par patstāvīgu vai jauktu saistību līgumu kā alternatīva pakļaušanai kāda Civillikumā regulēta līguma noteikumiem	59
1.4.1. Jaunu līgumu veidu veidošanas pieļaujamība	59
1.4.2. Tiesību doktrīnās paustie uzskati	60
1.4.3. Kritēriji, kas ņemami vērā, izvērtējot iespēju kvalificēt finanšu līzingu līgumus kā kādu Civillikumā regulētu līgumu	63
5.NODAĻA. Tāda Civillikumā regulēta līguma noskaidrošana, kura priekšmets atbilst finanšu līzingu līgumu priekšmetam	65
1.5.1. Finanšu līzingu līgumu aizdevumlīgumiskā kvalifikācija	65
1.5.1.1. Lietas aizdevums	65
1.5.1.2. Naudas līdzekļu aizdevums	66
1.5.2. Finanšu līzingu līgumu pilnvarojumlīgumiskā kvalifikācija	69
1.5.3. Finanšu līzingu līgumu nomlīgumiskā kvalifikācija	74
1.5.3.1. Sinalagma starp līzingu maksājumiem un līzingu objekta lietošanu	74
1.5.3.2. Līzingu devēja atteikšanās no atbildības par lietas piegādi un par piegādātās lietas trūkumiem atbilstība nomas tiesiskajam regulējumam	78
1.5.3.3. Lietas lietojamības nenodrošināšanas no līzingu devēja puses atbilstība nomas tiesiskajam regulējumam	80
1.5.3.4. Lietas nejaušas bojāejas un bojāšanās risku uzlikšanas līzingu ņēmējam atbilstība nomas tiesiskajam regulējumam	81
1.5.3.5. Līzingu objekta iegādes procesa atbilstība nomas tiesiskajam regulējumam	82
1.5.3.6. Līzingu objekta vērtības zuduma atbilstība nomas tiesiskajam regulējumam	83

1.5.3.7. Līzings ņēmēja tiesību saņemt daļu no līzings objekta pārdošanas ienākumiem atbilstība nomas tiesiskajam regulējumam	85
1.5.3.8. Līzings ņēmējam līgumiski uzlikta pienākuma līzings līguma termiņa beigās pirkt līzings objektu atbilstība nomas tiesiskajam regulējumam	85
1.5.3.9. Pirkšanas izvēles tiesības (par cenu, kas nav uzskatāma par simbolisku) atbilstība nomas tiesiskajam regulējumam	86
1.5.3.10. Pirkšanas izvēles tiesības par simbolisku cenu atbilstība nomas tiesiskajam regulējumam	91
1.5.3.11. Līguma pagarināšanas par simbolisku atlīdzību atbilstība nomas tiesiskajam regulējumam	93
1.5.4. Finanšu līzings līgumu pirkumlīgumiskā kvalifikācija	94
1.5.4.1. Liettiesiska rakstura lietojuma tiesības pirkums	94
1.5.4.2. Saistību tiesību rakstura lietošanas tiesības pirkums	95
1.5.4.3. Līzings objekta pirkums	97
2.DAĻA. Finanšu līzings līguma pušu tiesību un pienākumu normatīvais un līgumiskais regulējums.....	101
1.NODAĻA. Līzings devēja atbildība par lietas trūkumiem	101
2.1.1. Līzings devēja atbildības par lietas trūkumiem normatīvais regulējums	101
2.1.1.1. Ja attiecīgais finanšu līzings līgums kvalificējams kā nomas līgums	101
2.1.1.2. Ja attiecīgais finanšu līzings līgums kvalificējams kā pirkuma līgums	103
2.1.2. Līgumiska līzings devēja atbildības izslēgšana par lietas trūkumiem	105
2.1.2.1. Līgumiskie noteikumi	105
2.1.2.2. Tiesiskās sekas gadījumā, ja līgumiska līzings devēja atbildības izslēgšana par lietas trūkumiem ir spēkā esoša	108
2.1.2.3. Līgumisko noteikumu (par līzings devēja atbildības par lietas trūkumiem izslēgšanu) spēkā esamības izvērtējums	110
2.NODAĻA. Tiesiskās sekas, ja lietas ar trūkumiem piegādes gadījumā līzings ņēmējs izmanto savas prasījuma tiesības pret piegādātāju	123
2.2.1. Tiesiskās sekas, ja tiek apmierināta prasība par pirkuma maksas samazināšanu vai prasība par līzings objekta aizstāšanu	123
2.2.2. Tiesiskās sekas, ja tiek apmierināta prasība par piegādes līguma atcelšanu	126
2.2.2.1. Piegādes līguma atcelšana kā pamats piegādes līguma izpildījumu atgriešanai vai atlīdzināšanai	126
2.2.2.2. Piegādes līguma atcelšanas ietekme uz finanšu līzings līguma spēku	129
2.2.2.2.1. Tiesiskā nedrošība un iespējamie risinājumi	129

2.2.2.2.2. Piemērotākā un pamatotākā risinājuma noskaidrošana	130
2.2.2.3. Pušu tiesības un pienākumi līzings līguma atcelšanas gadījumā	136
2.2.2.3.1. Ja līzings līgums zaudē spēku <i>ex tunc</i>	136
2.2.2.3.2. Ja līzings līgums zaudē spēku <i>ex nunc</i>	138
2.2.2.3.3. Līzings ņēmēja tiesību pārtraukt līzings maksājumus rašanās brīdis	138
3.NODAĻA. Līzings devēja atbildība par lietas nepiegādi vai novēlotu piegādi	142
2.3.1. Normatīvais regulējums līzings devēja atbildībai par lietas piegādi	142
2.3.2. Līgumiska līzings devēja atbildības izslēgšana par lietas piegādi	143
2.3.2.1. Līgumiskie noteikumi	143
2.3.2.2. Attiecīgo līgumisko noteikumu spēkā esamības izvērtējums	145
4.NODAĻA. Lietas un pretizpildījuma riska nešana	149
2.4.1. Likumiskais regulējums	149
2.4.2. Līgumiskais regulējums	151
2.4.2.1. Līgumu noteikumi	151
2.4.2.2. Līgumisko noteikumu spēkā esamības izvērtējums	154
2.4.2.2.1. Lietas riska nešana	154
2.4.2.2.2. Pretizpildījuma riska nešana	160
5.NODAĻA. Piegādātāja izpildspējas riska nešana	165
2.5.1. Likumiskais regulējums	165
2.5.2. Līgumiskais regulējums	165
2.5.2.1. Līgumu noteikumi	165
2.5.2.2. Līgumisko noteikumu spēks	165
6.NODAĻA. Tiesiskās aizsardzības līdzekļi līzings ņēmēja samaksas pienākuma neizpildes gadījumā	173
2.6.1. Likumiskais regulējums	173
2.6.2. Līgumiskie noteikumi	175
2.6.2.1. Līgumisko noteikumu saturs	175
2.6.2.2. Līgumisko noteikumu spēkā esamība	176
2.6.2.2.1. Līzings līgums uzteikums	176
2.6.2.2.2. Līzings līgums uzteikums un zaudējums atlīdzības prasība	178
2.6.2.2.3. Prasība veikt visu priekšā stāvošo maksājumu samaksu	180
2.6.2.2.4. Līzings objekta pārņemšana nodrošinājumam un vienlaicīga prasība veikt visu priekšā stāvošo maksājumu samaksu	182

2.6.2.2.5. Līzings līguma uzteikums un vienlaicīga prasība veikt visu priekšā stāvošo maksājumu samaksu	183
---	-----

7.NODAĻA. Līzings devēja tiesības prettiesiskas līzings objekta atsavināšanas gadījumā

	186
2.7.1. Problēmas apraksts	186
2.7.2. Civillikuma 1065. panta jēgas noskaidrošana ar gramatisko un teleoloģisko tulkošanas metodi	186
2.7.3. Civillikuma 1065. panta jēgas noskaidrošana ar vēsturisko tulkošanas metodi	190
2.7.4. Īpašuma prasības celšana un labticīgā ieguvēja iebildumi	194
Kopsavilkums	197
Avotu bibliogrāfiskais saraksts	207

Promocijas darbā lietotie saīsinājumi

A/s – akciju sabiedrība

ASV – Amerikas Savienotās Valstis

BGB – Vācijas civilkodekss

CL – LR Civillikums

DBNL - SIA DnB NORD Līzings (vienotās reģ.nr. 40003659898)

FCK - Francijas civilkodekss *Code Civil*

HL - Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "HANSA LĪZINGS" (vienotās reģ.nr. 40003240524)

ICK - Itālijas civilkodekss *Codice Civile*

NFL - Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Nordea Finance Latvia" (vienotās reģ.nr. 40003348054)

LR – Latvijas Republika

MK – Ministru kabinets

NCK - Nīderlandes civilkodekss *Burgerlijk Wetboek*

PLF- Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Parex līzings un faktoring" (vienotās reģ.nr. 50003760921)

Prof. – profesors

PTAC – Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

PTAL – Patērētāju tiesību aizsardzības likums

SIA – sabiedrība ar ierobežotu atbildību

UCC - ASV Unificētais komerckodekss *Uniform Commercial Code*

UNIDROIT - Starptautiskais privāttiesību unifikācijas institūts

UNIDROIT konvencija – UNIDROIT 1988.gada 28.maija konvencija par starptautisko finansiālo līzingu (Saeima pieņēmusi un apstiprinājusi 1997.gada 19.jūnijā ar likumu „Par UNIDROIT Konvenciju par starptautisko finansiālo līzingu”)

UNIDROIT Paskaidrojošais ziņojums – UNIDROIT sekretariāta sagatavots paskaidrojošais ziņojums UNIDROIT konvencijas projektam

UNIL - Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Unilīzings" (vienotās reģ.nr. 50003334041)

Ievads

A. Līzinga darījumu saimnieciskā nozīme

Modernā saimnieciskā darbība kļūst aizvien komplicētāka un specifiskāka. Tirgi un iespējas ir lielākas kā jebkad agrāk. Ņemot vērā pieprasījuma un piedāvājuma ekonomisko likumu, pircēji un piegādātāji no daudz dažādām valstīm konkurē savā starpā ne vien ar cenu, kvalitāti un apkalpošanas līmeni, bet arī ar līgumu noteikumiem.¹ Daudzās sfērās saimnieciskā apgrozība noris nevis atbilstoši likumdevēja noteiktajiem līgumu veidiem, bet atbilstoši vajadzībām un mērķiem. Piegāžu, izpildījumu apmaiņas un kreditēšanas pieaugums ir par pamatu tam, lai rastos aizvien jauni saistību tiesību līgumi.² Līzings ir nozīmīga alternatīva citām metodēm kā iegūt lietošanai nepieciešamās preces. Iekārtas var tikt nopirkta ar tūlītēju samaksu, tās var tikt finansētas no trešās personas puses nodrošināta vai nenodrošināta aizdevuma ceļā, iegādātas uz nomaksas pirkuma līguma pamata. Šīs citas finansēšanas metodes tomēr citkārt var būt nepieejamas, būt saistītas ar vairāk līdzekļiem nekā lietotājs ir gatavs izdot vai arī nebūt pieejamas par saprātīgu maksu. Bankas var nevēlēties aizdot naudu noteiktiem uzņēmējdarbības veidiem vai arī noteikta veida aprīkojums var tikt uzskatīts par augsta riska ieguldījumu. Šādos gadījumos līzings var būt labākā vai pat vienīgais saprātīgais līdzeklis kā iegūt lietošanā nepieciešamo aprīkojumu. Līzinga devējs var piekrist augstākam riskam nekā aizdevējs, jo uz līzinga devēju nav attiecināmi kredītiestādes ierobežojošie noteikumi. Līzings var būt arī izdevīga alternatīva pirkumam ar tūlītēju samaksu no nodokļu tiesību viedokļa, jo noteiktos gadījumos visi līzinga maksājumi var tikt norakstīti izdevumos. Turpretī, iegādāts īpašums jākapitalizē un tā vērtība norakstāma izdevumos pakāpeniski atbilstoši nodokļu likumos noteiktām amortizācijas likmēm.³

Tirgus konkurence veicina to, ka arī patērētājiem ir izdevīgāk iegūt lietu ilgtermiņa lietošanā, un nevis pirkt ar tūlītēju samaksu. Patērētāji bieži uzskata, ka līzings ir labākais variants, ar kā palīdzību iegūt iecerētu preci. Visa veida automašīnas, elektrotehnika, mēbeles un mūzikas instrumenti – šīs ir raksturīgākās preces ko patērētāji alkst iegūt un lietot.⁴ Piemēram, automašīnu tirgotāji piegāvā gan attiecīgās iegādes kreditēšanu, gan arī automašīnu līzingu. Patērētājs visupirms var brīvi izvēlēties automašīnu un pēc tam attiecīgu sev vēlamāko finansēšanas metodi.

---

¹ Bjørn B. *Factoring A Comparative Analysis*. Copenhagen: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1995, P. 5

² Sefrin B. *Die Kodifikationsreife des Finanzierungsleasingvertrages. Strategie und Methode der schuldrechtlichen Bewältigung der modernen Vertragstypen*. Kehl am Rhein; Strassburg; Arlington: N.P.Engel Verlag, 1993, S.1

³ Foster J.E. PERSONAL PROPERTY LEASING IN FLORIDA: MOVING 2A UNIFORM TREATMENT. *Florida State University Law Review*, WINTER, 1991, 18 Fla. St. U.L. Rev. 295, Rdn. 295-296; Par līzinga līgumu mikro- un makroekonomiska rakstura priekšrocībām sk. arī: Mayes D.G., Nicholas C.S. *The Economic Impact of Leasing*. London: The Macmillan Press Ltd, 1988, p.5-10; Par līzinga ekonomiskajām priekšrocībām sk. arī: Pritchard R.E., Hindelang T.J. *The Lease/Buy Decision*. New York: Amacom, 1980, p.3-8; sk. arī: Wainman D. *Leasing*. 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 1995, p.18, 19; sk. arī: Bagojans T. Līzinga darījumu uzskaitē uzņēmumu grāmatvedībā. *Latvijas Ekonomists*, 2003, 3(99), 67.lpp.

⁴ Rohner R.J. Leasing Consumer Goods: The Spotlight Shifts to the Uniform Consumer Leasings Act. *Connecticut Law Review*, Winter, 2003, 35 Conn. L. Rev. 647, Rdn. 648, 649; Par vēsturiski izplatītākajiem līzinga objektiem sk.: Herst A.C.C. *Lease or Purchase*. USA: Kluwer-Nijhoff Publishing, 1984, p.218-221

Kopumā ņemot, lai gan ne dominējoša, tomēr nozīmīga daļa preču, kas domātas patērētājiem, realizācija notiek līzinga formā.⁵

B. Promocijas darba mērķi

Šim promocijas darbam ir četri galvenie mērķi.

Izpētes pirmais mērķis ir noteikt Latvijas privāttiesībām piemērotāko līzinga līgumu kvalifikāciju. Piemērotākās kvalifikācijas noteikšanai ir ne tikai teorētiska, bet arī liela praktiskā nozīme, cita starpā arī darba otrajā daļā minēto problēmu risināšanā un izpētes 2., 3. un 4. mērķa sasniegšanā. Pagaidām neiedziļinoties darba trešajā nodaļā risinātajās problēmās, norādāms, ka daudzus problēmjaudājumus nav iespējams atbildēt, iepriekš nenosakot līzinga līguma kvalifikāciju. Līzinga līgumu kvalifikācijas noskaidrošana ir saistīta ar nepieciešamību noteikt uz līzinga līgumiem attiecināmās imperatīvās normas, kā arī noteikt normatīvos aktus, kas piemērojami līguma paplašinātās iztulkošanas⁶ gadījumā.

Izpētes otrais mērķis ir, pamatojoties uz noskaidroto Latvijas privāttiesībām piemērotāko līzinga līgumu kvalifikāciju, izvērtēt vai par taisnīgiem un līdz ar to par spēkā esošiem pret patērētāju ir atzīstami tādi finanšu līzinga līgumos bieži iekļautie noteikumi kā, piemēram, izslēgta līzinga devēja atbildība par lietas trūkumiem, izslēgta līzinga devēja atbildība par lietas nepiegādi vai novēlotu piegādi, līzinga ņēmējam uzlikts lietas un pretizpildījuma risks, līzinga ņēmējam uzlikts piegādātāja izpildspējas risks, dažādas līzinga devēja tiesības maksājumu no līzinga ņēmēja puses kavējuma gadījumā.

Izpētes trešais mērķis ir noskaidrot, kā piegādes līguma atcelšana ietekmē finanšu līzinga līgumu.

Izpētes ceturtais mērķis ir noskaidrot līzinga devēja tiesības gadījumam, ja līzinga ņēmējs līzinga objektu prettiesīgi ir atsavinājis trešajai personai-labticīgam ieguvējam.

Šī darba mērķis nav sagatavot detalizētu likumprojektu vai likuma grozījumus līzinga līgumu regulēšanai, jo šāds mērķis neļautu iekļauties pētījumam paredzētajā laikā un nozīmētu nevēlamu smaguma punkta pārvietošanu pētījuma kopējā konceptā. Tāpat nebūtu sagaidāms, ka darba autora ieteiktā pamatstratēģija un metodes gūtu vispārēju piekrišanu un akceptu. Pētāmie jautājumi uzskatāmi par tādiem, kuros saduras daudzi pretēji vērsti viedokļi.

---

⁵ Foster J.E. PERSONAL PROPERTY LEASING IN FLORIDA: MOVING 2A UNIFORM TREATMENT. *Florida State University Law Review*, WINTER, 1991, 18 Fla. St. U.L. Rev. 295, Rdn. 295-296

⁶ Sefrin B. *Die Kodifikationsreife des Finanzierungsleasingvertrages. Strategie und Methode der schuldrechtlichen Bewältigung der modernen Vertragstypen*. Kehl am Rhein; Strassburg; Arlington: N.P.Engel Verlag, 1993, S.2

C. Avoti, metadaloģija un tiesiskās konstrukcijas

Darbā tiks izmantoti sekojoši avoti:

- 1) publikācijas Latvijas un ārvalstu juridiskajos žurnālos un laikrakstos;
- 2) Latvijas un ārvalstu zinātnieku pētījumi, publicēti grāmatu un disertāciju veidā;
- 3) Latvijas un ārvalstu normatīvie akti;
- 4) starptautiskie normatīvie akti;
- 5) Latvijas un ārvalstu dažādu instanču tiesu spriedumi;
- 6) dažādu kredītiestāžu tipveida līgumu noteikumi;
- 7) aktuālākās publikācijas internetā.

Analīzē plaši tiks izmantota salīdzinošā metode, pie kam dažādos līmeņos. Spēkā esošais Latvijas normatīvo aktu regulējums, Latvijas tiesu spriedumos iekļautās atziņas, Latvijas tiesību doktrīnās izteiktās atziņas, dažādu ārvalstu spēkā esošo normatīvo aktu regulējums, dažādu ārvalstu tiesu spriedumos iekļautās atziņas, dažādas ārvalstu tiesību zinātnieku doktrīnas, starptautiskie normatīvie akti, spēku zaudējušie Latvijas, ārvalstu, starptautiskie, kā arī vairs neeksistējošu valstu normatīvie akti tiks salīdzināti viens ar otru dažādās kombinācijās nolūkā gūt pēc iespējas pilnīgāku informācijas bāzi, uz kuras pamata attīstīt savu nostāju konkrētā jautājumā.

Ņemot vērā, ka Vācijai un Latvijai - kā kontinentālās Eiropas tiesību sistēmas loka valstīm - ir ļoti līdzīgs privāttiesību regulējums un, atšķirībā no Latvijas regulējuma, tiesiskais regulējums Vācijā ir attīstījies daudz ilgākā laikā posmā, fundamentāla nozīme darbā tiek pievērsta tieši Vācijas normatīvā regulējuma, kā arī Vācijas tiesu spriedumos un juridiskajā literatūrā pausto uzskatu pamatotības izsvēršanai. Nolūkā šo darbu nepadarīt par dažādu normatīvo aktu izvilkumu un dažādu juristu pausto uzskatu apkopojumu, dažādu valstu normatīvais regulējums, tiesu prakse un tiesību doktrīnās paustās atziņas aprakstāmas tikai tad, ja tas nepieciešams kā argumentācija sava viedokļa paušanai, t.i. kritikai vai atbalstam. Nolūkā nodrošināt darba augstu zinātnisko vērtību, darbā izsveramo tiesību doktrīnu loks pēc iespējas aprobežojams ar tādiem autoriem, kuri ieguvuši *dr.iur.* vai tam līdzīgu grādu.

Valodnieki un ekonomisti īpašu iniciatīvu izrāda svešvārda „līzings” latviskošanā, balstoties uz terminu „*leasing*” un „*lease*” gramatisku pārtulkošanu.⁷ Ņemot vērā, ka līzinga līgumu saknes

⁷ Tā J.Zaiceva, piemēram, norāda, ka vārds *leasing* radies pievienojot lietvārdam *lease* piedēkli –ing. Rezultātā iegūts jauns vārds, kuru angļu valodā sauc par Gerund (Gerundijs) – darbības vārda bezpersonas forma vai no darbības vārda atvasinātais lietvārds. Piedēkļa –ing pievienošana *lease* (noma) pārvērtusi to no viennozīmīgas, vienreizējas darbības attīstības procesam pakļautā darbībā – *leasing*. Noma no vienreizējas darbības esot pārvērtusies nomas kā nomas devēja un nomnieka savstarpējo attiecību ilgstošā procesa apzīmējumā. Tādējādi pats vārds „līzings” tulkojumā no angļu valodas apzīmē nomu, kura tiek aplūkota nevis kā vienreizējs akts, bet gan kā ilgstošas, attīstībai pakļautas attiecības minētā nomas darījuma dalībnieku starpā. Sk.: Zaiceva J. Līzinga būtība – noma vai kredīts? *Latvijas Ekonomists*, 9 (69), 2000, 46.lpp. Sk. līzingu nodēvētu par „nomas attiecībām” arī: Zaiceva J. Līzinga uzskaitē nomniekam. *Latvijas Ekonomists*, 10 (70), 30.lpp.

ir meklējamas anglosakšu tiesību sistēmā, izvērtējams līzings līguma normatīvi tiesiskais regulējums ASV, proti, noskaidrojams, vai visi līzings līgumi ASV tiek identificēti ar nomas līgumiem.

Atbildi uz jautājumu, vai nepieciešams šajā darbā lietot svešvārdu „līzings” (lai apzīmētu darījuma veidu, ar ko tas tiek aptverts), būs iespējams sniegt tikai tad, kad būs noskaidrota līzings līgumu kvalifikācija. Tā kā kvalifikācija tiks noskaidrota tikai darba pirmās daļas beigās un tā kā līdz attiecīgās kvalifikācijas noskaidrošanai nav zināms, vai būtu atbalstāma svešvārda „līzings” latviskošana, nolūkā visā darbā lietot vienotu terminoloģiju, svešvārda „līzings” latviskošana šī darba ietvaros vērtējama kritiski un turpmāk konsekventi lietojams termins „līzings” un līguma puses apzīmējamas kā „līzings ņēmējs” un „līzings devējs”, lietošanā nodotā lieta – kā līzings objekts.

D. Promocijas darba struktūra

Promocijas darbs sākas ar darba mērķu un metodoloģiskās pieejas aprakstu.

Darba pirmā daļa ir veltīta līzings līgumu kvalifikācijas jautājumiem, t.i. vērsta uz viena no galvenajiem darba pamatmērķiem sasniegšanu – Latvijas privāttiesībām piemērotākās līzings līgumu kvalifikācijas noskaidrošanu, un tā sastāv no piecām nodaļām. Pirmajā nodaļā, nolūkā zinātnisko pētījumu padarīt strukturāli un saturiski uztveramāku, tiek aprakstītas dažādus līzings veidus (arī paveidus un modifikācijas) raksturojošās pazīmes, attiecīgie līzings veidi tiek klasificēti, tiek sniegts detalizēts ieskats Latvijas, ārvalstu un starptautiskajā normatīvajā regulējumā, kā arī ieskats Latvijas un ārvalstu tiesu praksē. Otrajā nodaļā tiek izvērtēts, kāda ir līzings līguma nosaukuma nozīme iepretī līzings līguma satura nozīmei kvalifikācijas noteikšanā. Trešajā nodaļā tiek izvērtētas iespējas atzīt līzings līgumus par identiskiem ar kādu no CL regulētajiem līgumu veidiem. Ceturtajā nodaļā – aprakstīti vispārējie nosacījumi līguma atzīšanai par patstāvīgu līguma veidu. Savukārt, piektajā nodaļā, pirms atzīt ar nevienu no CL regulētajiem līgumu veidiem neidentificējamo līzings līgumu par patstāvīgu līguma veidu, tiek pārbaudīts, vai attiecīgais līzings veids kādam no CL regulētajiem līgumu veidiem tomēr nelīdzinās tādā mērā, ka būtu attaisnojama izvērtējamā līzings līguma kvalificēšana par kādu CL regulētu līgumu.

Darba otrā daļā tiek meklētas atbildes uz jautājumiem, kuriem ir īpaši liela praktiskā nozīme. Šīs daļas pirmajā, trešajā, ceturtajā, piektajā un sestajā nodaļā ir izvērtēts dažādu līzings līgumu noteikumu taisnīgums un līdz ar to spēkā esamība pret līzings ņēmēju-patērētāju. Otrās daļas otrajā nodaļā tiek izvērtēts, kā piegādes līguma atcelšana ietekmē līzings līguma spēku. Savukārt, šīs daļas septītajā nodaļā tiek noskaidrotas līzings ņēmēja tiesības gadījumā, ja līzings ņēmējs prettiesiski ir atsavinājis līzings objektu trešajai personai.

Darba kopsavilkums atzīmē centrālos strīda jautājumus, promocijas darbā atklātās problēmu jomas un darba autora aizstāvēšanai izvirzītos secinājumus un priekšlikumus.

1. DAĻA

LĪZINGA LĪGUMU KVALIFIKĀCIJA LATVIJAS PRIVĀTTIESĪBĀS

1.NODAĻA. VISPĀRĪGS IESKATS LĪZINGA LĪGUMU KVALIFIKĀCIJAS PROBLĒMĀ

1.1.1. LĪZINGA LĪGUMU VEIDI

1.1.1.1. Līzinga veidu klasifikācija

Līzinga līguma civiltiesiskās kvalifikācijas jautājumu ir iespējams izvērtēt tikai tad, ja ir zināms līzinga līgumu saturs un līgumu pušu panāktā vienošanās par tiesiskajām sekām.

Līzinga līguma satura izklāstu būtiski atvieglotu, ja ar terminu „līzings” tiktu apzīmēts kāds viennozīmīgi konkretizējams līguma saturs.⁸ Tomēr līzinga attiecības tiek organizētas un strukturizētas visdažādākajos veidos,⁹ un tādus jēdzienus kā „iekārtu līzings”, „rūpnīcas līzings”, „īstermiņa līzings”, „ilgtermiņa līzings”, „neto līzings”, „bruto līzings”, „terminētais līzings”, „pārjaunojamais līzings”, „finanšu līzings”, „operatīvais līzings”, „investīcijas preču līzings”, „patērējamo preču līzings”, „transportlīdzekļu līzings”, „pakalpojumu līzings”, „personāla līzings” u.c. uzņēmēji nebūt nesaprot viennozīmīgi.¹⁰

Lai gan daudzi tiesību zinātnieki savos pētījumos¹¹ nemaz neizvērtē nepieciešamību klasificēt praksē sastopamos līzinga līgumu veidus un, neizsacījuši savu viedokli par vēlamu līzinga veidu klasifikācijas modeli, pievēršas dažādu praksē sastopamo līzinga veidu aprakstīšanai un analīzei, ņemot vērā, ka civiltiesiskajā apgrozībā tiek slēgti dažāda veida līzinga līgumi, pirms pievērsties līzinga līgumu kvalifikācijas problēmai, pārskatāmības nolūkā tos vēlams visupirms klasificēt kādās nosacītās grupās.

D.Krause norāda, ka līzinga veidi pamatā klasificējami atbilstoši diviem klasifikācijas kritērijiem - 1) „Līgumisko pienākumu raksturs”, 2) „Līzinga objekta veids”. Klasificējot līzinga veidus pēc līgumisko pienākumu rakstura, izšķirami operatīvais līzings un finanšu līzings. Klasificējot līzinga veidus pēc līzinga objekta veida, izšķirami aprīkojuma (kā kustamu lietu) līzings, iekārtu (kā nekustamu lietu) līzings un patērētāju līzings. Papildus šiem līzinga veidiem kā minēto klasifikācijas kritēriju neaptverts līzinga līguma veids tiek minēts atgriezeniskais līzings (*Sale-Lease-Back*), un tiek norādīts, ka atbilstoši citiem sīkāk nedefinētiem klasifikācijas kritērijiem izšķirami neto līzings (*Net Leasing*) un bruto līzings (*Gross Leasing*), termiņa līzings

⁸ Plathe P. *Die rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. Diss. München: Schön, 1969, S.15

⁹ Binder H.P. *Rechtsnatur und Inhalt des Leasing-Vertrages*. Diss. München: Akademie-Druck, 1967, S.8

¹⁰ Reiche A. *Leasing zivilrechtliche Beurteilung und steuerliche Zurechnung*. Diss. Marburg: 1972, S.8

¹¹ Bethäuser F. Rechtsprechungsübersicht zum Leasing. *Deutsches Autorecht*, 1984, Heft 11, S.363; Graf von Westphalen F. Leasing als “sonstige Finanzierungshilfe” gemäss §1 Abs.2 VerbrKrG. *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 1991, Heft 10, S.639; Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft 6, S.425, 426; Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft 1, S.1-5; Runge B. Leasing im Zivilrecht. *Der Betrieb*, 1978, Beilage 21/78 zu Heft 43, S.6; Kunkel V. Neue Tendenzen im Mobilien-Leasing. *Der Betrieb*, 1975, Heft 30, S.1379-1380; Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.385-387

(*Term Leasing*) un atjaunojamais līzings (*Revolving Leasing*), īstermiņa līzings (*Short Leasing*) un ilgtermiņa līzings (*Long Leasing*).¹² Strukturāli līdzīgu klasifikāciju piedāvā *H.P.Binder*, kurš norāda, ka, klasificējot līzingu līgumu veidus pēc līguma ilguma, tie iedalāmi operatīvajā līzīngā un finanšu līzīngā, savukārt, klasificējot līzingu līgumu veidus pēc līzingu objekta veida, tie iedalāmi aprīkojuma līzīngā, iekārtu līzīngā, patērētāju līzīngā un transporta līdzekļu līzīngā. Bet atgriezeniskais līzings uzskatāms par specifisku līzingu veidu.¹³

Pēc *D.Gäfgen* domām, atbilstoši dažādiem klasifikācijas kritērijiem, kuriem netiek doti nosaukumi un no kuriem neviens netiek jebkādi izcelts kā pārāks par citu, izšķirami tādi līzingu veidi kā tiešais un netiešais līzings, finanšu un operatīvais līzings, aprīkojuma un rūpnīcas līzings, īstermiņa un ilgtermiņa līzings, termiņa un atjaunojamais līzings, individuālais un tipveida līzings, atgriezeniskais līzings.¹⁴

V.A.Goremkins (В.А.Горемкин) pārstāv viedokli, ka pastāv daudz un dažādi līzingu veidi, kuri klasificējami ar „fasetmetodi” (krievu valodā - *фасетный метод*)¹⁵ šādi:

1) Darījuma struktūras forma:

- tiešais līzings
- atgriezeniskais
- piegādātāja līzings
- netiešais līzings
- sajauktais līzings
- paveidu līzings
  - apakšlīzings
  - trīspusējais līzings
  - daudzpusējais līzings

2) Darījuma ilgums:

- operatīvais līzings
- atjaunotais līzings
- revolverlīzings
- finanšu līzings ar normālu termiņu līzingu objekta izmantošanai
- paveidu līzings:
  - atsevišķais līzings (leveridža)
  - grupas līzings (akcionāru)

¹² Krause D. *Die zivilrechtlichen Grundlagen des Leasing-Verfahrens*. Band 2. Köln: Photostelle der Universität zu Köln, 1967, S.12-20

¹³ Binder H.P. *Rechtsnatur und Inhalt des Leasing-Vertrages*. Diss. München: Akademie-Druck, 1967, S.8-11

¹⁴ Hagenmüller K.F. u.c. *Leasing-Handbuch*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1973, S.25-29

¹⁵ Горемкин В.А. *Лизинг*. Москва, 2003, с. 51, 52

– nodokļu sviras līzings

3) Apkalpošanas apjoms:

- tīrais līzings (neto līzings)
- pilna servisa līzings
- nepilna servisa līzings
- ģenerālais līzings

4) Līzings objekts:

- kustamā īpašuma līzings
- nekustamā īpašuma līzings
- produktīvo dzīvnieku līzings
- paveidu līzings:
  - speciālais

5) Tirgus sfēra:

- iekšējais līzings
- ārējais līzings
- līzings paveidi:
  - tiešais eksporta līzings
  - tranzīta līzings
  - tiešais importa līzings

6) Amortizācijas noteikumi:

- līzings ar nepilnu amortizāciju
- līzings ar pilnu amortizāciju
- līzings paveidi:
  - līzings ar paātrināto amortizāciju

7) Attieksme pret nodokļu atmaidēm:

- fiktīvais līzings
- patiesais līzings

8) Līzings maksājumu veids:

- kompensācijas līzings
- kombinētais līzings

9) Līzings devēja riska līmenis:

- nodrošinātais līzings
- nenodrošinātais līzings

- daļēji nodrošinātais līzings.¹⁶

Pēc *A.Reiche* domām, veicot līzingu līgumu izpēti, nav pareizi līzingu veidus klasificēt pēc tādiem klasifikācijas kritērijiem kā, piemēram, „līguma ilgums”, „līzingu objekta veids”, „līgumisko pienākumu raksturs”, „līzingu devēja stāvoklis” utt., jo starp dažādām grupām iespējama jebkāda veida pārklāšanās un tādējādi nav iespējams gūt skaidru priekšstatu par to, kādi līzingu līguma veidi pastāv. Apstākļi, ka katram līzingu veidam vienlaicīgi var būt vairāki nosaukumi, ir pamats, lai atteiktos līzingu veidus klasificēt pēc dažādiem kritērijiem.¹⁷

Savukārt, atbilstoši *M.Martinek* doktrīnai, tiek izšķirti divi līzingu veidi: finanšu līzings jeb līzings šaurākajā nozīmē un operatīvais līzings.¹⁸

Jāatzīst gan, ka *M.Martinek* doktrīna nav nekas unikāls. *P.Plathe* jau 1969.gadā ir norādījis, ka līzingu līgumu veidu nošķiršana pēc kritērijiem „iesaistītās personas” un „līzingu objekta veids” atvieglo gūt vispārīgu priekšstatu par līzingu līgumu daudzveidību, tomēr pamatā līzingu veidi iedalāmi finanšu līzīngā un operatīvajā līzīngā.¹⁹ *C.T.Ebenroth* 1978.gadā ir norādījis, ka bieži ārējās pazīmes un papildus pienākumi tiek ņemti par pamatu līzingu veidu klasifikācijai, tomēr neatkarīgi no ārējām klasifikācijas pazīmēm līzingu darījumi ir iedalāmi divos dažādos līguma veidos: finanšu līzīngā (vāciski nodēvēts par *Financial- oder Finanzierungs-Leasing*) un operatīvā līzīngā.²⁰ Arī citi tiesību zinātnieki ir atzinuši, ka līzingu līgumu veidi pamatā iedalāmi finanšu līzingu līgumos un operatīvā līzingu līgumos.²¹

M.Martinek norāda, ka no finanšu līzingu, līdzās finanšu līzingu (līzīngam šaurākajā nozīmē) pamatjēdzienam tā visdažādākajās izpausmēs un līdzās no finanšu līzingu pamatjēdziena atvasinātajam operatīvajam līzīngam, kas nav pieskaitāms pie līzingu šaurākajā nozīmē, ir attīstījušās dažādas ar terminu „līzings” apzīmētas darījumu formas, kuras vairāk vai mazāk atšķiras no līzingu pamatjēdziena. Pēc *M.Martinek* domām, no vienas puses, līzingu līgumu ir iespējams sastādīt, saglabājot līzingu pamatjēdzienam raksturīgās specifiskās funkcijas, un šādā gadījumā attiecīgais līzings būs uzskatāms par līzingu šaurākajā nozīmē. No otras puses, līzingu līgumu ir iespējams sastādīt, izmainot līzingu pamatjēdzienam raksturīgās specifiskās funkcijas un saglabājot tikai atsevišķas līdžības ar līzingu pamatjēdzienam, un šādā gadījumā līzings būs uzskatāms tikai par līzingu plašākajā nozīmē. Līzīngam plašākajā nozīmē nepastāv viens noteikts ideālais saturs un noformējums un tas ir apkopojošs nosaukums dažādiem līgumu veidiem, kuriem kopīgais ir tas, ka līzingu devējs sagādā līzingu ņēmējam iespēju lietot kādu lietu un to finansē, bet

¹⁶ Горемкин В.А. *Лизинг*. Москва, 2003, с. 53

¹⁷ Reiche A. *Leasing zivilrechtliche Beurteilung und steuerliche Zurechnung*. Diss. Marburg: 1972, S.7, 8

¹⁸ Martinek M. *Moderne Vertragstypen*. Band I. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.53-55

¹⁹ Plathe P. *Die rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. Diss. München: Schön, 1969, S.24, 92-100

²⁰ Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Nr.44, S.2109

²¹ Ulmer P., Schmidt H. Zur AGB-Inhaltskontrolle von Kfz-Leasingverträgen (I). *Der Betrieb*, 1983, Heft 48, S.2558; Runge B. Leasing im Zivilrecht. *Der Betrieb*. 1978, Beilage Nr.21 zu Heft Nr.43, S.6

līzings ņemējs par to veic attiecīgu samaksu. Operatīvais līzings ir primārais gadījums, kad ir izmantātas līzings pamatjēdzienam raksturīgās specifiskās funkcijas un saglabātas tikai atsevišķas līdzības ar līzings pamatjēdzienu. *M.Martinek* norāda, ka praksē dažādām līzings modifikācijām ir piešķirti īsi nosaukumi, kuri juridiski ir ar ierobežotu nozīmi un tikai apraksta kādu konkrētu attiecīgā līzings veida pazīmi.²²

M.Martinek nostāja attiecībā uz līzings līgumu klasifikāciju finanšu līzings līgumos un operatīvā līzings līgumos ir atbalstāma, atzīstot, ka pamatā būtu izšķirami divi līzings līgumu veidi²³: finanšu līzings un operatīvais līzings, kuram katram savukārt var būt dažādi paveidi un modifikācijas. Un, atkarībā no katra līzings paveida un modifikāciju īpatnībām, līzings darījumā var būt iesaistītas no divām līdz četrām (vai pat vairāk) pusēm.²⁴

1.1.1.2. Finanšu līzings līgumus raksturojošās pazīmes

Finanšu līzings saturs jau izsens ir bijis strīdu objekts.²⁵

Finanšu līzings no ekonomiskā viedokļa varētu aprakstīt šādi: Pēc līzingsā ieinteresētās personas ierosinājuma līzings sabiedrība iegādājas no piegādātāja līzings lietu un šo lietu nodod līzings ņemējam uz iepriekš noteiktu lietošanas laiku. Līzings ņemējs attiecīgajā lietošanas laikā maksā līzings devējam ikmēneša līzings maksājumus, kuri nosedz līzings devēja ieguldījumus lietas iegādei, līzings sabiedrības ieguldītā kapitāla procentus un līzings sabiedrības peļņu.²⁶

Finanšu līzings ir divpusējs darījums starp vienu pusi (līzings devēju) un otru pusi (līzings ņemēju), saskaņā ar kuru pēc līzings ņemēja pieprasījuma līzings devējs apņemas uz piegādes (pirkuma) līguma pamata no trešās personas (piegādātāja, pārdevēja) iegūt īpašumā līzings ņemēja izvēlētu lietu (turpmāko līzings objektu), kuru uz līzings līguma pamata nodod līzings ņemēja lietošanā, pretī saņemot ikmēneša (ikgada vai citādi noteiktu) maksu. Bez tam no piegādes (pirkuma) līguma izrietošās prasījuma tiesības pret piegādātāju (pārdevēju) līzings devējs nodod līzings ņemējam.²⁷

²² Martinek M. *Moderne Vertragstypen*. Band I. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.55-56

²³ Par līzings līgumu iedalījumu finanšu līzings līgumos un operatīvā līzings līgumos sk. arī: Boman P. *Factoring och Leasing*. Stockholm: P A Norstedt & Söners Förlag, 1985, s.100; Autoru kolektīvs. *Juridisko terminu vārdnīca*. Rīga: Nordik, 1998, 148.lpp.

²⁴ Sal.: Leja Lauris. Līzings izpratne un pielietošana Latvijā un Eiropā (I). *Likums un Tiesības*, Janvāris, 2003, 5.sēj., Nr.1 (41), 12.lpp.; Sk. arī Leja Lelde. Līzings līgumu atspoguļošana finanšu grāmatvedībā. *Bilance*, 2004, 16 (100), 14.lpp.

²⁵ Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Nr.44, S.2109

²⁶ Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft 6, S.425; Sk. arī: Hindermann W. Rechtsfragen beim Leasing. Grām.: Friedländer G. *Leitfaden für das Leasing-Geschäft*. Zürich: Verlag Organisator AG, 1964, S.158-160

²⁷ Leja Lauris. Līzings izpratne un pielietošana Latvijā un Eiropā (I). *Likums un Tiesības*, Janvāris, 2003, 5.sēj., Nr.1 (41), 12.lpp.

Visupirms finanšu līzings līgumus raksturo lietas nodošanas lietošanā un lietas iegādes finansēšanas funkciju sasaiste un pilnas amortizācijas princips.²⁸

Kā rāda Vācijas Augstākās tiesas prakse, finanšu līzings līgumus līdzās pilnas amortizācijas principam pamatā raksturo arī šādas pazīmes:

- a) trīsstūrveida attiecības starp ražotāju, līzings devēju un līzings ņēmēju;
- b) līzings devējam ir pienākums no līzings ņēmēja iepriekš norādītas personas iegādāties līzings priekšmetu un nodot to līzings ņēmēja lietošanā pret atlīdzību;
- c) līzings devēja atbildības izslēgšana par līzings objekta kvalitāti, kas saistīta ar visu prasījuma tiesību pret piegādātāju nodošanu līzings ņēmējam;
- d) lietas bojāejas riska un risku, kas saistīti ar lietas cenu, uzvelšana līzings ņēmējam.²⁹

Attiecībā uz atsevišķiem finanšu līzings līgumiem jāpiekrīt *S.Klamroth*, ka abpusējie izpildījumi – lietas nodošana lietošanā un ilgākā laikā maksājama atlīdzība – pilnībā neraksturo finanšu līzings līgumu. Finanšu līzings maksājumus puses uztver ne tikai kā atlīdzību par lietas lietošanu, bet arī kā daļēju pirkuma maksu par lietas iegādi.³⁰

Kā jau secināms no konkrētā līguma nosaukuma, finanšu līzings ir dubulta funkcija. No vienas puses, līzings devējs nodod līzings ņēmēja lietošanā kādu lietu, bet, no otras puses, līzings devējs finansē līzings ņēmējam attiecīgās lietas iegādi.³¹ Finansēšanas funkcija ir tik nozīmīga, ka atsevišķi tiesību zinātnieki³² maldīgi pat uzskata, ka līzings ņēmējam ir ne tikai investīcijas un līzings objekta lietošanas interese, bet arī īpašuma interese; turpretī līzings devējam attiecībā uz līzings objektu (neskatoties uz to, ka līzings devējs iegūst īpašuma tiesības uz līzings objektu) nav lietu tiesību rakstura intereses, bet tikai finansēšanas interese.

Nodošanas lietošanā un finansēšanas funkciju specifiskā sasaiste izpaužas tajā, ka līzings ņēmēja veicamie maksājumi ir noteikti, pamatojoties uz līzings devēja izmaksām, ar mērķi šos līzings devēja izdevumus pilnībā nosegt (un gūt vēl peļņu),³³ jeb, *G.Stoppok* vārdiem sakot, tajā, ka uz attiecīgā līguma pamata līzings devējs uz konkrēti noteiktu laiku nodod līzings ņēmēja lietošanā kādu lietu un līzings ņēmējs *pro rata temporis* veic līzings devējam maksājumus, kuri pilnībā nosedz (jeb „amortizē”) gan lietas piegādes izdevumus, finansēšanas izdevumus un līzings

²⁸ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.414

²⁹ Klamroth S. Inhaltskontrolle von Finanzierungs-Leasing-Verträgen über bewegliche Gegenstände nach dem „Leitbild des Leasing-Vertrages”. *Betriebs-Berater*, 1982, Heft 32, S.1952-1953

³⁰ *Ibid.*, S.1951-1952

³¹ Sal.: Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.414

³² Ulmer P., Schmidt H. Zur AGB-Inhaltskontrolle von Kfz-Leasingverträgen (I). *Der Betrieb*, 1983, Heft 48, S.2559; Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft 6, S.426

³³ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.414

devēja peļņu.³⁴ Tādējādi līzings ņēmēja veiktajiem maksājumiem jāsedz ne vien samaksa par lietas lietošanu, bet arī visi citi ar lietas iegādi saistītie izdevumi.³⁵

Būtiski, ka līzings ņēmējs nav tiesīgs uzteikt līzings līgumu pirms līgumā noteiktā termiņa.³⁶ Tāpat arī līzings devējs nav tiesīgs uzteikt līzings līgumu pirms termiņa.³⁷

Attiecībā uz līzings ņēmēja pienākumu atlīdzināt visus līzings devēja izdevumus Vācijas Augstākā tiesa ar 1985.gada 12.jūnija spriedumu ir atzinusi, ka klasiskā līzings gadījumā līzings ņēmējam ir pienākums pilnībā atlīdzināt visus līzings devēja kopējos izdevumus un ka no finansēšanas būtības izriet princips, ka ieguldītie līdzekļi atgriežas pie kredīta devēja.³⁸

Finanšu līzings līgumi iedalāmi pilnas amortizācijas un nepilnas amortizācijas līzings līgumos.³⁹ Tā saucamā pilnas amortizācijas līgumā visu līzings devēja ieguldījumu segšana tiek panākta ar to, ka līdz noteiktam termiņam (kad maksājumi būs noseguši visus līzings devēja izdevumus) līzings ņēmējs nav tiesīgs lauzt līzings līgumu. Savukārt tā saucamajā nepilnas amortizācijas līgumā⁴⁰ tas tiek panākts ar to, ka līzings ņēmējs ir tiesīgs līzings termiņa beigās nopirkt līzings objektu par iepriekš noteiktu (atlikušos līzings devēja izdevumus nosedzošu) cenu vai arī ka līzings objekts līguma termiņa beigās tiek pārdots kādai trešai personai.⁴¹

Finanšu līzings līgumi lielākoties tiek slēgti kā pilnas amortizācijas (*full-pay-out*) līzings līgumi, jo pilnas amortizācijas līzings līguma gadījumā līzings devējam līguma slēgšanas brīdī nav nepieciešams prognozēt līzings objekta atlikušo vērtību līzings termiņa beigās un uzņemties novērtēšanas risku, - lai arī līzings objekts pieder līzings devējam, tā kā tas ir jau pilnībā izmaksāts, līzings devējs to var nodot līzings ņēmējam pret simbolisku nosacījumu izpildi.⁴² Nepilnas amortizācijas līgumi lielākoties tiek slēgti transporta līdzekļu tirdzniecībā,⁴³ jo, ņemot vērā plašo lietoto transporta līdzekļu tirgu, līzings devējs droši var paļauties, ka līzings termiņa

³⁴ Hagenmüller K.F., Stoppok G. *Leasing-Handbuch. 4.völlig neu bearbeitete Auflage*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1981, S.11

³⁵ Graph von Westphalen F. Leasing als „sonstige Finanzierungshilfe“ gemäss §1 Abs.2 VerbrKrG. *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 1991, Heft 10, S.639; Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft 6, S.426

³⁶ Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Nr.44, S.2109; Hagenmüller K.F., Stoppok G. *Leasing-Handbuch. 4.völlig neu bearbeitete Auflage*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1981, S.11

³⁷ Runge B. Leasing im Zivilrecht. *Der Betrieb*. 1978, Beilage Nr.21 zu Heft Nr.43, S.6

³⁸ Lieb M. Zur Inhaltskontrolle von Teilamortisations-Leasingverträgen. *Der Betrieb*, 1986, S.2167

³⁹ Kunkel V. Neue Tendenzen im Mobilien-Leasing. *Der Betrieb*, 1975, Heft 30, S. 1380; Sk.arī: Isom T.A., Amembal S.P. *The Handbook of Leasing: Techniques & Analysis*. New York; Princeton: Petrocelli Books, 1982, p.50-52

⁴⁰ Līzings līgums uzskatāms par nepilnas jeb daļējas amortizācijas līgumu, ja līzings līguma darbības laikā veicamie līzings maksājumi tikai daļēji nosedz līzings objekta piegādes un finansēšanas izdevumus. Sk.: Hagenmüller K.F., Stoppok G. *Leasing-Handbuch. 4.völlig neu bearbeitete Auflage*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1981, S.11; Lieb M. Zur Inhaltskontrolle von Teilamortisations-Leasingverträgen. *Der Betrieb*, 1986, S.2167

⁴¹ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.414

⁴² Kunkel V. Neue Tendenzen im Mobilien-Leasing. *Der Betrieb*, 1975, Heft 30, S. 1380

⁴³ Ulmer P., Schmidt H. Zur AGB-Inhaltskontrolle von Kfz-Leasingverträgen (I). *Der Betrieb*, 1983, Heft 48, S.2559

beigās vajadzības gadījumā būs iespējams transporta līdzekli pārdot vismaz par iepriekš noteikto (atlikušos līzina devēja izdevumus nosedzošu) cenu.⁴⁴

Kā pilnas, tā arī nepilnas amortizācijas līgumu gadījumā, ja līgums priekšlaicīgi tiek laužts, līzina devēja izdevumu atlīdzība var tikt panākta, atsavinot līzina objektu un no tā pārdošanas ienākumiem sedzot līzina devēja izdevumus.⁴⁵ Finanšu līzingam ir raksturīgi, ka gadījumā, ja līzina objekta pārdošanas cena nenosedz visus līzina devēja izdevumus, līzina ņēmējs uzņemas līzina objekta pārvērtēšanas risku.⁴⁶

Finanšu līzina līgumiem ir raksturīgi, ka pirms līzina līguma noslēgšanas lieta (līzina objekts) neatrodas līzina devēja rīcībā. Līzina ņēmējs izvēlas gan lietu, gan arī tās piegādātāju, kā arī vienojas ar piegādātāju par piegādes noteikumiem, īpaši cenu. Līzina devējs nopērk lietu no piegādātāja atbilstoši līzina ņēmēja norādījumiem un atbilstoši līzina ņēmēja iepriekš saskaņotiem piegādes noteikumiem.⁴⁷ Tādējādi finanšu līzingam ir raksturīga līzina objekta vienreizēja nodošana līzina lietošanā.⁴⁸

Gadījumā, ja piegādātājs un līzina devējs nav savstarpēji iepriekš bijuši saistīti, līzina līgumu dēvē par „tīru” finanšu līzina līgumu.⁴⁹ Savukārt, ja līzina devējs plānveidīgi sadarbojas ar noteiktiem piegādātājiem, līzina līgums tiek dēvēts par „noietu veicinošu” vai par „piegādātājam tuvu” finanšu līzingu.⁵⁰

Iespējami arī gadījumi, kad līzina objekts jau ir atradies līzina devēja rīcībā pirms līzina līguma noslēgšanas. Ņemot vērā, ka šādā gadījumā līzina devējam ir ne tikai interese finansēt, šādu līzina līguma paveidu ir vēlams nošķirt no citiem līzina veidiem/paveidiem, nodēvējot to par „starptirgotāja” finanšu līzingu.⁵¹

Finanšu līzina attiecības parasti veidojas kā triju dalībnieku (piegādātāja, līzina devēja un līzina ņēmēja) tiesisko attiecību kopums,⁵² proti, līzina devējs pēc līzina ņēmēja lūguma un

⁴⁴ Kunkel V. Neue Tendenzen im Mobilien-Leasing. *Der Betrieb*, 1975, Heft 30, S. 1380

⁴⁵ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.414

⁴⁶ Runge B. Leasing im Zivilrecht. *Der Betrieb*. 1978, Beilage Nr.21 zu Heft Nr.43, S.6

⁴⁷ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.415; Ulmer P., Schmidt H. Zur AGB-Inhaltskontrolle von Kfz-Leasingverträgen (I). *Der Betrieb*, 1983, Heft 48, S.2558-2559; Bethäuser F. Rechtsprechungsübersicht zum Leasing. *Deutsches Autorecht*, 1984, Nr.11, S.363

⁴⁸ Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft 6, S.426

⁴⁹ Roth H. Zur gerichtlichen Inhaltskontrolle von Finanzierungs-Leasingverträgen. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Bd. 190, S.302; Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.415

⁵⁰ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.415

⁵¹ *Ibid.*

⁵² Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft 1, S.1; Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft 6, S.425

norādījuma iegādājas no ražotāja ražošanas iekārtas, kuras pēc tam nodod līzīga ņēmēja lietojumā. Šim nolūkam līzīga devējs slēdz divus līgumus: pirkuma vai piegādes līgumu ar iekārtu ražotāju un līzīga līgumu ar līzīga ņēmēju.⁵³ Izņēmums iespējams tiešā līzīga (saukta arī par „ražotāja līzingu” un „piegādātāja līzingu”) gadījumā, kad pastāv divu pušu attiecības starp ražotāju jeb piegādātāju un līzīga ņēmēju.⁵⁴

Finanšu līzīga līgumiem ir raksturīgi noteikumi, ar kuriem tiek nošķirtas līzīga devēja finansēšanas funkcija un līzīga ņēmēja lietošanas funkcija. Līzīga ņēmējs pats izvēlas attiecīgo lietu (līzīga objektu) un uzņemas visus riskus, kas saistīti ar naudas līdzekļu investēšanu attiecīgās lietas iegādei. Līzīga devējs finansē iespēju lietot attiecīgo lietu un uzņemas tikai finansēšanas risku, t.i., līzīga ņēmēja maksāspējas risku.⁵⁵

Finanšu līzīga līgums parasti tiek slēgts uz vidēji garu vai garu termiņu,⁵⁶ lai gan automašīnu finanšu līzings tiek slēgts uz diviem vai vairāk gadiem.⁵⁷

Kritiku neiztur apgalvojums, ka visos finanšu līzīga līgumos „finanšu līzīga termiņa beigās nomātais objekts automātiski pāriet līzīga ņēmēja īpašumā”,⁵⁸ tāpat kā apgalvojums, ka „finanšu līzīga līgums ir līzīga objekta iegāde un nodošana līzīga ņēmējam uz izpirkuma pamatiem (...)”.⁵⁹ Pusēm nav liegts vienoties par īpašuma tiesību pāreju līzīga ņēmējam, tomēr kā tālāk darbā pamatots, praksē plaši izplatīti ir arī finanšu līzīga līgumi bez attiecīgās vienošanās.

1.1.1.3. Operatīvos līzīga līgumus raksturojošās pazīmes

Kaut arī operatīvā līzīga nošķiršanai no finanšu līzīga ir būtiska nozīme, tomēr ne teorijā, ne arī praksē nepastāv vienprātīga operatīvā līzīga definīcija. No vienas puses, par kritēriju līzīga atzīšanai par operatīvo līzingu tiek uzskatītas līzīga ņēmēja tiesības uzteikt līzīga līgumu, no otras puses (it īpaši praksē) – noteiktas neizmaksātās vērtības atlikums līzīga termiņa beigās.⁶⁰

Operatīvā līzīga gadījumā līzīga devējs lietu sagādā, lai nodotu jebkura interesenta lietošanā (un nevis tikai tādēļ, lai nodotu konkrētā līzīga ņēmēja lietošanā).⁶¹ Tādējādi operatīvajam

⁵³ Torgāns K. *Noma un īre*. Rīga, 1994, 81.-82. lpp.

⁵⁴ Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft 6, S.425

⁵⁵ Hagenmüller K.F., Stoppok G. *Leasing-Handbuch. 4.völlig neu bearbeitete Auflage*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1981, S.11; Sk.arī: Apsīte I. Līzīga darījumu atspoguļošana grāmatvedībā. *Bilance*, 2001, Nr.12(24), 10.lpp.

⁵⁶ Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Nr.44, S.2109; Graph von Westphalen F. Leasing als „sonstige Finanzierungshilfe” gemäss §1 Abs.2 VerbrKrG. *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 1991, Heft 10, S.639; Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft 6, S.426; Runge B. Leasing im Zivilrecht. *Der Betrieb*. 1978, Beilage Nr.21 zu Heft Nr.43, S.6

⁵⁷ Ulmer P., Schmidt H. Zur AGB-Inhaltskontrolle von Kfz-Leasingverträgen (I). *Der Betrieb*, 1983, Heft 48, S.2558

⁵⁸ Briede I. *Banku finansu pakalpojumi*. Rīga: Turība, 2000, 46.lpp.

⁵⁹ Korsaka T. Līzīga objekta pārjaunojums: problēmas un to risinājumi. *Latvijas Ekonomists*, 1998, 5 (41), 62.lpp.

Tādu pašu kritiski vērtējamu apgalvojumu sk.: Dzintare Z. *Banku grāmatvedība*. Rīga: Turība, 1999, 93.lpp.

⁶⁰ Kunkel V. Neue Tendenzen im Mobilien-Leasing. *Der Betrieb*, 1975, Heft 30, S. 1379

⁶¹ Ulmer P., Schmidt H. Zur AGB-Inhaltskontrolle von Kfz-Leasingverträgen (I). *Der Betrieb*, 1983, Heft 48, S. 2559

līzingam ir raksturīga līzinga objekta daudzreizēja nodošana lietošanā.⁶² Tā kā operatīvajam līzingam ir raksturīgi, ka līzinga objekts tiek nodots lietošanā vairākkārt, tā pamatmērķis ir nevis finansēšana, bet nodošana lietošanā.⁶³

Līzinga devējs uzņemas gan investīciju risku, gan noieta risku, gan arī riskus, kas saistīti ar līzinga objektu.⁶⁴ Līzinga ņēmējs ar veiktajiem maksājumiem nesedz visus līzinga devēja ieguldījumus un izdevumus.⁶⁵

Operatīvajam līzinga līgumam ir raksturīgas līzinga ņēmēja tiesības uzteikt līzinga līgumu pirms termiņa,⁶⁶ t.i., līzinga ņēmējs (ievērojot līgumiskos uzteikuma termiņus) jebkurā brīdī ir tiesīgs atdot lietu atpakaļ līzinga devējam,⁶⁷ kā arī, ka līgumi tiek slēgti uz īsu laiku, t.i., lieta tiek nodota līzinga ņēmēja īslaicīgā lietošanā.⁶⁸ Līzinga līgumu termiņš lielākoties ir no apmēram sešiem mēnešiem līdz trīs gadiem; garāki termiņi – lidmašīnām un kuģiem.⁶⁹

Līzinga ņēmējs neizvēlas līzinga objektu no trešās personas, bet izvēlas līzinga objektu no līzinga devēja piedāvātajām izvēles tiesībām.⁷⁰ Savukārt līzinga devējs lietas (nākotnējos līzinga objektus) iegādājas nevis uz līzinga ņēmēja pieprasījuma pamata, bet gan pamatojoties uz tirgus pieprasījuma un piedāvājuma tendencēm.⁷¹

Operatīvā līzinga līgumi netiek slēgti par lietām, kuras ir ļoti specifiskas un kuras ir iespējams izmantot savām vajadzībām tikai un vienīgi līzinga ņēmējam.⁷²

⁶² Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft 1, S.3; Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft 6, S.426; Sk. arī: Vancil R.F. *Leasing of industrial equipment*. New York; Toronto; London: McGraw-Hill Book Company, Inc., 1963, p.15

⁶³ Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Nr.44, S.2110

⁶⁴ Hagenmüller K.F., Stoppok G. *Leasing-Handbuch. 4.völlig neu bearbeitete Auflage*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1981, S.12; Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft 1, S.3

⁶⁵ Runge B. Leasing im Zivilrecht. *Der Betrieb*. 1978, Beilage Nr.21 zu Heft Nr.43, S.6

⁶⁶ Graph von Westphalen F. Leasing als „sonstige Finanzierungshilfe“ gemäss §1 Abs.2 VerbrKrG. *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 1991, Heft 10, S.639; Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft 1, S.3; Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Nr.44, S.2110; Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft 6, S.426; Van Horne J.C., Wachowicz J.M. *Fundamentals of financial management*. Ninth edition. New Jersey: Prentice Hall, Inc., 1995, p.584; Krumbholz S., Streitferdt L. *Leasing oder Kreditfinanzierung?* Bd.2. Köln: Peter Hanstein Verlag, 1975, S.4; Holz D. *Die Optimumbestimmung bei Kauf-Leasing-Entscheidungen*. Zürich; Frankfurt am Main: Verlag Harri Deutsch, S.3

⁶⁷ Hagenmüller K.F., Stoppok G. *Leasing-Handbuch. 4.völlig neu bearbeitete Auflage*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1981, S.12

⁶⁸ Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft 6, S.426; Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Nr.44, S.2110; Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft 1, S.3; Hagenmüller K.F., Stoppok G. *Leasing-Handbuch. 4.völlig neu bearbeitete Auflage*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1981, S.12; Runge B. Leasing im Zivilrecht. *Der Betrieb*. 1978, Beilage Nr.21 zu Heft Nr.43, S.6

⁶⁹ Clark T.M. *Leasing*. London: McGraw-Hill Book Company (UK) Limited, p.62-63

⁷⁰ Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Nr.44, S.2110

⁷¹ Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft 6, S.426

⁷² Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Nr.44, S.2110

Daudzos gadījumos tiek pielīgts, ka, nododot lietu līzina ņēmēja lietošanā, līzina devējs sniedz līzina ņēmējam papildu pakalpojumus (piemēram, līzina objekta apkope un remonts, preču piegāde, daļēja vai pilna servisa līzings). Šie līgumi ir sevišķi raksturīgi telefonu un transportlīdzekļu lietošanai, pie kam līgumos tiek iekļauts noteikums, ka līzina devējs uzņemas atlikušās vērtības risku un daļēju vai pilnu servisa uzturēšanu. Ja ražotājs pats uzstājas kā līzina devējs, tiek runāts par ražotāja operatīvo līzingu.⁷³

Pastāv arī tādi gadījumi, kad operatīvā līzina gadījumā līzina sabiedrība pilda tikai finansētāja funkciju. Proti, līzina sabiedrība noslēdz ar lietu ražotāju līgumu, kurš nosaka, ka ražotājs pārdod lietas līzina sabiedrībai, bet līzina sabiedrība lietas nekavējoties nodod ražotāja rīcībā ar tiesībām nodot tās trešo personu lietošanā uz operatīvā līzina līguma noteikumu pamata, pie nosacījuma, ka trešās personas (apakšlīzina ņēmēji) maksu par lietu lietošanu veic tieši līzina sabiedrībai. Šādā gadījumā līzina sabiedrība uzņemas tikai finansētāja funkciju, bet ražotājs/pārdevējs uzņemas apkopes pienākumu. Šādos līgumos lielākoties tiek paredzēts, ka gadījumā, ja lietu apakšlīzina ņēmējam nav iespējams lietot tās kvalitātes dēļ vai arī ja apakšlīzina ņēmējs nav veicis savlaicīgi kādu maksājumu, ražotājam ir pienākums atpirkt lietas no līzina sabiedrības par nenosegto lietas vērtību.⁷⁴

1.1.1.4. Līzina līgumu paveidus un modifikācijas raksturojošās pazīmes

Līzingam ir vairāki paveidi, pie kam atsevišķi paveidi ir raksturīgi finanšu līzingam, atsevišķi - operatīvajam, bet citi - kā vienam, tā arī otram.

Nekustamo lietu līzina līgums no citiem finanšu līzina līgumiem atšķiras ar sevišķi ilgo pamatdarbības laiku (līdz 30 gadiem).⁷⁵

Ražotāja līzings ir īpašs ar to, ka piegādātājs (attiecīgās lietas ražotājs vai izplatītājs) vienlaicīgi ir arī līzina devējs. Tātad šis finanšu līzings veidojas kā divu dalībnieku tiesisko attiecību kopums. Ražotāja līzingu bieži vien mēdz apvienot ar nulles līzingu, kuru lielākoties izmanto automašīnu un televizoru tirdzniecībā un kura būtiskākā atšķirība no citiem finanšu līzina veidiem ir tā, ka netiek prasīti līzina procenti.⁷⁶

Atgriezeniskais līzings (*Sale and Lease back*) izpaužas tādējādi, ka līzina ņēmējs pārdod līzina devējam savas iekārtas, bet līzina devējs atstāj lietas līzina ņēmēja lietojumā, un līzina ņēmējs tādējādi iegūst apgrozāmo kapitālu. Šis līzina veids ir īpašs ar to, ka tas nav trīspusējs

⁷³ Hagenmüller K.F., Stoppok G. *Leasing-Handbuch. 4.völlig neu bearbeitete Auflage.* Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1981, S.12

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Leja Lauris. Līzina izpratne un pielietošana Latvijā un Eiropā (I). *Likums un Tiesības*, Janvāris, 2003, 5.sējums, Nr.1 (41), 13.lpp.; Sk. arī: Feinen K. *Leasing im Auslandsgeschäft.* Grām.: Kissner E., Feinen K. Bittmann H. *Forfaitierung, Leasing, Factoring im Auslandsgeschäft.* Frankfurt am Main: Alfred Metzner Verlag, 1982, S.42-43

⁷⁶ Turpat; Sk. arī: Van Horne J.C. *Financial Management and Policy.* New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1983, p.479; Sk. arī: Elgers P.T., Clark J.J. *The Lease/Buy Decision.* New York: The Free Press, 1980, p.45

līgums un ka tajā ir tikai divi dalībnieki. Atgriezeniskā līzina gadījumā pārdevēja (piegādātāja) vietu aizņem pats līzinaņēmējs.⁷⁷

Vadoties no līzinaņēmēja un līzina devēja savstarpējām attiecībām, praksē izšķir tiešo līzingu (kad piegādātājs (ražotājs) uzstājas attiecībās arī kā līzina devējs; šī līguma raksturīgi piemēri ir iepriekš minētie ražotāja līzings un atgriezeniskais līzings) un netiešo līzingu (kad pastāv trīspusējas attiecības).⁷⁸

Operatīvā līzina paveidi var tikt iedalīti šādi: viena termiņa līzings (kad lieta tiek nodota līzinaņēmēja lietošanā tikai uz vienu termiņu) un atjaunojamais jeb "revolvera" līzings (kad līzings automātiski tiek pagarināts, beidzoties līguma pirmajam termiņam).⁷⁹

Ir izdalāmi „tīra” līzina līgumi (ja papildu izdevumus lietas apkalpošanā uzņemas segt līzinaņēmējs) un „pilna” līzina līgumi (ja līzina devējs uzņemas veikt tehnisko apkopi un segt citus izdevumus, kas saistīti ar līzina objekta izmantošanu).⁸⁰

Gadījumā, ja līzina līgumā iesaistītās personas atrodas dažādās valstīs, vērtējot līzina darījuma starptautisko raksturu, starptautiskajās attiecībās parasti izdala divus līzina attiecību veidus: tiešo un netiešo ārvalstu līzingu. Ar tiešo ārvalstu līzingu saprot darījumu, ko noslēdz dažādu valstu juridiskās personas. Netiešais ārvalstu līzings jāsaprot kā darījums, kurā līzina devējs un līzinaņēmējs ir vienas valsts juridiskas personas, bet līzina devēja kapitāls pilnīgi vai daļēji pieder kādai ārzemju uzņēmumam vai finanšu iestādei. Tiešajam un netiešajam ārvalstu līzīngam ir iespējamās divas dažādas modifikācijas: importa līzings – par līzina objektu kalpo no ārvalstu piegādātājiem saņemtās lietas, un eksporta līzings – līzina objekts ir ārvalstī esošam līzinaņēmējam domātas lietas.⁸¹

1.1.2. LĪZINGA LĪGUMU KVALIFIKĀCIJA DAŽĀDU ĀRVALSTU NORMATĪVAJOS AKTOS UN TIESU PRAKSĒ

1.1.2.1. Līzina līgumu kvalifikācija Francijas normatīvajos aktos un tiesu praksē

Francijas civilkodeksā *Code Civil* (turpmāk tekstā – FCK) ir regulēti tikai daži līguma veidi, vairumu līgumu regulējot speciālajos likumos. Tas, ka likumos noteikto līgumu uzskaitījums nav izsmeļošs, izriet no FCK esošajām norādēm uz privāto autonomiju. FCK 1708.pantā un tam sekojošajos pantos regulētā „*louage*” vispārīgos vilcienos atbilst romiešu tiesībās regulētajai *locatio-conductio* un vienmēr ir nošķirta no pirkuma. Līdzās citiem nodošanas lietošanā

⁷⁷ Leja Lauris. Līzina izpratne un pielietošana Latvijā un Eiropā (I). *Likums un Tiesības*, Janvāris, 2003, 5.sējums, Nr.1 (41), 13.lpp.; Sk. arī: Van Horne J.C. *Financial Management and Policy*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1983, p.478; Sk. arī: Van Horne J.C. *Financial Management and Policy*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1992, p.504

⁷⁷ Turpat, 14.lpp.

⁷⁸ Turpat

⁷⁹ Turpat

⁸⁰ Turpat

⁸¹ Turpat

paveidiem *locatio-conductio* aptver arī FCK neregulēto nomas pirkumu (*location-vente*) un *credit-bail* (finanšu līzings).⁸² 1966.gada 2.jūlija likuma 1.pants (kas tika grozīts ar 1967.gada 28.septembra ordinanci Nr.67-837) *credit-bail* apraksta kā nomas darījumu ar tādām iekārtām vai aprīkojumu, kuras iznomātājs iegādājas nolūkā tās tālāk iznomāt un kuras paliek iznomātāja īpašumā, pie noteikuma, ka nomniekam jebkādā veidā tiek piešķirtas tiesības nomas objektu vai tā daļas iegūt īpašumā par iepriekš norunātu cenu, kuras aprēķināšanā ir pilnībā vai daļēji ņemti vērā nomnieka veiktie maksājumi.⁸³ Ja līzings ņemējam netiek piešķirtas izvēles tiesības nopirkt līzings objektu, līgums netiek uzskatīts par *credit-bail*. Ņemot vērā tam raksturīgās īpašības, par *credit bail* netiek uzskatīts arī operatīvais līzings (Francijā saukts – *renting*) un patērētāju līzings (*location avec promesse de vente, location stricto sensu*). Par *credit-bail* netiek uzskatīts arī divpusējais ražotāja līzings.⁸⁴ Kā liecina plašā Francijas tiesu prakse, ne vienmēr ir vienkārši nošķirt *credit-bail* (t.i., Francijas tiesībām raksturīgo finanšu līzingu) no līzings plašākā izpausmē, jo līzings atzīšanai par *credit-bail* ir nepieciešams konstatēt lietas izmantošanu peļņas nolūkā.⁸⁵ Uz atšķirību starp līzingu plašākā nozīmē un *credit-bail* norāda *Chambre des Requetes* spriedums, kurā minēts sekojošais. Ja nomniekam nomas līguma slēgšanas brīdī tiek piešķirtas brīvas izvēles tiesības pirkt līzings objektu vai arī atdot atpakaļ līzings objektu iznomātājam, neuzliekot nomniekam pirkšanu par pienākumu, tad nepastāv aplēpts pirkums, bet gan nomas līgums, kurš ir papildināts ar pirkuma izvēles tiesībām. Kamēr nomnieks nav realizējis savas izvēles tiesības, iznomātājs ir tiesīgs nomnieka maksātnespējas gadījumā atprasīt iznomāto lietu. Ja iznomātājs līgumu nosauc par *credit-bail* un nokavē līguma reģistrāciju publiskajā reģistrā, tad nomnieka maksātnespējas gadījumā iznomātājs ir neaizsargāts.⁸⁶

1.1.2.2. Līzings līgumu kvalifikācija ASV normatīvajos aktos un tiesu praksē

ASV līzingu regulē atsevišķu štatu tiesības un ASV Unificētais komerckodekss (angliski - *Uniform Commercial Code*, turpmāk tekstā – „UCC”)⁸⁷. UCC, kurš pēc tā pieņemšanas⁸⁸ ir pāris

⁸² Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.388

⁸³ Hagenmüller K.F., Stoppok G. *Leasing-Handbuch. 4.völlig neu bearbeitete Auflage*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1981, S.195

⁸⁴ Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.388

⁸⁵ Hagenmüller K.F., Stoppok G. *Leasing-Handbuch. 4.völlig neu bearbeitete Auflage*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1981, S.197-198

⁸⁶ *Ibid.*, S.200

⁸⁷ Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.391-392

⁸⁸ ASV 18.gs. vidū tika veikti pirmie mēģinājumi traktātu veidā sistematizēti aptvert tiesu spriedumus preču pirkumu un pārdevumu lietās. Tomēr, ņemot vērā šo traktātu nenormatīvo raksturu, judikatūra visos štatos nebija vienvērtīga, proti, vieni un tie paši *common law* principi tika piemēroti dažādos variantos. Atšķirības bija gan stila, gan arī satura ziņā. Tā kā vairāk un vairāk indivīdu un uzņēmēju sāka iesaistīties darījumu slēgšanā ar citos štatos esošiem komersantiem, vienota komerciesību akta neesamība kļuva par milzu traucēkli. 19.gs. nogalē tika izveidota darba grupa, saukta „National Conference of Commissioners on Uniform State Laws” (latviski – „Komisijas locekļu

reizes grozīts,⁸⁹ tiek piemērots visos ASV štatos, izņemot vienu štatu (atšķirīgs regulējums pastāv Luiziānā, kuras tiesību sistēma ir izveidojusies, balstoties uz Francijas *civil law* sistēmu, nevis uz Lielbritānijas *common law* sistēmu⁹⁰).

Uzsākot dziļāku UCC regulējuma izklāstu, būtiski atzīmēt, ka termins „*lease*” un „*leasing*” UCC tiek lietoti kā sinonīmi, kuri vienlīdz var apzīmēt nomu/īri, gan arī daudzpusējas līzinga attiecības. Tāpat termins „*lessor*” – vienlīdz apzīmē gan iznomātāju/izīrētāju, gan līzinga devēju, savukārt termins „*lessee*” – gan nomnieku/īrnieku, gan arī līzinga ņēmēju.

Par pilnīgi aplamu atzīstams *D.Krause* apgalvojums,⁹¹ ka „līzinga līguma pamatā esošais anglo-amerikāņu „*lease*” nepārprotami ir uzskatāms par nodošanas lietošanā un nevis par atsavināšanas līgumu”.

Līzinga civiltiesiskajai kvalificēšanai nepieciešams atbildēt uz jautājumu, vai konkrētā gadījumā līzinga līgums atzīstams par patiesu nomu (*true lease*) vai arī noma domāta nodrošinājuma nolūkam (*lease intended for security purposes*)⁹²?

Lai skaidrāk novilkto robežu starp patieso nomu un nomu, kas satur *security interest*, pēdējos UCC 2A.panta papildinājumos UCC tika papildināts ar UCC 1.panta 1-203.sadaļu, kuras nosaukums ir „Nomas nošķiršana no *Security interest*”⁹³. Kā norādīts UCC komentāros, UCC tika papildināts ar 1.panta 1-203.sadaļu nolūkā dot tiesām atbildi uz jautājumu – kas ir noma/līzings? Šo jautājumu jo neskaidrāku bija padarījuši federālie, štatu un vietējie nodokļu likumi un grāmatvedības noteikumi, kas attiecas uz lietu nomu/līzingu. Atbilde uz šo jautājumu ir svarīga, jo

nacionālā konference darbam pie unificētiem štatu likumiem”), turpmāk tekstā – „Unificēto likumu komisija”. Starp pirmajiem vienotajiem unificētajiem likumiem bija Unificētais pārdošanas likums (*Uniform Sales Act* – angl.). Sadarbojoties ar Amerikas likumu institūtu (*American Law Institute* – angl.), 1930.gadu beigās un 1940.gadu sākumā Unificēto likumu komisija nolēma apkopot visus unificētos likumus vienā kodeksā – UCC - un uzsāka darbu pie UCC izstrādes. UCC tika pieņemts 1962.gadā. Par savu pievienošanos UCC jau 1968.gadā paziņoja 49 štati, bet Kolumbijas apgabals un Virdžīnijas salas, Guama pievienojās 1977.gadā. UCC 2.pantā mērā tika pārņemti Unificētā pirkuma likuma noteikumi par preču pirkumu un pārdevumu. Sk.: Brook J. *Sales and Leases. Third Edition*. New York: Aspen Publishers, 2003, p. xvii-xix.

⁸⁹ Pirmie būtiskie UCC 2.panta grozījumi bija UCC papildināšana 1990.gadā ar 2A.pantu (panta nosaukums angļu valodā – *leases*, ko latviski varētu tulkot kā „noma/īre”, turpmāk tekstā – „Noma”).⁸⁹ Otrie būtiskie UCC 2.panta grozījumi, kas pagaidām ir bijuši pēdējie, bija 2003.gadā, kad vienlaicīgi tika veikti būtiski grozījumi arī 2A.pantā „Noma” un 9.pantā (panta nosaukums angļu valodā – *Secured Transactions*, ko latviski varētu tulkot kā „Nodrošinātie darījumi”, turpmāk tekstā – „Nodrošinātie darījumi”). Sk.: Brook J. *Sales and Leases. Third Edition*. New York: Aspen Publishers, 2003, p. xix.

⁹⁰ Brook J. *Sales and Leases. Third Edition*. New York: Aspen Publishers, 2003, p. xvii.

⁹¹ Krause D. *Die zivilrechtlichen Grundlagen des Leasing-Verfahrens*. Band 2. Köln: Photostelle der Universität zu Köln, 1967, S.74

⁹² Kronke H. Finanzierungleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.391-392

⁹³ UCC satur specifisku terminu „*Security interest*”, kurš UCC 1.panta 1-201.sadaļas b) punkta 35.apakšpunktā ir definēts kā tāda „interese” (*interest* – angl.) uz lietu, ar kuru tiek nodrošināta samaksa vai saistības izpilde. UCC 2A.panta 2-103.sadaļas 1.punkta v) apakšpunktā ir noteikts, ka „pirkums” (*purchase* – angl.) aptver pārdošanu, nomu, ķīlu, *security interest*, ķīlu, dāvanu un jebkuru citu brīvprātīgu darījumu, ar kuru tiek radīta „*interest in goods*”. (sk.: *Selected Commercial Statutes. 2003 Edition. Including Uniform Commercial Code Official Text with Comments*. US: West Publishing, 2003, p.29, 177) Ņemot vērā juridisko specifiku un UCC kontekstu, secināms, ka ar angļu terminu „*interest*” konkrētā kontekstā tiek saprastas īpašuma tiesības. Līdz ar to angļu termins „*security interest*” savā būtībā apzīmē īpašuma tiesību saglabāšanu, iegūšanu utt., lai tādējādi nodrošinātu saistības izpildi vai samaksu.

līzinga definīcija nosaka ne tikai pušu, bet arī trešo personu tiesības un tiesiskās aizsardzības līdzekļus. Ja darījums kvalificējams kā noma un nevis *security interest*, nomnieka tiesību apjoms aprobežojas ar lietas lietošanas tiesībām, savukārt, visas pārējās tiesības ir iznomātājam. Šim apstāklim ir būtiska nozīme attiecībā pret nomnieka kreditoriem, jo atbilstoši *common law* teorijai, ja iznomātājs nav sadalījis savas īpašuma tiesības, iznomātājs nomnieka maksātnespējas gadījumā ir pilnībā pasargāts no nomnieka kreditoru un pārvaldnieku prasījumiem.⁹⁴

UCC 1.panta 1-203.sadaļa „Nomas nošķiršana no *Security interest*” nosaka, ka atbilstoši katras lietas apstākļiem ir nosakāms, vai attiecīgajā gadījumā kā noma noformēts darījums atzīstams par nomu, vai arī tas satur *security interest*.⁹⁵ Kā noma noformēts darījums satur *security interest*, ja nomniekam ir pienākums veikt nomas maksājumus iznomātājam noteiktu termiņu un nomnieks nav tiesīgs pirms termiņa nomu pārtraukt, un ja.⁹⁶

- 1) nomas termiņš ir vienāds vai lielāks par lietas atlikušo ekonomisko mūžu;
- 2) nomniekam ir pienākums pārjaunot nomas līgumu uz lietas atlikušo ekonomisko mūžu vai nomniekam ir pienākums kļūt par lietas īpašnieku;
- 3) saskaņā ar nomas līgumu nomniekam ir izvēles tiesības pārjaunot nomas līgumu uz atlikušo lietas ekonomisko mūžu bez jebkādas papildus atlīdzības vai par simbolisku papildu atlīdzību;
- 4) saskaņā ar nomas līgumu nomniekam ir izvēlas tiesības kļūt par lietas īpašnieku bez papildus atlīdzības vai par simbolisku papildu atlīdzību.

Šādi apstākļi paši par sevi nevar būt par pamatu, lai atzītu, ka darījums, kas noformēts kā noma, satur *security interest*.⁹⁷

- 1) apstākļi, ka atlīdzība, ko nomniekam ir pienākums maksāt iznomātājam par lietas turēšanas un lietošanas tiesību iegūšanu, būtībā ir vienāda vai lielāka par lietas patieso tirgus vērtību līguma slēgšanas brīdī;
- 2) nomnieks uzņemas lietas bojāejas risku;
- 3) nomnieks apņemas saistībā ar lietu samaksāt nodokļus, apdrošināšanu, nodevas, reģistrācijas maksas, pakalpojumu vai uzturēšanas maksas;
- 4) nomniekam ir izvēles tiesība pārjaunot nomas līgumu vai kļūt par lietas īpašnieku;
- 5) nomniekam ir izvēles tiesība pārjaunot nomas līgumu, paredzot pārjaunojuma termiņam konstantu nomas maksu, kas ir vienāda vai lielāka nekā saprātīgi paredzama patiesā tirgus nomas maksa par lietas lietošanu, kāda tā būs izvēles tiesības izmantošanas laikā;
- 6) nomniekam ir izvēles iespēja kļūt par lietas īpašnieku par cenu, kas ir vienāda vai lielāka par saprātīgi paredzamo lietas patieso tirgus cenu, kāda tā būs izvēles tiesības izmantošanas laikā.

⁹⁴ *Selected Commercial Statutes. 2003 Edition. Including Uniform Commercial Code Official Text with Comments.* US: West Publishing, 2003, p.35, 172

⁹⁵ UCC 1.panta 1-203.sadaļas a) punkts, Ibid., p.33

⁹⁶ UCC 1.panta 1-203.sadaļas b) punkts, Ibid., p.34

⁹⁷ UCC 1.panta 1-203.sadaļas c) punkts, Ibid., p.34

UCC oficiālajos komentāros norādīts, ka UCC 1.panta 1-203.sadaļas b) un c) punkta savstarpējā mijiedarbība ir papildu pētījumu vērtā. Noteiktas cenas pirkšanas izvēles tiesības ir tam piemērs. Noteiktas cenas pirkuma izvēles tiesības esamība nomas līguma gadījumā pati par sevi vēl nerada *security interest*. Par to jo sevišķi nevar būt šaubu, ja cena ir vienāda vai lielāka par saprātīgi paredzamo lietas patieso tirgus cenu, kāda tā būs izvēles tiesības izmantošanas brīdī. *Security interest* tiek radīta tikai tad, ja izvēles tiesību cena ir simboliska un ir izpildīti šīs daļas 2.punkta ievadā paredzētie nosacījumi. Ir iespējami virkne pirkšanas izvēles tiesību gadījumi, kad konstantā cena ir zemāka nekā patiesā tirgus cena, bet lielāka nekā simboliska, līdz ar ko ir paredzēta iespēja atbilstoši katras lietas faktiem izvērtēt, vai konkrētā gadījumā darījums uzskatāms par nomu, vai arī tas satur *security interest*.⁹⁸

Papildu atlīdzība uzskatāma par simbolisku, ja tā ir mazāka kā nomnieka saprātīgi paredzamas izmaksas līguma izpildei, ja izvēles tiesības netiek izmantotas. Papildu atlīdzība nav uzskatāma par simbolisku, ja:⁹⁹

1) ja, paredzot nomniekam izvēles tiesības pārjaunot nomas līgumu, ir paredzēts, ka nomas maksa nosakāma kā izvēles tiesību izmantošanas laikā noteikta patiesā tirgus nomas maksa par lietas lietošanu visu pārjaunojuma laiku;

2) ja, paredzot nomnieka izvēles tiesības kļūt par lietas īpašnieku, ir paredzēts, ka cena nosakāma kā izvēles tiesību izmantošanas laikā noteikta patiesā lietas tirgus cena.

„Lietu atlikusī ekonomiskā dzīve” un „saprātīgi paredzamā” patiesā tirgus nomas maksa, patiesā tirgus vērtība, vai izmaksas līguma izpildei nosakāmas, atsaucoties uz darījuma slēgšanas brīdī esošiem faktiem un apstākļiem.¹⁰⁰

Lai arī ASV praksē bieži termini „*lease*” un „*leasing*” tiek lietoti kā sinonīmi, termini „*finance leasing*” un „*finance lease*” nebūt nenožīmē vienu un to pašu. Ar „*finance leasing*” civiltiesiskajā apgrozībā tiek apzīmēti finanšu līzinga līgumi (kā pretmets operatīvā līzinga līgumiem). Veicot izsvēršanu atbilstoši UCC noteiktajiem kritērijiem, attiecīgais „*finance leasing*” līgums var tikt kvalificēts nu kā noma (*true lease*) vai arī kā *security interest*. Ja attiecīgais „*finance leasing*” līgums tiek kvalificēts kā *security interest*, tad uzskatāms, ka starp līzinga devēju un līzinga ņēmēju pastāv pirkuma līgumiskās attiecības. Savukārt, ja „*finance leasing*” tiek kvalificēts kā noma, tad tālāk izvērtējams, vai attiecīgais nomas līgums nebūtu uzskatāms par finanšu nomu.

UCC 2A.panta 2A-103.sadaļas 1.punkta g) apakšpunktā ir definēts jēdziens „finanšu noma” (*finance lease* – angl.). Atbilstoši definīcijai finanšu noma ir noma, kurā:

⁹⁸ *Selected Commercial Statutes. 2003 Edition. Including Uniform Commercial Code Official Text with Comments.* US: West Publishing, 2003, p.36

⁹⁹ UCC 1.panta 1-203.sadaļas d) punkts, Ibid., p.34

¹⁰⁰ UCC 1.panta 1-203.sadaļas e) punkts, Ibid., p.34

- 1) līzings devējs neizvēlas, neražo vai nepiegādā lietas;
- 2) līzings devējs iegādājas lietas vai iegūst turējuma un lietojuma tiesības uz lietām saistībā ar nomu; un
- 3) iestājas viens no tālākminētā:
  - a. nomnieks saņem līguma kopiju, ar kuru iznomātājs ir iegādājies lietas vai ir iegūvis lietas turējuma un lietošanas tiesības, pirms nomas līguma parakstīšanas;
  - b. nomnieka izteikts apstiprinājums līgumam, ar kuru iznomātājs ir iegādājies lietas vai arī iegūvis lietu turējuma un lietošanas tiesības, ir priekšnosacījums, lai spēkā būtu nomas līgums;
  - c. nomnieks pirms nomas līguma parakstīšanas saņem precīzu un pilnīgu pārskatu ar noteiktiem solījumiem un garantijām, un jebkurām garantijas atrunām, tiesiskās aizsardzības līdzekļu ierobežojumiem un modifikācijām, vai iepriekš paredzētos zaudējumus (*liquidated damages* – angl.), ieskaitot trešo personu (tādu kā lietu ražotāja) iepriekš paredzētos zaudējumus, ko iznomātājam nodrošina persona, kas piegādā lietas saistībā ar tādu līgumu vai tāda līguma ietvaros, ar kuru iznomātājs iegādājies lietas vai lietu turējuma un lietošanas tiesības; vai
  - d. ja noma nav patērētāju noma, iznomātājs pirms nomas līguma parakstīšanas rakstiski informē nomnieku (a) par tās personas identitāti, kas piegādā lietas iznomātājam, izņemot, ja nomnieks ir izvēlējis šo personu un nosūtījis pie tās iznomātāju, lai iznomātājs iegādātos lietas vai arī iegūtu lietu turējuma un lietošanas tiesības no attiecīgās personas, (b) ka nomniekam ir šajā pantā noteiktās tiesības uz solījumiem un garantijām, ieskaitot trešo personu solījumus un garantijas, ko iznomātājam ir piešķīrusi persona, kas piegādājusi lietas saistībā ar tādu līgumu vai tāda līguma ietvaros, ar kuru iznomātājs iegādājies lietas vai lietu turējuma un lietošanas tiesības; un (c) ka nomnieks ir tiesīgs sazināties ar personu, kura piegādāja lietas iznomātājam, un saņemt precīzu un pilnīgu pārskatu ar noteiktiem solījumiem un garantijām, tā vidū par jebkuru solījumu, garantiju un tiesiskās aizsardzības līdzekļu izslēgšanu un ierobežošanu.¹⁰¹

UCC oficiālajos komentāros norādīts, ka, lai darījumu varētu traktēt kā finanšu nomu (*finance lease* – angl.), tā visupirms kvalificējama kā noma. Finanšu noma ir trīs pušu darījums. Piegādātājs ražo un piegādā lietas atbilstoši nomnieka specifikācijai, iespējams – pat atbilstoši pirkuma pieprasījumam, pirkuma līgumam vai nomas līgumam starp piegādātāju un nomnieku. Pēc tam, kad ir panākta vienošanās par varbūtējo finanšu nomu, iznomātājs (kā pircējs vai primārais nomnieks) iestājas pirkuma pieprasījumā, pirkuma līgumā, vai nomas līgumā, un iznomātājs pēc tam noslēdz ar nomnieku lietu nomas vai apakšnomas līgumu. Ņemot vērā, ka

¹⁰¹ *Selected Commercial Statutes. 2003 Edition. Including Uniform Commercial Code Official Text with Comments.* US: West Publishing, 2003, p.175-176

iznomātājs parasti pilda ierobežotu funkciju apjomu, nomnieks gandrīz pilnīgi vēršas pie piegādātāja ar līgumiskām jebkurām prasībām un prasot garantijas izpildi. Ja pastāv ražotāja garantija, nomnieks var pretendēt arī uz to. Tomēr iznomātāja funkcija nav aprobežota tikai ar naudas līdzekļu nodrošināšanu; ja iznomātājs uzņemas vai izpilda citas funkcijas un dod garantiju, līgumiskie noteikumi un *common law* aizsargās nomnieku.¹⁰²

UCC 2A.panta 2A-103.sadaļas 1.punkta g) apakšpunktā dotā definīcija ir orientēta uz darījumu un nevis uz pušu statusu. Lai nepieļautu pārpratumus, būtiski ir norādīt, ka citā kontekstā, piemēram, nodokļu un grāmatvedības likumi, termins finanšu noma ir lietots, lai vienlaikus aptvertu dažādus nomas attiecību veidus, to vidū nodrošinātos darījumus (*secured transactions*), kas ir noformēti kā noma. Iznomātājs, kurš ir attiecīgās šķiras lietu tirgotājs, var tikt uzskatīts arī par iznomātāju finanšu nomas gadījumā. Daudzas nomas paveidi, kas izpaužas lietas nomāšanā atpakaļ pārdevējam, arī var būt uzskatāmi par finanšu nomu. Šo secinājumu var uzskatāmi demonstrēt ar hipotēzi. Pieņemam, ka B ir nopircis lietas no C saskaņā ar pirkuma līgumu. Pēc tam, kad preces ir piegādātas un B tās ir pieņēmis, B vienojas pārdot preces A un vienlaikus nomāt lietas atpakaļ no A atbilstoši noteikumiem, kas varētu darījumu ļaut kvalificēt kā nomu. Dokumentējot pārdošanu un atpakaļnomāšanu, B cedē A sākotnējo pirkuma līgumu starp B kā pircēju un C kā pārdevēju. Ņemot vērā šos faktus, secināms, ka noma no A noma B kvalificējama kā finanšu noma, jo ir izpildītas visas trīs definīcijas prasības. Pirmais apakšpunkts ir izpildīts, kad A, kā iznomātājs, neko neveica, lai izvēlētos, ražotu vai piegādātu lietas. Otrais apakšpunkts ir izpildīts, kad A, kā iznomātājs, iegādājās lietas, vienlaikus iznomājot lietas B, kurš, protams, ir saistīts ar nomu. Visbeidzot, trešais apakšpunkts ir izpildīts, kad A noslēdza lietas pārdošanas līgumu ar B un tai pašā laikā A nomāja lietas atpakaļ no B. B kā nomnieks būs saņēmis pārdošanas līguma kopiju noteiktā laikā.¹⁰³

Ja darījums nevar tikt kvalificēts kā finanšu noma, puses ir tiesīgas to pašu rezultātu sasniegt ar līguma noteikumiem; no tā, ka darījumu nevar kvalificēt kā finanšu nomu, nevar rasties nekādas negatīvas sekas.¹⁰⁴

Pēdējās desmitgadēs patērētāju līzings (īpaši automašīnu līzings) ir kļuvis par aizvien populārāku alternatīvu pirkšanai uz kredīta. Lai nodrošinātu vienlīdzīgu patērētāju tiesību nodrošināšanu visos štatos, 2001.gadā tika pieņemts Unificētais patērētāju nomas likums. Šis likums ir attiecināms uz ierobežotu gadījumu loku:

- 1) likums attiecas uz patērētāju lietām,
- 2) līzinga termiņš nedrīkst būt īsāks par četriem mēnešiem,

¹⁰² *Selected Commercial Statutes. 2003 Edition. Including Uniform Commercial Code Official Text with Comments.* US: West Publishing, 2003, p.178

¹⁰³ *Ibid.*, p.179.

¹⁰⁴ *Ibid.*

3) kopējās saistības nedrīkst pārsniegt \$ 150,000 (viens simts piecdesmit tūkstoši ASV dolāru),

4) līzinga precēm jābūt paredzētām līzinga ņēmēja personiskām, ģimenes vai mājsaimniecības vajadzībām.¹⁰⁵

1.1.2.3. Līzinga līgumu kvalifikācija Vācijas normatīvajos aktos un tiesu praksē

Vācijā joprojām pastāv diskusijas par pareizāko finanšu līzinga kvalifikāciju. Senākās doktrīnās tiek apgalvots, ka finanšu līzings pieskaitāms īrei un nomai. Vieni autori apgalvo, ka finanšu līzings ir netipisks nomas līgums, otri – ka pirkuma līgums, trešie, ka jaukts līgums, bet tā kā dominējošie ir nomas elementi, tas pieskaitāms pie nomas. Tomēr tie nav vienīgie viedokļi. Tiek pārstāvēts arī viedoklis, ka finanšu līzings ir kā noma noformēts nomaksas pirkums, tiesību pirkums, pilnvarojums utt.¹⁰⁶ Vācijas Augstākā tiesa savos sākotnējos spriedumos (1970.gadā) ne vien atturējās pielīdzināt finanšu līzingu kādam no BGB regulētajiem līgumu veidiem (norādot, ka līzings nevar tikt identificēts ar civiltiesībās regulēto nomu), bet arī atturējās sīkāk izvērtēt finanšu līzingu,¹⁰⁷ norādot, ka līzingu nevar vienkārši pielīdzināt civiltiesībās regulētajai īrei.¹⁰⁸ Ņemot vērā neskaidro Vācijas Augstākās tiesas nostāju, zemāko tiesu spriedumos līzings tika interpretēts ļoti atšķirīgi. Piemēram, Bembergas apgabaltiesa (*Oberlandesgericht Bamberg* – vācu val.) atzina, ka finanšu līzings ir jāuzskata par īpašu preču kredīta veidu; Ņelnes apgabaltiesa (*Oberlandesgericht Köln* – vācu val.) finanšu līzinga līgumu atzina par nomaksas pirkuma līgumu; Frankfurtes apgabaltiesa (*Oberlandesgericht Frankfurt* – vācu val.) un Nirnbergas apgabaltiesa (*Oberlandesgericht Nürnberg* – vācu val.) finanšu līzinga līgumu, formulējot samērā piesardzīgi, atzina par īstu nomas līgumu.¹⁰⁹ Jau ar 1977.gada spriedumiem Vācijas Augstākā tiesa sāka attīstīt tiesu praksi, ka uz finanšu līzingu attiecināmi nomas un nevis pirkuma noteikumi, jo finanšu līzinga līgums tomēr vairāk atbilstot nomas, nekā pirkuma likumiskajam regulējumam.¹¹⁰ Bez tam Vācijas Augstākā tiesa ir arī izteikusī¹¹¹ secinājumu, ka līzinga līgums ir uzskatāms par nomas līgumu, ja no līguma teksta skaidri izriet, ka puses līgumu vēlējušās uzskatīt

¹⁰⁵ UCC 1.panta 1-203.sadaļas e) punkts, *Selected Commercial Statutes. 2003 Edition. Including Uniform Commercial Code Official Text with Comments*. US: West Publishing, 2003, p.1533.

¹⁰⁶ Runge B. Leasing im Zivilrecht. *Der Betrieb*. 1978, Beilage Nr.21 zu Heft Nr.43, S.6

¹⁰⁷ Jürgens U. *Die Entwicklung des Finanzierungs-leasing*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Universität zu Köln. S. 43; Runge B. Leasing im Zivilrecht. *Der Betrieb*. 1978, Beilage Nr.21 zu Heft Nr.43, S.6

¹⁰⁸ Hagenmüller K.F., Stoppok G. *Leasing-Handbuch. 4.völlig neu bearbeitete Auflage*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1981, S.13

¹⁰⁹ Jürgens U. *Die Entwicklung des Finanzierungs-leasing*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Universität zu Köln. S. 43

¹¹⁰ Runge B. Leasing im Zivilrecht. *Der Betrieb*. 1978, Beilage Nr.21 zu Heft Nr.43, S.8; Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft 6, S.426; Graf von Westphalen F. *Der Leasingvertrag*. Köln: Verlag Dr.Otto Schmidt, 1998, S.21

¹¹¹ Hagenmüller K.F., Stoppok G. *Leasing-Handbuch. 4.völlig neu bearbeitete Auflage*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1981, S.13-14

par nomas līgumu. Vācijas Augstākās tiesas 8. Civilsenāts izteica atzinumu, ka pat gadījumos, kad puses vienojušās par līzings ņēmēja tiesībām līguma pamattermiņa beigās nopirkt līzings objektu, līgumiskie pienākumi pārsvarā atrodas nomas tiesību sfērā. Atbilstoši 8.Civilsenāta uzskatam noma un pirkums savā starpā atšķiras tikai ar to, ka pirkumam ir nepieciešams pienākums piešķirt īpašumu, un tiesības līguma pamattermiņa beigās pirkt līzings objektu nav uzskatāmas par īpašuma piešķiršanu, jo pašas tiesības neko negroza tiesiskajā stāvoklī, kādu regulētu nomas attiecības.¹¹²

Vācijas Augstākās tiesas prakse tiesību doktrīnās tiek plaši nosodīta. Tā, piemēram, pēc *C.W.Canaris* domām,¹¹³ finanšu līzings pārāk daudz atšķiras no nomas, lai nomas noteikumus varētu attiecināt uz līzingu, un tik paplašināta nomas noteikumu piemērošana nav attaisnojama. Pēc saistību tiesību reformas Vācijas BGB 500.pants (kurā noteikts, kādi noteikumi attiecināmi uz finanšu līzings līgumu, kas noslēgts starp uzņēmēju un patērētāju) ir iekļauts sadaļā „Aizdevuma līgums; finansēšanas palīdzība un nomaksas piegādes līgumi starp uzņēmēju un patērētāju”, tomēr, pēc *M.Löbbe*, domām¹¹⁴ finanšu līzings regulāra iekļaušana attiecīgā sadaļā nav pamats, lai mainītu valdošo viedokli, ka finanšu līzings ir kvalificējams kā netipiska noma.

1.1.2.4. Līzings līgumu kvalifikācija Nīderlandes, Itālijas, Lielbritānijas, Beļģijas un Luksemburgas normatīvajos aktos un tiesu praksē

Nīderlandes civilkodeksā *Burgerlijk Wetboek* (turpmāk tekstā – NCK) starp 15 regulētajiem līgumu veidiem atrodami gan noma, gan arī noma ar izpirkumu kā pirkuma paveids (NCK 1576^h.pants).¹¹⁵ Nīderlandē nepastāv normatīvie akti, kas īpaši regulētu tieši līzingu.¹¹⁶ Operatīvais līzings parasti tiek traktēts kā noma. Finanšu līzings tiek traktēts kā nomas pirkums neatkarīgi no tā, kā puses līgumu ir nodēvējušas; pie tam finanšu līzings raksturīga sastāvdaļa ir vienošanās par pirkšanas pienākumu vai pirkšanas izvēles tiesībām (NCK 1576.^h panta otrā daļa)¹¹⁷.

Itālijas civilkodeksā *Codice Civile* (turpmāk tekstā – ICK) ir regulēti 26 līgumi, no kuriem vistuvākais līzings ir īre.¹¹⁸ Pastāvot diskusijām tiesību zinātnieku starpā par to, kurš ICK

¹¹² Jürgens U. *Die Entwicklung des Finanzierungs-leasing*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Universität zu Köln. S. 44

¹¹³ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.448

¹¹⁴ Löbbe M. Der Finanzierungsleasingvertrag nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage 6, S.7

¹¹⁵ Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.388-389

¹¹⁶ Hagenmüller K.F., Stoppok G. *Leasing-Handbuch. 4.völlig neu bearbeitete Auflage*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1981, S.228

¹¹⁷ Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.388-389

¹¹⁸ Ibid., S.389

regulētais līgums ir vistuvākais līzingam (nomaksas pirkums, īre vai aizdevums), Itālijas tiesas finanšu līzingu ir atzinušas¹¹⁹ par pieļaujamu netipisku līgumu.

Lielbritānijā visu veidu līzinga līgumi tiek iedalīti pie nomas (*bailment, hire*) kā jebkurš nodošanas lietošanā līgums, pie nosacījuma, ka līzinga ņēmējam nav tiesību iegūt īpašumā līzinga objektu. Gadījumā, ja līzinga ņēmējam ir tiesības iegūt līzinga objektu īpašumā, attiecināmi *conditional sale* vai *hire-purchase* noteikumi.¹²⁰

Beļģijā un Luksemburgas Lielhercogistē tiek izšķirts finanšu līzings no operatīvā līzinga, tomēr normatīvajos aktos netiek dota pietiekoši skaidra līzinga definīcija.¹²¹

1.1.3. LĪZINGA LĪGUMU KVALIFIKĀCIJA LATVIJAS NORMATĪVAJOS AKTOS UN TIESU PRAKSĒ

1.1.3.1. Latvijā saistošie normatīvie akti, kuros minēts līzings

Latvijas fiziskām un juridiskajām personām saistošos tiesību aktus, kuros jebkādā veidā definēts (identificēts) līzings, nosacīti¹²² varētu sagrupēt šādi:

- Latvijai saistošās Eiropas Savienības tiesību normas
  - Eiropas Komisijas Regula 2003.gada 29.septembra Nr.1725/2003 „17.Starptautiskais grāmatvedības standarts”
- Starptautiskie līgumi, kuriem Latvija ir pievienojusies
  - UNIDROIT 1988.gada 28.maija konvencija par starptautisko finansiālo līzingu (Saeima pieņēmusi un apstiprinājusi 1997.gada 19.jūnijā ar likumu „Par UNIDROIT Konvenciju par starptautisko finansiālo līzingu”), turpmāk tekstā – „UNIDROIT konvencija”
- Latvijas likumi
  - Krājaizdevu sabiedrību likums
  - likums „Par budžetu un finanšu vadību”
  - likums „Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu”
  - Kredītiestāžu likums

¹¹⁹ Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.390

¹²⁰ Ibid., S.391

¹²¹ Hagenmüller K.F., Stoppok G. *Leasing-Handbuch. 4.völlig neu bearbeitete Auflage*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1981, S.174-183

¹²² Nosacīti tādēļ, jo dažādas tiesību normas attiecas uz dažādiem tiesību subjektiem un regulē dažādas tiesību nozares. Tā, piemēram, Eiropas Komisijas 2003.gada 29.septembra Regula Nr.1725/2003 „17.Starptautiskais grāmatvedības standarts” regulē līzinga atspoguļošanu grāmatvedībā. 1988.gada 28.maija UNIDROIT konvencija par starptautisko finansiālo līzingu nosaka pušu tiesību un pienākumu kopumu gadījumā, ja līgumslēdzēji ir uzņēmumi, kuri atrodas dažādās valstīs un šis valstis un valsts, kurā atrodas piegādātāja uzņēmums, ir pievienojušās UNIDROIT konvencijai par starptautisko finansiālo līzingu, vai gan piegādes līgums, gan līzinga līgums tiek regulēti ar UNIDROIT konvencijai par starptautisko finansiālo līzingu pievienojušās valsts likumdošanu (sk.: UNIDROIT konvencijas par starptautisko finansiālo līzingu 3.panta pirmā daļa, <https://www.lursoft.lv>).

- Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums
- Ministru kabineta (turpmāk tekstā – MK) noteikumi
  - MK 2005.gada 19.jūlija noteikumi Nr.534 „Likuma „Par pievienotās vērtības nodokli” normu piemērošanas kārtība”
  - MK 1999.gada 19.maija noteikumi Nr.177 „Noteikumi par īpašuma nodokļa un iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksājumu pamatparādu kapitalizāciju”
  - MK 2005.gada 5.jūlija noteikumi Nr.487 „Budžeta finansētu institūciju ilgtermiņa saistību reģistrācijas kārtība”
  - MK 1997.gada 29.jūlija noteikumi Nr.265 „Noteikumi par valsts budžetā ieskaitāmo nodokļu maksājumu pamatparādu kapitalizāciju privatizētajiem pašvaldību uzņēmumiem (uzņēmējsabiedrībām)”
  - MK 1997.gada 3.jūnija noteikumi Nr.200 „Noteikumi par valsts budžetā ieskaitāmo nodokļu maksājumu pamatparādu kapitalizāciju”
  - MK 2002.gada 16.aprīļa noteikumi Nr.159 „Noteikumi par privatizētajiem uzņēmumiem izsniegtā Starptautiskās rekonstrukcijas un attīstības bankas kredīta kapitalizāciju”.

Uzskaitītie normatīvie akti šīs apakšnodaļas turpinājumā tiek pakļauti sīkākai izpētei.

1.1.3.2. Līzings līgumu kvalifikācija UNIDROIT konvencijā

UNIDROIT konvencijas 1.panta 1.punktā (oficiālajā tulkojumā uz latviešu valodu) noteikts: „Šī Konvencija regulē 2. punktā aprakstīto finansiālā līzings darījumu, kurā viena puse (iznomātājs),

(a) pēc otras puses (nomnieka) norādījuma noslēdz līgumu (piegādes līgumu) ar trešo pusi (piegādātāju), saskaņā ar kuru iznomātājs iegādājas iekārtu, ražošanas līdzekļus vai citus piederumus uz nomnieka apstiprinātiem noteikumiem tiktāl, cik tie skar tā intereses, un

(b) noslēdz ar nomnieku līgumu (līzings līgumu), kas garantē nomniekam tiesības lietot iekārtas pret nomas maksājumu samaksu.”

UNIDROIT konvencijas 1.panta 2.punktā (oficiālajā tulkojumā uz latviešu valodu) noteikts: „Iepriekšējā punktā minētais finansiālā līzings darījums ir darījums, kas ietver sevī sekojošas pazīmes:

(a) nomnieks norāda iekārtas un izvēlas piegādātāju nepaļaujoties galvenokārt uz iznomātāja zināšanām un vērtējumu;

(b) iekārtas, kuras iznomātājs iegādājas uz līzings līguma pamata, kas ir vai nu ticis noslēgts vai arī ir jānoslēdz starp iznomātāju un nomnieku;

(c) saskaņā ar šo līzina līgumu maksājamā nomas maksa tiek rēķināta tādējādi, lai īpaši ņemtu vērā visas iekārtas vērtības vai būtiskas iekārtas daļas vērtības amortizāciju.”

Parasti tiesību normas tiek interpretētas ar gramatisko, sistēmisko, vēsturisko un teleoloģisko metodi.

Interpretējot UNIDROIT konvencijas 1.panta 1.punkta un 1.panta 2.punkta noteikumus ar gramatisko (filoloģisko) interpretācijas metodi, tas ir, noskaidrojot tiesību normas jēgu no valodnieciskā viedokļa, iespējams nonākt pie rezultāta, ka UNIDROIT konvencija finanšu līzina līgumu kvalificē kā nomu. Šādam tulkojumam pamatā ir apstākļi, ka UNIDROIT konvencijas oficiālajā tulkojumā uz latviešu valodu lietoti termini „nomnieks”, „iznomātājs”, „nomas maksājumi” un „nomas maksa”.

Secinājums, ka UNIDROIT konvencija finanšu līzina līgumu kvalificē kā nomas līgumu, neiztur kritiku un ir atzīstams par maldīgu.

Pirmkārt, UNIDROIT konvencijas tekstā angļu valodā ir lietoti termini „*lessor*” un „*lessee*”, kas tikpat labi varēja tikt iztulkoti nevis kā iznomātājs un nomnieks, bet kā līzina devējs un līzina ņēmējs.

Otrkārt, par UNIDROIT konvencijas izstrādātāju mērķi finanšu līzina līgumu kvalificēt nevis kā nomas līgumu, bet gan kā *sui generis* līgumu liecina tas, ka UNIDROIT konvencijas izstrādātāju darba grupa:

- 1) sākotnēji projektam bija devusi nosaukumu „līzina darījuma *sui generis* forma”¹²³
- 2) līguma puses nodēvēja par „*lessor*” un „*lessee*” tikai tādēļ, jo pušu nodēvēšana par „*financier*” un „*user*” varētu būt par pamatu maldīgai finanšu līzina līguma kvalificēšanai par aizdevumu.¹²⁴

¹²³ Uzsākot darbu pie UNIDROIT konvencijas izstrādes, UNIDROIT darba grupa attiecīgajam projektam bija devusi nosaukumu „līzina darījuma *sui generis* forma”. Līdz pat pirmajai valdību ekspertu sesijai UNIDROIT konvencijas projekta izstrādātāji uzskatīja vārdu „*sui generis*” iekļaušanu konvencijas nosaukumā un konvencijas preambulā par ļoti veiksmīgu risinājumu, kā lasītāja uzmanību vērst uz konvencijas pamatprincipu, t.i., lai lasītājs uzreiz aptvertu, ka konvencijā tiek aprakstīts jauns specifisks līguma veids, kuru turpmāk nevajadzētu jaukt ar līdzīgiem līgumiem, no kuriem šis līgums vēsturiski ir izveidojies. Tomēr UNIDROIT darba grupas ceturtnās sesijas laikā projekta nosaukums tika mainīts uz tādu, ar kādu konvencija tika pieņemta, t.i., „*UNIDROIT Convention on International Financial Leasing*” (angliski). Argumentējot nosaukuma maiņu, darba grupa atzina, ka sākotnējais nosaukums iederētos tiesību zinātnieku debatēs, bet nav piemērots likumdošanas aktam, jo īpaši starptautisko tiesību regulējumam.

Iepazīstoties ar UNIDROIT Paskaidrojošo ziņojumu, secināms, ka valdību ekspertu un UNIDROIT konvencijas izstrādātāju viedokļi būtiski atšķīrās, spriežot par piemērotāko konvencijas nosaukumu franču valodā. UNIDROIT konvencijas izstrādātāju darba grupa ieteica angļu valodas terminu „*Financial Leasing*” pārtulkot uz franču valodu kā „*location financiere*”, iedvesmojoties no vairāku likumdošanas aktu nosaukumiem, kas izdoti dažādās latīņu valodas tradīcijām piederošās jurisdikcijās (Beļģija 1967 – *location-financiero*, Spānija 1977 – *arrendamiento financiero*, Kolumbija 1979 – *arrendamiento fianstero*, Venecuēla 1982 – *arrendamiento financiero*, nemaz nerunājot par Itālijas – *locazione finanziaria*). Ņemot vērā franciski runājošo pārstāvju stingro nostāju, jau pirmajās valdību ekspertu sesijās tika nolemts, ka franču valodā angļu termins „*Financial Leasing*” tulkojams kā „*credit-bail*”. Sk.: International Institute for Unification of Private Law. *Diplomatic conference for the adoption of the draft UNIDROIT conventions on international factoring and international financial leasing. Acts and proceedings. Volume I*. Rome: UNIDROIT, Via Panisperna 28, 1991, p.42-43

¹²⁴ Atbilstoši UNIDROIT Paskaidrojošajā ziņojumā norādītajam, iesākumā UNIDROIT konvencijas projekta autori mēģināja izcelt konvencijā regulētā līzina veida specifiskumu, lietojot īpašus nosaukumus darījuma trīs pušu

UNIDROIT konvencijā finanšu līzings ir dēvēts par „finansiālo līzingu” (*Financial Leasing* – angļiski). Neiepapāzīstoties ar UNIDROIT konvencijas autoru pamatojumu attiecīgā nosaukuma izvēlei, iespējams nonākt pie maldīga secinājuma, ka termina „finanšu līzings” lietošana ir aplama un ka pareizi būtu attiecīgā veida līgumus saukt par „finansiālo līzingu”. Kā redzams no UNIDROIT sekretariāta sagatavotā paskaidrojošā ziņojuma UNIDROIT konvencijas projektam (turpmāk tekstā – UNIDROIT Paskaidrojošais ziņojums),¹²⁵ termins „*Financial Leasing*” UNIDROIT konvencijas nosaukumā tika ietverts tikai kā dažkārt praksē lietots termins, kas virspusēji aptver UNIDROIT konvencijā aprakstīto darījumu veidu, un nevis kā pats par sevi pastāvošs juridisks termins ar savu tiesisko sastāvu. UNIDROIT konvencijas izstrādātāji nebūt nav uzskatījuši, ka vienīgais pareizais termins attiecīgā darījuma apzīmēšanai ir „*Financial Leasing*”, tādējādi vienlaicīgi netieši atzīstot, ka terminu „*Finance Lease*”, „*Finance Leasing*”, „*Financial Lease*”, „*Financial Leasing*”, „*Capital Lease*”, „*Capital Leasing*” u.c. lietošana UNIDROIT konvencijā regulētā darījuma apzīmēšanai ir vienlīdz pieņemama un ka darījuma citāda nodēvēšana neietekmē UNIDROIT konvencijas piemērojamību.

Nebūtu pareizi akli sekot UNIDROIT konvencijas regulējumam un pēc tā parauga formulēt nostāju jautājumā par finanšu līzinga kvalifikāciju Latvijas nacionālajā līmenī. Kā liecina UNIDROIT Paskaidrojošajā ziņojumā norādītais,¹²⁶ UNIDROIT konvencija uzskatāma par

---

apzīmēšanai, proti, „*supplier*”, „*financier*” un „*user*”. Praksē konvencijas izstrādes laikā finanšu līzinga puses angļiski lielākoties tika dēvētas „*manufacturer*”, „*lessor*” un „*lessee*”. Ņemot vērā praksē ierasto finanšu līzinga terminoloģiju, konvencijas izstrādātāji savus sākotnējos uzskatus tomēr mainīja un vienojās puses dēvēt „*supplier*”, „*lessor*” un „*lessee*”. Kā norādīts UNIDROIT konvencijas oficiālajos komentāros, terminu „*financier*” konvencijas izstrādātāji atzina par pārlieku „bīstamu”. Sk.: International Institute for Unification of Private Law. *Diplomatic conference for the adoption of the draft UNIDROIT conventions on international factoring and international financial leasing. Acts and proceedings. Volume I*. Rome: UNIDROIT, Via Panisperna 28, 1991, p.48

¹²⁵ Sk.: International Institute for Unification of Private Law. *Diplomatic conference for the adoption of the draft UNIDROIT conventions on international factoring and international financial leasing. Acts and proceedings. Volume I*. Rome: UNIDROIT, Via Panisperna 28, 1991, p.43

¹²⁶ Kā norādīts UNIDROIT Paskaidrojošā ziņojumā, trīspusējā finanšu līzinga regulējums daudzās valstīs ir attīstījies ļoti strauji, tomēr nekritiski. Vienu valstu tiesas kļūdaini atsakās atzīt, ka finanšu līzings laika gaitā ir zaudējis savu saistību ar to līgumu, no kura tas anglosakšu tiesībās vēsturiski ir radies, t.i., savu saistību ar nomu, un ir kļuvis par patstāvīgu līguma veidu. Savukārt citu valstu tiesas un likumdevēji, atsakoties atzīt, ka finanšu līzings ir kļuvis par patstāvīgu līguma veidu, uzskata, ka uz finanšu līzingu ir attiecināms pirkuma līguma regulējums, uzskatot, ka finanšu līzings no parasta pirkuma atšķiras ar tajā iekļautajiem nosacījumiem un ar pēcapmaksas noteikumiem. Bez tam, attiecinot uz finanšu līzingu klasisko līgumu regulējumu, likumdevēju nostāja nav konsekventa, proti, atkarībā no regulējuma iemesla (piemēram, nepieciešamība regulēt līzinga atspoguļošanu grāmatvedībā un nodokļu aprēķināšanu vai nepieciešamība veicināt līzinga kompāniju attīstību) finanšu līzings vienā gadījumā var tikt traktēts kā noma, bet citā kā pirkums. Šāda ilgstoša nekonsekventa klasisko līgumu veidu regulējuma piemērošana līzingsam starptautiskā mērogā būtiski samazina uzņēmēju uzticēšanos līzings darījumiem.

Kā saprotams no UNIDROIT Paskaidrojošā ziņojuma, konvencijas izstrādātāju pamatmērķis bija izstrādāt atsevišķu tiesisko regulējumu specifiskam līzings darījumam – finanšu līzingsam, kurā līzings devējam ir tikai finansētāja funkcija, jo klasisko līgumu regulējums nedod pamatu atbrīvot līzings devēju no atbildības par lietas kvalitāti.

Tā kā finanšu līzings visupirms bija radies praksē, konvencijas izstrādātāji uzskatīja, ka, izstrādājot finanšu līzings tiesisko regulējumu, būtu lietderīgi paturēt prātā darījuma ekonomisko būtību, kāda tā tiek atspoguļota praksē slēgtajos finanšu līzings līgumos, nevis akli mēģināt ierobežot ar klasisko „pirkuma” vai „nomas” līgumu konceptuālo ietvaru. Tā kā praksē, reaģējot uz mainīgajiem tirgus apstākļiem, aizvien veidojas jaunas līzings modifikācijas, piesaistot finanšu līzingsam klasiskā „pirkuma” vai „nomas” līguma regulējumu, jau tuvākā vai tālākā

mēģinājumu izveidot tādu starptautisko regulējumu, kas būtu pieņemams pēc iespējas vairāk valstīm. Ja UNIDROIT konvencijas autori izvērtētu iespēju kvalificēt līzingu līgumu kā nomu, pirkumu vai aizdevumu un par pamatotāko atzīto kvalifikāciju iestrādātu UNIDROIT konvencijā, tad attiecīgā satura konvencija labākajā gadījumā tiktu ratificēta tikai no dažu valstu puses, bet sliktākajā gadījumā – būtu tikai ar doktrināru spēku. Tā, piemēram, finanšu līzingu līgumu ar pirkšanas izvēles tiesību (par simbolisku cenu) Vācijas Augstākā tiesa kvalificē kā nomas līgumu, savukārt pēc UCC noteikumiem šāds līgums kvalificējams kā pirkums. Vairāk kā kritiski vērtējama ir varbūtība jebkādā veidā pārliecināt pasaules lielvalstu likumdevējus ratificēt konvenciju, kas attiecībā uz starptautisko finanšu līzingu līgumu paredz spēkā esošajam nacionālajam regulējumam radikāli pretēju civiltiesisko kvalifikāciju. Savukārt liela skaita valstu pārliecināšana par noteiktas civiltiesiskās kvalifikācijas pamatotību un to nacionālo regulējumu izmainīšana aizņemtu neparedzami ilgu laiku, kas, iespējams, būtu mērāms gadu desmitos vai pat gadu simtos.

1.1.3.3. Līzingu līgumu kvalifikācija likumos un Ministru kabineta noteikumos

Krājaizdevu sabiedrību likumā, likumā „Par budžetu un finanšu vadību”, likumā „Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu” un Kredītiestāžu likumā līzings tiek pielīdzināts aizņēmumam/kredītam, par ko liecina formulējumi:

- Krājaizdevu sabiedrību likuma 2.panta 2.punkts: „(..) *kreditē biedrus, arī saskaņā ar finanšu līzingu noteikumiem (..)*”;
- Likuma „Par budžetu un finanšu vadību” 36.panta otrā daļa: „(..) *nav tiesību ņemt aizņēmumus un slēgt līzingu līgumus (..)*”;

---

nākotnē var rasties nepieciešamība atkal mainīt līzingu tiesisko regulējumu. Bez tam, jo vairāk konvencijas projekta izstrādātāji iedziļinājās dažādu valstu tiesiskajā regulējumā, jo vairāk tika rastas atšķirības dažādu valstu pirkuma un nomas tiesiskajā regulējumā. Atzīstot finanšu līzingu par patstāvīgu darījuma veidu, nerastos nepieciešamība mainīt dažādu valstu tradicionālo tiesisko regulējumu attiecībā uz pirkumu un nomu, un līdz ar to konvencija varētu būt pieņemama lielākam skaitam valstu. Tādējādi konvencijas izstrādātāju darba grupa uzskatīja par pareizu atzīt finanšu līzingu par patstāvīgu līgumu un radīt finanšu līzingu patstāvīgu tiesisko regulējumu.

Mēģinot nošķirt finanšu līzingu no klasiskajiem līgumiem, no kuriem finanšu līzings vēsturiski ir radies, konvencijas projekta autori kā īpaši svarīgus izdalīja divus aspektus. Pirmkārt, līzingu ņēmēja dominējošo, aktīvo rīcību, izvēloties lietu un piegādātāju un pārņemot vairumu lietas īpašnieka tiesību, tādējādi atstājot līzingu devēju otrajā plānā ar vienīgi finansiālu ieinteresētību atgūt ieguldītos finanšu līdzekļus. Otrkārt, to, ka līzingu līgums starp līzingu devēju un līzingu ņēmēju tiek noslēgts uz laika periodu, kurā ar līzingu maksājumiem līzingu ņēmējs atdod atpakaļ līzingu devējam faktisko naudas ieguldījumu. Tādējādi līzingu atšķirība no vienkāršas nomas ir tā, ka līzingu ņēmējs līgumisko attiecību laikā ir samaksājis ne tikai samērīgu atlīdzību par lietas lietošanu, bet ar veiktajiem maksājumiem arī nomaksājis līzingu objekta vērtību. Tieši abu minēto aspektu iekļaušana finanšu līzingu tiesiskajā regulējumā bija galvenais vadmotīvs, kādēļ atzīt finanšu līzingu par patstāvīgu līguma veidu (*sui generis* – latīniski) un radīt tam patstāvīgu tiesisko regulējumu. Sk.: International Institute for Unification of Private Law. *Diplomatic conference for the adoption of the draft UNIDROIT conventions on international factoring and international financial leasing. Acts and proceedings. Volume I.* Rome: UNIDROIT, Via Panisperna 28, 1991, p.38-41

- Likuma „Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu” 1.panta 1.punkta b) apakšpunkts: „(..) kreditēšana, arī saskaņā ar finanšu līzinga noteikumiem (..)”;
- Kredītiestāžu likuma 1.panta 4.punkta b) apakšpunkts: „(..) kreditēšana, arī saskaņā ar finanšu līzinga noteikumiem (..)”;
- Kredītiestāžu likuma 1.panta 37.punkts: „(..) finanšu līzings - kreditēšana, ko veic atbilstoši UNIDROIT konvencijā par starptautisko finansiālo līzingu noteiktajiem pamatprincipiem (..)”.

Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likumā līzings tiek pielīdzināts vienlaicīgi gan nomai ar izpirkumu, gan nomaksas pirkumam, par ko liecina šī likuma 1.panta 9.punkts: „(..) līzings - transportlīdzekļa noma ar izpirkumu vai nomaksas pirkums, kad transportlīdzekļa īpašnieks, kurš ir juridiskā persona, saskaņā ar īpašu līgumu nodod citai personai transportlīdzekļa lietošanas tiesības, bet pēc visu līzinga līgumā noteikto saistību izpildes un maksājumu veikšanas - arī transportlīdzekļa īpašuma tiesības (..)”.

Dažādos MK noteikumos līzings tiek dēvēts gan par nomu ar izpirkumu, gan par nomas pirkumu un gan par izpirkumnomu, savukārt līzingu, kurā nav paredzēta līzinga objekta īpašumtiesību pāriešana līzinga ņēmējam, - par lietu nomu, par ko liecina tālākminētie noteikumu fragmenti:

- MK 2005.gada 19.jūlija noteikumu Nr.534 „Likuma „Par pievienotās vērtības nodokli” normu piemērošanas kārtība” 13.punkts nosaka: „Piemērojot likuma 1.panta 21.punktu, ja līgumā starp līzinga ņēmēju un līzinga devēju nav paredzēta īpašumtiesību uz līzinga objektu pāriešana līzinga ņēmējam, šis darījums nav uzskatāms par nomas pirkumu (līzingu). Šādu darījumu uzskata par lietu nomu.”;
- MK 1999.gada 19.maija noteikumu Nr.177 „Noteikumi par īpašuma nodokļa un iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksājumu pamatparādu kapitalizāciju” 2.1.punkts: „(..) pamatlīdzekļu noma ar izpirkumu (līzings) (..)”;
- MK 2005.gada 5.jūlija noteikumu Nr.487 „Budžeta finansētu institūciju ilgtermiņa saistību reģistrācijas kārtība” 2.pielikuma 5.punkts: „(..) Izpirkumnomas (līzinga) (..)”;
- MK 1997.gada 29.jūlija noteikumu Nr.265 „Noteikumi par valsts budžetā ieskaitāmo nodokļu maksājumu pamatparādu kapitalizāciju privatizētajiem pašvaldību uzņēmumiem (uzņēmēj sabiedrībām)” 2.10. punkts: „(..) pamatlīdzekļu noma ar izpirkumu (līzings) (..)”;

- MK 1997.gada 3.jūnija noteikumu Nr.200 „Noteikumi par valsts budžetā ieskaitāmo nodokļu maksājumu pamatparādu kapitalizāciju” 2.16.punkts: „(..) *pamatlīdzekļu noma ar izpirkumu (līzings) (..)*”;
- MK 2002.gada 16.aprīļa noteikumu Nr.159 „Noteikumi par privatizētajiem uzņēmumiem izsniegtā Starptautiskās rekonstrukcijas un attīstības bankas kredīta kapitalizāciju” 7.5.punkts: „(..) *noma ar izpirkumu (līzings) (..)*”.

No augstāk aprakstītā normatīvā regulējuma visupirms secināms, ka attiecīgo normatīvo aktu izstrādātājiem nav vienotas nostādnes līzings līgumu kvalifikācijas jautājumā. Bez tam konstatējams, ka netiek noteikta pietiekami skaidra robeža starp jēdzieniem „nomas pirkums”, „noma ar izpirkumu”, „izpirkumnoma”, „nomaksas pirkums”, tādejādi radot pamatu maldīgam pieņēmumam, ka šie termini apraksta vienu un to pašu līgumisko sastāvu.

1.1.3.4. Līzings līgumu kvalifikācija LR Augstākās tiesas Senāta spriedumos

Līzings līgums ir minēts arī vairākās LR Augstākās tiesas Senāta izskatītajās lietās.

No LR Augstākās tiesas Senāta 2005.gada 26.janvāra sprieduma lietā Nr.SK-37 secināms, ka LR Augstākās tiesas Senāts pievienojas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas secinājumiem, ka „(..) *līzings šī līguma izpratnē ietver līzings priekšmeta nodošanu līzings ņēmēja lietošanā par maksu, ar noteikumu, ka līzings ņēmējs pēc tam, kad pienācīgā apmērā un kārtībā samaksājis pušu saskaņotu pilnu līzings priekšmeta izpirkuma maksu, kļūst par līzings priekšmeta īpašnieku. Minētais izriet arī no līzings būtības, kas praksē ir mantas nomas pirkuma līgums ar atlikto maksājumu*”.

LR Augstākās tiesas Senāta 2002.gada 27.februāra spriedumā lietā Nr.SK-118 norādīts: „*Atgriezeniskā līzings līgums saistības nav tieši regulētas Civillikumā, tādēļ šo saistību regulējums nosakāms pašā līgumā. Līzings līgums nav uzskatāms tikai par aizdevuma līgumu, kas nosaka kreditora un parādnieka saistības, tāpat tas nav arī tikai līgums par mantas lietojumu, ko regulē nomas, īres vai patapinājuma līgumi. Līzings līgumā paredzētais bankas kredīts un mantas iegāde ar tās lietojuma piešķiršanu līzings ņēmējam un saistību atmaksāt kredītu, lai iegūtu līzings objektu īpašumā, veido kompleksas šī darījuma dalībnieku saistības, kas nav atraujamas viena no otras. Saistība, kas izriet no kredīta piešķiruma, nav atraujama no līzings objekta lietojuma tiesībām, kādas ar līgumu piešķirtas līzings ņēmējam.*”

Rīgas apgabaltiesas 1999.gada 10.novembra spriedums lietā Nr.C-1829/6 satur šādu formulējumu: „*No lietas materiāliem ir redzams, ka autoiekrāvējs (..) ir pārdots uz nomaksu, ko apliecina atbildētājs savā (..) vēstulē prasītājam, tiesas sēdē atbildētājs iesniedza nomas līgumu ar izpiršanas tiesībām (līzings līgumu)*”.

Latvijas judikatūrā ir sastopami dažāda veida kvalifikācijas atbalstoši spriedumi. Tas, ka LR Augstākās tiesas Senāts ir izteicis atbalstu gan *sui generis* kvalifikācijai (2002.gada 27.februāra spriedums lietā Nr.SKC-118), gan arī nomas un pirkuma kvalifikācijai – atzīstot līzinga līgumu par „nomas pirkuma līgumu ar atlikto maksājumu” (2005.gada 26.janvāra spriedums lietā Nr.SKC-37), liecina par tiesas nevienveidīgu attieksmi līzinga līgumu kvalifikācijas jautājumā. Šāda nevienveidīga attieksme negatīvi ietekmē tiesisko paļāvību, tādēļ secināms, ka tā nevar tikt vērtēta atzinīgi.

2.NODAĻA. LĪGUMA NOSAUKUMA UN TAJĀ IETVERTO NOTEIKUMU NOZĪME LĪZINGA LĪGUMU KVALIFIKĀCIJAS NOTEIKŠANĀ

1.2.1. PUŠU IZVĒLĒTĀ LĪGUMA NOSAUKUMA NOZĪME LĪZINGA LĪGUMU KVALIFIKĀCIJAS NOTEIKŠANĀ

Mēģinot noskaidrot līzina līgumu civiltiesisko kvalifikāciju, ir jāatbild uz jautājumu, vai līzina līgumu iespējams iedalīt pie kāda no likumā regulētajiem līgumu veidiem,¹²⁷ t.i., vai līzina līgums uzskatāms par likumiski jau regulētu līguma veidu vai arī tas ir uzskatāms par *sui generis* veida līgumiskajām attiecībām.¹²⁸ Kvalifikācijas noteikšanai visupirms būtu izvērtējams, vai norādes uz līguma kvalifikāciju nebūtu meklējamas līguma nosaukumā.¹²⁹

Literatūrā termins „*leasing*” bieži tiek pārtulkots valodnieciski no angļu valodas kā noma.¹³⁰ Arī praksē līzina līgumi bieži tiek dēvēti par nomas līgumiem, līgumslēdzējas puses – par iznomātāju un nomnieku, atlīdzība – par nomas maksu.¹³¹

To, ka nomas līgumiskās terminoloģijas izmantošana līzina līgumos atbilst Latvijas tiesiskai realitātei, apliecina UNIL, HL, PLF, NFL tipveida finanšu līzina līgumu vispārējie noteikumi (turpmāk tekstā – Tipveida noteikumi), kuri pievienoti šim promocijas darbam kā pielikumi Nr.1 līdz Nr.5. UNIL, PLF, NFL un DBNL tipveida noteikumos kā sinonīms terminam „finanšu līzings” minēts termins „nomas pirkums”. NFL un UNIL tipveida noteikumos puses tiek identificētas kā iznomātājs un nomnieks (salīdzinājumam minams, ka HL tipveida noteikumos puses dēvētas - līzina kompānija un līzina saņēmējs, bet PFL un DBNL puses apzīmē kā līzina devējs un līzina ņēmējs).

Termina „*leasing*” valodnieciska pārtulkošana būtu pieļaujama tikai tad, ja „*lease*”/”*leasing*” regulējums Amerikas tiesībās un nomas regulējums civiltiesību sistēmā būtu identisks. Tomēr Amerikas tiesībās regulētais „*lease*” būtiski atšķiras no civiltiesību sistēmā regulētās nomas.¹³² ASV, kur līzingu regulē atsevišķu štatu tiesības un UCC,¹³³ līguma nosaukumā ietvertais termins „*lease*” vai „*leasing*” vēl nebūt neliecina, ka uz attiecīgo līgumu attiecināms nomas tiesiskais regulējums. Katrā konkrētā gadījumā, pamatojoties uz pušu tiesību un pienākumu izvērtējumu, noskaidrojama atbilde uz jautājumu – vai konkrētā gadījumā pastāv patiesa noma

¹²⁷ Sal.: Lieb M. Das Leitbild des Finanzierungs-Leasing im Spannungsfeld von Vertragsfreiheit und Inhaltskontrolle. *Der Betrieb*. 1988, Heft Nr.18, S.946

¹²⁸ Sal.: Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb*. 1968, Heft Nr.3, S.96

¹²⁹ Sal.: Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.17

¹³⁰ Sal.: Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.117

¹³¹ Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht – Teil I. *Der Betrieb*. 1972, Heft Nr. 1, S.4; Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.117; sal.: Tipveida līzina līgumu vispārējos noteikumus, promocijas darba pielikums nr.1 līdz nr.5

¹³² Sal.: Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.117

¹³³ Sal.: Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.391-392

(*true lease*) vai arī noma domāta nodrošinājuma nolūkam (*lease intended for security purposes*)?¹³⁴ Ja pastāv līzings ņēmēja tiesības iegūt līzings objektu bez atlīdzības vai par simbolisku atlīdzību, ja pastāv pilna amortizācija (t.i., līzings termiņš ir vienāds vai garāks par līzings objekta lietderīgās kalpošanas laiku¹³⁵) vai nav paredzēta līzings objekta atgriešana līzings devējam (paturot līzings objektu lietošanā bez atlīdzības vai par simbolisku atlīdzību¹³⁶), šie apstākļi liecina par nomu aizdevuma nodrošinājuma nolūkam (*lease intended for security purposes*), un tas nozīmē, ka līzings darījums Amerikas tiesībās ir kvalificējams kā aizdevuma pirkums, ar visām no tā izrietošajām tiesiskajām sekām.¹³⁷ Pārējos gadījumos starp līzings devēju un līzings ņēmēju noslēgtais darījums kvalificējams kā noma (citkārt saukta par „*true lease*” – patiesā noma). Amerikas tiesībās patiesā noma vairāk tiek uztverta kā līzings ņēmēja tiesības uz noteiktu laiku turēt un lietot līzings devēja īpašumā paliekošu kustamu vai nekustamu lietu; savu maksāšanas pienākumu ietvaros līzings ņēmējs arī nes visas saistītās nastas un riskus. Savā tiesiskajā konstrukcijā patiesā noma vairāk atbilst lietošanas tiesību pārdošanai uz noteiktu laiku, nekā noma civiltiesību sistēmā. Bez tam Amerikas tiesībās patiesās nomas līgums var tikt uzskatīts ne tikai par „*contract*”, bet arī par „*conveyance*”, kas nozīmē, ka noma Amerikas tiesībās var būt ne tikai saistību tiesību raksturs, bet arī liettiesisks raksturs.¹³⁸ Tā kā „*lease*” regulējums Amerikas tiesībās nav identisks ar nomas regulējumu Latvijas tiesībās (pirmkārt, „*lease*” var aptvert kā nomu tā pirkumu un, otrkārt, „*lease*”, kas kvalificējams kā noma, vairāk līdzinās lietojuma tiesību pārdevumam nekā noma civiltiesību sistēmā), angļu terminu „*lease*” un „*leasing*” latviskošana, pārtulkojot tos kā nomu, var novest pie pārpratumiem un uzskatāma par pārsteidzīgu, līdz nav pienācīgi izvērtēta līzings līgumu civiltiesiskā daba. Terminu „*lease*” un „*leasing*” latviskošana, pārtulkojot tos kā nomu, ir attaisnojama tikai tad, ja līzings līgumu satura izvērtēšanas rezultāts ir atziņa, ka uz līzings līgumiem attiecināms nomas civiltiesiskais regulējums.

No vienas puses, kaut arī pusēm ne vienmēr ir konkrēti priekšstati par tiesiskajām sekām, kādām vajadzētu rasties no līzings līguma nodēvēšanas par nomu,¹³⁹ un kaut arī attiecīgās terminoloģijas lietošanā diez vai būtu saskatāma pušu izpausta griba visupirms uz attiecīgo līgumu attiecināt nomas noteikumus un tikai pēc tam atsevišķiem līzings līguma punktiem

¹³⁴ Sal.: Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.391-392

¹³⁵ UCC 1.panta 1-203.sadaļas b) punkts, *Selected Commercial Statutes. 2003 Edition. Including Uniform Commercial Code Official Text with Comments*. US: West Publishing, 2003, p.34

¹³⁶ UCC 1.panta 1-203.sadaļas b) punkts, Ibid.

¹³⁷ Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.391-392

¹³⁸ Plathe P. Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts. München: Schön, 1969, S.117

¹³⁹ Ibid., S.116

atbilstošas tiesiskās attiecības,¹⁴⁰ vērā ņemams apjoms un vienveidība, kādā līzings tiek dēvēts par nomu. Ja veselā nozarē vienveidīgi tiek lietota kāda terminoloģija, tad tas nevar tikt ignorēts. Līdz ar to jāsecina, ka līzings līguma neatzīšanai par nomu jābūt īpaši nozīmīgiem iemesliem.¹⁴¹

No otras puses, lai gan no līguma terminoloģijas savā ziņā var izsecināt pušu gribu līguma slēgšanas brīdī, jāpiekrīt tiesību doktrīnās valdošam¹⁴² viedoklim, ka tam, kā tiek dēvēts līgums, līgumslēdzēja puses un līguma priekšmets, nav izšķirošas nozīmes līguma civiltiesiskās kvalifikācijas noteikšanā. Tas pamatojams ar maksimu, ka tiesas zina likumus (*iura novit curia* – latīn.).¹⁴³ Pat ja līzings līgums tiktu nodēvēts par nomas līgumu, līzings ņēmējs - par nomnieku, līzings maksājumi – par nomas maksājumiem un līzings objekts - par nomas priekšmetu, tas pats par sevi nav pamats, lai pretēji līguma materiālam saturam atzītu, ka attiecīgais līgums ir kvalificējams kā Civillikumā (turpmāk tekstā – CL) regulētais nomas līgums. T.i., kāda likumiski regulēta līguma noteikumu attiecināšana uz konkrēto līgumu nav atkarīga no pušu izvēlēta konkrētā līguma terminoloģijas.

Darba autors pievienojas viedoklim, ka, nosakot līguma civiltiesisko kvalifikāciju, izvērtēšanas sākumpunkts ir līgumiskās vienošanās materiālais saturs un nevis pušu izvēlētais līguma apzīmējums.¹⁴⁴ Ja līgumiskās vienošanās materiālais saturs neatbilst līgumā lietotajiem apzīmējumiem (tas īpaši attiecas uz gadījumiem, kad tiek mēģināts apiet likumu), izšķirošais ir līguma materiālais saturs.¹⁴⁵

Līguma pusēm nav iespējams lemt par konkrētā līguma vietu civiltiesību sistēmā.¹⁴⁶ Privātās autonomijas princips līgumslēdzējiem piešķir tikai brīvību līgumā iekļaut vai neiekļaut tiesiskai kvalifikācijai būtiskus noteikumus.¹⁴⁷ Tomēr šis princips nepiešķir pusēm tiesības noteikt līguma tiesisko kvalifikāciju,¹⁴⁸ t.i., privātās autonomijas princips nepieļauj „etiketes mānīšanos”¹⁴⁹ – nomas noteikumiem neatbilstošu līgumu kvalificēšanu par nomu.

¹⁴⁰ Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.603

¹⁴¹ Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht – Teil I. *Der Betrieb*. 1972, Heft Nr. 1, S.4

¹⁴² Berger N. *Typus und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker & C.F.Müller, 1988, S.50; Plathe P. Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts. München: Schön, 1969, S.118; Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb*. 1968, Heft Nr.3, S.94; Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht – Teil I. *Der Betrieb*. 1972, Heft Nr. 1, S.4; Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.64

¹⁴³ Sal.: Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.64

¹⁴⁴ Sal.: Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.603

¹⁴⁵ Sal.: Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht – Teil I. *Der Betrieb*. 1972, Heft Nr. 1, S.4

¹⁴⁶ Sal.: Plathe P. Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts. München: Schön, 1969, S.116; Berger N. *Typus und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker & C.F.Müller, 1988, S.50

¹⁴⁷ Sal.: Berger N. *Typus und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker & C.F.Müller, 1988, S.50

¹⁴⁸ Sal.: Plathe P. Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts. München: Schön, 1969, S.116

¹⁴⁹ Berger N. *Typus und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker & C.F.Müller, 1988, S.50

Apkopojot iepriekš norādīto, secināms, ka tikai pēc līzina līgumu materiālā satura izvērtēšanas iespējams noteikt, kā attiecīgie līgumi kvalificējami.

1.2.2. LĪGUMĀ IETVERTO NOTEIKUMU NOZĪME LĪZINGA LĪGUMU KVALIFIKĀCIJAS NOTEIKŠANĀ

Uz līzina līguma pamata pusēm rodas saistību tiesības, kurām atbilst attiecīgi otras puses pienākumi. Līdz ar to līzina līgums uzskatāms par saistību līgumu CL 1511.panta izpratnē.

Likumā ir noteiktas dažādu līgumu veidu būtiskās pazīmes, bez kurām līgums nevar tikt atzīts par attiecīgā veida līgumu, kā arī citas pazīmes, kuru esamība nav obligāta¹⁵⁰ un kuras var pastāvēt dažādā apmērā.¹⁵¹ Atbilde uz jautājumu par iespēju iedalīt līzina līgumus pie kāda no CL regulētajiem līgumu veidiem vai pat identificēt ar kādu no CL regulētajiem līgumiem veidiem meklējama, salīdzinot līzina līgumam raksturīgo tiesību un pienākumu kopumu ar attiecīgā CL regulētā līguma būtiskajām pazīmēm.

Lai no visa līguma pienākumu kopuma izceltu līguma raksturīgos pienākumus, jāņem vērā ar attiecīgo līgumu sasniedzamie saimnieciskie mērķi un specifiskās pušu intereses.¹⁵² Līzina līguma raksturīgās pazīmes (pamattiesību un pamatpienākumu kopumu) ir iespējams noskaidrot no līgumiskajiem (tiesiskās apgrozības rezultātā radušos tipveida līgumu noteikumiem) un likumiskajiem noteikumiem. Tā kā praksē slēgto līzina līgumu līgumiskie noteikumi ir tieši atkarīgi no līgumslēdzēju pušu vajadzībām un tā kā līzina līgumu pamatnoteikumi nav vienveidīgi un mēdz atšķirties no gadījuma uz gadījumu, atsevišķi līgumiskie vai likumiskie noteikumi nevar tikt vērtēti nošķirti no līguma mērķa,¹⁵³ kas noskaidrojams teleoloģiski, ņemot vērā iztulkošanas ceļā noteiktu pušu gribu.¹⁵⁴ Kā liecina, piemēram, Vācijas Augstākās tiesas spriedumi, tulkošanas ceļā mēģinot noskaidrot pušu patiesu gribu līguma slēgšanas brīdī, jāņem vērā, ka puses nedrīkst vienoties par to, kas ir pretējs likumam, tikumiem utt.¹⁵⁵

Līzina pamatelementi ir līzina objekta lietošana no līzina ņēmēja puses un šīs lietošanas finansēšana no līzina devēja puses.¹⁵⁶ Līzina līgumam sasniedzamo mērķu ziņā līdzinās lietas iegādei nepieciešama aizdevuma piešķiršana (saukta arī par kreditētu pirkumu). Izšķirošā atšķirība starp kreditētu pirkumu un līzingu ir pušu tiesiskais stāvoklis attiecībā pret lietu. Saimnieciskās

¹⁵⁰ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 79

¹⁵¹ Ibid., S. 80

¹⁵² Sal.: Lieb M. Das Leitbild des Finanzierungs-Leasing im Spannungsfeld von Vertragsfreiheit und Inhaltskontrolle. *Der Betrieb*. 1988, Heft Nr.18, S.946; Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 80

¹⁵³ Sal.: Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 80

¹⁵⁴ Sal.: Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb*. 1968, Heft Nr.3, S.96

¹⁵⁵ Lieb M. Das Leitbild des Finanzierungs-Leasing im Spannungsfeld von Vertragsfreiheit und Inhaltskontrolle. *Der Betrieb*. 1988, Heft Nr.18, S.946

¹⁵⁶ Flume W. Die Rechtsfigur des Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1991, Heft 5, S.265

funkcijas, kas kreditētājā pirkumā ir sadalītas starp pircēju, pārdevēju un aizdevēju, līzinga gadījumā uzņemas līzinga ņēmējs un līzinga devējs. Trīspusējas attiecības veidojas ne ar līzinga ņēmēju centrā, bet gan ar līzinga devēju. Līzinga devējs uzņemas tādus pienākumus, kas raksturīgi divām dažādām kreditētā pirkuma pusēm. No vienas puses līzinga devējs iestājas pārdevēja vietā, no otras puses – arī aizdevēja vietā. Tā vietā, kad pārdevējs lietu nododu pircējam īpašumā, līzinga devējs lietu nodod līzinga ņēmēja lietošanā uz ierobežotu laiku. Tā vietā, kad aizdevuma devējs tikai izsniedz aizdevuma summu, līzinga devējs pats iegādājas līzinga objektu no ražotāja/piegādātāja vai tirgotāja savā vārdā. Abu pušu saimnieciskās intereses būtiskākajos aspektos ir sadalītas atšķirīgi. Proti, abas puses uzskata, ka ir noslēgušas nodošanas lietošanā un finansēšanas darījumu, kurš ir noslēgts uz stingri noteiktu laiku. Tā kā līzinga ņēmējs neiegūst līzinga objektu īpašumā, līzinga ņēmēja pamatinterese ir līzinga objekta lietošana un lietošanas iespējamība. Tādējādi līzinga ņēmēja interesēs būtu, ka līzinga devējs ne vien nodod līzinga objektu līzinga ņēmējam, bet arī garantē lietas izmantojamību. Atšķirīga ir līzinga devēja pamatinterese. Līzinga devējs savu galveno funkciju saskata finansēšanā ar attiecīga labuma gūšanu. Līzinga devējs nav ieinteresēts pats lietot līzinga objektu, ne arī veicināt attiecīgo līzinga objektu noietu. Tādēļ līzinga devējam ir būtiski uzņemt riskus, kas nepārsniedz riskus, kādi būtu parastam aizdevējam. Šī iemesla dēļ līzinga devējs vēlas riskus, kas saistīti ar līzinga objekta lietošanas iespējamību un noderīgumu, uzlikt līzinga ņēmējam un ražotājam/piegādātājam. No līzinga devēja viedokļa, risku sadalījumu aspektā līzinga ņēmēja pozīcija atbilst pircēja, bet piegādātāja pozīcija atbilst pārdevēja pozīcijai kreditēta pirkuma gadījumā.¹⁵⁷ Nevar noliegt arī apstākli, ka atsevišķu līzinga līgumu gadījumā līzinga ņēmēja intereses neaprobežojas ar lietas lietošanu. Ja līzinga līgums paredz līzinga ņēmējam tiesības līguma termiņa beigās iegūt līzinga objektu īpašumā bez atlīdzības vai par simbolisku atlīdzību, vai pēc līgumtermiņa beigām turpināt lietas lietošanu neierobežotu laiku bez atlīdzības vai par simbolisku atlīdzību, tad līzinga ņēmēja veiktie maksājumi aptver ne tikai atlīdzību par lietas lietošanu un tad ir pamats uzskatīt, ka līzinga ņēmēja intereses neaprobežojas ar līzinga objekta lietojumu.

Tā kā līzinga devējs līzinga tiesiskajās attiecībās pret līzinga ņēmēju ieņem saimnieciskā ziņā stiprāku pozīciju, līzinga līguma noteikumi pārsvarā atbilst līzinga devēja interesēm.¹⁵⁸

Par raksturīgiem līzinga līgumam var atzīt tālākminētos līzinga līguma noteikumus.

1) Līzinga devējs uzņemas pienākumu piešķirt līzinga ņēmējam turējumā lietu, kuru līzinga devējs ir iegādājies tieši šim mērķim. Formāli līzinga ņēmējs saglabā īpašnieka statusu, bet

¹⁵⁷ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 81

¹⁵⁸ *Ibid.*, S. 82

līzinga ņēmējs iegūst tam nozīmīgās lietošanas tiesības, proti, tiesības lietot līzinga objektu.¹⁵⁹ Noteikumi par nodošanu atbilst tiem, kas noteikti pirkumam, it īpaši par atbildību, kā arī par piegādes un uzstādīšanas izmaksām un riskiem. Visu līgumisko attiecīgu laiku līzinga devējam ir pienākums respektēt līzinga ņēmēja tiesības turēt un lietot līzinga objektu; iespējamie garantijas noteikumi parasti tiek atrunāti atsevišķi.¹⁶⁰

2) Līzinga ņēmējam ir pienākums maksāt noteiktos termiņos maksājamu samaksu.¹⁶¹ Maksāšanas pienākums līzinga ņēmējam pastāv neatkarīgi no līzinga objekta stāvokļa. Līzinga ņēmējam kavējot maksājumus, līzinga devējs ir tiesīgs prasīt tūlītēju visu to maksājumu samaksu, kuri būtu veicami par atlikušo pamatlaiku, un līzinga objektu paņemt sev atpakaļ; atbilstošais attiecas arī, ja līzinga devēja drošība samazinās līzinga objekta bojāejas gadījumā.¹⁶²

3) Līgums ir noslēgts uz strikti noteiktu termiņu un tādēļ bez uzteikuma tiesībām,¹⁶³ t.i., priekšlaicīgu līguma atcelšanu vai līgumiskās attiecības izmaiņas līzinga ņēmējs nav tiesīgs prasīt.¹⁶⁴

4) Līzinga ņēmējs uzņemas dažādus ar lietu saistītos riskus. Šie riski aptver, no vienas puses, nejaušas bojāejas risku (piegādes laikā, līguma darbības laikā un demontāžas laikā) un, no otras puses, atbildību par lietas trūkumiem, no kuras līzinga devējs ir atteicies.¹⁶⁵

5) Līzinga objekta saglabāšana un uzturēšana ir līzinga ņēmēja pienākums. Līzinga ņēmējs uzņemas ar lietu saistītās publiskās un privātās nastas, un līzinga ņēmējam ir pienākums nodrošināt līzinga objekta atbilstošu funkcionēšanu.¹⁶⁶

Pēc *R.Sannwald* domām, noteikumi, kas izriet ārpus pienākuma atdot atpakaļ līzinga objektu līzinga devējam un attiecas uz līguma darbības termiņa beigām (piemēram, izvēles tiesības pirkt līzinga objektu, izvēles tiesības pagarināt līzinga līguma termiņu), nav pieskaitāmi pie līzinga līgumam raksturīgajām pazīmēm. Šie noteikumi, ciktāl un ja vispār tiek iekļauti līgumā, nosaka būtiskas tiesības un pienākumus, tomēr tie nav izšķiroši, lai noteiktu līzinga līguma kvalifikāciju, jo tie tikai papildina pušu tiesības vienoties par tādiem noteikumiem, kuri būs nozīmīgi tikai pēc līguma termiņa beigām.¹⁶⁷ *P.Plathe* izsakās līdzīgi, proti, ka finanšu līzinga gadījumā ir

¹⁵⁹ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 82

¹⁶⁰ Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.120

¹⁶¹ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 82

¹⁶² Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.120

¹⁶³ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 82

¹⁶⁴ Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.120

¹⁶⁵ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 82

¹⁶⁶ Ibid.

¹⁶⁷ Ibid.

jāpamatojas uz pamatlaika tiesisko regulējumu, jo jebkuras vienošanās par laiku pēc pamatlaika beigām (ja tādas vienošanās vispār tiek noslēgtas) pamatojas uz pamatlaikā radušās saistībām.¹⁶⁸

R.Sannwald un *P.Plathe* nostāja, ka līzinga līgumu civiltiesiskā kvalifikācija vērtējama, vērā ņemot tikai pušu tiesiskās attiecības līguma pamatlaikā, vērtējama kritiski. Tālāk attīstot *R.Sannwald* un *P.Plathe* domu, būtu atzīstams, ka līzinga līguma civiltiesiskā kvalifikācija nosakāma, pilnībā ignorējot pušu intereses attiecībā uz periodu pēc līzinga līguma pamatlaika beigām. Šāda pušu interešu ignorance nav pieļaujama. Ja, piemēram, puses ir vienojušās, ka līzinga ņēmējam tiek dota izvēles tiesība līguma termiņa beigās iegūt līzinga objektu īpašumā bez atlīdzības vai par simbolisku atlīdzību, tad līzinga līguma civiltiesiskās kvalifikācijas noteikšanā neloģiski ir visupirms pieņemt, ka nekādas ārpus lietas lietošanas izrietošas vienošanās nav bijušas, un uz šāda pieņēmuma pamata noteikt līzinga līguma civiltiesisko kvalifikāciju, un pēc līzinga līguma civiltiesiskās kvalifikācijas noteikšanas, ņemot vērā attiecīgo pušu vienošanos attiecībā uz laiku pēc pamatlaika beigām, veikt līguma civiltiesisko pārkvalificēšanu. *R.Sannwald* un *P.Plathe*, labi apzinoties, ka pastāv dažāda veida līzinga līgumi ar dažādu tiesību un pienākumu sadalījumu, doktrināri rada samākslotu fikciju, atbilstoši kurai pastāv tikai viens finanšu līzinga līgums ar noteiktu saturu un atbilstoši kurai jebkurš līgumiskais noteikums ārpus „iedomātā” finanšu līzinga līguma satura uzskatāms par papildu noteikumu, kas nav vērtējams sākotnējā civiltiesiskās kvalifikācijas noteikšanā.

Ņemot vērā minēto un to, ka pusēm visu līzinga līguma pamatlaiku var pastāvēt noteiktas intereses attiecībā uz laiku pēc pamatlaika notecējuma, līzinga līguma kvalifikācijas noteikšanā vērā ņemamas arī līgumiskās vienošanās, kas attiecas uz laiku pēc pamatlaika beigām.

---

¹⁶⁸ Plathe P. Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts. München: Schön, 1969, S.119

3.NODAĻA. IESPĒJAS IZVĒRTĒŠANA UZSKATĪT LĪZINGA LĪGUMUS PAR IDENTISKIEM KĀDAM NO CIVILLIKUMĀ REGULĒTAJIEM LĪGUMU VEIDIEM

1.3.1. IESPĒJAS IZVĒRTĒŠANA UZSKATĪT FINANŠU LĪZINGA LĪGUMUS PAR IDENTISKIEM KĀDAM NO CIVILLIKUMĀ REGULĒTAJIEM LĪGUMU VEIDIEM

1.3.1.1. Aizdevums

Līzings devējs sākotnēji finansē līzings objekta iegādi, dodot līzings ņēmējam iespēju norēķināties par līzings objekta lietošanu ar dalītiem maksājumiem.¹⁶⁹ Tādējādi finansu līzings viena no pamatfunkcijām ir finansēšana¹⁷⁰ un ir izvērtējama iespēja finansu līzings līgumu kvalificēt kā aizdevumu.¹⁷¹

Uz šo funkciju ir norādījusi, piemēram, Vācijas Augstākā tiesa, argumentējot pilnīgas līzings devēja ieguldījumu segšanas principu – „jebkura finansējuma būtībā ir, ka ieguldītie līdzekļi atdod atpakaļas pie kredīta devēja”.¹⁷²

CL 1934.pants nosaka, ka ar aizdevuma līgumu jāsaprot zināma daudzuma atvietojamu lietu nodošana īpašumā, ar pienākumu atdot saņemto tādā pašā daudzumā un tādas pašas šķiras un labuma lietās.¹⁷³ Tādējādi aizdevuma līgumam, pēc *P.Plathe* domām,¹⁷⁴ ir raksturīgi, ka aizņēmējam nav pienākums atdot atpakaļ to pašu lietu, kas ir saņemta. Kā akcentējis K.Torgāns,¹⁷⁵ aizdevuma līguma priekšmets ir atvietojamu lietu nodošana (...).

Tiesību doktrīnās ir izteikti viedokļi par finansu līzings aizdevumlīgumisko kvalifikāciju. Tā, piemēram, pēc *R.Sannwald* domām, no ekonomiskā viedokļa līzings līgums atbilst aizdevumam, kurā līzings objekts ir aizdotā lieta¹⁷⁶. Pēc *C.W.Canaris* domām, savukārt, līzings līgums atzīstams par naudas līdzekļu aizdevumu¹⁷⁷.

Salīdzinot aizdevuma līguma, kurā aizdota tiek lieta, likumisko regulējumu ar finansu līzings līgumu, konstatējama virkne atšķirību.

¹⁶⁹ Jürgens U. *Die Entwicklung des Finanzierungs-leasing*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Universität zu Köln. S. 40

¹⁷⁰ Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.135; Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 83

¹⁷¹ Sal.: Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 84

¹⁷² Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.452

¹⁷³ *Civillikums*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 311.lpp.

¹⁷⁴ Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.604

¹⁷⁵ Autoru kolektīvs. *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.)*. Rīga: Mans īpašums, 1998, 381.lpp.

¹⁷⁶ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 84

¹⁷⁷ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.452

Pirmkārt, līzings objekts ne vienmēr ir atvietoājama lieta,¹⁷⁸ un līzings ņēmējam ir pienākums atdot atpakaļ līzings devējam tieši to pašu lietu.¹⁷⁹

Otrkārt, atbilstoši CL 1934.panta noteikumiem, aizņēmējs kļūst par aizdotās lietas īpašnieku.¹⁸⁰ Aizdevuma gadījumā lieta tiek nodota aizņēmēja īpašumā un aizņēmējs ir tiesīgs brīvi rīkoties ar aizņēmumā saņemto lietu.¹⁸¹ Līzings ņēmējs, turpretī, nekļūst par līzings objekta īpašnieku.¹⁸² Ja aizdevuma gadījumā lieta tiek nodota aizņēmējam, kurš ar lietu ir tiesīgs rīkoties brīvi pēc saviem ieskatiem kā ar savu īpašumu, tad līzings gadījumā puses apzināti ir vienojušās par līzings ņēmēja pienākumu atdot atpakaļ to pašu lietu.¹⁸³

Treškārt, piegādātajam ir tiesības prasīt samaksu nevis no līzings ņēmēja, bet gan no līzings devēja.¹⁸⁴

Salīdzinot likumisko regulējumu aizdevuma līgumam, kurā aizdota tiek nauda, ar finanšu līzings līgumu, konstatējamas vairākas atšķirības.

Pirmkārt, finanšu līzings gadījumā aizdotie līdzekļi nenonāk līzings ņēmēja valdījumā, par ko liecina tas, ka finansētā lieta nenonāk līzings ņēmēja īpašumā,¹⁸⁵ t.i., līzings devējs naudas līdzekļus samaksā par lietu, kura nonāk līzings devēja īpašumā.¹⁸⁶

Otrkārt, līzings ņēmējs neiegūst nekādas liettiesiska rakstura lietojuma tiesības (*ius in rem*), bet tikai saistību tiesību rakstura lietošanas tiesības (*ius ad rem*).¹⁸⁷

Treškārt, piegādātajam nepastāv prasījuma tiesības pret līzings ņēmēju, bet gan pret līzings devēju.¹⁸⁸

Konstatējot šāda veida atšķirības, atzīstams, ka finanšu līzings līgumi nevar tikt identificēti ar CL regulēto aizdevuma līgumu.

¹⁷⁸ Sal.: Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S. 25

¹⁷⁹ Sal.: Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb*. 1968, Heft Nr.3, S.95; Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkauflenten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 84

¹⁸⁰ Sal.: *Civillikums*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 311.lpp.

¹⁸¹ Sal.: Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.135

¹⁸² Sal.: Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.19

¹⁸³ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkauflenten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 84

¹⁸⁴ Sal.: Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.136; Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S. 25

¹⁸⁵ Sal.: Flume W. Die Rechtsfigur des Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*. 1991, Heft Nr.5, S.266

¹⁸⁶ Sal.: Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.24

¹⁸⁷ Sal.: Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.64

¹⁸⁸ Sal.: Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.136; Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S. 25

1.3.1.2. Pilnvarojuma līgums

Pēc *U.Jürgens* domām, iespēja aptvert finanšu līzings līgumus ar pilnvarojuma līguma noteikumiem izvērtējama tādēļ, ka līzings devējs pērk līzingsņēmēja izvēlētu līzingsobjektu¹⁸⁹. Uzņemoties par saviem naudas līdzekļiem nopirkt līzingsņēmēja izvēlētu lietu, *P.Koch/J.Haag* vārdiem sakot, līzings devējs atslogo līzingsņēmēju no nepieciešamības piesaistīt kapitālu no kredītiestādes, no nepieciešamības vest līgumiskās pārrunas ar piegādātāju un no nepieciešamības slēgt pirkuma līgumu ar iespējamiem blakus līgumiem.¹⁹⁰

C.W.Canaris norādītie apstākļi, ka līzings devējs līzingsobjektu iegādājas atbilstoši līzingsņēmēja vēlmēm un norādījumiem,¹⁹¹ ka ar līzingsmaksājumiem ir sedzami pilnīgi visi līzingsdevēja izdevumi līzingsobjekta iegādei,¹⁹² ka uz līzingsņēmēju gulstas visi ar līzingsobjektu saistītie riski un iespējas (piemēram, lietas cenas celšanās vai krišanās, lietas novecošana vai nolietošana, turpmākā izmantojamība utt.), ka līzings devējs nav atbildīgs par traucējumiem lietas lietošanā, ka līzingsņēmējam tiek piešķirtas tiesības par lietas trūkumiem vērsties ar prasījumiem pret pārdevēju un ka lietas nejaušas bojāejas risks parasti gulstas uz līzingsņēmēju,¹⁹³ liek apsvērt, vai līzings devēja un līzingsņēmēja starpā pastāv pilnvarotāja un pilnvarnieka tiesiskās attiecības, t.i., ka starp līzingsdevēju (kā pilnvarnieku) un līzingsņēmēju (kā pilnvarotāju) ir nodibināts pilnvarojuma līgums.

CL 2307.panta pirmā daļa nosaka, ka visu, kas pilnvarniekam bijis nepieciešami jāizlieto viņam dotā uzdevuma izpildīšanai, pilnvarotājs viņam atlīdzina un bez tam maksā procentus par to, ko pilnvarnieks izlicis no savas naudas. Pilnvarnieks tomēr var prasīt, lai lietas vešanai nepieciešamos līdzekļus viņam dod pilnvarotājs, un nekādā ziņā viņam nav jānogaida lietas nobeigšana, lai dabūtu atpakaļ savu paša izlikto naudu.¹⁹⁴

Finanšu līzings līgumu gadījumā pastāv tieši tādas līzingsdevēja tiesības, kā noteikts CL 2307.panta pirmajā daļā attiecībā uz pilnvarotāju, proti, līzings devējs uzdevuma izpildīšanai izlieto savus līdzekļus, kuru atlīdzināšanu tam ir tiesības prasīt no līzingsņēmēja kā pilnvarotāja.¹⁹⁵

Atbilstoši CL 2289.panta noteikumiem viena puse - pilnvarnieks - uzņemas izpildīt otram pusei zināmu uzdevumu.¹⁹⁶ Lai finanšu līzings līgumu uzskatītu par CL regulētu pilnvarojuma līgumu, nepieciešams konstatēt, ka uzdevuma izpildīšanā ir ieinteresēts līzingsņēmējs. Tiesību

¹⁸⁹ Jürgens U. *Die Entwicklung des Finanzierungs-leasing*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Universität zu Köln. S. 40

¹⁹⁰ Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb*. 1968, Heft Nr.3, S.95

¹⁹¹ Canaris C.W. Finanzierungsleasing und Wandelung. *Neue Juristische Wochenschrift*. 1982, Heft Nr. 7, S.305

¹⁹² Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.457

¹⁹³ Canaris C.W. Finanzierungsleasing und Wandelung. *Neue Juristische Wochenschrift*. 1982, Heft Nr. 7, S.305

¹⁹⁴ *Civillikums*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 367.lpp.

¹⁹⁵ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Berlin: Luchterhand, 1997, S.604

¹⁹⁶ *Civillikums*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 364.lpp.

doktrīnās¹⁹⁷ ir izteikts viedoklis, ka līzings devējs visas darbības veic savā vārdā, nevis svešā vārdā, tai skaitā arī līzings objekta iegāde tiek veikta līzings devēja vārdā. Līzings devējs rīkojas nevis svešās, bet savās interesēs,¹⁹⁸ par ko liecina vēlme gan tiesiskā, gan arī saimnieciskā ziņā kļūt par lietas īpašnieku, lai gūtu ienākumus no lietas nodošanas trešajai personai (līzings ņēmējam) uz noteiktu laiku atlīdzības lietošanā.¹⁹⁹ Līzings devējs paredz gūt peļņu no tā, ka nopirktā lieta tiks nodota līzings ņēmēja lietošanā pret atlīdzību uz ilgāku laiku.²⁰⁰ Attiecībā uz pilnvarojuma līgumu netiek pieļauta iespēja apstrīdēt pilnvarnieka pienākumu rīkoties pilnvarotāja interesēs. Kā liecina iepriekš norādītais, attiecībā uz finanšu līzings līgumu plaši pārstāvēts ir viedoklis, ka līzings devējs pamatā rīkojas nevis līzings ņēmēja, bet savās interesēs. Pastāvot šaubām par to, vai līzings devējs rīkojas savās vai līzings ņēmēja interesēs, līdz sīkākai izpētei atzīstams, ka šīs šaubas uzskatāmas par atšķirību starp finanšu līzings līgumu un pilnvarojuma līgumu.

Finanšu līzings līgums no pilnvarojuma līguma atšķiras arī ar to, ka tas satur pilnvarojuma līgumam neraksturīgi ilgu lietas lietošanu.²⁰¹

CL 2304.pants nosaka: „Pilnvarnieks nedrīkst gūt no lietas peļņu sev pašam, bet viņam viss, ko viņš ar pilnvarojumu ieņēmis vai dabūjis, izņemot tikai to, ko pilnvarotājs no tā viņam piešķīris, kā arī visas uz uzdevuma pamata iegūtās lietas, tiesības un prasības, jāatdod pilnvarotājam, neizņemot arī to, ko viņš aiz maldības vai pārkāpjot pilnvarojumu saņēmis vairāk nekā pienācies. Pilnvarniekam jāatdod savam pilnvarotājam arī saņemtā vai saņemamā peļņa, augļi un procenti, kā arī viss, kas viņam bijis uzticēts uzdevuma izpildīšanai.”

Ja finanšu līzings tiktu kvalificēts kā aizdevuma līgums, atbilstoši CL 2304.panta noteikumiem līzings devējam būtu pienākums nodot līzings ņēmējam visu, ko viņš ar pilnvarojumu ieņēmis vai dabūjis. Tādējādi nododami būtu ne tikai turējums un dažādas papildu tiesības, bet arī īpašums. Atbilstoši finanšu līzings līgumu noteikumiem līzings devējs līzings ņēmējam nodod lietu tikai lietojumā, bet īpašuma tiesības uz līzings objektu līzings ņēmējam nenodod; līzings objekts turpina būt līzings devēja īpašumā.²⁰² Līzings ņēmējam netiek nodotas arī tiesības atsavināt un ieķīlāt līzings objektu.²⁰³ Apstākļi, ka līzings devējs līzings objektu nenodod līzings ņēmēja īpašumā, ka trūkst vienošanās iegūtās īpašuma tiesības kaut kad vēlākā

¹⁹⁷ Tiedtke K. Zur Sachmängelhaftung des Leasinggebers. *Juristenzeitung*, 1991, Heft 19, S.908

¹⁹⁸ Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*. 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.4

¹⁹⁹ Tiedtke K. Zur Sachmängelhaftung des Leasinggebers. *Juristenzeitung*, 1991, Heft 19, S.908

²⁰⁰ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Berlin: Luchterhand, 1997, S.604

²⁰¹ Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*. 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.4

²⁰² Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 83

²⁰³ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Berlin: Luchterhand, 1997, S.605, 606

laikā nodot līzina ņēmējam²⁰⁴ un ka līzina ņēmējam tiek uzlikts par pienākumu noteiktā laikā atdot atpakaļ līzina objektu (kam vēl ir ievērojama vērtība) līzina devējam,²⁰⁵ ir būtisks iemesls, lai apšaubītu iespēju finanšu līzina līgumu identificēt ar CL regulēto pilnvarojuma līgumu. Šaubas pastiprina *J. Wolf* norāde, ka līzina objekta sākotnējā iegāde nav uzskatāma par faktisko līguma mērķi, bet gan par sagatavošanās darbībām, lai būtu iespējams lietu nodot lietošanā.²⁰⁶

Pastāvot šāda veida atšķirībām un aprakstītajām šaubām, atzīstams, ka finanšu līzina līgumi nevar tikt identificēti ar CL regulēto pilnvarojuma līgumu.

1.3.1.3. Noma

Finanšu līzīngam ir raksturīgas divas funkcijas, kuras *C.W.Canaris* nodēvē par „pilnīgi svešām” noma, proti, finansēšanas funkcija, kas ir raksturīga aizdevumam, un izdevumu atlīdzināšanas funkcija, kas ir raksturīga pilnvarojumam.²⁰⁷ Nomas gadījumā iznomātājs parasti iegādājas lietu sev pašam, tad meklē personu, kas būtu ieinteresēta lietu nomāt. Tādējādi iznomātājs sedz lietas iegādes izdevumus un uzņemas uzņēmējdarbības risku. Līzīngā gadījumā lēmumu par uzņēmējdarbības rakstura ieguldījuma veikšanu pieņem līzīngā ņēmējs un pēc tam meklē līguma partneri, kurš lietu piegādātu un finansētu; līzīngā devējam pašam ir jāiegūst īpašuma tiesības uz lietu un tad uzreiz jānodod lieta līzīngā ņēmējam lietošanā. Līzīngā ņēmējam ir liegta iespēja uzteikt līzīngā līgumu (pamatlaikā vai, pilnas amortizācijas līzīngā gadījumā – līdz ir segti visi lietas iegādes izdevumi).²⁰⁸ Tādējādi finansēšanas un izdevumu atlīdzināšanas funkcijas izpaužas tajā, ka finanšu līzīngā līgumu gadījumā maksājumu apmērs var neatspoguļot lietas lietošanas vērtību, proti, maksājumu apmērs tiek noteikts nevis kā atbilstošs lietas lietošanas vērtībai, bet gan tādā apmērā, lai noteiktā laikā segtu līzīngā devēja ieguldījumus (līdzās procentu izdevumu segšanai un līzīngā devēja peļņai).²⁰⁹

CL iznomātāja izpildījumu apraksta kā lietas lietošanas piešķirumu vai apsolījumu,²¹⁰ paredzot, ka lieta nododama ar visiem tās piederumiem un tādā stāvoklī, ka nomnieks var no lietas iegūt visu to labumu, kādu viņam bijusi tiesība no tās sagaidīt,²¹¹ t.i., iznomātājam ir pienākums nodot

²⁰⁴ Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.604

²⁰⁵ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Berlin: Luchterhand, 1997, S.605, 606

²⁰⁶ Wolf J. Die Rechtsnatur des Finanzierungs-leasings. *Juristische Schulung*, 2002, Heft 4, S.336

²⁰⁷ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.452

²⁰⁸ Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.72, 73

²⁰⁹ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.450; Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Berlin: Luchterhand, 1997, S.608

²¹⁰ Sk. CL 2112.pantu. *Civillikums*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 336.lpp.

²¹¹ Sk. CL 2134.pantu. Turpat, 339.lpp.

lietu lietošanai ieteicamā stāvoklī.²¹² Un atbilstoši Civillikuma 2135.panta noteikumiem, ja lietai izrādās tādi trūkumi, kuri uzmanīgam iznomātājam nevarētu palikt apslēpti, tad viņam pilnīgi jāatlīdzina zaudējumi, kas no tam radušies nomniekam. Pēc K.Torgāna domām, iznomātājam ir pienākums pārbaudīt lietas atbilstību tām labām īpašībām, kādas apgalvotas vai pieņemamas. Viņš atbild par zaudējumiem, kas cēlušies no trūkumiem, kas pamanāmi pie rūpīgas apskates.²¹³ Ja nomas gadījumā iznomātājam ir pienākums lietu nodot lietošanai ieteicamā stāvoklī, tad līzinga devēja galvenais pienākums aprobežojas ar pienākumu nodot lietu.²¹⁴ Finanšu līzinga līgumiem ir raksturīgi, ka līzinga devējs līgumiski atsakās no atbildības par lietas trūkumiem²¹⁵ un ka līzinga devējs neuzņemas nekādu atbildību par to, ka līzinga objektu būs iespējams lietot.²¹⁶ Līzinga ņēmējam ir pienākums maksāt nolīgtos līzinga maksājumus neatkarīgi no tā, vai līzinga objektam ir trūkumi.²¹⁷

Saskaņā ar CL 2136.pantu iznomātājam ir pienākums nodrošināt lietas lietošanas iespēju visu nomas termiņu. Pie tam iznomātājam lieta jāuztur attiecīgā kārtībā nevis lai iznomātāja piederošajai lietai nekristos vērtība, bet gan lai tiktu izpildīts iznomātāja līgumiskais pienākums pret nomnieku. Nomas gadījumā iznomātāja pienākums uzturēt lietu lietošanai ieteicamā stāvoklī ir centrālais un konstitutīvais iznomātāja pienākums.²¹⁸ Gadījumā, ja lietu nav iespējams lietot, atbilstoši CL 2147.panta noteikumiem atkrīt arī nomnieka pienākums veikt nomas maksas maksājumus.

Atšķirībā no nomas līzinga devēja galvenais pienākums aprobežojas ar pienākumu nodot lietu.²¹⁹ Atšķirībā no iznomātāja līzinga devējs neuzņemas nomas līgumam raksturīgo iznomātāja pienākumu rūpēties par to, lai lieta būtu lietošanai ieteicamā kārtībā.²²⁰ Ar līzinga līgumu tiek izslēgta jebkāda līzinga devēja atbildība, līzinga ņēmējam tiek liegts uzteikt līgumu, kā arī tiek

²¹² Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb*. 1968, Heft Nr.3, S.95; Lieb M. Das Leitbild des Finanzierungs-Leasing im Spannungsfeld von Vertragsfreiheit und Inhaltskontrolle. *Der Betrieb*. 1988, Heft Nr.18, S.948

²¹³ Autoru kolektīvs. *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.)*. Rīga: Mans īpašums, 1998, 481.lpp.

²¹⁴ Lieb M. Das Leitbild des Finanzierungs-Leasing im Spannungsfeld von Vertragsfreiheit und Inhaltskontrolle. *Der Betrieb*. 1988, Heft Nr.18, S.948

²¹⁵ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.447; Jaggy U. Kaufvertragliche Ersatzlieferung und Leasingvertrag. *Betriebs-Berater*, 2002, Beilage 5, S.14; Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb*. 1968, Heft Nr.3, S.95

²¹⁶ Hagenmüller K.F., Stoppok G. *Leasing-Handbuch. 4.völlig neu bearbeitete Auflage*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1981, S.14; Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb*. 1968, Heft Nr.3, S.95

²¹⁷ Jaggy U. Kaufvertragliche Ersatzlieferung und Leasingvertrag. *Betriebs-Berater*, 2002, Beilage 5, S.14

²¹⁸ Lieb M. Das Leitbild des Finanzierungs-Leasing im Spannungsfeld von Vertragsfreiheit und Inhaltskontrolle. *Der Betrieb*. 1988, Heft Nr.18, S.948

²¹⁹ Ibid.

²²⁰ Hagenmüller K.F., Stoppok G. *Leasing-Handbuch. 4.völlig neu bearbeitete Auflage*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1981, S.14

noteikts, ka līzings ņēmēja pienākums veikt samaksu pastāv neatkarīgi no līzings objekta stāvokļa un lietojamības.²²¹

Atbilstoši CL 2168.panta 1.punktam nomas un īres līgumi izbeidzas paši no sevis arī pirms termiņa notecējuma, kad iznomātā vai izīrētā lieta iet bojā.²²² No šī panta tieši izriet, ka iznomātājs uzņemas iznomātās lietas bojāejas risku. Atšķirībā no nomas līguma finanšu līzings līgumam ir raksturīgi, ka līzings ņēmējs (un nevis līzings devējs) nes lietas nejaušas bojāejas risku.²²³

Ņemot vērā CL 2152.pantā²²⁴ noteikto, nav iespējams iznomāt tādas lietas, kuras lietojamas tikai patērējot.²²⁵ Neraksturīgi nomaī finanšu līzings gadījumā līzings termiņš atbilst gandrīz visam lietas lietderīgās izmantošanas mūžam.²²⁶ Līzings objekta pamatlietošanas laiks aptver 40 līdz 90% no līzings objekta lietderīgās izmantošanas mūža. Atšķirībā no nomas, kuras gadījumā lietderīgās kalpošanas laiks būtiski pārsniedz līguma termiņu, finanšu līzings gadījumā (vismaz tad, ja pamatlietošanas laiks aptver 90% no līzings objekta lietderīgās izmantošanas mūža) līzings objekts termiņa beigās ir ļoti mazvērtīgs, kas arī ir galvenais iemesls, kādēļ grāmatvedību regulējošās normas līzings objektu ieskaita līzings ņēmēja aktīvos.²²⁷ Plaši izplatīts ir viedoklis, ka jo vairāk līguma termiņš atbilst lietas lietderīgās izmantošanas laikam, jo vairāk finanšu līzingu ir pamats uzskatīt par nomaksas pirkumu.²²⁸

Kā neraksturīgi nomaī būtu vērtējami arī šādi praksē plaši izplatīti finanšu līzings līguma noteikumi:

- 1) noteikums, ka līzings termiņa beigās līzings objektu līzings ņēmējs atdod atpakaļ līzings devējam, līzings devējs līzings objektu pārdod trešajai personai un samaksā līzings ņēmējam daļu no līzings objekta pārdošanas ienākumiem;²²⁹
- 2) paredzēta līzings objekta iegūšana līzings ņēmēja īpašumā;

²²¹ Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.604; Jaggy U. Kaufvertragliche Ersatzlieferung und Leasingvertrag. *Betriebs-Berater*, 2002, Beilage 5, S.14

²²² *Civillikums*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 344.lpp.

²²³ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.447; Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.42; Jaggy U. Kaufvertragliche Ersatzlieferung und Leasingvertrag. *Betriebs-Berater*, 2002, Beilage 5, S.14

²²⁴ Autoru kolektīvs. *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.)*. Rīga: Mans īpašums, 1998, 470.lpp.

²²⁵ Turpat, 471.lpp.

²²⁶ Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation. Trautenau/Sudetenland, 1970, S.32

²²⁷ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S. 27

²²⁸ Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*. 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.3

²²⁹ Plathe P. Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts. München: Schön, 1969, S.119

3) līzina ņēmējam piešķirta pirkšanas izvēles tiesība un līzina līguma pamatdarbības laikā veiktie maksājumi daļēji sedz samaksu par līzina objekta iegūšanu īpašumā (līdzās samaksai par lietas lietošanu un par finansēšanu);²³⁰

4) līzina ņēmējam līzina līgumā tiek piešķirtas izvēles tiesības pagarināt līzina līguma termiņu par simbolisku atlīdzību.

Konstatējot šāda veida atšķirības, atzīstams, ka finanšu līzina līgumi nevar tikt identificēti ar CL regulēto nomas līgumu.

1.3.1.4. Pirkums

Iemesls, kādēļ izvērtējama finanšu līzina līgumu identificēšana ar pirkuma līgumu, ir līzina ņēmēja galīgs pienākums veikt līzina maksājumu samaksu par visu²³¹ vienošanās paredzēto laiku, riska pāreja, kā arī iespējamā izpirkuma izvēles tiesība.

CL 2002.pantā pirkums tiek definēts kā līgums, ar ko viena puse apsola otrai par norunātas naudas summas samaksu atdot zināmu lietu (...).²³² Pirkuma līgumu veido pretēji vērsti apsolutīvi dot lietu vai tiesību un pretī – norunāto naudas summu,²³³ t.i., pirkuma līgums ir vērsts uz visaptverošo īpašuma tiesību nodošanu.²³⁴

Finanšu līzina gadījumā līzina ņēmējs, pieņemot līzina objektu lietošanā, iegūst virkni lietas īpašniekam raksturīgu tiesību.²³⁵ Tā, piemēram, tiesības vērsties ar prasībām pret piegādātāju lietas trūkumu gadījumā. Bez tam līzina ņēmējs atbrīvo līzina devēju no dažādiem riskiem.²³⁶ Piemēram, līzina ņēmējs uzņemas visu risku par nejaušu gadījumu, ja sakarā ar to lieta iet bojā vai bojājas.²³⁷ Tādējādi līzina ņēmējs risku ziņā iegūst lietas pircējam līdzīgu tiesisko stāvokli.

²³⁰ Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.79

²³¹ Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.126

²³² *Civillikums*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 320.lpp.

²³³ Autoru kolektīvs. *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.)*. Rīga: Mans Īpašums, 1998, 412.lpp.

²³⁴ Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.77

²³⁵ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 86; Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.126

²³⁶ Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.76

²³⁷ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 86; Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.126

Atbilstoši pušu gribai²³⁸ līzina ņēmējam netiek piešķirtas²³⁹ tiesības prasīt līzina objektu īpašumā. Lai gan līzina gadījumā notiek lietas apmaiņa pret naudu, lietas īpašnieks paliek līzina devējs. Līzina gadījumā nepastāv²⁴⁰ pirkuma līgumam raksturīgais pienākums nodot lietu pircēja īpašumā. Pēc līzina termiņa notecēšanas līzina objekts tiek atdots atpakaļ²⁴¹ līzina devējam. Tādējādi finanšu līzings kā obligātu neparedz līzina objekta nodošanu īpašumā līzina ņēmējam un ar to būtiski atšķiras no pirkuma, kaut arī finanšu līzīgā (līdzīgi kā noteikts CL 2023.pantā attiecībā uz pirkumu) līzina ņēmējs uzņemas visu risku par nejaušu gadījumu, ja sakarā ar to lieta iet bojā vai bojājas.

Jāpiekrīt *R.Sannwald*, ka īpašuma tiesību pāreja ir nozīmīgākā pirkuma sastāvdaļa, kas nevar tikt aizvietota ar jebkādu citu.²⁴² Tādējādi par pamatotu atzīstams arī *M.Martinek* teiktais - kaut arī līzina objekta piegādāšanas forma praksē atgādina pirkumu un kaut arī nejaušas bojāejas riska un nejaušas lietas sabojāšanās riska pāreja līzina ņēmējam atbilst pirkuma līguma noteikumiem, šādas ārējās līdzības nevar būt par pamatu, lai atzītu līzina līgumu bez pirkuma izvēles tiesības par atsavināšanas līgumu.²⁴³

Pēc *P.Plathe* domām finanšu līzina gadījumā par pirkuma priekšmetu uzskatāmas tālāk nenododamas, laika ziņā aprobežotas saistību tiesību rakstura tiesības lietot lietu.²⁴⁴ Pret finanšu līzina kvalificēšanu par lietošanas tiesību pirkumu runā arguments, ka tiek sapludinātas robežas²⁴⁵ starp pirkuma līgumu un nomas līgumu. Atzīstot līzingu par saistību rakstura tiesību pirkumu, jebkurš līgums, kas rada saistību tiesību rakstura lietošanas tiesības, varētu tikt atzīts par attiecīgo tiesību pirkumu,²⁴⁶ un, tā kā jebkura nomas un īres līguma priekšmets ir lietas nodošana un lietas lietošanas tiesību piešķiršana uz ierobežotu laiku²⁴⁷, par jebkuru nomas līgumu varētu teikt, ka tas ir uzskatāms par lietošanas tiesību pirkumu.²⁴⁸

²³⁸ Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*. 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.3; Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 86

²³⁹ Graf von Westphalen F. *Der Leasingvertrag*. Köln: Verlag Dr.Otto Schmidt, 1998, S.55

²⁴⁰ Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*. 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.2

²⁴¹ Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.126

²⁴² Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 86

²⁴³ Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.77

²⁴⁴ Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.132

²⁴⁵ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.22

²⁴⁶ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 87

²⁴⁷ Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*. 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.3

²⁴⁸ Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht – Teil I. *Der Betrieb*. 1972, Heft Nr. 1, S.3; Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.22; Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.78; Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Berlin: Luchterhand, 1997, S.606; Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und*

Savukārt pret viedokli, ka finanšu līzings varētu tikt uzskatīts par pirkuma līgumu, kura priekšmets ir liettiesiska rakstura lietojuma tiesības,²⁴⁹ minams tas, ka līzings ņēmēja tiesības lietot lietu tiek būtiski ierobežotas, kamēr lietotāja tiesību apjoms ir noteikts vispārīgi.²⁵⁰ Bez tam, pusēm nav griba piešķirt līzings ņēmējam jebkādas liettiesiska rakstura tiesības.²⁵¹ Lai nodibinātu liettiesiska rakstura lietojuma tiesības, nepieciešams kāds saistību tiesību darījums, kas virzīts uz attiecīgās liettiesiska rakstura lietojuma tiesības nodibināšanu.²⁵² Līzings ņēmēja veiktie maksājumi vienmēr ir veikti tikai, lai dotu iespēju lietu lietot.²⁵³ Starp pusēm nepastāv nekādas vienošanās par lietu tiesību iegūšanu,²⁵⁴ t.i., no līguma noteikumiem neizriet, ka līzings ņēmējam jebkādu lietu tiesību līzings ņēmējam,²⁵⁵ neskatoties uz to, ka risku nešanas un garantiju ziņā līzings ņēmēja stāvoklis atbilst²⁵⁶ pircēja stāvoklim nomaksas pirkumā un ka līzings ņēmēja intereses (līdzīgi kā pārdevēja intereses) ir vērstas uz apgrozījumu.

Konstatējot šāda veida atšķirības, atzīstams, ka finanšu līzings ņēmēja līgumi nevar tikt identificēti ar CL regulēto pirkuma līgumu (neatkarīgi no tā, kas uzskatāms par pirkuma līguma objektu – līzings ņēmēja objekts, saistību tiesību rakstura lietošanas tiesības vai liettiesiska rakstura lietojuma tiesības).

1.3.2. IESPĒJAS IZVĒRTĒŠANA UZSKATĪT OPERATĪVĀ LĪZINGA LĪGUMUS PAR IDENTISKIEM KĀDAM NO CIVILLIKUMĀ REGULĒTAJIEM LĪGUMU VEIDIEM

Ņemot vērā operatīvā līzings ņēmēja pušu pienākumu raksturu, secināms, ka operatīvais līzings tāpat kā noma ir virzīts uz lietas nodošanu lietošanā,²⁵⁷ pie kam ne tikai vienreizēju lietas nodošanu lietošanā.²⁵⁸ Arī līzings maksājumi ir saistīti ar lietas lietošanas termiņu.²⁵⁹

Operatīvā līzings ņēmēja gadījumā līzings ņēmējam (tāpat kā iznomātājam nomas gadījumā) ir pienākums nodod līzings ņēmēja objektu līzings ņēmējam tādā stāvoklī, ka līzings ņēmējs var no tā iegūt visu to labumu, kādu viņam bijusi tiesība no tās sagaidīt. Līzings ņēmējs uzņemas pienākumu saglabāt un atjaunot darboties spējīgā stāvoklī līzings ņēmēja objektu. Pie noteiktiem nosacījumiem

---

Inhaltskontrolle. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 87; Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb.* 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.3

²⁴⁹ Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts.* München: Schön, 1969, S.129

²⁵⁰ Ibid, S.131

²⁵¹ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingssache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände.* Diss. Mainz, 1990, S.23

²⁵² Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts.* München: Schön, 1969, S.132

²⁵³ Graf von Westphalen F. *Der Leasingvertrag.* Köln: Verlag Dr.Otto Schmidt, 1998, S.56

²⁵⁴ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingssache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände.* Diss. Mainz, 1990, S.23

²⁵⁵ Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater.* 1970, Heft Nr.14, S.605

²⁵⁶ Wolf J. Die Rechtsnatur des Finanzierungs-leasings. *Juristische Schulung,* 2002, Heft 4, S.335

²⁵⁷ Sal.: Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung,* 1985, Heft 6, S.427

²⁵⁸ Sal.: Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung,* 1990, Heft 1, S.3

²⁵⁹ Sal.: Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts.* München: Schön, 1969, S.105

(neiespējamība salabot, pilna nolietojšanās, tehniska novecošanās) līzings devējam ir arī pienākums aizvietot nodoto objektu ar jaunu.²⁶⁰

Operatīvā līzings līgums, tāpat kā nomas līgums, atšķiras no finanšu līzings līgumiem (kuriem ir raksturīga risku sadale līdzīgi kā pirkuma līgumā²⁶¹) it īpaši ar to, ka līzings devējs uzņemas pilnu investīciju risku²⁶², par ko cita starpā liecina arī tas, ka līzings ņēmējam nav pienākums līguma beigās veikt jebkādu noslēguma maksājumu. Līdzīgi tam, kā iznomātājs nomas gadījumā, līzings devējs operatīvā līzings gadījumā uzņemas arī lietas bojāejas risku.²⁶³

Operatīvam līzingsam raksturīgas līzings ņēmēja tiesības jebkurā laikā uzteikt nomas līgumu.²⁶⁴ Protams, puses līgumiski var paredzēt kaut kādu termiņu, kurā uzteikums nav pieļaujams, tomēr ar līgumiskiem noteikumiem netiek izmainīts²⁶⁵ pamatprincips, ka katra no pusēm ir tiesīga īslaicīgi, iepriekš brīdinot, uzteikt līgumu.

Parasti pēc līguma termiņa beigām operatīvā līzings līguma gadījumā līzings objekts tiek atdots atpakaļ līzings devējam. Tomēr, ja līzings ņēmējam tiek piedāvāts pirkt līzings objektu, tad līzings objekta cena tiek noteikta, neņemot vērā līzings līguma ietvaros veiktos līzings maksājumus, proti, pārdošanas cena atbilst attiecīgā brīža tirgus cenai.²⁶⁶

Ņemot vērā minēto, jāpiekrīt tiesību doktrīnās valdošajam²⁶⁷ viedoklim, ka uz operatīvā līzings līgumiem attiecināmi nomas līguma noteikumi. Bez tam jāpiekrīt *B.Runge*²⁶⁸ viedoklim, ka operatīvajā līzingsā ir saskatāma nevis paralelitāte ar nomu, bet identitāte ar nomas tiesisko veidolu.

Ņemot vērā operatīvā līzings līguma identitāti ar CL regulēto nomas līgumu, ir pamats uzskatīt, ka operatīvā līzings līgums nav nošķirams no nomas līguma.

Tā kā terminoloģiski „operatīvais līzings” ir plaši lietots ikdienas civiltiesiskajā apgrozībā, apzīmējot nomas līgumus, kuros iznomātājs ir līzings sabiedrība vai kredītiestāde un kuros ir specifiska nomas maksājumu aprēķināšanas kārtība, arī turpmāka termina „operatīvais līzings” lietošana būtu atbalstāma.

²⁶⁰ Plathe P. Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts. München: Schön, 1969, S.118, 119

²⁶¹ Runge B. Leasing im Zivilrecht. *Der Betrieb*. 1978, Beilage Nr.21 zu Heft Nr.43, S.6

²⁶² Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft 1, S.3

²⁶³ Plathe P. Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts. München: Schön, 1969, S.105

²⁶⁴ Ibid., S.105

²⁶⁵ Ibid., S.118

²⁶⁶ Ibid., S.119

²⁶⁷ Sk., piemēram: Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft 6, S.427; Ulmer P., Schmidt H. Zur AGB-Inhaltskontrolle von Kfz-Leasingverträgen (I). *Der Betrieb*, 1983, Heft 48, S.2563; Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft 1, S.3

²⁶⁸ Runge B. Leasing im Zivilrecht. *Der Betrieb*. 1978, Beilage Nr.21 zu Heft Nr.43, S.6

4.NODAĻA. FINANŠU LĪZINGA LĪGUMA ATZĪŠANA PAR PATSTĀVĪGU VAI JAUKTU SAISTĪBU LĪGUMU KĀ ALTERNATĪVA PAKĻAUŠANAI KĀDA CIVILLIKUMĀ REGULĒTA LĪGUMA NOTEIKUMIEM

1.4.1. JAUNU LĪGUMU VEIDU VEIDOŠANAS PIEĻAUJAMĪBA

Lai izvērtētu iespēju atzīt finanšu līzingu līgumus par patstāvīgiem vai jauktiem līgumiem, visupirms ir jāpārlicinās, vai attiecīga līgumu jaunveide vispār ir pieļaujama.

Jaunu, CL neregulētu līgumu veidošana balstās uz saistību tiesībās valdošo līguma brīvību, kas pamatojas uz privāto autonomiju. Kaut arī CL nekur tieši nav pateikts, ka pusēm ir tiesības veidot jaunus CL neregulētus līgumus, tas tieši izriet no CL 1412.-1426.panta noteikumiem, kuros noteikts, kas var būt par tiesisku darījumu priekšmetu.

Ja līgumu brīvība būtu absolūta un pusēm būtu tiesības brīvi pēc saviem ieskatiem slēgt jebkāda satura saistību tiesību līgumus, tad jebkādu nozīmi zaudētu līguma tiesiskās dabas noskaidrošana. Tādā gadījumā CL iekļautajiem noteikumiem nebūtu nekāda ietekme uz pušu vienošanos un CL noteikumi būtu uzskatāmi tikai par biežāk sastopamo līguma noteikumu aprakstu. Līguma brīvību visupirms ierobežo CL iekļautās imperatīvās normas. Tādas atrodamas CL 26., 118., 285., 236., 727., 1334., 1413., 1415., 1544., 1643., 1924., 1998., 2070., 2071., 2114., 2247., 2264. u.c. pantos. Bez tam līguma brīvību ierobežo arī PTAL normas.

Atsevišķi imperatīvie priekšraksti attiecas nevis uz noteiktu sastāvu pazīmēm, bet gan uz kādu līgumu kā vienotu tiesību un pienākumu kopumu (piemēram, CL 2070. un 2071.pants – uz pirkumu, 2114.pants – uz nomu), līdz ar to, lai nepieļautu vienošanos, kura *per se* (patī par sevi – latīn.) būs spēkā neesoša, būtiski ir noteikt attiecīgā līguma civiltiesisko kvalifikāciju. Ņemot vērā minēto, rezumējams, ka jaunu līgumu veidošana ir pieļaujama, ievērojot tās tiesību normas, kas ierobežo līguma brīvību.

Tā kā jaunu līgumu veidošana ir pieļaujama un tiesiskā apgrozība saistību tiesībās nebalstās uz ierobežotu skaitu tikai normatīvajos aktos regulētiem līgumiem, izvērtējams, kādas varētu būt iespējas finanšu līzingu līguma civiltiesiskai kvalifikācijai.

Par visādā ziņā atbalstāmu uzskatāms, *R.Sannwald* piedāvātais iedalījums,²⁶⁹ ko varētu nodēvēt par iedalījumu pēc tuvības likumā regulētajiem līgumiem:

1) līgums var tikt kvalificēts kā kāds likumā regulēts līguma veids (ja līgums uzskatāms par likumā regulētā līguma modifikāciju vai satur elementus, kas raksturīgi vairākiem līgumiem, tomēr kāda viena līguma pazīmes ir dominējošas);

²⁶⁹ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 79

2) līgums var tikt uzskatīts par jauktu līgumu (ja to nav iespējams pieskaitīt kādam vienam no likumā regulētajiem līgumu veidiem un ja neviena likumā regulēta līguma pazīmes nav dominējošas);

3) līgums var tikt atzīts par pilnīgi jaunu līguma veidu, kas tiktu raksturots kā līgums *sui generis* (ja līgums nevar tikt pieskaitīts nevienam konkrētam līguma veidam un ja līgums nevar tikt arī atzīts par vairāku līgumu veidu kombināciju).

Tāpat atbalstāms *P.Plathe* ieteikums, līgumus, kuru atsevišķu elementu savienojums neatbilst nevienam no likumā regulētajiem līgumiem, iedalīt šādi:

- 1) attiecīgi likumā regulētu dažādu līgumu veidu elementi pastāv vienas puses izpildījumā;
- 2) katras puses pretizpildījums ir raksturīgs kādam vienam atšķirīgam likumā regulētam līgumam;
- 3) neskatoties uz dažādu līgumu elementu savienojumu, viena līguma elementi ir tik lielā pārsvarā, ka attiecīgais līgums ir pieskaitāms kādam no likumā regulētajiem līgumiem.²⁷⁰

1.4.2. TIESĪBU DOKTRĪNĀS PAUSTIE UZSKATI

Ne tikai nezinātniska rakstura publikācijās tiek apgalvots, ka „līzings pēc savas būtības ir jauns tiesisko un ekonomisko attiecību kopums, kuru nedrīkst adekvāti atspoguļot ar pastāvošo likumdošanas normu palīdzību”²⁷¹, bet arī juridiskajā literatūrā daudzviet tiek pausts viedoklis, ka finanšu līzings līgumi atzīstami par patstāvīgu līguma veidu – līgumu *sui generis*.

Tā, piemēram, pēc *M.Martinek* domām, finanšu līzings līgums būtu uzskatāms par īpaša veida likumā neregulētu līguma veidu (divpusēju *sui generis* līgumu ar patstāvīgu pušu tiesību un pienākumu sadalījumu²⁷²), kurā līzings devējs uzņemas līzings ņēmēja priekšā pienākumu finansēt līzings objektu (noslēdzot piegādes līgumu ar trešo personu, piegādātāju), kā arī pienākumu nodot lietu lietošanā uz abpusēji nolīgtu līzings termiņu, un kurā līzings ņēmējs apņemas maksāt abpusēji nolīgtus līzings maksājumus kā atlīdzību par lietošanas finansējumu, par nodošanu lietošanā un daļējas amortizācijas līguma gadījumā arī par attiecīgu pilnas izdevumu segšanas nodrošināšanu.²⁷³ *M.Martinek* pārstāv bifunkcionālo *sui generis* teoriju, atbilstoši kurai nodošanas lietošanā funkcija ir līdzvērtīga finansēšanas funkcijai.²⁷⁴ Būtiski atzīmēt, ka *sui generis* teorijas atbalstītāju starpā pastāv strīds par to, kādā apmērā līzings devējs var uzvelt līzings ņēmējam ar līzings objektu saistītos riskus. Atsevišķi *sui generis* teorijas atbalstītāji

²⁷⁰ Plathe P. Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts. München: Schön, 1969, S.142-143

²⁷¹ Prokopova N. Līzings operāciju efektivitātes analīze. *Latvijas Ekonomists*, 2002, 1 (85), 69.lpp.

²⁷² Graf von Westphalen F. *Der Leasingvertrag*. Köln: Verlag Dr.Otto Schmidt, 1998, S.35

²⁷³ Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.86-87

²⁷⁴ Graf von Westphalen F. *Der Leasingvertrag*. Köln: Verlag Dr.Otto Schmidt, 1998, S.34

nodošanas lietošanā funkciju atzīst par nozīmīgāku nekā aizdevuma funkciju, savukārt citi uzskata, ka līzings devējs pilda pamatā tikai finansētāja funkcijas.²⁷⁵

Pēc *F.Graf von Westphalen* domām, finanšu līzings kvalificējams kā *sui generis* līgums vai kā netipisks līgums. Finanšu līzings līgumi nav uzskatāmi par nomas līgumiem, jo tādā gadījumā tiktu atstāts novārtā finanšu līzings līguma būtiskā pazīme – finansēšanas aspekts.²⁷⁶

R.A.Bernstein norāda, ka finanšu līzings uzskatāms par netipisku veidojumu, kaut arī puses ļoti bieži līguma noteikumos izmanto likumiski regulētajiem līgumu veidiem raksturīgo terminoloģiju. Tas, ka līzings formāla nodēvēšana par nomu daudzos gadījumos tikai daļēji aptver no līzings līguma izrietošās tiesiskās attiecības, ir neapšaubāms.²⁷⁷

M.Lieb ir paudis viedokli, ka finanšu līzings līgums ir līgums *sui generis*. Iznomātāja pienākumi aptver arī pienākumu nodod iznomāto lietu lietošanai atbilstošā stāvoklī un visu lietošanas laiku lietu attiecīgajā stāvoklī saglabāt. Līzings devējs neapsola, ka lietai būs kādas noteiktas īpašības, kas varētu būt nepieciešamas līzings ņēmējam. Atšķirībā no iznomātāja līzings ņēmējam nav arī pamatpienākums uzturēt līzings objektu lietošanai pienācīgā stāvoklī.²⁷⁸ Finanšu līzings līgumslēdzēji ir vienprātīgi, ka līzings devējam nav jāpārņemas par līzings objekta lietojamību. Nepieciešamos līzings objekta remontus, nolietojumu un uzturēšanu nodrošina līzings ņēmējs. Līzings devējs neuzņemas nekādu atbildību par to, ka ieguldījums līzings objektā var izrādīties neveiksmīgs.²⁷⁹ *M.Lieb* ir norādījis, ka finanšu līzings piesaistīšana kādam no likumā regulētajiem saistību tiesību līgumiem, nepilnīgi raksturo līzingu.²⁸⁰

F.Graf von Westphalen, kritizējot *M.Lieb* pozīciju, norāda, ka *M.Lieb* premisai nav atbilstības īstenībai. Protams, līzings ņēmējs izvēlas sev vēlamu lietu pie noteikta piegādātāja, ko pēc tam iegādājas līzings devējs. Tomēr ir jāņem vērā iemesli, kuru dēļ līzings devējs nesola, ka līzings objektam būs tās īpašības, kas nepieciešamas līzings ņēmēja mērķu sasniegšanai. Neatkarīgi no tā, vai līzings devējs ir spējīgs pirms lietas nodošanas līzings ņēmējam pārbaudīt lietas īpašības un noderīgumu, praksē no līzings ņēmēja perspektīvas nepārprotami izriet, ka līzings devējam ir līdzīgi pienākumi, kādi būtu piegādātājam, ja tas uz pirkuma vai uzņēmuma līguma pamata piegādātu līzings ņēmējam noteiktu lietu. Līzings līgums, pirkuma līgums un uzņēmuma līgums no līzings ņēmēja viedokļa ir aizvietojami. Tādēļ nevar piekrist *M.Lieb* apgalvojumam, ka līzings

²⁷⁵ Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.87

²⁷⁶ Graf von Westphalen F. *Der Leasingvertrag*. Köln: Verlag Dr.Otto Schmidt, 1998, S.34-35

²⁷⁷ Bernstein R.A. Auswirkungen der neuen höchstrichterlichen Rechtsprechung auf die Vertragsgestaltung des Mobilien-Finanzierungsleasingvertrages. *Der Betrieb*. 1985, Heft Nr. 36, S.1877

²⁷⁸ Lieb M. Das Leitbild des Finanzierungs-Leasing im Spannungsfeld von Vertragsfreiheit und Inhaltskontrolle. *Der Betrieb*. 1988, Heft Nr.18, S.948

²⁷⁹ Ibid., S.949

²⁸⁰ Ibid., S.950

ņēmēja motīvs līzinga līguma noslēgšanai ir tikai līzinga objekta saņemšana un ka līzinga devējam nav pienākuma rūpēties par līzinga objekta stāvokli, jo šis pienākums ir līzinga līgumam svešs.²⁸¹

M.Lieb, kura viedoklim nesejoja Vācijas Augstākā tiesa, ir mainījis savu nostāju, pievienojoties uzskatam, ka finanšu līzinga līgums ir kvalificējams kā noma, un atzīstot, ka ir jāizšķir patstāvīgais iegādes darījums, uz kura pamata pastāv attiecības starp līzinga devēju un piegādātāju, un tam sekojošais līzinga līgums. Sākotnējā lietas iegāde notiek līzinga ņēmēja uzdevumā; tam ir tādas sekas, ka līzinga devējam nav noma raksturīgā pienākuma nodrošināt līzinga objekta lietojamību. Izņēmums ir noietu veicinošais līzinga līgums. Šīs sadales starp iegādes darījumu un līzinga līgumu sekas ir arī tādas, ka līzinga devējs nenes piegādātāja maksātnespējas risku. Visi ar līzinga objektu un lietošanas piešķiršanu saistošie riski gulstas uz līzinga ņēmēju.²⁸²

Pēc *C.W.Canaris* domām, tā kā līzinga devējs līzinga objektu iegādājas pamatā līzinga ņēmēja interesēs, finanšu līzinga līgumu nevar uzskatīt ne par nomas, ne arī par pirkuma līgumu, bet gan par jauktu līgumu, kurā dominē pilnvarojuma un aizdevuma līguma elementi.²⁸³ Pie secinājuma, ka finanšu līzings jāuzskata par patstāvīgu līguma veidu, kas apvieno aizdevuma un pilnvarojuma tiesiskos elementus, *C.W.Canaris* nonāk, vērtējot finanšu līzinga līguma izpildes dažādas tiesiskās stadijas. Iegādājoties līzinga objektu no piegādātāja līzinga ņēmēja uzdevumā, līzinga devējs rīkojas kā netipisks pilnvarnieks, kurš nodod līzinga objektu līzinga ņēmējam tikai faktiskā valdījumā un nodrošinājuma nolūkā turpina būt līzinga objekta īpašnieks arī pēc lietošanas termiņa beigām. Līzinga devēja izdevumi līzinga objekta iegādei uzskatāmi par izsniegtu aizdevumu, kurš sākotnēji tiek pagarināts un tiek dzēsts pakāpeniski ar līzinga maksājumiem.²⁸⁴ *C.W.Canaris* par primāru un dominējošu uzskata pilnvarojuma elementu. Pie tam par tik dominējošu, ka pat ignorē pušu vēlmi uzskatīt līzinga objektu par pilnīgu līzinga devēja īpašumu. Tādējādi līzinga ņēmējs tiek nostādīts tādā pašā stāvoklī, kādā tas būtu, ja līzinga ņēmējs pats slēgtu pirkuma līgumu un finansējumu attiecīgam pirkumam aizņemtos no līzinga devēja. Jāpiekrīt *M.Lieb* viedoklim,²⁸⁵ ka *C.W.Canaris* ieteiktā kvalifikācija nav īsti izdevusies. Mēģinot piesaistīt līzingu likumiskajam regulējumam, tiek izveidota samākslota tiesiskā konstrukcija (tas it īpaši attiecas uz līzinga ņēmēja pienākumu atlīdzināt līzinga devēja izdevumus, kuram tiek atlikts izpildes termiņš, tādējādi to pārvēršot aizdevumā). *C.W.Canaris* pamatojums par rīkošanos cita interesēs pilnībā noliedz jebkādu līzinga devēja paša interesi (arī saimniecisko). Tādējādi

²⁸¹ Graf von Westphalen F. Rechtliche Qualifizierung des Leasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.27, S.1831

²⁸² Graf von Westphalen F. *Der Leasingvertrag*. Köln: Verlag Dr.Otto Schmidt, 1998, S.31

²⁸³ Canaris C.W. Finanzierungsleasing und Wandelung. *Neue Juristische Wochenschrift*. 1982, Heft Nr. 7, S.312

²⁸⁴ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.446-469

²⁸⁵ Lieb M. Das Leitbild des Finanzierungs-Leasing im Spannungsfeld von Vertragsfreiheit und Inhaltskontrolle. *Der Betrieb*. 1988, Heft Nr.18, S.950

pietiekoši neizpaužas līzings kā atlīdzības līguma raksturs. Nevar noliegt, ka arī pilnvarojumā var būt paredzēta atlīdzība, tomēr līzings gadījumā līzings devējs vairāk cenšas sasniegt sev vēlamu ekonomisko labumu, nekā tas būtu pilnvarojuma gadījumā.

Arī pēc *W.Goldmann* domām, kurš uzskata, ka priekšnosacījums jaukta līguma pastāvēšanai ir dažādiem likumiski regulētajiem līgumu veidiem raksturīgu būtisko sastāvdaļu esamība vienā līgumā, nav attaisnojama līzings atzīšana par jauktu līgumu.²⁸⁶

Tas, ka finanšu līzings līgumi nav atzīstami par identiskiem nevienam no CL regulētajiem līgumu veidiem, vēl nav pamats, lai finanšu līzings līgumus uzskatītu par līgumu *sui generis* (patstāvīgu līgumu), kura tiesību un pienākumu kopumu nenosaka CL noteikumi, bet tikai pušu nolīgtais vienošanās normas, vai jauktu līgumu (līgumu starp nomu un pirkumu). Jāpiekrīt *K.Klomann*, ka, pirms lemt par finanšu līzings līgumu atzīšanu par patstāvīgu līguma veidu vai jauktu līgumu, visupirms ir izvērtējams, vai kādam no likumā regulētajiem līgumu veidiem atbilst finanšu līzings līgumu pamatpienākumi, jo dažāda veida blakuspienākumi vai blakusizpildījumi var būt par pamatu, lai konstatētu novirzes no attiecīgā līguma regulējuma, tomēr nevar būt par pamatu attiecīgā līguma tiesiskās kvalifikācijas izmaiņām.²⁸⁷ Tāpat izvērtējams, vai finanšu līzings līgumi kādam no CL regulētajiem līgumu veidiem nelīdzinās tiktāl, lai tomēr būtu attaisnojama to attiecīga pieskaitīšana kādam no CL regulētajiem līgumiem.

1.4.3. KRITĒRIJI, KAS ŅEMAMI VĒRĀ, IZVĒRTĒJOT IESPĒJU KVALIFICĒT FINANŠU LĪZINGA LĪGUMUS KĀ KĀDU CIVILLIKUMĀ REGULĒTU LĪGUMU

Neskatoties uz to, ka neviens no CL regulētajiem saistību tiesību līgumiem nav uzskatāms par identisku finanšu līzings līgumiem, finanšu līzings līgumu kvalificēšana par kādu no likumiski regulētajiem saistību tiesību līgumiem būtu iespējama, ja attiecīgajam CL regulētam līgumam būtu pietiekoši daudz sakritību ar finanšu līzings līgumiem.

Likums nedod tiešu skaidrojumu, pie kādiem nosacījumiem kāds saistību tiesību līgums ir kvalificējams kā kāds no likumiski regulētajiem līgumu veidiem. Arī no saistību tiesībās vispārāztītā līgumu brīvības principa attiecībā uz šo jautājumu nav iespējams izsecināt atbildi, jo no līguma brīvības principa izriet attiecīgā līguma spēkā esamība, kamēr lemt par līguma civiltiesisko kvalifikāciju neietilpst līgumslēdzēju kompetencē.²⁸⁸

Katram līgumam, kuros ir atrodamas līdzības ar finanšu līzingu, CL ir dota definīcija. Aizdevuma līgums ir definēts CL 1934.pantā, pirkuma līgums – CL 2002.pantā, nomas līgums – CL 2112.pantā, pilnvarojuma līgums – CL 2289.pantā.

²⁸⁶ Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation. Trautenau/Sudetenland, 1970, S.33

²⁸⁷ Sal.: Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.43,44

²⁸⁸ Sal.: Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.603

Lai konstatētu, vai ir iespējams kvalificēt finanšu līzingu kā kādu no minētajiem CL regulētajiem līgumiem, būtu nepieciešams subsumēt finanšu līzingu sastāvu attiecīgo CL regulēto līgumu sastāvam. Tomēr nepietiek ar finanšu līzingu subsumēšanu kāda CL regulētā līguma definīcijai; nepieciešama finanšu līzingu noteikumu atbilstība visiem tiem noteikumiem, kas sastāda CL regulētā līguma priekšmetu.

Pēc *N.Berger* domām, tiesiskā kvalifikācija pieprasa finanšu līzingu līgumu būtisko pazīmju salīdzināšanu ar izvērtējamo līgumu likumisko regulējumu. Lai noskaidrotu likumisko regulējumu, pamatā ir izvērtējami pušu pamatpienākumi, taču tam līdzās arī līguma mērķis. Tikai ņemot vērā līguma mērķi un līdz ar to arī līguma saimnieciskās funkcijas, iegūstams pilnīgs līguma veida attēls, kurā iespējams saskatīt tos noteikumus, kuri ir raksturīgi attiecīgajam līgumam.²⁸⁹

Nepieciešams, piemēram, izvērtēt, vai līzingu devēja izpildījums vairāk atbilst pārdevēja vai iznomātāja izpildījumam un vai līzingu ņēmēja izpildījums vairāk atbilst pircēja vai nomnieka izpildījumam. Tā kā gan nomā, gan pirkumā, gan aizdevumā, gan arī pilnvarojumā var būt raksturīgs pretizpildījums naudā, pati naudas maksāšana neietekmēs piemērotākā līguma veida noteikšanu. Tomēr izšķirošs piemērotākā līguma veida noteikšanai būs pamats, uz kāda attiecīgais maksājums tiek veikts.

---

²⁸⁹ Berger N. *Typus und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker & C.F.Müller, 1988, S.49

5.NODAĻA. TĀDA CIVILLIKUMĀ REGULĒTA LĪGUMA NOSKAIDROŠANA, KURA PRIEKŠMETS ATBILST FINANŠU LĪZINGA LĪGUMU PRIEKŠMETAM

1.5.1. FINANŠU LĪZINGA LĪGUMU AIZDEVUMLĪGUMISKĀ KVALIFIKĀCIJA

1.5.1.1. Lietas aizdevums

Atbilstoši CL 1934.panta noteikumiem²⁹⁰ aizdotas var tikt atvietojamas lietas, bet saņemtais atdodams tādā pašā daudzumā un tādas pašas šķiras un labuma lietās. Tādējādi aizdevuma līgumam ir raksturīgi²⁹¹, ka aizņēmējam nav pienākums atdot atpakaļ to pašu lietu, kas ir saņemta.

Līzings objekts turpretī ne vienmēr ir atvietojama lieta²⁹² un līzings ņēmējam ir pienākums atdot atpakaļ līzings devējam tieši to pašu lietu.²⁹³

Atbildi uz jautājumu, vai tomēr nebūtu iespējams aizdot neatvietojamas lietas, līdžās CL 1934.pantam sniedz arī CL 1942.pants,²⁹⁴ nosakot tiesiskās sekas gadījumam, ja kāds nodod otram kādu neatvietojamu lietu. Atbilstoši šī panta noteikumiem, starp attiecīgajām divām personām aizdevuma līgumiskās attiecības radīsies tikai no brīža, kad lietas saņēmējs attiecīgo lietu, atbilstoši lietas devēja norādījumiem, būs pārdevis. Līdz attiecīgai pārdošanai starp pusēm aizdevumlīgumiskās attiecības nepastāvēs. Tādējādi jāpiekrīt *P.Plathe*, ka līzings objekts varētu būt aizdodamā lieta tikai tiktāl, ciktāl līzings objekts ir atvietojama lieta (piemēram, sērijveidā ražotas mašīnas un iekārtas).²⁹⁵

Ja aizdevuma gadījumā lieta tiek nodota aizņēmēja īpašumā un aizņēmējs (kā lietas īpašnieks²⁹⁶) ir tiesīgs brīvi rīkoties ar aizņēmumā saņemto lietu,²⁹⁷ tad līzings ņēmējs turpretī nekļūst par līzings objekta īpašnieku.²⁹⁸

Lai noskaidrotu, vai līzings ņēmēja nekļūšana par līzings objekta īpašnieku izslēdz finanšu līzings kvalificēšanu par aizdevumu (ar aizdoto lietu līzings objektu), nepieciešams izvērtēt, vai īpašuma tiesību iegūšana ir aizdevuma līguma būtiskā pazīme vai arī paredzēta tikai darījuma izpildes atvieglošanai.

Aizņēmējs, pieņemot aizdevuma objektu, iegūst pilnīgas varas tiesību pār aizdevuma objektu, tā vidū tiesību to valdīt un lietot, iegūt no tā visus iespējamus labumus. Un pie tam aizņēmējam ir

²⁹⁰ *Civillikums*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 311.lpp.

²⁹¹ Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.604

²⁹² Sal.: Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S. 25

²⁹³ Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb*. 1968, Heft Nr.3, S.95; Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 84

²⁹⁴ Sk.: *Civillikums*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 311., 312.lpp.

²⁹⁵ Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.135

²⁹⁶ *Civillikums*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 311.lpp.

²⁹⁷ *Ibid.*, S.135

²⁹⁸ Sal.: Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.19

pienākums atdot atpakaļ nevis to pašu lietu, bet lietas tādā pašā daudzumā un tādās pašas šķiras un labuma. Šis noteikums ir īpaši būtisks attiecībā uz ilgam laika posmam aizdotu lietu lietošanu, kura laikā aizdotā lieta nolietojas, jo aizņēmējam jāatdod atpakaļ nevis nolietotā lieta, bet jebkura lieta, kura atbilst aizdotai lietai daudzuma, šķiras un labuma ziņā aizdevuma izsniegšanas brīdī.²⁹⁹ Līdz ar to atzīstams, ka aizņēmēja īpašuma tiesību iegūšana uz aizdevuma objektu ir aizdevuma būtiskā pazīme.

Ņemot vērā, ka finanšu līzings atšķiras no aizdevuma ar to, ka līzings devējs turpina būt līzings objekta īpašnieks un ka līzings ņēmējam ir pienākums atdot atpakaļ līzings devējam tieši to pašu lietu, finanšu līzings līgumu nav pamata kvalificēt kā tādu aizdevuma līgumu, kurā aizdotā lieta ir līzings objekts.

1.5.1.2. Naudas līdzekļu aizdevums

Tā kā nav pamata līzingu uzskatīt par tādu aizdevumu, kurā par aizdoto lietu CL 1934.panta izpratnē varētu tikt atzīts līzings objekts, apsverams, vai par aizdevuma priekšmetu nevarētu tikt uzskatīti naudas līdzekļi, kuri tiek piešķirti līzings ņēmējam un kurus līzings ņēmējs atmaksā ar līzings maksājumiem.

Līzings devējs naudas līdzekļus nenodod līzings ņēmējam, bet gan samaksā tieši piegādātājam. Lai līzings attiecības traktētu kā naudas līdzekļu aizdevumu, līzings devēja veiktais maksājums piegādātājam būtu vienlaicīgi jāuzskata par aizdevuma izsniegšanu līzings ņēmējam. T.i., ka, ievērojot aizņēmēja norādījumus, aizdevuma summa tiek izmaksāta atbilstoši aizņēmēja norādījumiem piegādātājam.

Atbilstoši CL 1934.panta noteikumiem aizdevums izpaužas kā atvietojamu lietu nodošana īpašumā,³⁰⁰ t.i., ar naudas līdzekļu aizdevuma izsniegšanas brīža aizņēmējs kļūst par attiecīgo naudas līdzekļu īpašnieku un aizņēmējam rodas parāda saistības pret aizdevēju.

Kā norādījis *K.Klomann*, pieņemot par pareizāko uzskatīt, ka līzings devējs līzings ņēmējam ir piešķīris naudas līdzekļu aizdevumu, kuru līzings ņēmēja vārdā ir samaksājis piegādātājam par līzings objektu, rodas būtiskas tiesiskās sekas – 1) līzings devējam kā pilnvarniekam līzings objekts ir jānodod līzings ņēmējam īpašumā; 2) piegādātājam prasījuma tiesības pastāv nevis pret līzings devēju, bet pret līzings ņēmēju.³⁰¹

²⁹⁹ Sal.: Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.155

³⁰⁰ *Civillikums*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 311.lpp.

³⁰¹ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S. 25; Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.136

Neskatoties uz finansēšanas funkciju finanšu līzings būtiski atšķiras no aizdevuma ar to, ka finansētā lieta nenonāk līzings ņēmēja īpašumā,³⁰² t.i., līzings devējs naudas līdzekļus samaksā par lietu, kura nonāk līzings devēja īpašumā.³⁰³ Bez tam līzings ņēmējs neiegūst³⁰⁴ nekādas liettiesiska rakstura lietojuma tiesības (*ius in rem*), bet tikai saistību tiesību rakstura lietošanas tiesības (*ius ad rem*).

Jāpiekrīt *W.Flume*, ka finanšu līzings līgumam trūkst aizdevuma tiesiskās pazīmes, jo aizdotie līdzekļi nenonāk līzings ņēmēja valdījumā.³⁰⁵ Līzings devēja veiktā pirkuma maksa piegādātājam nevar tikt uzskatīta par līzings ņēmēja interesēs samaksātu aizdevuma summu, jo aizdevuma līguma konstrukcija pietiekoši neatspoguļotu līdzēju starpā pastāvošās tiesiskās attiecības, proti, šķietamā līzings ņēmēja pienākuma vietā - atmaksāt aizdevumu - pastāv citas tiesības un pienākumi.³⁰⁶

Ja tiktu uzskatīts, ka līzings devējs iegādājas līzings objektu par līzings ņēmēja naudas līdzekļiem un līzings ņēmēja vārdā, tad piegādātājam tiesības prasīt pirkuma maksas samaksu pastāvētu nevis pret līzings devēju, bet pret līzings ņēmēju.³⁰⁷ Piegādātāja prasījuma tiesības pret līzings ņēmēju nav raksturīgas līzingsam un nav savienojamas ar līzings būtību³⁰⁸, līdz ar ko tas izslēdz līzings kvalificēšanu par naudas līdzekļu aizdevumu.

Pēc *U.Jürgens* domām, finanšu līzings nomas un pirkuma līguma noteikumi ir pušu izvēlēta tiesiskā konstrukcija, lai sasniegtu līguma patieso mērķi – līzings objekta iegādes finansēšanu.³⁰⁹ Pēc *C.W.Canaris* domām, līzings ņēmēja primārais pienākums ir atlīdzināt izdevumus (ieskaitot līzings devēja peļņu) un līzings devējs attiecīgo summu līzings ņēmējam kreditē, proti, piešķir kā aizdevumu. Par labu līzings atzīšanai par naudas līdzekļu aizdevumu runā tas, ka līzings maksājumi tiek noteikti, par pamatu ņemot laiku, kādā tiek lietoti aizdotie naudas līdzekļi, un nevis kādā tiek lietots līzings objekts. Tieši aizdevuma noteikumiem pilnībā atbilst arī noma

³⁰² Sal.: Flume W. Die Rechtsfigur des Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*. 1991, Heft Nr.5, S.266

³⁰³ Sal.: Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.24

³⁰⁴ Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.64

³⁰⁵ Flume W. Die Rechtsfigur des Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1991, Heft 5, S.266

³⁰⁶ Sal.: Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb*. 1968, Heft Nr.3, S.95

³⁰⁷ Sal.: Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S. 25; Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.136

³⁰⁸ Sal.: Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.136

³⁰⁹ Jürgens U. *Die Entwicklung des Finanzierungs-leasing*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Universität zu Köln. S. 49

pilnīgi svešais noteikums, ka priekšlaicīgas līzinga līguma izbeigšanas gadījumā līzinga maksājumu apmērs tiek pārrēķināts.³¹⁰

U.Jürgens un *C.W.Canaris* argumenti neiztur kritiku *K.Klomann* un *R.Sannwald* argumentu priekšā. Kā norādījis *K.Klomann*, līzinga aizdevuma līgumisko kvalifikāciju izslēdz tas, ka nav saskatāms pamats, kāpēc finansēšanas funkcija būtu uzskatāma par primāru un lietas nodošanas lietošanā funkcija būtu uzskatāma par sekundāru.³¹¹ Pie līdzīga secinājuma ir nonācis arī *R.Sannwald*. Proti, no visiem līzinga devēja pamatpienākumiem finansēšana ieņem nozīmīgu lomu, tomēr līzinga līguma patiesais mērķis ir līzinga ņēmēja vēlme iegūt lietošanā konkrētu lietu. Finanšu līzinga gadījumā lietas nodošana lietošanā ir iespējama tikai tad, ja līzinga devējs sākotnēji iegādājas līzinga objektu. Līzinga objekta sākotnējā iegāde līzinga ņēmējam rada tiesiskās sekas tikai no brīža, kad līzinga objekts tiek nodots līzinga ņēmējam. Līdz ar to, līzingu atzīstot par aizdevumu, tiktu rupjā veidā pārprasta atsevišķu līzinga devēja līgumisko pienākumu nozīme.³¹²

Papildu arguments, kas izslēdz aizdevuma līgumisko kvalifikāciju, ir līzinga devēja intereses saistībā ar līzinga objektu.

Pēc *W.Flume* domām, līzinga darījums finansēšanas funkcija neizpaužas kā aizdevuma piešķirums. Tieši pretēji. Finansējot ar aizdevuma piešķirumu, uzņēmējdarbības un īpašuma sfēras ir saistītas. Aizdevuma devējs kreditē aizņēmēja īpašumu. Līzinga gadījumā līzinga devējs ar ieguldīto kapitālu turpretī paliek savā īpašuma sfērā.³¹³ *K.Tiedtke* norāda, ka līzinga devējs nepiešķir līzinga ņēmējam aizdevumu, par kuru līzinga ņēmējam iegādāties lietu. Iegādājoties lietu, līzinga devējs drīzāk vēlas palielināt sava īpašuma apmēru.³¹⁴

Ņemot vērā minēto, jāpiekrīt to tiesību zinātniekiem,³¹⁵ kuri apgalvo, ka līzinga līgumu nevar kvalificēt kā naudas līdzekļu aizdevuma līgumu.

³¹⁰ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.452

³¹¹ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingssache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.24

³¹² Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 84

³¹³ Flume W. Die Rechtsfigur des Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*. 1991, Heft Nr.5, S.266

³¹⁴ Tiedtke K. Zur Sachmängelhaftung des Leasinggebers. *Juristenzeitung*, 1991, Heft 19, S.908

³¹⁵ Sk., piemēram: Flume W. Die Rechtsfigur des Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1991, Heft 5, S.266; Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.136

1.5.2. FINANŠU LĪZINGA LĪGUMU PILNVAROJUMLĪGUMISKĀ KVALIFIKĀCIJA

Pēc *P.Koch* un *J.Haag* domām, finanšu līzings ir kvalificējams kā uzdevuma līgums (*Geschäftsbesorgungsvertrag*) un līdz ar to uz finanšu līzings ir attiecināmi uzdevuma līguma noteikumi (līdzīgi kā uz apdrošināšanas līgumiem un uz banku kontu apkalpošanas līgumiem).³¹⁶

Atšķirīgu, tomēr līdzīgu viedokli pārstāv *C.W.Canaris*, norādot, ka, tā kā līzings ir devēja līzings objektu iegādājas pamatā līzings ņēmēja interesēs, finanšu līzings ir uzdevuma līgums, ne par nomas, ne arī par pirkuma līgumu, bet gan par jauktu līgumu, kurā dominē uzdevuma un aizdevuma līguma elementi. Pēc *C.W.Canaris* domām, tieši uzdevuma līguma noteikumi piešķir līzings devējam tiesības prasīt no līzings ņēmēja pilnu samaksātās pirkuma maksas atlīdzību. Prasījumu atlīdzināt visus izdevumus līzings devējs kreditē, tādējādi pirkuma maksu kopā ar procentiem ļaujot samaksāt pa daļām.³¹⁷

CL netiek regulēts uzdevuma līgums. Uzdevuma līgumam CL atbilst pilnvarojuma līgums, ar kuru, atbilstoši CL 2289.panta noteikumiem, viena puse (pilnvarnieks, uzdevuma ņēmējs) uzņemas izpildīt otru (pilnvaras devējam, pilnvarotājam, uzdevuma devējam) - zināmu uzdevumu, bet pilnvaras devējs apņemas pilnvarnieka rīcību atzīt sev par saistošu.

Atbilstoši CL noteikumiem par pilnvarojumu pilnvarotājam ir pienākums atlīdzināt pilnvarniekam visu, kas pilnvarniekam bijis nepieciešami jāizlieto viņam dotā uzdevuma izpildīšanai. Turpretī nomu regulējošie CL noteikumi paredz, ka veicamie maksājumi ir tieši saistīti ar nomnieka iespēju lietu lietot un ka nomas līgums izbeidzas pats no sevis arī pirms termiņa notecējuma, kad iznomātā lieta ir bojā. Finanšu līzings līguma noteikumi, kas paredz līzings ņēmēja pienākumu atlīdzināt līzings devējam visus ieguldījumus un līzings ņēmēja pienākumu veikt līzings maksājumus, neskatoties uz neiespējamību līzings objektu lietot, vairāk līdzinās pilnvarojumam nekā nomai.

Bez tam finanšu līzings līgums pilnvarojuma līgumam līdzinās ar to, ka tiek aprobežotas līzings devēja prasījuma tiesības pret piegādātāju un izslēgta līzings devēja atbildība par lietas trūkumiem (atbildība par lietas trūkumiem neatbilst pilnvarojuma līguma būtībai).³¹⁸

Lai finanšu līzings līgumu kvalificētu kā pilnvarojuma līgumu, vispirms nepieciešams konstatēt, ka uzdevuma izpildīšanā ir ieinteresēts līzings ņēmējs, jo atbilstoši CL 2289.panta noteikumiem³¹⁹ pilnvarnieks uzņemas izpildīt otru pusei zināmu uzdevumu. Kā norādījis

³¹⁶ Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb*. 1968, Heft Nr.3, S.96

³¹⁷ Canaris C.W. Finanzierungsleasing und Wandelung. *Neue Juristische Wochenschrift*. 1982, Heft Nr. 7, S.306, 312

³¹⁸ Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb*. 1968, Heft Nr.3, S.96

³¹⁹ *Civillikums*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 364.lpp.

K.Balodis, ir pieļaujams, ka uzdevuma izpildīšanā vienlaikus ir ieinteresēts arī pats pilnvarnieks.³²⁰ Tam piekrīt arī *P.Koch/J.Haag*, papildus norādot, ka izšķirošs ir pilnvarotāja īpašuma interešu ievērošanas fakts.³²¹

Pēc *P.Koch/J.Haag* domām, līzings devējs iegādājas līzings objektu no ražotāja sava klienta (līzingsņēmēja) interesēs. Tas, ka līzings devējs vienlaicīgi rīkojas arī savās interesēs, nav pamats apgalvot, ka līzings devējs nerīkojas līzingsņēmēja interesēs.³²² Arī pēc *C.W.Canaris* domām līzings devējs līzings objektu iegādājas pamatā līzingsņēmēja interesēs³²³, rīkojoties daļēji savās, daļēji - līzingsņēmēja interesēs³²⁴.

P.Koch/J.Haag viedokli, ka līzings devējs rīkojas līzingsņēmēja interesēs, pamato ar to, ka, iegādājoties līzings objektu no ražotāja atbilstoši līzingsņēmēja iecerēm un vēlmēm, līzings devējs atslogo līzingsņēmēju no nepieciešamības piesaistīt kapitālu no kredītiestādes, no nepieciešamības vest līgumiskās pārrunas ar piegādātāju un no nepieciešamības slēgt pirkuma līgumu ar iespējamiem blakuslīgumiem. Līzings devēja pūles ir uzskatāmas par saimnieciska rakstura darbībām, kas veiktas līzingsņēmēja interesēs. Līzings devējs uzņemas tādu darbību veikšanu, kuras līzingsņēmējam būtu jāveic pašam, ja attiecīgo darbību veikšana nebūtu uzticēta līzings devējam, līdz ar to līzings gadījumā pastāv tādas pašas uzticības attiecības kā pilnvarojumā.³²⁵

Atbalstot *P.Koch/J.Haag* nostāju, *C.W.Canaris* norāda - nevar uzskatīt pašu par sevi saprotamu, ka līzings devējs rīkojas savās un nevis līzingsņēmēja interesēs. Visādā ziņā līzings devēja rīcība finanšu līzings gadījumā atbilst tādai rīcībai, kas ir cita interesēs. To cita starpā apliecina tas, ka līzings devējam parasti nav nekādu interešu saistībā ar līzings objektu un līzings objektu iegādājas atbilstoši līzingsņēmējam vēlmēm un norādījumiem. Šo nostāju papildus pamato tas, ka līzingsņēmējs līguma pamatdarbības laikā nav tiesīgs uzteikt līgumu un ka līzingsņēmējam netiek piešķirtas tiesības prasīt cenas samazinājumu, tā kā uz līzingsņēmēju gulstas visi ar līzings objektu saistītie riski un iespējas (piemēram, lietas cenas celšanās vai krišanās, lietas novecošana vai nolietošana, turpmākā izmantojamība utt.).³²⁶

Pēc *C.W.Canaris* domām, rīkošanos cita interesēs apliecina arī tas, ka līzings devējs nav atbildīgs par traucējumiem lietas lietošanā un par lietas trūkumiem un ka līzings devējs nodod

³²⁰ Autoru kolektīvs. *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.)*. Rīga: Mans īpašums, 1998, 573.lpp.

³²¹ Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb*. 1968, Heft Nr.3, S.96

³²² Ibid., S.95, 96

³²³ Canaris C.W. Finanzierungsleasing und Wandelung. *Neue Juristische Wochenschrift*. 1982, Heft Nr. 7, S.312

³²⁴ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.454

³²⁵ Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb*. 1968, Heft Nr.3, S.95-96

³²⁶ Canaris C.W. Finanzierungsleasing und Wandelung. *Neue Juristische Wochenschrift*. 1982, Heft Nr. 7, S.305

līzings ņēmējam tiesības vērsties ar prasījumiem pret pārdevēju. Bez tam lietas nejaušas bojāejas risks parasti gulstas uz līzings ņēmēju, t.i., vienošanās, kas ir raksturīga tieši rīcībai cita interesēs. Tas pats attiecas arī uz daļējas amortizācijas līgumiem. Lai gan līzings devējs daļējas amortizācijas līguma gadījumā daļēji mazliet rīkojas arī savās interesēs, tomēr uzskatāms, ka līzings devējs rīkojas cita interesēs.³²⁷

Uzskatot, ka līzings devējs rīkojas līzings ņēmēja interesēs, *C.W.Canaris* secina, ka līzings devējs rīkojas līzings ņēmēja dotā uzdevuma un nevis neuzdotās lietvedības ietvaros, jo kā nekā līzings ņēmējs ir devis norādījumus līzings devējam pirkt attiecīgo līzings objektu.³²⁸

P.Koch/J.Haag, kā arī *C.W.Canaris* nostāja neiztur kritiku, un jāpiekrīt tiem tiesību zinātniekiem,³²⁹ kuri norāda, ka līzings devējs līzings objektu iegādājas tikai savās interesēs, un kuri par kritiku neizturošu atzīst viedokli, ka līzings devējs rīkojas daļēji savās, daļēji - līzings ņēmēja interesēs.

Līzings devējs visas darbības veic savā vārdā, nevis svešā vārdā, to vidū arī līzings objekta iegāde tiek veikta līzings devēja vārdā.³³⁰ Līzings devējs rīkojas nevis svešās, bet savās interesēs,³³¹ par ko liecina vēlme gan tiesiskā, gan arī saimnieciskā ziņā kļūt par lietas īpašnieku, lai gūtu ienākumus no lietas nodošanas trešajai personai (līzings ņēmējam) uz noteiktu laiku atlīdzības lietošanā.³³² Lietošanā nododamās lietas sagāde tāpat kā lietas lietojamības nodrošināšana ir raksturīga arī nomai.³³³

Līzings devējs paredz gūt peļņu no tā, ka nopirktā lieta tiks nodota līzings ņēmēja lietošanā pret atlīdzību uz ilgāku laiku.³³⁴ Līzings devējam trūkst griba slēgt darījumu cita interesēs.³³⁵ Līdz ar to līzings ņēmēja atzīšana par *dominus negotii* iepretim līzings devējam būtu uzskatāma par principiālu kļūdu.³³⁶

Ja līzings devējs, iegādājoties lietu, tiešām vēlētos rīkoties līzings ņēmēja interesēs, līzings devējam būtu pienākums nodot līzings ņēmējam visu, ko tas no noslēgtā līguma ir ieguvis.

³²⁷ Canaris C.W. Finanzierungsleasing und Wandelung. *Neue Juristische Wochenschrift*. 1982, Heft Nr. 7, S.305

³²⁸ Ibid., S.306

³²⁹ Flume W. Die Rechtsfigur des Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1991, Heft 5, S.266; Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation. Trautena/Sudetenland, 1970, S.34; Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Berlin: Luchterhand, 1997, S.604-605; Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*. 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.4; Tiedtke K. Zur Sachmängelhaftung des Leasinggebers. *Juristenzeitung*, 1991, Heft 19, S.908; Wolf J. Die Rechtsnatur des Finanzierungs-leasings. *Juristische Schulung*, 2002, Heft 4, S.336

³³⁰ Sal.: Tiedtke K. Zur Sachmängelhaftung des Leasinggebers. *Juristenzeitung*, 1991, Heft 19, S.908

³³¹ Sal.: Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*. 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.4

³³² Sal.: Tiedtke K. Zur Sachmängelhaftung des Leasinggebers. *Juristenzeitung*, 1991, Heft 19, S.908

³³³ Sal.: Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation. Trautena/Sudetenland, 1970, S.34

³³⁴ Sal.: Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Berlin: Luchterhand, 1997, S.604

³³⁵ Sal.: Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.604

³³⁶ Sal.: Flume W. Die Rechtsfigur des Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*. 1991, Heft Nr.5, S.266

Tādējādi nododami būtu ne tikai turējums un dažādas papildu tiesības, bet arī īpašums.³³⁷ Tomēr līzinga gadījumā pušu griba ir tāda, ka līzinga objekts turpina būt līzinga devēja īpašumā³³⁸ (ieskaitot tiesības atsavināt un ieķīlāt līzinga objektu³³⁹), un trūkst vienošanās iegūto kaut kad vēlākā laikā nodot līzinga ņēmējam³⁴⁰.

Jāpiekrīt *D.Reinicke*,³⁴¹ ka, atzīstot, ka līzinga devējs rīkojas tikai savās, un nevis līzinga ņēmēja interesēs, atkrīt visas finanšu līzinga būtībai neatbilstošās tiesiskās sekas, kas pastāvētu, ja tiktu atzīts, ka līzinga devējs pirkuma līgumu slēdz līzinga ņēmēja interesēs, to vidū attiecībā uz atbildību par preču trūkumiem, iebildumu celšanu, maksātnespējas situāciju.

Pēc *K.Klomann* un *C.W.Canaris* domām, īpašuma tiesību nenodošana nav minams kā arguments, lai finanšu līzinga līgumu nekvalificētu kā pilnvarojuma līgumu.³⁴² Izvērtējot *K.Klomann* un *C.W.Canaris* apgalvojuma pamatotību, secināms, ka pilnvarojuma līgumam atbilstoši CL 2304.panta noteikumiem ir raksturīgi, ka pilnvarniekam viss, ko viņš ar pilnvarojumu ieņēmis vai dabūjis, ir jāatdod pilnvarotājam. Tomēr CL 2304.pants (ar vārdiem „izņemot tikai to, ko pilnvarotājs no tā viņam piešķīris”) pieļauj pusēm vienoties citādi par pilnvarotājam atdodamā apmēru. Līdz ar to finanšu līzingam raksturīgais noteikums (ka līzinga devējs līzinga objektu nodod līzinga ņēmējam tikai faktiskā valdījumā, nenododot līzinga ņēmējam no piegādātāja iegūtās īpašuma tiesības uz līzinga objektu) nav pretrunā pilnvarojuma būtiskajiem noteikumiem.

Būtiski pretrunā pilnvarojumlīgumiskai kvalifikācijai ir tas, ka līzinga devējam kā iespējamam pilnvarniekam trūkst gribas pildīt līzinga ņēmēja dotus uzdevumus, atbildot līzinga ņēmējam par katru neuzmanību. Kaut arī formāli līzinga devējs ir tiesīgs brīvi izvēlēties, kur un pie kādiem nosacījumiem viņš līzinga objektu iegādājas,³⁴³ faktiski līzinga ņēmējs līzinga devēja vietā organizē visu lietas iegādi.³⁴⁴

Pilnvarojumlīgumiskā kvalifikācija vērtējama kritiski arī tādēļ, ka tā būtu pretrunā līgumslēdzēju saimnieciskajām interesēm.

³³⁷ Sal.: Wolf J. Die Rechtsnatur des Finanzierungs-leasings. *Juristische Schulung*, 2002, Heft 4, S.336

³³⁸ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtsstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 83

³³⁹ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Berlin: Luchterhand, 1997, S.605, 606

³⁴⁰ Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.604

³⁴¹ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Berlin: Luchterhand, 1997, S.606

³⁴² Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.19; Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.454

³⁴³ Sal.: Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb*. 1968, Heft Nr.3, S.96

³⁴⁴ Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*. 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.4

Ja finanšu līzings līgumu kvalificētu kā pilnvarojuma līgumu, pastāvētu tādas pašas tiesiskās sekas kā gadījumā, ja līzings ņēmējs bankā ņemtu kredītu, par kredīta līdzekļiem iegādātos attiecīgo lietu un nodotu lietu un nodotu īpašuma tiesības uz lietu bankai kā nodrošinājumu kredīta atmaksai.³⁴⁵ Jāpiekrīt *J.Wolf*, ka līgumslēdzēji izvēlas slēgt finanšu līzings līgumu tieši tādēļ, ka tam ir priekšrocības salīdzinājumā ar aizņēmuma ņemšanu un lietas pirkšanu. Līzings devēja rīkošanās līzings ņēmēja interesēs būtu pretrunā pušu interesēm, t.i., izmantot priekšrocības, ko piešķir līzings iepretī bankas finansējumam (līzings devējs vēlas iekļaut līzings objektu savā bilancē, savukārt līzings ņēmējs vēlas visus līzings maksājumus pilnā apmērā norakstīt saimnieciskās darbības izdevumos). Šos mērķus var sasniegt tikai tad, ja līzings devējs rīkojas savās pašas interesēs.³⁴⁶

D.Reinicke/K.Tiedtke uzdod jautājumu – kamdēļ pusēm vajadzētu izvēlēties šādu apvedceļu, un, atbildot uz pašu uzdoto jautājumu, norāda, ka pušu mērķis ir neuzskatīt līzings par aizdevumu un ka puses vēlas panākt, ka līzings ņēmējam nav pienākuma līzings objektu atspoguļot savos pamatlīdzekļos un ka līzings ņēmējs ir tiesīgs veiktos līzings maksājumus pilnā apmērā norakstīt saimnieciskās darbības izdevumos. Līzings maksājumu norakstīšana saimnieciskās darbības izdevumos ir iespējama tikai tad, ja līzings ņēmējs netiek uzskatīts par līzings objekta „saimniecisko īpašnieku”. Citādi līzings objekts nodokļu ziņā tiek „pieskaitīts” līzings ņēmējam ar visām no tā izrietošām sekām – līzings ņēmējam rodas pienākums atspoguļot līzings objektu savā bilancē un līzings ņēmējs iegūst tiesības norakstīt saimnieciskās darbības izdevumos tikai nolietojumu. Tādējādi līzings maksājumi saimnieciskās darbības izdevumos norakstītos tikai tādā apmērā, ciktāl tie atbilstu nolietojumam. Līgumslēdzējas puses vēlas nepieļaut šādas tiesiskās sekas. Tomēr tādas nepārprotami iestātos, ja tiktu atzīts, ka līzings devējs līzings objektu iegādājas līzings ņēmēja interesēs. Ja līzings devējs rīkojas kā pilnvarnieks, tad līzings devējs ir faktiskā darījuma puse, kuras saimnieciskajā īpašumā atrodas līzings objekts.³⁴⁷

Arī pēc *D.Reinicke/K.Tiedtke* domām, puses ir izvēlējušās slēgt līzings līgumu un nevis aizdevuma līgumu tikai nodokļu aspekta dēļ, zinot, ka līzings ņēmējam līzings objekts nav jāatspoguļo savā bilancē un līzings ņēmējs visus veiktos līzings maksājumus pilnā apmērā ir tiesīgs attiecināt uz saimnieciskās darbības izdevumiem tikai tad, ja līzings ņēmējs nav uzskatāms par līzings objekta juridisko un saimniecisko īpašnieku. Tieši šī iemesla dēļ līgumslēdzēji ir izvēlējušies darījuma modeli, kurā līzings devējs līzings objektu iegādājas kā tiesiskais un saimnieciskais īpašnieks, un nevis tikai kā līzings objekta īpašnieks saistības nodrošinājumam un arī ne kā līzings objekta īpašnieks pilnvarojuma attiecību ietvaros.³⁴⁸

³⁴⁵ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Berlin: Luchterhand, 1997, S.604-605

³⁴⁶ Wolf J. Die Rechtsnatur des Finanzierungs-leasings. *Juristische Schulung*, 2002, Heft 4, S.336

³⁴⁷ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Berlin: Luchterhand, 1997, S.604-605

³⁴⁸ Ibid., S.605

Pilnvarojuma līgumiskā kvalifikācija arī pietiekami nepamato līzinga objekta ilgstošo lietošanu.³⁴⁹ Ja finanšu līzinga līgums tiktu kvalificēts kā pilnvarojuma līgums, nepietiekami tiktu novērtēts līguma pamatpienākums nodot lietu lietošanā.³⁵⁰

Kvalificējot finanšu līzinga līgumu kā pilnvarojuma līgumu, finanšu līzinga līgumam raksturīgajam pamatpienākumam (lietas nodošanai lietošanā) maldīgi būtu piedēvējama sekundāra loma aiz lietas iegādes. Līzinga objekta sākotnējā iegāde nav uzskatāma par faktisko līguma mērķi, bet gan par sagatavošanās darbībām, lai būtu iespējams lietu nodot lietošanā; tā kā līzinga ņēmējs lielākoties pats izvēlas lietu un pats ar pārdevēju norunā līguma noteikumus, līzinga objekta iegādei - salīdzinājumā ar līzinga devēja pārējiem pienākumiem visā lietošanas laikā - ir pakārtota loma.³⁵¹

Tādējādi secināms, ka apzināta sekundāras nozīmes piedēvēšana finanšu līzinga līguma pamatpienākumiem vērtējama kritiski. Puses nevarētu būt vienojušās par noteikumiem, kas neatbilst pilnvarojuma līguma būtībai tikai tādēļ, lai slēptu savu patieso nodomu, un puses drīzāk vēlās tieši to, uz ko ir norādījušas līgumā.³⁵²

Rezumējot, atzīstams, ka jāpiekrīt tiem tiesību zinātniekiem³⁵³, kas uzskata, ka pilnvarojumlīgumiskā kvalifikācija neiztur kritiku. Finanšu līzinga līgumā ir saskatāmi pilnvarojuma elementi, tomēr šiem elementiem ir tikai „fona nozīme”³⁵⁴ un tie nevar būt par pamatu tam, lai finanšu līzinga līgumu kvalificētu kā pilnvarojuma līgumu.

1.5.3. FINANŠU LĪZINGA LĪGUMU NOMASLĪGUMISKĀ KVALIFIKĀCIJA

1.5.3.1. Sinalagma starp līzinga maksājumiem un līzinga objekta lietošanu

CL nomu regulē kā līgumu, ar kuru viena puse piešķir vai apsola otrai par zināmu nomas maksu kādas lietas lietošanu (CL 2112.pants³⁵⁵). Nomas attiecībās pastāv sinalagma starp

³⁴⁹ Sal.: Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*. 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.4

³⁵⁰ Sal.: Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 83

³⁵¹ Sal.: Wolf J. Die Rechtsnatur des Finanzierungs-leasings. *Juristische Schulung*, 2002, Heft 4, S.336

³⁵² Sal.: Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Berlin: Luchterhand, 1997, S.605, 606

³⁵³ Ibid., S.604-605; Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 83; Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation. Trautenau/Sudetenland, 1970, S.34

³⁵⁴ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 83

³⁵⁵ *Civillikums*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 336.lpp.

iznomātāja pienākumu piešķirt vai apsolīt lietas lietošanu un nomnieka pienākumu veikt zināmus nomas maksājumus,³⁵⁶ t.i., atlīdzība tiek maksāta par lietas lietošanu.³⁵⁷

Finanšu līzinga līguma ietvaros līzinga objekts tiek nodots līzingaņēmēja rīcībā uz noteiktu laiku, pusēm apzināti veidojot savas attiecības kā ierobežotas laikā.³⁵⁸ Līzingaņēmējam nepiederošas lietas lietošana no līzingaņēmēja puses apmaiņā pret samaksu naudā,³⁵⁹ kā līzinga pamatelements, norāda, ka finanšu līzinga līgumiem varētu būt nomas pazīmes.

Daļa tiesību zinātnieku (piemēram, *C.W.Canaris*, *M.Martinek*, *U.Jürgens* un *D.Krause*) uzskata, ka finanšu līzinga līguma gadījumā nepastāv sinalagma starp līzinga objekta lietošanu un līzinga maksājumiem. Pēc *C.W.Canaris* domām, noma nav raksturīgi, ka „nomas maksājumi” tiktu aprēķināti, par pamatu ņemot „iznomātāja” izdevumus „iznomājamās lietas” iegādei, un ka „nomniekam” būtu pienākums attiecīgos „iznomātāja” izdevumus pilnā apmērā nosegt. Līzingaņēmēja pienākums turpināt veikt iepriekš aprēķinātos līzinga maksājumus pat pēc tam, kad līzingaņēmējs noteiktā kārtībā ir uzteicis finanšu līzinga līgumu, ir ne tikai svešs, bet pat pretējs nomas būtībai.³⁶⁰ Arī *M.Martinek* norāda, ka visu izdevumu amortizācija ir pilnīgi sveša nomas līgumam.³⁶¹ Pēc *U.Jürgens* domām, finanšu līzings neatbilst noma un finanšu līzingu pamatotāk būtu uzskatīt par *sui generis* līgumu, kurā noteicošās ir nevis nomas tiesības, bet gan, atbilstoši pušu gribai, finansēšanas funkcija. Finanšu līzinga līgumos iekļautie nomas un pirkuma noteikumi ir pušu izvēlētā tiesiskā konstrukcija, lai sasniegtu līguma patieso mērķi – līzinga objekta iegādes finansēšanu.³⁶² Pēc *D.Krause* domām, līzingaņēmēja veiktie maksājumi, kaut arī tie tiek veikti ilgākā laikā, nav uzskatāmi par ilgstošu izpildījumu, bet gan tikai par vienreizēju izpildījumu. Saistību izpilde ilgākā laikā pati par sevi vēl nenozīmē izpildījuma ilgtermiņa raksturu. Tā, piemēram, nomas pirkums ir uzskatāms par atsavināšanas līgumu, neskatoties uz to, ka izpildījums tiek veikts ilgākā laika periodā. Izvērtējot līzingaņēmēja veicamos maksājumus, secināms, ka tie vismaz līguma pamatlaikā ir uzskatāmi par daļu no iepriekš strikti noteikta kopējā maksājumu apjoma, kuru līzingaņēmējam neatkarīgi no jebkādiem apstākļiem ir jāsamaksā.

³⁵⁶ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 88

³⁵⁷ Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht – Teil I. *Der Betrieb*. 1972, Heft Nr. 1, S.4

³⁵⁸ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.21

³⁵⁹ Flume W. Die Rechtsfigur des Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1991, Heft 5, S.265-266

³⁶⁰ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.447, 448, 451

³⁶¹ Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.73

³⁶² Jürgens U. *Die Entwicklung des Finanzierungsleasing*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Universität zu Köln. S. 48, 49

Līguma darbības termiņam nav nekāda ietekme uz kopējo maksājumu apmēru, bet gan tikai uz katra maksājuma apmēru.³⁶³

Citi tiesību zinātnieki (piemēram, *K.Tiedtke, P.Möllmann, D.Reinicke, N.Berger, W.Goldmann, W.Flume*) pārstāv viedokli, ka tieši lietas lietošanas piešķirums ir līzings devēja pamatpienākums un ka, neskatoties uz specifisko līzings maksājumu aprēķināšanas kārtību, līzings maksājumi uzskatāmi par atlīdzību, kas tiek maksāta tieši par līzings objekta lietošanu. *K.Tiedtke/P.Möllmann* norāda, ka līzings līguma priekšplānā neatrodas finansēšanas funkcija, bet gan līzings devēja pienākums piešķirt lietu lietošanā. Līzings devējs iegādājas lietu, lai nodotu to lietošanā līzings ņēmējam. Tādējādi līzings devējs rīkojas tikai savās interesēs.³⁶⁴ Pēc *D.Reinicke/K.Tiedtke* domām, tas, ka līzings maksājumi aprēķināti, lai nosegtu līzings devēja izdevumus (līdzās procentu izdevumu segšanai un līzings devēja peļņai), un nevis atbilstoši līzings objekta faktiskai lietošanas vērtībai, neizslēdz iespēju līzingu kvalificēt par nomas līgumu. Būtiski ir tikai tas, ka līzings maksājumi tiek veikti par lietas lietošanu noteiktu laiku un ka uz attiecīgo maksājumu pamata līzings ņēmējs neiegūst īpašuma tiesības uz lietu.³⁶⁵ Pēc *N.Berger* domām likums vienīgi nosaka, ka maksājumiem jābūt noteiktiem par noteiktu laika periodu, lai tos varētu atzīt par nomas maksājumiem. Atbilstoši likumiskajiem noteikumiem par nomas maksājumu lielumu puses var brīvi vienoties.³⁶⁶ Pēc *W.Goldmann* domām, līzings maksājumu aprēķināšanas kārtība nav pamats, lai līzingu nekvalificētu par nomas līgumu, jo no tiesiskā viedokļa nomas maksas apmērs ir pakļauts pušu brīvai gribai un līguma atzīšanai par nomu būtiski tikai tas, ka lietošana nav bezatlīdzības.³⁶⁷ *W.Flume*, atsaucoties uz *Gaius* un *H.Donellus*, norāda - tas, ka lieta lietošanas laikā nolietojas un tādēļ maksā par lietošanu ir ietverta samaksa par nolietojumu, nav pamats, lai līzings ņēmēja izpildījumu uzskatītu par veiktu „*pro re*” un nevis „*pro usu rei*”. *W.Flume* min, ka *Gaius* savās institūcijās (3, 146) apskata jautājumu, vai pastāv noma vai pirkums, ja kāds nodod otram vergu gladiatoru cīņām ar noteikumu, ka verga nonāvēšanas vai sakropļošanas gadījumā maksājami 1000 dināri, bet gadījumā, ja vergs paliek neskarts, - 20 dināri kā atlīdzība „*pro sudore*”, t.i., kā atlīdzība par pūlēm (sviedriem). Izvērtējot *Codex Veronensis*, *Gaius* secina, ka attiecīgajā darījumā vienlaicīgi pastāv noma ar nosacījumu un pirkums ar nosacījumu. *H.Donellus* (Com. de iure civili 13,6,1) apzīmē nomu kā „*finitimum emptioni genus*” (pēc veida līdzīgu pirkumam – latīn.). *H.Donellus* uzsver, ka noma tāpat kā

³⁶³ Krause D. *Die zivilrechtlichen Grundlagen des Leasing-Verfahrens*. Band 2. Köln: Photostelle der Universität zu Köln, 1967, S.77

³⁶⁴ Tiedtke K., Möllmann P. Auswirkungen der Schuldrechtsreform im Leasingrecht. *Der Betrieb*. 2004, Heft Nr.11, S.587

³⁶⁵ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Berlin: Luchterhand, 1997, S.608

³⁶⁶ Berger N. *Typus und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker & C.F.Müller, 1988, S.62

³⁶⁷ Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation. Trautenau/Sudetenland, 1970, S.30

pirkums ir saistību līgums, un kā atšķirību izceļ, ka nomas līguma saturs ir naudas došana „*pro usu rei*” un nevis „*pro re*” kā pirkuma gadījumā.³⁶⁸

Izvērtējot ekvivalences nepieciešamību starp līzings maksājumiem un lietas lietošanu, *N.Berger* norāda, ka tas ir pušu kompetencē noteikt, vai par lietošanu samaksāto nomas maksājumu lielums atbilst lietas lietošanas vērtībai attiecīgajā laika intervālā. Nepastāv objektīvi kritēriji, lai varētu noteikt, vai nomas maksājumi satur ko vairāk nekā tikai atlīdzību par lietas lietošanu. Salīdzināšanas nolūkam nav iespējams fiksēt arī tirgū pastāvošos izcenos, jo, kā tas parasti ir līzings objektiem, attiecīgās preces netiek piedāvātas nomā. Norāde, ka līzings maksājumi neatbilst atlīdzībai, kāda būtu maksājama par lietas lietošanu, tāpat kā norāde uz aprēķinu veidu, nav pamats, lai uzskatītu, ka līzings maksājumi nav saistīti ar laika faktoru. Ar pilnu izdevumu kompensāciju saistītais maksājums, kuru līzings ņēmējam ir pienākums maksāt līguma termiņa beigās, ir savienojams ar vienošanos nomas attiecībās. Šāda veida papildu maksājums nekādā ziņā nav neraksturīgs nomai. Līzings ņēmēja izlīdzinošais maksājums līguma beigās nepamatojas uz patstāvīgu norunu par garantiju, bet ir uzskatāms par papildu nomas maksas koriģēšanu, kas nolīgta sakarā ar līzings objekta vērtības maiņu laikā.³⁶⁹

C.W.Canaris Bad Nauheim pilsētā notikušajā simpozijā norādīja, ka, līzings līgumu atzīstot par nomu, iekšēja pretruna rodas līguma priekšlaicīgas izbeigšanas gadījumā. Pretējs nomas līguma raksturam ir līgumiskais noteikums, ka nomniekam nomas maksājumi jāveic arī tad, ja lieta ar tiesisku pamatu vairs netiek lietota, t.i., ja nomnieks tiesiskā veidā ir atkāpies no līguma un lietu atdevis atpakaļ iznomātājam. Tomēr nepilnas amortizācijas līzings gadījumā līzings ņēmējam tieši tiek uzlikts par pienākumu veikt maksājumus par laiku, kad lieta vairs netiek lietota. *C.W.Canaris* viedoklim Vācijas Augstākā tiesa tomēr nepiekrīta, norādot, ka atlikušais gala maksājums nav rēķināts tādējādi, lai līzings ņēmējs veiktu samaksu arī par laiku, kad lieta netiek lietota. Drīzāk atlikušais maksājums ir aprēķināts, lai segtu līzings devēja zaudējumus saistībā ar īslaicīgo lietas lietošanu. Līzings pušu vienošanās ir virzīta uz līzings devēja visu izdevumu atlīdzību. Gadījumos, ja lietas atsavināšana nevar dot pietiekamus ienākumus, lai segtu visus līzings devēja izdevumus, līzings ņēmējam rodas pienākums veikt papildu maksājumu izdevumu segšanai.³⁷⁰ Vācijas Augstākā tiesa ir atzinusi, ka atlikušo vērtību sedzošs maksājums ir savienojams ar subjektīvās ekvivalences principu.³⁷¹

Jāpiekrīt *N.Berger*, ka līzings maksājumu saistību ar lietošanas laiku neizslēdz tas, ka no ekonomiskā viedokļa līzings devējs ir apņēmies finansēt līzings ņēmēju. Lietošanas finansēšana pastāv tikai vienu reizi, un pēc lietas nodošanas pušu attiecības iegūst nomas līgumisko veidolu.

³⁶⁸ Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht – Teil I. *Der Betrieb*. 1972, Heft Nr. 1, S.3, 4

³⁶⁹ Berger N. *Typus und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker & C.F.Müller, 1988, S.62, 63

³⁷⁰ Flume W. Die Rechtsfigur des Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1991, Heft 5, S.266

³⁷¹ Berger N. *Typus und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker & C.F.Müller, 1988, S.63

Un, atzīstot, ka līzings devēja pamatpienākums ir lietas nodošana līzings ņēmējam lietošanā, tad arī attiecībā uz līzings ņēmēja pretizpildījumu atzīstams, ka maksājumi tiek veikti par lietas lietošanu.³⁷²

Tāpat par pamatotu atzīstams attiecībā uz ražotāja līzingu *N.Berger* norādītais, ka ražotāja līzings gadījumā līzings devējs nerīkojas kā finansētājs, bet gan kā jebkurš iznomātājs, kurš vēlas veicināt savas preces noietu. Interesu stāvoklis ražotāja līzings gadījumā ir atbilstošs nomai, jo līzings devējs jau līguma noslēgšanas brīdī valda līzings objektu un līzings objekts jau sākotnēji ir pieskaitāms līzings devēja saimnieciskās darbības jomai. Ražotāja līzings gadījumā tāpat kā nomas gadījumā līzings objekts nav atkarīgs no līzings ņēmēja izvēles, bet gan no līzings devēja piedāvājuma klāsta. Ražotāja līzings trūkst arī pilnvarojuma līguma elementu. Tā kā līzings ņēmējam nav jāiegulda pilna lietas vērtība, lai gūtu iespēju lietot līzings objektu, protams, līzings ir kaut kādas finansēšanas pazīmes. Tomēr attiecīgu finansēšanu satur jebkurš normāls nomas līgums. Ražotāja līzings gadījumā līguma mērķis ir nevis finansēšana, bet gan lietas nodošana lietošanā. Tam atbilstoši līzings ņēmējs vēršas pie ražotāja tikai tādēļ, jo ražotājs vēlas izplatīt attiecīgo preci. Ražotāja līzings gadījumā līzings devējs rīkojas saskaņā ar savām uzņēmējdarbības pamatinteresēm – nolūkā piegādāt savas preces. Nosakot ražotāja līzings juridisko kvalifikāciju, nepastāv nekāds dominējošs finansēšanas aspekts, kas kvalifikāciju ietekmētu. Ražotāja līzings visupirms ir uzskatāms par nodošanas lietošanā darījumu un nevis nodošanas lietošanā formā noformēts finansēšanas darījums.³⁷³

1.5.3.2. Līzings devēja atteikšanās no atbildības par lietas piegādi un par piegādātās lietas trūkumiem atbilstība nomas tiesiskajam regulējumam

Ja nomas gadījumā atbilstoši CL 2134.panta³⁷⁴ noteikumiem iznomātājam ir pienākums lietu nodot lietošanai ieteicamā stāvoklī, tad līzings devēja galvenais pienākums aprobežojas ar pienākumu nodot lietu.³⁷⁵ Finanšu līzings līgumam ir raksturīgi, ka līzings devējs neatbild par lietas trūkumiem³⁷⁶ un ka līzings devējs neuzņemas nekādu atbildību par to, ka līzings objektu būs

³⁷² Berger N. *Typus und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker & C.F.Müller, 1988, S.64

³⁷³ Ibid., S.49

³⁷⁴ Sk. CL 2112.pantu. *Civillikums*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 339.lpp.

³⁷⁵ Lieb M. Das Leitbild des Finanzierungs-Leasing im Spannungsfeld von Vertragsfreiheit und Inhaltskontrolle. *Der Betrieb*. 1988, Heft Nr.18, S.948

³⁷⁶ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.447; Jaggy U. Kaufvertragliche Ersatzlieferung und Leasingvertrag. *Betriebs-Berater*, 2002, Beilage 5, S.14; Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb*. 1968, Heft Nr.3, S.95

iespējams lietot.³⁷⁷ Līzings ņēmējam ir pienākums maksāt nolīgtos līzings maksājumus neatkarīgi no tā, vai līzings objektam ir trūkumi.³⁷⁸

Izvērtējot finanšu līzings līguma nomas-līgumisko kvalifikāciju, būtiski ir noskaidrot, vai nomas gadījumā ir pieļaujams izņēmums no CL 2134.panta noteikuma par iznomātāja pienākumu nodot lietu tādā stāvoklī, ka nomnieks var no lietas iegūt visu to labumu, kādu nomniekam bijusi tiesība no lietas sagaidīt.

Izvērtējot, vai pieļaujami izņēmumi no CL 2134.panta, ņemams vērā finanšu līzings līgumam raksturīgais noteikums, ka līzings devējs piešķir līzings ņēmējam savas pret piegādātāju vēršamās prasījuma tiesības saistībā ar līzings objektu.³⁷⁹ Ar to, ka līzings devējs nodod līzings ņēmējam tiesības vērsties ar prasībām pret līzings devēju, tiek saglabāta noma raksturīgā ekvivalence starp izpildījumu un pretizpildījumu.³⁸⁰ Jeb, *J.Wolf* vārdiem sakot, tas, ka iznomātājs piešķir nomniekam tiesības vērsties ar prasībām par lietas stāvokli, ir pietiekams pamats, lai atbrīvotu iznomātāju no pienākuma atbildēt nomnieka priekšā par lietas nodošanu lietošanai ieteicamā stāvoklī.³⁸¹

To, ka prasījuma tiesību nodošana nodrošina ekvivalences saglabāšanu starp izpildījumu un pretizpildījumu, ir atzinusi arī Vācijas Augstākā tiesa, norādot, ka līzings devējs ir tiesīgs atteikties no atbildības tad, ja līzings devējs nodod līzings ņēmējam tiesības prasīt lietas trūkumu novēršanu no piegādātāja; un šādā gadījumā uz finanšu līzingu būtu attiecināmi nomas noteikumi. Savukārt, ja līzings devējs nenodod līzings ņēmējam tiesības vērsties pret piegādātāju, jebkādas atbildības izslēgšana nav taisnīga un līzings ņēmējs ir tiesīgs vērsties pret līzings devēju uz nomas līguma noteikumu par atbildību par lietas trūkumiem pamata.³⁸²

Ņemot vērā, ka finanšu līzings gadījumā līzings ņēmējs ir tiesīgs vērsties ar prasībām tieši pret piegādātāju, tiek nodrošināta ekvivalence starp izpildījumu un pretizpildījumu. Līzings devēja atbildības izslēgšana par lietas trūkumiem ir savienojama ar CL 2134.panta noteikumiem un nevar būt par šķērslī kvalificēt finanšu līzings līgumu kā nomas līgumu. Līdz ar to kritiku neiztur *P.Koch/J.Haag* apgalvojums, ka noma raksturīgo pienākumu aizstāšana ar cita līguma veida līgumisko regulējumu maina pašā pamatā nomas līguma būtību,³⁸³ kā arī *P.Plathe* apgalvojums,

³⁷⁷ Hagenmüller K.F., Stoppok G. *Leasing-Handbuch. 4.völlig neu bearbeitete Auflage.* Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1981, S.14; Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb.* 1968, Heft Nr.3, S.95

³⁷⁸ Jaggy U. Kaufvertragliche Ersatzlieferung und Leasingvertrag. *Betriebs-Berater*, 2002, Beilage 5, S.14

³⁷⁹ Sal.: Jaggy U. Kaufvertragliche Ersatzlieferung und Leasingvertrag. *Betriebs-Berater*, 2002, Beilage 5, S.14; Löbke M. Der Finanzierungsleasingvertrag nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage 6, S.8; Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb.* 1968, Heft Nr.3, S.95

³⁸⁰ Sal.: Tiedtke K. Zur Sachmängelhaftung des Leasinggebers. *Juristenzeitung*, 1991, Heft 19, S.908

³⁸¹ Wolf J. Die Rechtsnatur des Finanzierungs-leasings. *Juristische Schulung*, 2002, Heft 4, S.336

³⁸² Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht.* Berlin: Luchterhand, 1997, S.609; Löbke M. Der Finanzierungsleasingvertrag nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage 6, S.8

³⁸³ Kritiku neizturošo apgalvojumu sk.: Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb.* 1968, Heft Nr.3, S.95

ka līzings termiņa darbības laikā trūkst jebkāds noma raksturīgs būtisks izpildījums no līzings devēja puses.³⁸⁴

1.5.3.3. Lietas lietojamības nenodrošināšanas no līzings devēja puses atbilstība nomas tiesiskajam regulējumam

Atšķirībā no pārdevēja, kurš pārdod personālservitūtu – lietojuma tiesību,³⁸⁵ saskaņā ar CL 2136.pantu iznomātājam ir pienākums nodrošināt lietas lietošanas iespēju visu nomas termiņu, tādējādi atbildot nomniekam par tiesiskajiem un lietas trūkumiem.³⁸⁶ Uzturēt lietu lietošanai ieteicamā stāvoklī ir iznomātāja centrālais un konstitutīvais pienākums³⁸⁷ un gadījumā, ja lietu nav iespējams lietot, atbilstoši CL 2147.panta noteikumiem atkrīt arī nomnieka pienākums veikt nomas maksas maksājumus.

Atšķirībā no iznomātāja līzings devējs neuzņemas pienākumu rūpēties, lai līzings objekts būtu lietošanai ieteicamā kārtībā,³⁸⁸ finanšu līzings līgumā paredzot līzings ņēmēja pienākumu veikt samaksu neatkarīgi no līzings objekta stāvokļa un lietojamības.³⁸⁹

Līzings devēja interese saistībā ar līzings objektu aprobežojas ar līzings objekta uzturēšanu kā nodrošinājumu saviem prasījumiem, kā arī pie noteiktiem apstākļiem ar uzturēšanu sagaidāmās atlikušās vērtības saglabāšanai.³⁹⁰ Līzings objekta pamatlīzings laiks aptver 40 līdz 90% no līzings objekta lietderīgās kalpošanas laika. Atšķirībā no nomas, kuras gadījumā lietas lietderīgās kalpošanas laiks būtiski pārsniedz līguma termiņu, finanšu līzings gadījumā (vismaz tad, ja pamatlīzings laiks aptver 90% no līzings objekta lietderīgās kalpošanas laika), līzings objekts termiņa beigās ir ļoti mazvērtīgs.³⁹¹ Līzings devēja intereses līdzinās pārdevēja interesēm nomas pirkumā ar īpašuma tiesību saglabāšanu vai ķīlas ņēmēja interesēm. Līzings objekta noteikta atlikusī vērtība līzings devējam ir būtiska gadījumos, ja līzings devējs aprēķinos ir paredzējis noteiktu atlikušo vērtību, par kādu līzings objekts pārdodams, līguma termiņam beidzoties. Šādos gadījumos līzings devēja intereses līdzinās servitūtu - lietojuma tiesību pārdevēja interesēm³⁹². Ņemot vērā, ka līzings devējs ir ieinteresēts, lai līzings objekts būtu

³⁸⁴ Kritiku neizturošo apgalvojumu sk.: Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.604

³⁸⁵ Lietojuma tiesība regulēta CL 1190.līdz 1226.pantos.

³⁸⁶ Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb*. 1968, Heft Nr.3, S.95

³⁸⁷ Sal.: Lieb M. Das Leitbild des Finanzierungs-Leasing im Spannungsfeld von Vertragsfreiheit und Inhaltskontrolle. *Der Betrieb*. 1988, Heft Nr.18, S.948

³⁸⁸ Hagenmüller K.F., Stoppok G. *Leasing-Handbuch. 4.völlig neu bearbeitete Auflage*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1981, S.14

³⁸⁹ Jaggy U. Kaufvertragliche Ersatzlieferung und Leasingvertrag. *Betriebs-Berater*, 2002, Beilage 5, S.14; Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.604

³⁹⁰ Sal.: Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.604

³⁹¹ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S. 27

³⁹² Plathe P. Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts. München: Schön, 1969, S.154

teicamā stāvoklī,³⁹³ līzingaņēmējam uz līguma darbības laiku tiek uzliktas lietas īpašniekam raksturīgas nastas,³⁹⁴ kā arī uzlikts par pienākumu rūpēties par līzinga objekta uzturēšanu sev vēlamā lietošanas kārtībā.³⁹⁵

D.Reinicke/K.Tiedtke norāda, ka finanšu līzinga mērķis nav nodrošināt lietas lietošanas iespēju, bet gan piešķirt līzingaņēmējam tiesības lietu lietot un līzinga devējam uzlikt par pienākumu paciest, ka līzingaņēmējs lietu lieto.³⁹⁶

Tas, ka līzinga devējam nav pienākuma rūpēties par līzinga objekta uzturēšanu, neizslēdz iespēju finanšu līzinga līgumu kvalificēt kā nomu. Pirmkārt, tādēļ, ka attiecīgās nomu regulējošās normas ir dispozitīvas,³⁹⁷ par ko, cita starpā, liecina plaši izplatīta prakse dzīvojamo telpu nomā.³⁹⁸ Otrkārt, tādēļ, ka abu pušu izpildījumu ekvivalenci savā veidā nodrošina arī līzingaņēmējam līgumiski piešķirtas tiesības vērsties ar prasījumiem par lietas trūkumu novēršanu pret piegādātāju.

1.5.3.4. Lietas nejaušas bojāejas un bojāšanās risku uzlikšanas līzingaņēmējam atbilstība nomas tiesiskajam regulējumam

No CL 2168.panta 1.punkta³⁹⁹ un no CL 2147.panta⁴⁰⁰ tieši izriet, ka iznomātājs uzņemas gan lietas bojāejas, gan arī lietas bojāšanās riskus. Atšķirībā no nomas līguma finanšu līzinga līgumam ir raksturīgi, ka līzingaņēmējs (un nevis līzinga devējs) nes lietas nejaušas bojāejas risku⁴⁰¹ un ka līzinga devējs neuzņemas nekādu atbildību gadījumam, ja līzinga objektu nebūs iespējams lietot.⁴⁰² Līzinga devējs iegūst tiesības prasīt nomas maksājumus par visu līguma termiņu, neatkarīgi no līzinga objekta likteņa. Tas tiek panākts ar jebkādas līzinga devēja atbildības izslēgšanu, ar aizlieguma uzteikt līgumu uzlikšanu līzingaņēmējam, kā arī ar maksājumu

³⁹³ Sal.: Wolf J. Die Rechtsnatur des Finanzierungs-leasings. *Juristische Schulung*, 2002, Heft 4, S.336

³⁹⁴ Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.604

³⁹⁵ Lieb M. Das Leitbild des Finanzierungs-Leasing im Spannungsfeld von Vertragsfreiheit und Inhaltskontrolle. *Der Betrieb*. 1988, Heft Nr.18, S.948; Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.604; Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtsstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 88-89; Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.447

³⁹⁶ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Berlin: Luchterhand, 1997, S.608

³⁹⁷ Sal.: Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtsstatsachen*. Inaugural-Dissertation. Trautenau/Sudetenland, 1970, S.30

³⁹⁸ Sal.: Ibid.

³⁹⁹ *Civillikums*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 344.lpp.

⁴⁰⁰ Turpat, 340., 341.lpp.

⁴⁰¹ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.447; Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.42; Jaggy U. Kaufvertragliche Ersatzlieferung und Leasingvertrag. *Betriebs-Berater*, 2002, Beilage 5, S.14

⁴⁰² Hagenmüller K.F., Stoppok G. *Leasing-Handbuch. 4.völlig neu bearbeitete Auflage*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1981, S.14

prasījumu nodalīšanu no līzina objekta stāvokļa.⁴⁰³ Uz šo atšķirību ir norādījis arī *K.Klomann*, īpaši akcentējot līzina ņēmēja atbildību par līzina objekta nejaušu bojāšanos, līzina ņēmēja pienākumu apdrošināt līzina objektu un līzina ņēmēja pienākumu atlīdzināt līzina devējam visus izdevumus.⁴⁰⁴

Pēc *R.Sannwald* domām, līzina ņēmēja pienākums uzņemties nejaušas bojāejas un bojāšanās risku nav raksturīgs nomai un liek aizdomāties par finanšu līzina saistību ar aizdevumu un pirkumu.⁴⁰⁵ Arī *D.Reinicke* un *K.Tiedtke* tajā, ka līzina ņēmējs uzņemas līzina objekta bojāšanās un bojāejas riskus, saskata būtisku finanšu līzina atšķirību no nomas.⁴⁰⁶ *P.Plathe* ir vēl kategoriskāks, norādot, ka, tā kā līzina ņēmējam uz līguma darbības laiku tiek uzliktas īpašnieka nastas, līzina termiņa darbības laikā trūkst jebkāds nomai raksturīgs būtisks izpildījums no līzina devēja puses.⁴⁰⁷

R.Sannwald, *D.Reinicke/K.Tiedtke* un *P.Plathe* nostāja neiztur kritiku. Lietas nejaušas bojāejas un bojāšanās risku uzlikšana līzina ņēmējam nav šķērslis kvalificēt finanšu līzina līgumu kā nomas līgumu. Kaut arī parasti nomas gadījumā ar lietu saistīto bojāejas un bojāšanās risku uzņemas iznomātājs, CL neliedz vienoties par pretējo. Tā, piemēram, CL 2148.panta 3.punktā⁴⁰⁸ ir ietverta norāde uz gadījumu, kad īrnieks vai nomnieks noteikti uzņemas risku. Nomas gadījumā, tāpat kā jebkurās saistību tiesiskajās attiecībās, puses var brīvi vienoties par riska nešanu.⁴⁰⁹ Pie līdzīga secinājuma ir nonācis arī Vācijas Augstākās tiesas Senāts, atzīstot, ka nastu un bojāejas risku nešana nomniekam nav raksturīga, tomēr nomai tā nav arī sveša, un ka nastu un bojāejas risku „novelšana” uz nomnieku nav šķērslis atzīt, ka finanšu līzina gadījumā pastāv nomas līgumiskās attiecības.⁴¹⁰

1.5.3.5. Līzina objekta iegādes procesa atbilstība nomas tiesiskajam regulējumam

Pēc *C.W.Canaris* domām, nomai pilnīgi nav raksturīga konstrukcija, ka līzina ņēmējs izvēlas piegādātāju un līzina objektu bez jebkādas iepriekšējas saskaņošanas ar līzina devēju.⁴¹¹ Lai arī nomai ir ierasts, ka iznomātājs visupirms iegādājas iznomājamo lietu un tikai pēc tam meklē

⁴⁰³ Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.604

⁴⁰⁴ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingssache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.42

⁴⁰⁵ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 88-89

⁴⁰⁶ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Berlin: Luchterhand, 1997, S.608

⁴⁰⁷ Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.604;

Plathe P. Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts. München: Schön, 1969, S.154

⁴⁰⁸ *Civillikums*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 341.lpp.

⁴⁰⁹ Sal.: Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation. Trautenau/Sudetenland, 1970, S.31

⁴¹⁰ Jürgens U. *Die Entwicklung des Finanzierungs-leasing*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Universität zu Köln. S. 44

⁴¹¹ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.448

nomnieku, finanšu līzings līgumam raksturīgā konstrukcija neliedz finanšu līzings līgumu kvalificēt kā nomu. Pirms līzings līguma noslēgšanas līzings devējs izvērtē, vai līzings objekts ir līzings devēja interesēm atbilstošā stāvoklī, un gadījumā, ja līzings objekta stāvoklis būs neapmierinošs, līzings devējs var atteikties slēgt līzings līgumu ar līzingsņēmēju un/vai pirkuma līgumu ar piegādātāju.

Tāpat kritiku neiztur *N.Berger* apgalvojums, ka līzings devējs visos gadījumos, izņemot ražotāja līzings gadījumā,⁴¹² līzings objektu iegādājas tikai, lai nodotu līzingsņēmēja lietošanā, proti, ka līdz līzings līguma noslēgšanai līzings devējam nav nekādu interešu saistībā ar līzings objektu.⁴¹³ Līzings devējs nebūt nav formāls īpašnieks tikai grāmatvedības un nodokļu vajadzībām. Līzings devējam arī pašam ir intereses attiecībā uz līzings objektu, par ko, cita starpā, liecina tas, ka līzings devējs ir ieinteresēts, lai līzingsņēmējs rīkotos rūpīgi ar līzings objektu.⁴¹⁴

1.5.3.6. Līzings objekta vērtības zuduma atbilstība nomas tiesiskajam regulējumam

Nomas (tāpat kā līzings) objekti var būt kā visas ķermeniskas lietas, ko nav aizliegts atsavināt, tā arī tiesības (CL 2113.pants⁴¹⁵).

No CL 2112.pantā⁴¹⁶ iekļautās definīcijas neizriet termiņš, uz kādu lieta nododama lietošanā, t.i., nav noteikts, ka nomniekam ir pienākums saņemt lietu pēc zināma termiņa notecējuma vai kāda mērķa sasniegšanas atdot atpakaļ. Šāds pienākums izriet no CL 2152.panta noteikumiem.⁴¹⁷ Tādējādi nav iespējams iznomāt tādas lietas, kuras lietojamas tikai patērējot.⁴¹⁸ Patērējamas lietas noma uzskatāma par pirkumu, nevis nomu, jo nav iespējams izpildīt nomnieka pienākumu atdot atpakaļ lietu.⁴¹⁹ S.Petroviča uzskatam, ka „patērējamu (atvietojamu) lietu lietošanas tiesību nodošanai slēdzams cits līgums – aizdevums, kas kopā ar citu īpašnieka tiesību nodošanu aizņēmējam paredz arī lietošanas tiesību pāreju”,⁴²⁰ var piekrist tikai tajā gadījumā – ja nomnieks atpakaļ atdod tādā pašā daudzumā tādas pašas šķiras un labuma lietas.

⁴¹² Attiecībā uz ražotāja līzingu *N.Berger* norāda, ka ražotāja līzings gadījumā līzings devējs rīkojas saskaņā ar savām uzņēmējdarbības pamatinteresēm – nolūkā piegādāt savas preces. Nosakot ražotāja līzings juridisko kvalifikāciju, nepastāv nekāds dominējošs finansēšanas aspekts, kas kvalifikāciju ietekmētu. Ražotāja līzings vispirms ir uzskatāms par nodošanas lietošanā darījumu un nevis nodošanas lietošanā formā noformēts finansēšanas darījums. Sk.: *Berger N. Typus und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker & C.F.Müller, 1988, S.49, 54.

⁴¹³ Kritiski vērtējamo apgalvojumu sk.: *Berger N. Typus und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker & C.F.Müller, 1988, S.53

⁴¹⁴ Sal.: *Lieb M. Das Leitbild des Finanzierungs-Leasing im Spannungsfeld von Vertragsfreiheit und Inhaltskontrolle. Der Betrieb*. 1988, Heft Nr.18, S.950

⁴¹⁵ *Civillikums*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 336.lpp.

⁴¹⁶ Turpat, 336.lpp.

⁴¹⁷ Autoru kolektīvs. *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.)*. Rīga: Mans īpašums, 1998, 470.lpp.

⁴¹⁸ Turpat, 471.lpp.

⁴¹⁹ *Plathe P. Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.123; *Krause D. Die zivilrechtlichen Grundlagen des Leasing-Verfahrens*. Band 2. Köln: Photostelle der Universität zu Köln, 1967, S.76

⁴²⁰ Autoru kolektīvs. *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.)*. Rīga: Mans īpašums, 1998, 471.lpp.

Finanšu līzina gadījumā līzina objekta pamatlietošanas laiks aptver 40 līdz 90% no līzina objekta lietderīgās izmantošanas mūža,⁴²¹ tādējādi atbilstot gandrīz visam lietas lietderīgās izmantošanas mūžam⁴²² (vismaz tad, ja pamatlietošanas laiks aptver 90% no līzina objekta lietderīgās izmantošanas mūža⁴²³). Šāda situācija ir par pamatu viedoklim, ka jo vairāk līguma termiņš atbilst lietas lietderīgās izmantošanas laikam, jo vairāk ir pamata finanšu līzingu uzskatīt par nomaksas pirkumu.⁴²⁴ Tā kā līzina objekts atrodas pie līzinaņēmēja gandrīz visu lietderīgās izmantošanas laiku, *K.Klomann* uzskata, ka līzinaņēmējs faktiski atdod līzina objektu un paliekošās īpašuma tiesības ir tikai „tukšs apvalks”⁴²⁵ ar visām no tā izrietošajām sekām, t.i., neiespējamību līzingu uzskatīt par nomu. Atbalstu šai nostājai, t.i., ka šāds finanšu līzina līgums traktējams kā pirkums, izteikusi arī *U.Jürgens*.⁴²⁶

Viedoklis, kuram atbalstu izteikuši *W.Goldmann*, *P.Seifert*, *K.Klomann* un *U.Jürgens*, ir vērā ņemams tikai attiecībā uz īpašiem, ļoti retiem izņēmuma gadījumiem, kad līzina objekts vārda tiešajā nozīmē tiek patērēts, savukārt attiecībā uz pārējiem gadījumiem šis viedoklis neiztur kritiku.

Līzina objekta lietderīgās izmantošanas mūžs lielākoties pārsniedz līzina termiņu (kas parasti attiecībā uz iekārtu līzingu ir 3 līdz 6 gadi).⁴²⁷ Parasti finanšu līzina līguma gadījumā pastāv līzina objekti, kuru lietošana noved pie nolietošanās,⁴²⁸ taču līzina objekts nenolietojas pilnā apmērā. Līzina līguma pamattermiņa beigās līzina objektam ir ievērojama atlikusī vērtība – vismaz 10% no lietas sākotnējās vērtības.⁴²⁹ Lai gan līzina objekts var vai nu nolietoties dabiskā nolietojuma ceļā, vai arī kļūt nevērtīgs sakarā ar ekonomikas attīstību,⁴³⁰ tas tomēr turpina pastāvēt.⁴³¹

⁴²¹ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S. 27

⁴²² Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation. Trautenau/Sudetenland, 1970, S.32

⁴²³ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S. 27

⁴²⁴ Sal.: Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*. 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.3

⁴²⁵ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S. 27

⁴²⁶ Jürgens U. *Die Entwicklung des Finanzierungs-leasing*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Universität zu Köln. S. 40

⁴²⁷ Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation. Trautenau/Sudetenland, 1970, S.32

⁴²⁸ Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht – Teil I. *Der Betrieb*. 1972, Heft Nr. 1, S.4

⁴²⁹ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Berlin: Luchterhand, 1997, S.606-607

⁴³⁰ Sal.: Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 86; Krause D. *Die zivilrechtlichen Grundlagen des Leasing-Verfahrens*. Band 2. Köln: Photostelle der Universität zu Köln, 1967, S.75

⁴³¹ Sal.: Krause D. *Die zivilrechtlichen Grundlagen des Leasing-Verfahrens*. Band 2. Köln: Photostelle der Universität zu Köln, 1967, S.79

Praksē ļoti reti ir sastopamas situācijas, kad līzings objekts līguma termiņa beigās ir pilnīgi bez jebkādas vērtības,⁴³² un vēl retāk sastopamas situācijas, kad līzings objekts „zaudē savu būtību”⁴³³ jeb substanci. Līzings objektu mērķtiecīga lietošana neizpaužas patērēšanā.⁴³⁴ Gadījumi, kad līzings objekts līzings termiņa laikā tiek nevis lietots, bet patērēts, tādā mērā atšķiras no līzings pamatkoncepta, ka šāda līguma nodēvēšana par līzings līgumu uzskatāma par pušu *falsa demonstratio*.⁴³⁵

Tā kā līzings objekts lietošanas rezultātā nezaudē savu būtību, nav pamata runāt par līzings objekta patērēšanu. Līdz ar to tas, ka lieta lietošanas laikā nolietojas un ka tādēļ maksā par lietošanu ir ietverta samaksa par nolietojumu, nav pamats, lai līzings ņēmēja izpildījumu uzskatītu par veiktu „*pro re*” un nevis „*pro usu rei*”.⁴³⁶

1.5.3.7. Līzings ņēmēja tiesību saņemt daļu no līzings objekta pārdošanas ienākumiem atbilstība nomas tiesiskajam regulējumam

Finanšu līzings līgumos dažkārt tiek paredzēts noteikums, ka līzings termiņa beigās līzings objektu līzings ņēmējs atdod atpakaļ līzings devējam, līzings devējs līzings objektu pārdod trešai personai un samaksā līzings ņēmējam daļu no līzings objekta pārdošanas ienākumiem.⁴³⁷

Pēc *F.Graf von Westphalen* domām (kas ir pretējas Vācijas Augstākās tiesas uzskatam), šādus nepilnas amortizācijas līgumus neaptver nomas līguma regulējums.⁴³⁸

Līzings ņēmēja tiesības iegūt daļu no līzings objekta pārdošanas ienākumiem nekādā ziņā neizslēdz iespēju finanšu līzings līgumu kvalificēt kā nomas līgumu, jo samaksa, ko līzings ņēmējs iegūst pēc līzings objekta pārdošanas, ir tieši saistīta ar līzings ņēmēja iepriekš veiktajiem maksājumiem, kurus līzings devējs piesardzīgi ir noteicis lielākus par citādi sagaidāmiem (prognozējot minimālu līzings objekta iespējamo pārdošanas cenu līzings termiņa beigās), lai nepakļautu sevi jebkādam zaudējumu riskam.

1.5.3.8. Līzings ņēmējam līgumiski uzlikta pienākuma līzings līguma termiņa beigās pirt līzings objektu atbilstība nomas tiesiskajam regulējumam

⁴³² Sal.: Krause D. *Die zivilrechtlichen Grundlagen des Leasing-Verfahrens*. Band 2. Köln: Photostelle der Universität zu Köln, 1967, S.78

⁴³³ Sīkāk par lietas substances zaudēšanu sk.: Autoru kolektīvs. *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.)*. Rīga: Mans īpašums, 1998, 471.lpp.

⁴³⁴ Sal.: Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht – Teil I. *Der Betrieb*. 1972, Heft Nr. 1, S.4

⁴³⁵ Sal.: Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.79

⁴³⁶ Sal.: Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht – Teil I. *Der Betrieb*. 1972, Heft Nr. 1, S.4

⁴³⁷ Plathe P. Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts. München: Schön, 1969, S.119

⁴³⁸ Graf von Westphalen F. *Der Leasingvertrag*. Köln: Verlag Dr.Otto Schmidt, 1998, S.53

Praksē bieži izplatīti ir finanšu līzings līgumi, kuros tiek paredzēta līzings objekta pāreja līzings ņēmēja īpašumā atbilstoši kādam no tālākminētajiem noteikumiem:

- 1) līzings ņēmējam tiek uzlikts par pienākumu līzings termiņa beigās iegūt īpašumā līzings objektu;
- 2) līzings ņēmējam tiek piešķirtas izvēles tiesības līzings termiņa beigās iegūt līzings objektu īpašumā par atlīdzību;
- 3) līzings ņēmējam tiek piešķirtas izvēles tiesības līzings termiņa beigās iegūt līzings objektu īpašumā bez atlīdzības vai par simbolisku atlīdzību;
- 4) līzings devējam tiek uzlikts par pienākumu līzings termiņa beigās piedāvāt līzings ņēmējam pirkt līzings objektu.

Kā liecina prakse, parasti finanšu līzings līgumos nav paredzēts līzings ņēmēja pienākums līzings termiņa beigās iegūt īpašumā līzings objektu.⁴³⁹ Ja finanšu līzings līgumā ir paredzēta pirkšanas izvēles tiesība (t.i., līzings ņēmēja izvēles tiesības pirkt līzings objektu), tas nebūt nenozīmē, ka līzings ņēmējam ir pienākums pirkt līzings objektu.⁴⁴⁰

Gadījumā, ja līzings ņēmējam ir pienākums līzings termiņa beigās iegūt īpašumā līzings objektu, šāds finanšu līzings līgums nevar tikt kvalificēts kā nomas līgums, jo pastāv vienas puses apsoliņjums par norunātās naudas summas samaksu atdot lietu un otras puses apsoliņjums par attiecīgo lietu samaksāt norunāto naudas summu, t.i., CL 2002.pantā iekļautās pirkuma līguma būtiskās pazīmes⁴⁴¹.

1.5.3.9. Pirkšanas izvēles tiesības (par cenu, kas nav uzskatāma par simbolisku) atbilstība nomas tiesiskajam regulējumam

Lai gan pirkšanas izvēles tiesība satur līzings devēja (kā iespējamā pārdevēja) solījumu par noteiktas naudas summas samaksu nodot līzings objektu līzings ņēmēja īpašumā, lai gan pirkšanas izvēles tiesībā ir pietiekami skaidri noteikts pirkuma priekšmets un maksa un lai gan klienti ar finanšu līzings līgumiem un pirkuma līgumiem bieži vēlas sasniegt identiskus

⁴³⁹ Sal.: Berger N. *Typus und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker & C.F.Müller, 1988, S.51-52; Graf von Westphalen F. *Der Leasingvertrag*. Köln: Verlag Dr.Otto Schmidt, 1998, S.55; Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.40; Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.77; Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.126; Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.604; Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 86

⁴⁴⁰ Sal.: Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.40

⁴⁴¹ Šim viedoklim piekrīt arī P.Plathe, norādot, ka tie finanšu līzings līgumi, kuri satur abu pušu pienākumu nodot/pieņemt īpašuma tiesības uz līzings objektu, uzskatāmi par lietas nomas pirkuma līgumiem. Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.193

mērķus,⁴⁴² nav pamata uzskatīt, ka ar vienošanos par pirkuma izvēles tiesību starp līzina ņēmēju un līzina devēju būtu noslēgts pirkuma līgums.⁴⁴³ Pirkums ir konsensuāls atlīdzības un līdz ar to divpusējs līgums,⁴⁴⁴ līdz ar to atbilstoši CL 1512.panta noteikumiem pie pirkuma līguma būtības pieder savstarpējs apsolījums un tā pieņemšana no abām pusēm. Ar pirkuma izvēles tiesību līzina devējs izsaka apsolījumu pārdot līzina objektu līzina ņēmējam par noteiktu cenu, taču līzina ņēmējs no savas puses apsolījumu pirkt līzina objektu nav izteicis.

Līzina ņēmēja tiesības iegādāties līzina objektu var tikt pamatotas ar trīs dažādām tiesiskajām konstrukcijām:

- 1) kā vienpusējs gribas izpaudums – līzina devēja izteikta terminēta oferte;
- 2) kā noslēgts priekšlīgums, no kura izriet tiesības prasīt, lai līzina devējs izsaka oferti;
- 3) kā ar atliekošu nosacījumu noslēgts pirkuma līgums.⁴⁴⁵

Katra no minētajām tiesiskajām konstrukcijām ir vienlīdz pieļaujama, līdz ar ko attiecībā uz katru no tām izvērtējams, vai attiecīgā konstrukcija neizslēdz iespēju kvalificēt līzina līgumu kā nomu. Bez tam noskaidrojams, vai attiecīgo finanšu līzina līgumu (ar pirkšanas izvēles tiesību par cenu, kas nav simboliska) ir pamats uzskatīt par nomu ar izpirkumu un ar ko tas atšķiras no nomaksas pirkuma.

Jebkura no trijām konstrukcijām ir raksturīga ar to, ka pastāv divas viena otrai sekojošas dažādas tiesiskās attiecības.⁴⁴⁶

Līzina devēju saistoša priekšlīguma gadījumā (ja finanšu līzina līgumā vai citā dokumentā ir noteikts līzina devēja pienākums līzina termiņa beigās piedāvāt līzina objektu līzina ņēmējam pirkšanai), kas tiek izpildīts ar līzina devēja izteiktu oferti,⁴⁴⁷ un terminētas ofertes gadījumā (t.i., biežāk izplatītajos gadījumos⁴⁴⁸) sākotnēji tiek slēgts finanšu līzina līgums, kura mērķis nav īpašuma tiesību nodošana, bet gan lietošanas piešķirums (tāpat kā nomas gadījumā⁴⁴⁹)

⁴⁴² Berger N. *Typus und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker & C.F.Müller, 1988, S.51-52

⁴⁴³ Sal.: Habersack M. Verbraucher leasing nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage 6, S.5; Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*. 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.3; Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Berlin: Luchterhand, 1997, S.606; Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.78; Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 86; Berger N. *Typus und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker & C.F.Müller, 1988, S.51-52; Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingssache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.40

⁴⁴⁴ Autoru kolektīvs. *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.)*. Rīga: Mans īpašums, 1998, 412.lpp.

⁴⁴⁵ Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation. Trautenau/Sudetenland, 1970, S.45

⁴⁴⁶ Sal.: Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht – Teil I. *Der Betrieb*. 1972, Heft Nr. 1, S.6

⁴⁴⁷ Sal.: Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation. Trautenau/Sudetenland, 1970, S.49

⁴⁴⁸ Berger N. *Typus und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker & C.F.Müller, 1988, S.70

⁴⁴⁹ Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*. 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.3

un līzina termiņa beigās vai jebkurā citā brīdī, kad līzina ņēmējs realizē pirkšanas izvēles tiesību, tiek slēgts atsevišķs pirkuma līgums, kurš aizstāj iepriekš noslēgto finanšu līzina līgumu.⁴⁵⁰ Jāpiekrīt *W.Goldmann* uzskatam, ka nav pamatoti uzskatīt līzina līgumu ar pirkuma izvēles tiesību par jauktu līgumu, jo attiecīgajā gadījumā pastāv divi savstarpēji saistīti līgumi un nevis viens apkopjošs līgums un nevienai no pusēm netiek uzlikts par pienākumu veikt dažāda veida izpildījumus.⁴⁵¹ Neatkarīgi no tā, vai priekšlīgums ir noformēts kā atsevišķs dokuments vai arī ir iekļauts pašā finanšu līzina līguma dokumentā, priekšlīgums pastāv līdzās līzina līgumam un nekādā veidā neizmaina finanšu līzina līguma civiltiesisko dabu,⁴⁵² t.i., tas neliedz finanšu līzina līgumu kvalificēt kā nomu.

Pirkuma līgums ar atliekošu nosacījumu var būt iekļauts gan pašā finanšu līzina līgumā, gan arī jebkādā citā līzina līgumam līdzāspastāvošā līgumā,⁴⁵³ un ar brīdi, kad līzina ņēmējs izmanto savas tiesības, noslēgtais pirkuma līgums stājas spēkā un aizstāj finanšu līzina līgumu, tomēr neietekmē finanšu līzina līgumu ar atpakaļejošu spēku.⁴⁵⁴ Līdz brīdim, kamēr iestājas atliekošais nosacījums, nomas līgums un pirkuma līgums viens otru neizslēdz, līdz ar ko tie var pastāvēt viens otram līdzās. Attiecībā uz līzina līgumu pirkšanas izvēles tiesības realizācija darbojas kā atceļošs nosacījums. Pirms nosacījuma iestāšanās vai nosacījuma neiestāšanās gadījumā abi līguma veidi ir saistīti tādējādi, ka attiecīgais pirkuma līgums ar nosacījumu netiktu slēgts bez vienlaicīgas finanšu līzina līguma noslēgšanas. Līdz ar to līzina līguma spēkā neesamības gadījumā spēkā neesošs būs arī pirkuma līgums ar atliekošo nosacījumu. Līdz nosacījuma iestāšanās brīdim vienlaicīga pirkuma līguma ar atliekošu nosacījumu pastāvēšana nemaina līzina līguma tiesisko dabu, jo pirkuma līgums ar nosacījumu sāk darboties tikai ar nosacījuma iestāšanos.⁴⁵⁵ Tādējādi secināms, ka pirkuma līguma ar atliekošu nosacījumu vienlaicīga noslēgšana neizslēdz iespēju kvalificēt finanšu līzina līgumu kā nomu.

Salīdzinājumam minams, ka arī Vācijas Augstākā tiesa atbalsta nostāju, ka finanšu līzina līgumi ar pirkšanas izvēles tiesību (par cenu, kas nav simboliska) kvalificējami kā noma. Vācijas Augstākā tiesa 1975.gada 8.oktobra spriedumā atzina, ka līzina līgums atzīstams par nomu tikai pie nosacījuma, ja līzina ņēmējam netiek piešķirtas pirkuma izvēles tiesība. Vācijas Augstākā tiesa 1978.gada 5.aprīļa spriedumā atzina, ka līzina līgumi ir traktējami kā nomas līgumi arī, ja

⁴⁵⁰ Sal.: Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.40

⁴⁵¹ Sal.: Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation. Trautenau/Sudetenland, 1970, S.53

⁴⁵² Sal.: Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation. Trautenau/Sudetenland, 1970, S.55

⁴⁵³ Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation. Trautenau/Sudetenland, 1970, S.46

⁴⁵⁴ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.40

⁴⁵⁵ Sal.: Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation. Trautenau/Sudetenland, 1970, S.52-54

līzings ņēmējam tiek piešķirtas tiesības nopirkt līzings objektu, argumentējama šādu nostāju ar to, ka, neskatoties uz paredzēto pirkšanas izvēles tiesību, līgums pārsvarā ir pieskaitāms nomas tiesību jomai un tiesības nākotnē izmantot pirkšanas izvēles tiesību negroza pastāvošo tiesisko stāvokli, kuru raksturo lietas nodošana lietošanā un kuru neraksturo pirkumam nepieciešamais pienākums piešķirt īpašuma tiesības.⁴⁵⁶

Pēc *M.Martinek* domām, par nomu ar izpirkumu jādēvē tikai tādi līgumi, kuros nomniekam tiek piešķirtas tiesības noteiktā termiņā nopirkt nomas objektu par noteiktu cenu, pilnīgi vai daļēji pirkuma maksā ieskaitot veiktos nomas maksājumus. Šāda līguma gadījumā ar nomnieka paziņojumu par attiecīgo tiesību izmantošanu nomas līgums tiek aizstāts ar pirkuma līgumu. Nomā ar izpirkumu gadījumā iznomātājs nes lietas bojāejas un bojāšanas risku, līdz stājas spēkā pirkuma līgums. Tādā veidā nomā ar izpirkumu tiek savienoti nomas un pirkuma elementi.⁴⁵⁷ *W.Goldmann* apgalvo, ka praksē par nomu ar izpirkumu tiek dēvēti tikai tādi līgumi, kuros pēc noteiktu nomas maksājumu pilnas samaksas notiek automātiska īpašuma tiesību pāreja.⁴⁵⁸ *P.Seifert* savukārt min divas dažādas nostājas. Atbilstoši pirmajai nostājai ar nomu ar izpirkumu apzīmē nomas līgumu, kurā iznomātājs piešķir nomniekam tiesības noteiktā termiņā nopirkt lietu par noteiktu cenu, pie kam līdz attiecīgajam termiņam samaksātā nomas maksa pilnīgi vai daļēji nosedz pirkuma maksu. Atbilstoši šai definīcijai nomniekam ir līgumiska tiesība ar viopusēju paziņojumu pirkuma ceļā iegādāties iznomāto lietu (pirkuma izvēles tiesība). Tikai ar pirkuma izvēles tiesības izmantošanu izbeidzas nomas līgums un tas tiek aizvietots ar pirkuma līgumu, pie kam līdz attiecīgajam brīdim veiktie nomas maksājumi tiks uzskatīti par daļās veiktu daļēju pirkuma maksas samaksu. Puses, noslēdzot līgumu, vēl skaidri nav izlēmušas, vai nomnieks iegūs īpašuma tiesības. Nomniekam ir piešķirtas tiesības ar viopusēju paziņojumu panākt īpašuma tiesību pāreju. Līdz izvēles tiesības izmantošanai līgums uzskatāms par nomas līgumu. Atbilstoši otrai nostājai ar nomu ar izpirkumu tiek apzīmēti nomas pirkuma līgumi, kuros nav nepieciešams nomnieka viopusējs paziņojums vai arī īpaša pušu vienošanās. Īpašuma tiesības pāriet automātiski ar pēdējā maksājuma veikšanu. Tieši tādēļ apzīmējums iznomātājs/nomnieks vai nomas pircējs ir nenoteikts. Faktiski pastāv pirkuma līgums, kurā viens otram pretstatīti pārdevējs un pircējs un „nomas maksājumi” faktiski ir pirkuma maksas maksājumi.⁴⁵⁹ Ņemot vērā norādīto, secināms, ka termins „noma ar izpirkumu” aptver plašāku jēdzienu nekā finanšu līzings līgums ar pirkuma izvēles tiesību par cenu, kas nav uzskatāma par simbolisku. Noma ar izpirkumu

⁴⁵⁶ Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*. 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.2

⁴⁵⁷ Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.79

⁴⁵⁸ Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation. Trautenau/Sudetenland, 1970, S.55

⁴⁵⁹ Sal.: Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*. 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.3

tikpat labi var aptvert līgumus, kas kvalificējami kā noma, gan arī tādus līgumus, kas kvalificējami kā pirkums.

Finanšu līzinga līgumi ar pirkšanas izvēles tiesību (par cenu, kas nav simboliska) ir juridiski un terminoloģiski ir nošķirami no nomaksas pirkuma līgumiem. Pirmā un galvenā atšķirība nomaksas pirkumam ir tā, ka uz to ir attiecināmi pirkuma līguma noteikumi. Bez tam nomaksas pirkumam no finanšu līzinga līgumiem ar pirkšanas izvēles tiesību (par cenu, kas nav simboliska) ir tālākminētās atšķirības.

- Ja nomaksas pircējs neizpilda savu maksājuma pienākumu, pārdevējam likumā noteiktajā kārtībā ir tiesības atkāpties no līguma. Tādā gadījumā pārdevējam ir pienākums atdot atpakaļ pircējam veikto samaksu (no tās ieturot likumā noteiktos maksājumus). Tas tiek pamatots ar to, ka nomaksas pircējs samaksu veic par lietu. Līzinga ņēmējs turpretī saistībā ar veiktajiem līzinga maksājumiem nav tiesīgs izvirzīt nekādus prasījumus par maksas atpakaļatdošanu, jo samaksa ir veikta par lietas lietošanu.⁴⁶⁰
- Nomaksas pirkuma ar īpašuma tiesību paturēšanu raksturojoša pazīme ir tā, ka ar maksājumu veikšanu pircējs iegūst aizvien lielāku tiesību uz lietu.⁴⁶¹ Pircējam nomaksas pirkuma gadījumā jau ir noteiktas kandidēšanas tiesības uz lietu.⁴⁶² Ar pilnas samaksas veikšanu kandidēšanas tiesības uz lietu tiek nostiprinātas par pilntiesīgām īpašuma tiesībām.⁴⁶³ Šīs tiesības pircējs var izmantot arī kā nodrošinājumu kredīta saņemšanai.⁴⁶⁴ Turpretī līzinga ņēmējs iegūst tikai saistību tiesību rakstura prasījuma tiesības uz lietu un lietas turējumu.⁴⁶⁵ Līzinga ņēmēja maksājumi ir saistīti tikai ar tiesībām lietot līzinga objektu tai laika posmā, par kuru ir veikts līzinga maksājums. Līzinga ņēmējs neiegūst nekādu īpašnieka tiesisko pozīciju attiecībā uz lietu, bet tikai lietošanas tiesības. No īpašuma viedokļa raugoties līzinga ņēmējs visā līguma darbības laikā un pēc līguma termiņa notecēšanas neko neiegūst.⁴⁶⁶
- Atšķirībai, ka nomaksas pircējs pretstatā līzinga ņēmējam ar maksājumiem iegūst aizvien lielākas īpašnieciskas tiesības uz pirkuma objektu, kamēr līzinga ņēmējs iegūst tikai tiesības prasīt lietas lietošanu apmaksātajā laika periodā, ir ne tikai formāli tiesiska daba, bet arī materiāli tiesiska daba, kas ir kardināli būtiska iesaistīto tiesiskajam stāvoklim.

⁴⁶⁰ Sal.: Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht – Teil I. *Der Betrieb*. 1972, Heft Nr. 1, S.5

⁴⁶¹ Ibid., S.5

⁴⁶² Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*. 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.3

⁴⁶³ Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.78

⁴⁶⁴ Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht – Teil I. *Der Betrieb*. 1972, Heft Nr. 1, S.5

⁴⁶⁵ Sal.: Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.78

⁴⁶⁶ Sal.: Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht – Teil I. *Der Betrieb*. 1972, Heft Nr. 1, S.5

Nomaksas pircējam vēl pirms pilnas pirkuma maksas samaksas ir īpašumam līdzīga pozīcija. Līzinga ņēmējam turpretī trūkst jebkādas īpašumtiesiska rakstura tiesības uz lietu.⁴⁶⁷

- Arī pušu maksātspējas gadījumā tiesiskās sekas ir citādas. Nomaksas pirkuma gadījumā maksājumu veikšana ir uzskatāma par pārejas stadiju, kura ir raksturīga ar īslaicīgumu. Pircējam ir jāklūst par īpašnieku, un pārdevējs drīz vien iegūs naudu par pārdoto lietu.⁴⁶⁸

Ņemot vērā, ka tiesiskā realitātē termins „noma ar izpirkumu” aptver gan līgumus, kas pēc savas būtības ir nomaksas pirkuma līgumi, gan līgumus, kas pēc savas būtības ir noma ar līgumiski paredzētu pirkumlīgumisko attiecību nodibināšanu nākotnē, termini „noma ar izpirkumu” un „nomas pirkums” atzīstami par tādiem, kas neraksturo līguma būtiskās sastāvdaļas. Tā kā „noma ar izpirkumu” un „nomas pirkums” neatbilst konkrētam CL regulētam līgumiskam sastāvam, šie termini var tikt lietoti kā sinonīmi terminam finanšu līzings.

Ņemot vērā nomaksas pirkuma juridisko atšķirību no finanšu līzinga līgumiem (t.i., ka ar terminu „finanšu līzings”, tāpat kā ar terminiem „noma ar izpirkumu” un „nomas pirkums”, tiesiskajā realitātē tiek apzīmēti gan tādi līgumi, kas atbilst pirkuma līguma sastāvam, gan arī tādi līgumi, kas atbilst nomas līguma sastāvam), terminu „noma ar izpirkumu” un „nomas pirkums” lietošana normatīvajos aktos līdzās terminam „līzings” neveicina tiesisko noteiktību un uzskatāma par liekvārdību, savukārt, termina „nomaksas pirkums” lietošana atbalstāma tikai attiecībā uz līzinga līgumiem, kas kvalificējami kā pirkums.

1.5.3.10. Pirkšanas izvēles tiesības par simbolisku cenu atbilstība nomas tiesiskajam regulējumam

Praksē bieži izplatīti ir gadījumi, kad līzinga ņēmējam tiek piešķirta pirkšanas opcija un līzinga līguma pamatdarbības laikā veiktie maksājumi daļēji sedz samaksu par līzinga objekta iegūšanu īpašumā (līdzās samaksai par lietas lietošanu un par finansēšanu).⁴⁶⁹ Šādi noteikumi atbilst arī Latvijas tiesiskajai realitātei, par ko liecina tālāk minētais.

HL tipveida noteikumos noteikts: „9.7. *Pēc Līguma termiņa beigām, kad Līzinga saņēmējs ir izpildījis visas no šī Līguma izrietošās saistības un veicis visus paredzētos maksājumus un pie nosacījuma, ka Līzinga saņēmējam nav neizpildītu saistību pret Līzinga kompāniju, Līzinga kompānija nodod Transportlīdzekli Līzinga saņēmēja īpašumā ar rakstisku pieņemšanas - nodošanas aktu.*”

⁴⁶⁷ Sal.: Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht – Teil I. *Der Betrieb*. 1972, Heft Nr. 1, S.5

⁴⁶⁸ Sal.: Ibid., S.5

⁴⁶⁹ Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.79

NFL tipveida noteikumos paredzēts: „3.1.(..) Īpašuma tiesības uz Līzinga Objektu no Pārdevēja uz Iznomātāju pāriet saskaņā ar Pirkuma Līguma noteikumiem. Īpašuma tiesības uz Līzinga Objektu Iznomātājs patur līdz brīdim, kad Nomnieks būs pilnībā izpildījis visas no šī Līguma izrietošās saistības un pienākumus un veicis visus šajā Līgumā paredzētos maksājumus pilnā apmērā. Nomnieks pēc Nomas Perioda notecējuma un/vai no šī Līguma izrietošo saistību izpildījuma, bez papildu samaksas iegūst īpašuma tiesības uz Līzinga Objektu.”

PLF tipveida noteikumi satur šādu punktu: „3.2.4. nodot Līzinga ņēmējam īpašuma tiesības uz Līzinga objektu pēc tam, kad Līzinga ņēmējs šajā Līgumā noteiktajā kārtībā, termiņā un apmērā ir pilnībā izpildījis visas savas šajā Līgumā noteiktās saistības, saskaņā ar aktu par Līzinga objekta īpašuma tiesību nodošanu Līzinga ņēmējam, kuru paraksta Līzinga devējs un Līzinga ņēmējs.”

UNIL tipveida noteikumos noteikts: „8.1. (..) no šī Līguma izrietošās attiecības tiek izbeigtas ar brīdi, kad Līdzēji tās pilnībā būs izpildījuši. Izbeidzoties no šī Līguma izrietošajām attiecībām, Nomas priekšmeta īpašuma tiesības tiek nodotas Nomniekam. Tādā gadījumā Nomniekam ir jāsedz jebkuras ar Nomas priekšmeta pārreģistrāciju saistītās izmaksas.”

Atbilstoši DNB tipveida noteikumiem: „7.8. Līzinga saņēmējam ir tiesības, rakstveidā saskaņojot ar Līzinga kompāniju, izpirkt Īpašumu pilnībā līdz Īpašuma izpirkšanas termiņa beigām. (..) 8.2. Pēc tam, kad Līzinga ņēmējs ir veicis visus Līguma maksājumus un izpildījis citas no Līguma izrietošās saistības, Līzinga devējs nodod Līzinga ņēmējam īpašuma tiesības uz Līzinga objektu, noformējot atbilstošu nodošanas un pieņemšanas aktu.”

Ja pirkuma cenas attiecība pret lietas vērtību īpašuma tiesību nodošanas brīdī ir tik krasa, ka atlīdzība par īpašuma tiesību pāreju vairāk atbilst dāvinājumam nekā pirkumam, vai, *M.Martinek* vārdiem sakot, „(..) ja jau līguma slēgšanas brīdī līzinga maksājumi ir aprēķināti tā, ka līzinga ņēmējam kā saimnieciskā ziņā saprātīgi spriest spējīgam partnerim pēc zināma laika noteikti vajadzētu izmantot savas izvēles tiesības (..)”,⁴⁷⁰ tad ne tikai ekonomiskā ziņā līzinga līgums uzskatāms par atsavinājuma līgumu,⁴⁷¹ bet arī juridiskā ziņā būtu pamatoti uzskatīt, ka līzinga līgums kvalificējams kā pirkums un nevis kā noma.

⁴⁷⁰ Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring.* München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.80

⁴⁷¹ *N.Berger* ir paudis nostāju - ja no līzinga izriet, ka līzinga līguma slēgšanas brīdī jau ir skaidri zināms, ka pēc līzinga līguma termiņa beigām līzinga ņēmējs izmantos savas izvēles tiesības pagarināt līzinga līgumu, tad, no ekonomiskā viedokļa raugoties, līzinga līgums līdzinās atsavināšanas darījumam. No ekonomiskā viedokļa skatoties, tad pamatoti līzinga līgumu uzskatīt par pirkumu, ja veicamie līzinga maksājumi pēc līzinga termiņa notecēšanas ir tik mazi, ka tie nav ekvivalenti lietošanas vērtībai, bet gan raksturojami kā simboliski maksājumi. Sk.: *Berger N. Typus und Rechtsnatur des Herstellerleasing.* Heidelberg: R.v.Decker & C.F.Müller, 1988, S.71.

Uzskatam, ka šādi finanšu līzinga līgumi nav kvalificējami kā nomas līgumi, piekrīt arī *W.Flume*⁴⁷² un *D.Reinicke/K.Tiedtke*.⁴⁷³

Finanšu līzinga līguma ar pirkšanas izvēles tiesību par simbolisku cenu pirkumlīgumiskā kvalifikācija pamatojama ar to, ka attiecīgai pirkšanas izvēles tiesībai ir tikai simbolisks raksturs un ka tā nav uzskatāma par pirkšanas izvēles tiesību ierastā izpratnē. Ja līzingaņēmējam kā saimnieciskā ziņā saprātīgi spriest spējīgam partnerim noteikti vajadzētu izmantot pirkšanas „izvēles tiesību”, tad uzskatāms, ka jau pirkšanas izvēles tiesības nolīgšanas brīdī starp pusēm pastāv abpusēja vienošanās par pirkumu. Šāds tulkojums atbilstu arī CL 1.pantā⁴⁷⁴ nostiprinātajam principam, ka tiesības izlietojamas un pienākumi pildāmi pēc labas ticības.

Attiecīgi gadījumi izšķirami caur faktu vērtēšanu, balstoties uz ģenerālklausulu „līzinga līgums uzskatāms par pirkumu, ja līzingaņēmējam kā saimnieciskā ziņā saprātīgi spriest spējīgam partnerim pēc zināma laika noteikti vajadzētu izmantot savas izvēles tiesības”. Teorētiski sarežģījumus varētu radīt robežgadījumi, nošķirot simbolisku atlīdzību no tādas, kas nav uzskatāma par simbolisku. Tā kā praksē attiecīgi robežgadījumi sastopami ļoti reti, ģenerālklausulas piemērošana problēmas tiesām nesagādās.

1.5.3.11. Līguma pagarināšanas par simbolisku atlīdzību atbilstība nomas tiesiskajam regulējumam

Praksē bieži sastopami gadījumi, kad līzingaņēmējam finanšu līzinga līgumā tiek piešķirta izvēles tiesība pagarināt līzinga līguma termiņu par simbolisku atlīdzību. Šādā gadījumā līzinga maksājumi pēc līzinga pamattermiņa notecēšanas tiek aprēķināti neraksturīgi nomai. Ja, piemēram, nomā nomnieks vēlēsies pagarināt nomas līguma darbību, nomas maksājumi pēc termiņa pagarinājuma būtiski neatšķirsies no tiem nomas maksājumiem, kādi bija maksājami sākotnējā nomas periodā; tai pašā laikā finanšu līzingā līzinga maksājumi pēc pamattermiņa notecējuma būs samazināti, par pamatu nomas maksājumos nosakot nevis lietojamības vērtību, bet gan nenosegto līzinga devēja ieguldījumu daļu.⁴⁷⁵

Pēc *W.Flume* domām, finanšu līzings nevar tikt kvalificēts kā noma gadījumos, kad līzingaņēmējam ir izvēles tiesības pagarināt līzinga līgumu, veicot simboliskus līzinga maksājumus, kuriem to mazā apmēra dēļ nav atlīdzības rakstura. Ja pēc līguma pagarināšanas veicamie līzinga

⁴⁷² *W.Flume* norāda, ka, ja līzingaņēmēja maksājumi pirms pirkuma izvēles tiesības izmantošanas aptver ne tikai atlīdzību par lietas lietošanas laiku, bet, kā tas izriet no līzinga maksājumu salīdzināšanas ar pirkuma cenu, aptver arī pirkuma maksu, tad jau no paša sākuma pastāv pirkums. Sk.: *Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht – Teil I. Der Betrieb.* 1972, Heft Nr. 1, S.6

⁴⁷³ *D.Reinicke/K.Tiedtke* norāda, ka šādā gadījumā līdz šim samaksātie līzinga maksājumi atspoguļo avansveidā samaksātu pirkuma maksu. Sk.: *Reinicke D., Tiedtke K. Kaufrecht.* Berlin: Luchterhand, 1997, S.607

⁴⁷⁴ *Civillikums.* Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 22.lpp.

⁴⁷⁵ *Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. Archiv für die zivilistische Praxis,* 1990, Band 190, S.450

maksājumi nevar tikt uzskatīti par atlīdzību par tālāko lietas lietošanu, tad līzings ņēmējs ir ieguvis īpašu tiesību attiecībā uz līzings objektu. Noma „*nummo uno*”, „feniņu noma”, nav noma tiesiskā izpratnē. Šai gadījumā līzings devējs pret līzings pamatlaikā veiktajiem maksājumiem līzings objektu ir nodevis līzings ņēmēja valdījumā, līdz ar ko līgums uzskatāms par pirkumu.⁴⁷⁶ Pretēju viedokli pauž *N.Berger*.⁴⁷⁷

Par pamatotu nav uzskatāma ne *W.Flume*, ne arī *N.Berger* nostāja.

Pamatoti būtu atzīt, ka tie finanšu līzings līgumi, kuros paredzētas līzings ņēmēja tiesības par pazeminātu atlīdzību pagarināt finanšu līzings līgumu ne uz visu līzings objekta lietderīgās izmantojamības laiku, kvalificējami kā noma. Tā kā pirkumam ir raksturīga lietas pilnīga pāreja pircējam, ja lieta tās atpakaļatdošanas brīdī līzings devējam nav zaudējusi savu substanci, nav pamata uzskatīt, ka līzings ņēmējs būtu saņēmis ko vairāk, nekā tikai lietas lietošanu.

Savukārt finanšu līzings līgumi, kuros paredzētas līzings ņēmēja tiesības par pazeminātu atlīdzību pagarināt līzings līgumu uz visu atlikušo līzings objekta lietderīgās izmantojamības laiku (t.i., līdz līzings objekta zaudē savu substanci), kvalificējami kā pirkuma līgumi. Pirkumlīgumiskā kvalifikācija būtu pamatojama ar to, ka noma, kuras laikā līzings objekts zaudē savu substanci, uzskatāma par pirkumu, nevis nomu, jo nav iespējams izpildīt nomnieka pienākumu atdot atpakaļ lietu.⁴⁷⁸

1.5.4. FINANŠU LĪZINGA LĪGUMU PIRKUMLĪGUMISKĀ KVALIFIKĀCIJA

1.5.4.1. Liettiesiska rakstura lietojuma tiesības pirkums

CL trešās daļas ceturtais nodaļas trešajā apakšnodaļā (1190.-1226.pants⁴⁷⁹) kā viens no personālservitūtu veidiem ir regulēta lietojuma tiesība. Lietotājs lietojuma tiesību pirkuma gadījumā, no ekonomiskā viedokļa raugoties, iegūst līdzīgu stāvokli kā līzings ņēmējs finanšu līzings gadījumā (ja netiek paredzētas jebkādas izvēles tiesības attiecībā uz laiku pēc pamatlaika notecējuma).⁴⁸⁰ Lietotājam ir jāuztur kalpojošā lieta uz sava rēķina (sk.: CL 1212., 1213.pants), ēkas jāapdrošina pret uguni (sk.: CL 1213.pants), jānes visas ar lietu saistītās nastas un apgrūtinājumi (sk.: CL 1218.pants) u.c. Bez tam samaksas pienākums par attiecīgajām lietojuma tiesībām nav saistīts ar iespējamību lietu lietot.⁴⁸¹

⁴⁷⁶ Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht – Teil I. *Der Betrieb*. 1972, Heft Nr. 1, S.6

⁴⁷⁷ Berger N. *Typus und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker & C.F.Müller, 1988, S.72

⁴⁷⁸ Sal.: Plathe P. Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts. München: Schön, 1969, S.123; Krause D. *Die zivilrechtlichen Grundlagen des Leasing-Verfahrens*. Band 2. Köln: Photostelle der Universität zu Köln, 1967, S.76

⁴⁷⁹ *Civillikums*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 206.-210.lpp.

⁴⁸⁰ Sal.: Jürgens U. *Die Entwicklung des Finanzierungs-leasing*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Universität zu Köln. S. 40; Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.131

⁴⁸¹ Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.131

Lai gan ekonomiskā ziņā lietojuma tiesību pirkums līdzinās finanšu līzīga līgumam (bez izvēles tiesībām), tomēr juridiskā ziņā pastāv fundamentālas atšķirības.

Kā galvenā atšķirība minams, ka finanšu līzīga līguma gadījumā līzīgaņēmējam netiek piešķirtas jebkādas lietu tiesības. Lietojuma tiesība ir liettiesiski absolūta tiesība.⁴⁸² Lai nodibinātu liettiesiska rakstura lietojuma tiesības, nepieciešams kāds saistību tiesību darījums, kas virzīts uz attiecīgās liettiesiska rakstura lietojuma tiesības nodibināšanu.⁴⁸³ Pusēm nav griba piešķirt līzīgaņēmējam jebkādas liettiesiska rakstura tiesības.⁴⁸⁴ Līzīgaņēmēja veiktie maksājumi vienmēr ir veikti tikai, lai dotu iespēju lietu lietot.⁴⁸⁵ Starp pusēm nepastāv nekādas vienošanās par lietu tiesību iegūšanu,⁴⁸⁶ t.i., no līguma noteikumiem neizriet, ka līzīga līgums nodibinātu jebkādu lietu tiesību līzīgaņēmējam.⁴⁸⁷

Bez tam līzings un lietojuma tiesību pirkums būtiski⁴⁸⁸ atšķiras ar to, ka līzīgaņēmēja tiesības lietot lietu tiek būtiski ierobežotas, kamēr lietotāja tiesību apjoms ir noteikts vispārīgi.⁴⁸⁹

Minētās atšķirības izslēdz iespēju finanšu līzīga līgumus kvalificēt kā liettiesiski absolūtas lietojuma tiesības pirkumu.

1.5.4.2. Saistību tiesību rakstura lietošanas tiesības pirkums

P.Plathe pārstāv viedokli, ka finanšu līzīga gadījumā par pirkuma priekšmetu uzskatāmas tālāk nenododamas, laika ziņā aprobežotas saistību tiesību rakstura tiesības lietot lietu, savu viedokli visupirms pamato ar to, ka likums neparedz, ka tiesību pirkuma objekts varētu būt tikai lietu tiesības. Likumā lietotais termins „tiesības” esot iztulkojams plašākā nozīmē, līdz ar to tiesību pirkuma priekšmets var būt jebkura tiesība.⁴⁹⁰

Pēc *P.Plathe* domām, atzīstot līzīga līgumu par šādu tiesību pirkumu, līgumslēdzēju izpildījumi, riska nešana un liegums pircējam priekšlaicīgi izbeigt pirkuma līgumu atbilst finanšu līzīga līguma noteikumiem; tāpat kā vienošanās, ka maksājumu kavējuma gadījumā no līzīgaņēmēja puses iestājas pienākums veikt nekavējošu pilnu samaksu. Maksātnespējas gadījumam pārdevējs var paredzēt papildu noteikumu, ka pircēja maksātnespējas gadījumā lietošanas tiesības

⁴⁸² Sal.: Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.78

⁴⁸³ Sal.: Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.132

⁴⁸⁴ Sal.: Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.23

⁴⁸⁵ Sal.: Graf von Westphalen F. *Der Leasingvertrag*. Köln: Verlag Dr.Otto Schmidt, 1998, S.56

⁴⁸⁶ Sal.: Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.23

⁴⁸⁷ Sal.: Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.605; Wolf J. Die Rechtsnatur des Finanzierungs-leasings. *Juristische Schulung*, 2002, Heft 4, S.335

⁴⁸⁸ Sal.: Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 87

⁴⁸⁹ Sal.: Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.131

⁴⁹⁰ Ibid., S.129, 132; Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.605

tiek zaudētas. Atzīstot līzings līgumu par tiesību pirkumu, līzings devējam līzings ņēmēja maksātspējas gadījumā nav jāsamierinās ar kreditora statusu kopējā kreditoru kopumā. Finanšu līzings noteikumi vairākos aspektos atbilst liettiesiska rakstura lietojuma tiesību (kā personālservitūta) pirkumam – lieta netiek nodota līzings ņēmēja īpašumā, līzings ņēmējam ir mazākas tiesības nekā lietas īpašniekam, līzings devēja pienākumi atbilst lietojuma tiesību pārdevēja pienākumiem. Savukārt saistību tiesību rakstura lietošanas tiesību pārdošanai finanšu līzings noteikumi vēl atbilst tādā aspektā, ka pusēm nav mērķis piešķirt līzings ņēmējam/tiesību pircējam lietu tiesības.⁴⁹¹

P.Plathe nostāja vērtējama kritiski.

Nav nekāds brīnums, ka *P.Plathe* lietas lietošanas piešķirumā (kas pēc visām pazīmēm atbilst nomai) ir saskatījis saistību tiesību rakstura lietojuma tiesību pirkumu. Justiniāna digestās D 19, 2, 2 *Gaius* norāda: „*Locatio et conductio proxima est emptioni et venditioni: hisdemque juris regulis constitit*” (noma ir ļoti tuva pirkumam, un noma pastāv pēc tiem pašiem noteikumiem – latīn.), tādējādi akcentējot pirkuma un nomas „tuvību”.⁴⁹²

P.Plathe nostāja sapludina robežas starp pirkuma līgumu un nomas līgumu.⁴⁹³ Finanšu līzings līgumam raksturīgo lietas lietojuma piešķirumu atzīstot par saistību rakstura tiesību pirkumu, jebkurš līgums, kas rada saistību tiesību rakstura lietošanas tiesības, varētu tikt atzīts par attiecīgo tiesību pirkumu,⁴⁹⁴ un, tā kā jebkura nomas un īres līguma priekšmets ir lietas nodošana un lietas lietošanas tiesību piešķiršana uz ierobežotu laiku,⁴⁹⁵ par jebkuru nomas līgumu varētu teikt, ka tas ir uzskatāms par lietošanas tiesību pirkumu.⁴⁹⁶ Ja nomu interpretētu kā lietošanas tiesību pirkumu, tad zustu pamats atzīt nomas līgumu par patstāvīgu līguma veidu.⁴⁹⁷

Nomas un īres noteikumi par saistību tiesību rakstura lietošanas tiesību piešķiršanu ir uzskatāmi par speciālajām normām attiecībā pret likumiskajiem noteikumiem par pirkumu, līdz ar

⁴⁹¹ Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.605; Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.157

⁴⁹² Sal.: *Corpus Iuris Civilis Romani*. Lipiæ: JO.Friderici Gleditschii B.Filii, 1720, 380.lpp.

⁴⁹³ Sal.: Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.22

⁴⁹⁴ Sal.: Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 87

⁴⁹⁵ Sal.: Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*. 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.3

⁴⁹⁶ Sal.: Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.22; Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht – Teil I. *Der Betrieb*. 1972, Heft Nr. 1, S.3; Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.78; Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Berlin: Luchterhand, 1997, S.606; Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 87; Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*. 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.3

⁴⁹⁷ Sal.: Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht – Teil I. *Der Betrieb*. 1972, Heft Nr. 1, S.4

to pirkuma līgums par tādu lietošanas tiesību pirkšanu, kuras ar līgumu tikai tiks radītas, atbilstoši civiltiesību normām ir atzīstams par nomas vai īres līgumu.

Minētās atšķirības izslēdz iespēju finanšu līzinga līgumus kvalificēt kā saistību tiesību rakstura lietošanas tiesības pirkumu.

1.5.4.3. Līzinga objekta pirkums

Iepriekšējā analīzē ir noskaidroti vairāki finanšu līzinga veidi, kurus nav iespējams kvalificēt kā nomu un kuri ir kvalificējami kā pirkums (līzinga objekta pirkums), proti:

- 1) ja līzinga objekts nevar tikt lietots citādi, kā vien tam zaudējot savu substanci;
- 2) ja līzinga ņēmējam līgumiski ir uzlikts pienākums līzinga termiņa beigās pirkt līzinga objektu;
- 3) ja ir pielīgta pirkšanas izvēles tiesība par simbolisku cenu vai iegūšana īpašumā līgumā noteiktā termiņā bez atlīdzības;
- 4) ja ir pielīgta līguma pagarināšanas izvēles tiesība par simbolisku cenu, paredzot līguma pagarināšanu uz neierobežotu laiku.

Tāpat noskaidroti vairāki finanšu līzinga veidi, kurus nav iespējams kvalificēt kā pirkumu un kuri ir kvalificējami kā noma, proti:

- 1) ja ir pielīgta pirkšanas izvēles tiesība par cenu, kas nevar tikt uzskatīta par simbolisku;
- 2) ja ir pielīgta līguma pagarināšanas izvēles tiesība par simbolisku cenu, paredzot līguma pagarināšanu uz ierobežotu laiku, kurā līzinga objekts nezaudē savu substanci.

Attiecībā uz pārējiem finanšu līzinga līgumiem tika secināts, ka nepastāv apstākļi, kas liegtu tos kvalificēt kā nomu. Šīs apakšnodaļas mērķis ir noskaidrot, vai pastāv kādi šķēršļi šos pārējos finanšu līzinga līgumu kvalificēt kā pirkumu.

Finanšu līzinga līguma gadījumā līzinga ņēmējs, pieņemot līzinga objektu lietošanā, iegūst virkni tādu tiesību un pienākumu, kas raksturīgi lietas īpašniekam,⁴⁹⁸ piemēram, tiesības vērsties ar prasībām pret piegādātāju lietas trūkumu gadījumā,⁴⁹⁹ pienākumu uzņemties lietas nejaušas bojāšanās un bojāejas riskus.⁵⁰⁰

⁴⁹⁸ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 86; Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.126

⁴⁹⁹ Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.76

⁵⁰⁰ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 86; Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.126; Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.76

Kā norādījis *M.Martinek*, līzina devēja tāpat kā pārdevēja interese ir virzīta uz apgrozījumu.⁵⁰¹ *M.Martinek*, līdzīgi kā *C.W.Canaris*,⁵⁰² *R.Sannwald*⁵⁰³ un *U.Jürgens*,⁵⁰⁴ finanšu līzina līgumā saskata dominējošu finansēšanas funkciju. Pēc *R.Sannwald* domām, tajā, ka līzina ņēmējs izvēlas līzina objektu un piegādātāju/ražotāju, līzina ņēmēja rīcība līdzinās pircēja stāvoklim pirkumā.⁵⁰⁵ Pēc *M.Martinek* domām, šo līdzību pastiprina tas, ka līzina devējs līzina objektu atpakaļ pieņem nevis, lai jebkādi izmantotu, bet gan tikai, lai segtu savus ieguldījumus, un izsaka secinājumu, ka tādējādi līzina ņēmējs ieņem īpašniekam līdzīgu stāvokli, kamēr līzina devējs ir „fiktīvs” īpašnieks tikai nodokļu vajadzībām.⁵⁰⁶

Kā jau iepriekš pamatots, līzina līguma priekšplānā neatrodas finansēšanas funkcija, bet gan līzina devēja pienākums piešķirt lietu lietošanā. Līzina devējs iegādājas lietu, lai nodotu to lietošanā līzina ņēmējam. Tādējādi līzina devējs rīkojas tikai savās interesēs. Un, tā kā līzina devējs rīkojas tikai savās interesēs, *C.W.Canaris* apgalvojums, ka līzina devējs būtu uzskatāms par „fiktīvu” īpašnieku tikai nodokļu vajadzībām,⁵⁰⁷ neiztur kritiku. Līdz ar to finansēšanas funkcijas pieminēšana nevar būt pietiekošs arguments, lai uzskatītu, ka attiecīgie finanšu līzina līgumi kvalificējami kā pirkuma līgumi.

Atbilstoši pušu gribai⁵⁰⁸ līzina ņēmējam netiek piešķirtas tiesības prasīt līzina objektu īpašumā.⁵⁰⁹ Lai gan līzina gadījumā notiek lietas apmaiņa pret naudu, lietas īpašnieks paliek līzina devējs. Līzina gadījumā nepastāv pirkuma līgumam raksturīgais pienākums nodot lietu pircēja īpašumā.⁵¹⁰ Pēc līzina termiņa notecēšanas līzina objekts tiek atdots atpakaļ līzina devējam.⁵¹¹ Tādējādi finanšu līzings kā obligātu neparedz līzina objekta nodošanu īpašumā līzina ņēmējam un ar to būtiski atšķiras no pirkuma, kaut arī finanšu līzīgā (līdzīgi kā noteikts CL 2023.pantā attiecībā uz pirkumu) līzina ņēmējs uzņemas visu risku par nejaušu gadījumu, ja sakarā ar to lieta iet bojā vai bojājas. Pirkums ir virzīts uz to, lai piešķirtu pircējam īpašuma

⁵⁰¹ Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.76

⁵⁰² Canaris C.W. *Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing*. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.452

⁵⁰³ *R.Sannwald* uzskata, ka līzina pamatpienākumus vispilnīgāk aptver nomas līguma noteikumi, jo finansēšana pastāv tieši tālab, lai nodotu lietu līzina ņēmēja lietošanā. Sk.: *Sannwald R. Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 89

⁵⁰⁴ *Jürgens U. Die Entwicklung des Finanzierungs-leasing*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Universität zu Köln. S. 48, 49

⁵⁰⁵ *Sannwald R. Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 86

⁵⁰⁶ *Martinek M. Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.76

⁵⁰⁷ *Ibid.*

⁵⁰⁸ *Sal.: Sannwald R. Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 86; *Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. Der Betrieb*. 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.3

⁵⁰⁹ *Sal.: Graf von Westphalen F. Der Leasingvertrag*. Köln: Verlag Dr.Otto Schmidt, 1998, S.55

⁵¹⁰ *Sal.: Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. Der Betrieb*. 1983, Beilage Nr.1 zu Heft Nr. 1, S.2

⁵¹¹ *Plathe P. Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.126

tiesības uz lietu. Kā pareizi norādījis *D.Reinicke/K.Tiedtke*, īpašuma tiesību pāreja ir tieši tas, ko līzings līguma puses nevēlas nodokļu apsvērumu dēļ.⁵¹² Ja līzings ņemējs lietu pirktu, līzings ņemējam tiktu liegtas tiesības, kas pastāv šobrīd daudzos gadījumos, t.i., tiesības norakstīt veiktos līzings maksājumus kā saimnieciskās darbības izdevumus. Jāpiekrīt *R.Sannwald*, ka īpašuma tiesību pāreja ir nozīmīgākā pirkuma sastāvdaļa, kas nevar tikt aizvietota ar jebkādu citu.⁵¹³ Tādējādi par pamatotu atzīstams arī *M.Martinek* teiktais - kaut arī līzings objekta piegādāšanas forma praksē atgādina pirkumu un kaut arī nejaušas bojāejas riska un nejaušas lietas sabojāšanās riska pāreja līzings ņemējam atbilst pirkuma līguma noteikumiem, šādas ārējās līdzības nevar būt par pamatu, lai atzītu attiecīgos līzings līgumus par atsavināšanas līgumiem.⁵¹⁴

Ņemot vērā apstākli, ka līzings ņemējs līzings termiņa beigās neiegūst īpašuma tiesības uz līzings objektu, bet rīkojas ar līzings objektu līdzīgi īpašniekam, *P.Plathe* rosina izvērtēt iespēju uzskatīt līzings līgumu bez pirkuma izvēles tiesības par pirkumu ar atceļošu nosacījumu.⁵¹⁵ Ņemot vērā CL trešās daļas 7.nodaļas noteikumus par izpirkuma tiesību, kā arī CL 1579.-1586.panta noteikumus par termiņiem, pircēja īpašuma tiesības var būt ierobežotas ar noteiktu laiku, tādējādi sasniedzot līdzīgu mērķi kā finanšu līzings – dot iespēju pircējam lietot tikai noteiktu laiku, pēc tam atdodot atpakaļot pārdevējam. Šādā gadījumā pirkuma maksa var būt noteikta kā preces cena samazināta par preces atlikušo vērtību lietas atpakaļatdošanas brīdī. Tomēr arī šādā gadījumā pircējs kļūst par lietas īpašnieku, kaut arī ierobežoti ar noteiktu termiņu. Minētais pirkuma darījuma mērķis (īpašuma tiesību nodošana pircējam) liedz līzings objektu (līzings ņemējam lietošanā nodoto lietu) uzskatīt par pirkuma objektu, jo tas nevienā brīdī tiesiskā ziņā nenonāk līzings ņemēja īpašumā, pat ne uz ierobežotu laiku. Bez tam būtiski, ka atbilstoši CL 1565.panta noteikumiem,⁵¹⁶ ja atceļošs nosacījums iestājas, līgums atzīstams it kā par nemaz nepastāvējušu. Abām pusēm tad jādod atpakaļ viss, ko tās uz līguma pamata viena no otras saņēmušas; bet pa starplaiku ievāktie augļi paliek tam, kas tos, līgumam pastāvēt, saņēmis. Ja tajā pašā starplaikā viena no pusēm piešķīrusi tiesības uz lietu trešām personām, tad šīs tiesības, neraugoties uz atceļošā nosacījuma iestāšanos, paliek spēkā; bet šo tiesību nodibinātājam ir pienākums gādāt par to atcelšanu pret savu pretlīdzēju vai, ja tas nav iespējams, jāatlīdzina viņam zaudējumi. Finanšu līzings līguma pušu griba nebūt nav līguma termiņa beigās uzskatīt, ka starp pusēm nav pastāvējušas nekādas tiesiskās attiecības un atdot atpakaļ izpildījumus.

⁵¹² Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Berlin: Luchterhand, 1997, S.606

⁵¹³ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 86

⁵¹⁴ Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.77

⁵¹⁵ Plathe P. *Die Rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. München: Schön, 1969, S.126

⁵¹⁶ *Civillikums*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 258.lpp.

Tādējādi, resumējot, atzīstams, ka pirkumlīgumiskā kvalifikācija noraidāma attiecībā uz visiem tiem finanšu līzinga līgumiem, par kuriem iepriekš nav atzīts, ka tie kvalificējami kā pirkums.

2. DAĻA

FINANŠU LĪZINGA LĪGUMA PUŠU TIESĪBU UN PIENĀKUMU NORMATĪVAIS UN LĪGUMISKAIS REGULĒJUMS

1. NODAĻA. LĪZINGA DEVĒJA ATBILDĪBA PAR LIETAS TRŪKUMIEM

2.1.1. LĪZINGA DEVĒJA ATBILDĪBAS PAR LIETAS TRŪKUMIEM NORMATĪVAIS REGULĒJUMS

2.1.1.1. Ja attiecīgais finanšu līzings kvalificējams kā nomas līgums

Gadījumos, kad finanšu līzings kvalificējams kā nomas līgums, uz līzings devēju cita starpā tieši attiecas tie CL noteikumi,⁵¹⁷ kas uzliek pienākumu iznomātājam atbildēt par lietas trūkumiem.

Atbilstoši CL 2134.panta noteikumiem līzings devējam jānodod līzings objekts līzings ņēmējam ar visiem tā piederumiem un tādā stāvoklī, ka pēdējais var iegūt no tā visu to labumu, kādu viņam bijusi tiesība no tā sagaidīt.

Ja līzings objektam ir kādi trūkumi, atkarībā no trūkumu nozīmīguma līzings ņēmējam var atkrist pienākums veikt līzings maksājumus (CL 2147.pants), rasties tiesības atprasīt no līzings devēja jau veiktos līzings maksājumus (CL 2147.pants), rasties tiesības prasīt no līzings devēja

⁵¹⁷ CL 2130.panta pirmā daļa: „Lietas iznomātājam vai izīrētājam jānodod lieta nomniekam vai īrniekam; viņam jānodod iespēja to lietot un nomniekam ievākt no tās augļus.”;

CL 2131.pants: „Iznomātājs vai izīrētājs nedrīkst ne pats traucēt lietas un tās augļu lietošanu, ne atļaut citiem īrnieku vai nomnieku traucēt vai izstumt; abos gadījumos viņa pienākums ir īrniekam vai nomniekam atlīdzināt zaudējumus.”;

CL 2132.pants: „Ja kāda trešā persona ceļ prasību, kas atrodas pretrunā ar to tiesību, kuru iznomātājs vai izīrētājs uzskatījis par savu, un nomnieku vai īrnieku tamdēļ izstumj, tad pirmajam jāatlīdzina nomniekam vai īrniekam ar to nodarītais zaudējums, pat ja viņš būtu rīkojies labā ticībā. Bet ja pats nomnieks vai īrnieks bijis ļaunā ticībā, tad viņam nav tiesības uz atlīdzību.”;

CL 2134.pants: „Izīrētājam vai iznomātājam jānodod lieta īrniekam vai nomniekam ar visiem tās piederumiem un tādā stāvoklī, ka pēdējais var no tās iegūt visu to labumu, kādu viņam bijusi tiesība no tās sagaidīt.”;

CL 2135.pants: „Ja lietai izrādās tādi trūkumi, kuri uzmanīgam iznomātājam vai izīrētājam nevarētu palikt apslēpti, tad viņam pilnīgi jāatlīdzina zaudējumi, kas no tam radušies nomniekam vai īrniekam.”;

CL 2136.pants: „Ja aprobežojums vai kavējums lietas lietošanā notiek tikai nejauši, bez iznomātāja vai izīrētāja vainas, tad viņam gan nav jāatlīdzina otrai pusei zaudējumi, tomēr samērīgi jānolaiž nomas vai īres maksa (2147. un turpm.p.). Bet ja traucējumi vai kavējumi lietas lietošanā pastāv tikai īsu laiku un ir cēlušies izdarot lietai nepieciešamus izlabojumus, viņš ir atsvabināts pat no minētā īres vai nomas maksas nolaiduma.”;

CL 2147.pants: „Pienākums maksāt nomas vai īres maksu atkrīt un jau samaksātie maksājumi jāatdod atpakaļ, - viens un otrs pilnīgi vai pa daļai - ja nomājamā vai izīrējamā lieta palikusi nelietota tāda notikuma dēļ, kuram nav devis iemeslu nomnieks vai īrnieks un kurš noticis bez viņa vainas. Pie tādiem notikumiem pieder sekojošie gadījumi:

1) kad lieta nejauši iet bojā;

2) kad nomnieks vai īrnieks nepārvaramas varas dēļ zaudē iespēju lietu lietot;

3) kad aprobežota lietas svarīgāko daļu lietošana;

4) kad, nomājot zemi, nomnieks sakarā ar nepārvaramu varu pilnīgi vai vismaz ievērojamā mērā zaudējis augļus.”;

CL 2172.pants: „Nomnieks vai īrnieks var bez otras puses piekrišanas prasīt līguma atcelšanu:

1) ja iznomātājs vai izīrētājs tik ilgi novilcina lietas nodošanu, ka nomniekam vai īrniekam nav vairs nekādas intereses ņemt to lietošanā;

2) ja lietas iznomātājs vai izīrētājs neizdara tajā vajadzīgos izlabojumus, vai ja tajā izrādās tādas vainas un trūkumi, kas pilnīgi vai vismaz ievērojamā mērā kavē tās lietošanu un pie tam nav novēršami;

3) ja namā, kurā īrēts dzīvoklis, nepieciešami izdarīt būvdarbus, kuriem turpinoties ievērojama daļa no dzīvokļa kļūst nederīga apdzīvei, vai pat rodas vajadzība pāriet uz kādu laiku citā dzīvoklī;

4) ja līguma priekšmetam ir veselībai kaitīgas īpašības.”

zaudējumu atlīdzību (CL 2131., 2132., 2135.pants), rasties tiesības prasīt līzina maksas samazināšanu (CL 2136., 2147.pants), rasties tiesības prasīt līzina līguma atcelšanu bez otras puses piekrišanas (CL 2172.pants).

Ja līzina ņēmējs ir patērētājs, tad līdzās iepriekš minētajām normām uz finanšu līzina (kas kvalificējams kā noma un līdz ar to atbilstoši PTAL 1.panta 2.punktam⁵¹⁸ uzskatāms par pakalpojumu sniegšanu) līgumu ir attiecināmi arī PTAL 13.pants,⁵¹⁹ 14.panta otrā un trešā daļa⁵²⁰ un 16.pants,⁵²¹ kuros noteiktas prasības pakalpojumu kvalitātei, un šī paša likuma 29.pants,⁵²² kurā noteiktas patērētāja tiesības nekvalitatīvu pakalpojumu gadījumam.

⁵¹⁸ PTAL 1.panta 2.punkts: „*pakalpojums - personas saimnieciskās vai profesionālās darbības ietvaros par atlīdzību vai bez tās izpildīts patērētāja pasūtījums vai tāda ar patērētāju noslēgta līguma pildīšana, saskaņā ar kuru tiek iznomāta kāda lieta (..)*”.

⁵¹⁹ PTAL 13.pants: „(1) *Ražotāja, pārdevēja un pakalpojuma sniedzēja pienākums ir nodrošināt preces vai pakalpojuma atbilstību līguma noteikumiem. Precei un pakalpojumam jāatbilst ražotāja, pārdevēja vai pakalpojuma sniedzēja sniegtajiem paziņojumiem (īpaši reklāmā un marķējumā ietvertajai informācijai) par šo precī vai pakalpojumu.*

(2) *Ražotājs, pārdevējs un pakalpojuma sniedzējs ir atbildīgs par jebkuru neatbilstību līguma noteikumiem, kas eksistē preces pārdošanas vai pakalpojuma sniegšanas brīdī.*

(3) *Ja preces vai pakalpojuma neatbilstība līguma noteikumiem atklājas sešu mēnešu laikā pēc preces pārdošanas vai pakalpojuma sniegšanas, uzskatāms, ka tā eksistēja preces pārdošanas vai pakalpojuma sniegšanas brīdī, izņemot gadījumu, kad ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā organizētā ekspertīzē pierāda pretējo.*”

⁵²⁰ PTAL 14.panta otrā un trešā daļa: „(2) *Pakalpojums neatbilst līguma noteikumiem, ja:*

1) *to sniedzot, nav ievērotas normatīvo aktu vai normatīvtehnisko dokumentu prasības, vai tam ir citi trūkumi;*

2) *par to sniegta maldinoša, nepatiesa, nepilnīga vai neskaidra (nesalāsāma) informācija vai tā nav sniegta vispār un tāpēc pakalpojumu nav iespējams izmantot paredzētajam nolūkam vai arī tas rada vai var radīt apdraudējumu patērētāja mantai, veselībai, dzīvībai vai videi.*

(3) *Prece vai pakalpojums nav uzskatāms par neatbilstošu līguma noteikumiem, ja pirms līguma slēgšanas patērētājs ir saņēmis rakstveida brīdinājumu par preces vai pakalpojuma nepienācīgu kvalitāti vai nepienācīgas kvalitātes iemesls ir patērētāja piegādātie materiāli, izņemot gadījumu, kad pakalpojuma sniedzējam kā profesionālim vajadzēja to zināt un rakstveidā brīdināt patērētāju.*”

⁵²¹ PTAL 16.pants: „(1) *Garantija ir ražotāja, pārdevēja vai pakalpojuma sniedzēja apliecinājums, ka prece vai pakalpojums, vai to sastāvdaļa noteiktu laiku saglabās lietošanas īpašības, drošumu un izpildījumu un ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs uzņemas papildu saistības, kas nav paredzētas šajā likumā un citos normatīvajos aktos.*

(2) *Garantija dodama rakstveidā, tā ir brīvi pieejama pirms preces iegādāšanās vai pakalpojuma saņemšanas, un tajā skaidri norādīti nosacījumi prasījuma pieteikšanai attiecībā uz garantiju, garantijas termiņš - laikposms, uz kuru attiecināta garantija, kā arī garantijas devēja nosaukums (firma) vai vārds, uzvārds un adrese. Garantijā norāda, ka patērētājam ir noteiktas tiesības saskaņā ar normatīvajiem aktiem un ka garantija šīs tiesības neietekmē. Ja garantija neatbilst šiem noteikumiem, tas neietekmē garantijas derīgumu un patērētājs ir tiesīgs pieprasīt, lai garantija tiktu izpildīta.*

(3) *Jebkura ražotāja, pārdevēja vai pakalpojuma sniedzēja garantija ir saistoša tās devējam atbilstoši garantijas dokumenta nosacījumiem un attiecīgās preces vai pakalpojuma reklāmā ietvertajai informācijai. Ja ražotājs nav Latvijā reģistrēts nodokļu maksātājs, pārdevējs vai ražotāja pilnvarotais pārstāvis ir atbildīgs par ražotāja dotās garantijas nodrošinājumu.*

(4) *Pārdevējs nav tiesīgs samazināt ražotāja dotās garantijas apjomu un saīsināt tās termiņu.*

(5) *Vārda “garantija” vai cita līdzīgas nozīmes vārda lietošana ir aizliegta, ja tas neatbilst šā panta pirmās un otrās daļas noteikumiem.*”

⁵²² PTAL 29.pants: „(1) *Patērētājs, kuram sniegts līguma noteikumiem neatbilstošs pakalpojums, ir tiesīgs pieprasīt, lai pakalpojuma sniedzējs veic vienu no šādām darbībām:*

1) *attiecīgi samazina pakalpojuma cenu;*

2) *bez atlīdzības novērs sniegtā pakalpojuma neatbilstību līguma noteikumiem vai atlīdzina patērētājiem izdevumus par neatbilstības novēršanu;*

3) *izgatavo citu lietu no tāda paša vai tādās pašas kvalitātes materiāla vai sniedz līguma noteikumiem atbilstošu pakalpojumu;*

4) *atceļ līgumu un atmaksā patērētājam par pakalpojumu samaksāto naudas summu.*

Salīdzinājumam minams, ka arī Francijā, kur finanšu līzings līgums normatīvi tiek definēts kā noma, līzings devēja pamatpienākums ir iegādāties līzings objektu un nodot to līzings ņēmējam netraucētā lietošanā; bez tam līzings devējs atbild par slēptiem trūkumiem.⁵²³

Pēc *C.T.Ebenroth* domām, arī Vācijā, ja līzings objektam ir trūkumi, līzings ņēmējs ir atbrīvots no līzings maksājumu veikšanas. Ja tiek traucēta lietas lietošana, līzings ņēmējam ir tiesības uz maksas samazinājumu. Atsevišķos gadījumos – tiesības uz zaudējumu atlīdzību. Lietas nenodošanas gadījumā – tiesības uz ārkārtēju uzteikumu. Vācijā līzings devēja pienākums atbildēt par lietas trūkumiem tiek pamatots ar plaši izplatītu viedokli, ka finanšu līzings līgums uzskatāms par netipisku nomas līgumu (atšķirībā no operatīvā līzings līguma, kas uzskatāms par tipisku nomas līgumu).⁵²⁴ Salīdzinot Latvijas un Vācijas regulējumu, kā būtiskākā atšķirība minama tā, ka analogiskos gadījumos, kad CL 2172.pants piešķir nomniekam tiesības prasīt līzings līguma atcelšanu, Vācijas BGB piešķir nomniekam tiesības uz ārkārtēju uzteikumu.

2.1.1.2. Ja attiecīgais finanšu līzings līgums kvalificējams kā pirkuma līgums

Gadījumos, kad finanšu līzings līgums kvalificējams kā pirkuma līgums, uz līzings devēju cita starpā tieši attiecas tie CL noteikumi,⁵²⁵ kas uzliek pienākumu pārdevējam atbildēt par lietas trūkumiem.

---

(2) Ja pakalpojuma sniedzējs pazaudē vai sabojā patērētāja materiālu vai izstrādājumu, patērētājs ir tiesīgs pēc savas izvēles pieprasīt:

1) pasūtījuma izpildi no tāda paša vai līdzvērtīga materiāla;

2) materiāla vai izstrādājuma vērtības samaksu pēc tirgus cenām pieprasījuma dienā.

(3) Ja pakalpojuma neatbilstība līguma noteikumiem atklājas vēlāk nekā sešus mēnešus pēc pakalpojuma sniegšanas, patērētājs ir tiesīgs:

1) vispirms pieprasīt, lai pakalpojuma sniedzējs bez atlīdzības novērst pakalpojuma neatbilstību līguma noteikumiem vai atlīdzina patērētājam izdevumus par neatbilstības novēršanu, vai izgatavo citu lietu no tāda paša vai tādas pašas kvalitātes materiāla, vai sniedz līguma noteikumiem atbilstošu pakalpojumu (izņemot gadījumu, kad tas nav iespējams);

2) gadījumā, kad pakalpojuma sniedzējs nevar izgatavot jaunu lietu, sniegt citu pakalpojumu vai saprātīgā termiņā novērst pakalpojuma neatbilstību līguma noteikumiem, neradot neērtības patērētājam, - pieprasīt, lai pakalpojuma sniedzējs samazina pakalpojuma cenu vai atceļ līgumu un atmaksā patērētājam par pakalpojumu samaksāto naudas summu proporcionāli normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā organizētā ekspertīzē konstatētajam lietas nolietojumam.

(4) Ja pakalpojuma neatbilstība līguma noteikumiem ir maznozīmīga un nevar būtiski ietekmēt patērētāja iespējas izmantot pakalpojumu vai lietu, patērētājs nevar prasīt, lai pakalpojuma sniedzējs atceļ līgumu un atmaksā par pakalpojumu samaksāto naudas summu vai izgatavo citu lietu. Pakalpojuma neatbilstība līguma noteikumiem uzskatāma par maznozīmīgu, ja normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā organizētā ekspertīzē konstatēts, ka pakalpojuma neatbilstība nepazemina pakalpojuma vai lietas pamatfunkciju izpildes kvalitāti vai lietošanas īpašības un to var novērst, neradot vizuāli konstatējamas izmaiņas lietas ārējā izskatā.

(5) Ja pakalpojuma sniedzējs atsakās novērst pakalpojuma neatbilstību līguma noteikumiem, patērētājs ir tiesīgs to novērst pats vai ar trešās personas palīdzību, bet uz pakalpojuma sniedzēja rēķina.

(6) Šā panta pirmajā un otrajā daļā minēto tiesību izmantošana neizslēdz patērētāja tiesības pieprasīt zaudējuma atlīdzību vai līgumsoda samaksu.”

⁵²³ Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.396

⁵²⁴ Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft Nr.6, S.429

⁵²⁵ CL 2027.pants: „Pārdotā lieta īstā laikā un īstā vietā jānodod pircējam ar visiem tās piederumiem, kā arī ar visu to, kas var nodrošināt tiesību uz šo lietu.”;

Atbilstoši CL 2027.panta noteikumiem līzings devējam jānodod līzings objekts līzings ņēmējam īstā laikā un īstā vietā ar visiem tā piederumiem, kā arī ar visu to, kas var nodrošināt tiesību uz līzings objektu.

Ja līzings objektam ir kādi trūkumi, atkarībā no trūkumu nozīmīguma līzings ņēmējam var rasties tiesības prasīt no līzings devēja zaudējumu atlīdzību (CL 2030.pants) un/vai līzings līguma atcelšanu (CL 2040.pants).

Ja līzings ņēmējs ir patērētājs, tad līdzās iepriekš minētajām normām uz finanšu līzings līgumu (kas kvalificējams kā pirkums un līdz ar to atbilstoši PTAL 1.panta 6.punktam⁵²⁶ uzskatāms par preces pārdevumu) ir attiecināmi arī PTAL 13.pants, 14.panta pirmā⁵²⁷ un trešā daļa un 16.pants, kuros noteiktas prasības preces kvalitātei, un šī paša likuma 28.pants,⁵²⁸ kurā noteiktas patērētāja tiesības nekvalitatīvas preces gadījumam.

CL 2030.pants: „Ja pirkto lietu nemaz nenodod vai nenodod attiecīgā kārtā, tad pircējs var prasīt atlīdzību par visiem zaudējumiem, it sevišķi ja nodošana kļuvusi neiespējama aiz pārdevēja vainas. Pārdevējam patvaļīgi atteicoties lietu nodot, pret viņu var lietot tiesas piespiedu līdzekļus.”;

CL 2040.pants: „Izņēmuma veidā pirkuma līgumu var atcelt vienai pusei prasot:

- 1) kad viena puse bijusi piedabūta noslēgt līgumu vai nu ar otras ļaunprātību, vai ar viltu, vai ar spaidiem;
- 2) pirktais lietas trūkumu dēļ;
- 3) pamatojoties uz blakus nolīgumiem, ar kuriem paturēta atkāpšanās tiesība;
- 4) pārmērīgā zaudējuma dēļ, ko cieš viena vai otra puse;
- 5) 1663.pantā norādītos apstākļos arī nokavējuma dēļ.”;

kā arī CL 1612.-1634.pants.

⁵²⁶ PTAL 1.panta 5.punkts: „prece - jebkura lieta, ko piedāvā vai pārdod patērētājam”.

⁵²⁷ PTAL 14.panta pirmā daļa: „(1) Prece neatbilst līguma noteikumiem, ja:

- 1) tā neatbilst normatīvajos aktos vai normatīvtehniskajos dokumentos noteiktajām prasībām, kā arī parasti izvirzāmām prasībām - tai nepiemīt īpašības un izpildījums, kāds parasti piemīt tāda paša veida precēm un kādu patērētājs var pamatot gaidīt, ņemot vērā preces raksturu;
- 2) tā nav derīga mērķiem, kādi paredzēti normatīvtehniskajos dokumentos vai tehniskajā pasē, bet, ja tādu nav, - mērķiem, kādiem tāda paša nosaukuma un apraksta preces parasti tiek izmantotas;
- 3) tā nav derīga mērķiem, kuriem patērētājs izvēlējies preci un par kuriem tas tieši vai netieši paziņojis pārdevējam, slēdzot līgumu, izņemot gadījumus, kad pārdevējs pārdošanas laikā nevarēja saprast šādus speciālus mērķus un patērētājam nebija pamatota iemesla paļauties uz pārdevēja kompetenci un spriedumu;
- 4) tā neatbilst īpašībām vai tās komplektācija neatbilst tai komplektācijai, kādas līguma slēgšanas vai piedāvājuma izteikšanas laikā pārdevējs uzrādījis ar preču paraugiem vai modeļiem;
- 5) tā nav iesaiņota, bet iesaiņojums ir nepieciešams, lai pasargātu preci no bojājumiem vai bojāšanās;
- 6) par to sniegta maldinoša, nepatiesa, nepilnīga vai neskaidra (nesalāsāma) informācija vai tā nav sniegta vispār un tāpēc preci nav iespējams lietot paredzētajam nolūkam vai arī tā rada vai var radīt apdraudējumu patērētāja mantai, veselībai, dzīvībai vai videi;
- 7) tā ir viltota.”

⁵²⁸ PTAL 28.pants: „(1) Patērētājs, kuram pārdota vai nodota lietošanā līguma noteikumiem neatbilstoša prece, ir tiesīgs pieprasīt, lai ražotājs vai pārdevējs veic vienu no šādām darbībām:

- 1) attiecīgi samazina preces cenu;
  - 2) bez atlīdzības novērš preces neatbilstību līguma noteikumiem vai atlīdzina patērētājam izdevumus par neatbilstības novēršanu;
  - 3) apmaina preci pret tādu pašu vai ekvivalentu preci, ar kuru būtu nodrošināta atbilstība līguma noteikumiem;
  - 4) atceļ līgumu un atmaksā patērētājam par preci samaksāto naudas summu.
- (2) Prece apmaināma vai tās neatbilstība līguma noteikumiem novēršama saprātīgā termiņā, neradot neērtības patērētājam, ņemot vērā preces raksturu un paredzamo lietošanu.
- (3) Ja preces neatbilstība līguma noteikumiem atklājas vēlāk nekā sešus mēnešus pēc preces pārdošanas, patērētājs ir tiesīgs:

- 1) vispirms pieprasīt, lai ražotājs vai pārdevējs bez atlīdzības novērš preces neatbilstību līguma noteikumiem vai atlīdzina patērētājam izdevumus par neatbilstības novēršanu, vai apmaina preci pret tādu pašu vai ekvivalentu preci, ar kuru būtu nodrošināta atbilstība līguma noteikumiem (izņemot gadījumu, kad tas nav iespējams);

Salīdzinājumam minams, ka valstīs, kur normatīvi finanšu līzings tiek regulēts līdzīgi pirkuma līgumam, piemēram, Nīderlandē, Lielbritānijā (kopš 1982.gada, kad uz finanšu līzings līgumiem sāka *Supply of Goods and Services Act* attiecināšana⁵²⁹) un ASV (attiecībā uz tiem finanšu līzings līgumiem, kas kvalificējami kā „*disguised sale*” iepretī „*true lease*”⁵³⁰), līzings devēja pamatizpildījuma pienākuma kodols ir līzingsā nododamās lietas piegādāšana un dažāda apmēra atbildība par tiesību un lietas trūkumiem.⁵³¹ Tā, piemēram, *Supply of Goods and Services Act* nosaka, ka līzingsā devējam ir jānodrošina piegāde, tiesisko trūkumu neesamība, netraucēta lietošana un atbilstība aprakstam. Likumu izstrādes gaitā, izvērtējot jautājumu par to, vai arī līzingsā devējam, kurš nav izvēlējis piegādātāju un līzingsā objektu, vajadzētu uzņemties atbildēt par lietas kvalitāti, Lielbritānijas likumdevējs nonāca pie atziņas, ka nav pamata līzingsā devēju šādam gadījumam jebkā normatīvi atbrīvot no atbildības par lietas trūkumiem.⁵³²

2.1.2. LĪGUMISKA LĪZINGA DEVĒJA ATBILDĪBAS IZSLĒGŠANA PAR LIETAS TRŪKUMIEM

2.1.2.1. Līgumiskie noteikumi

Lai gūtu priekšstatu kā Latvijā tiek līgumiski regulēta līzingsā devēja atbildība par līzingsā objekta trūkumiem, apskatāmi dažu vietējo (Latvijas) līzingsā devēju tipveida līzingsā līgumu noteikumi.

---

2) *gadījumā, kad ražotājs vai pārdevējs nevar apmainīt preci vai saprātīgā termiņā novērst preces neatbilstību līguma noteikumiem, neradot neērtības patērētājam, - pieprasīt, lai ražotājs vai pārdevējs samazina preces cenu vai atceļ līgumu un atmaksā patērētājam par preci samaksāto naudas summu proporcionāli normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā organizētā ekspertīzē konstatētajam preces nolietojumam.*

(4) *Ja preces neatbilstība līguma noteikumiem ir maznozīmīga un nevar būtiski ietekmēt patērētāja iespējas izmantot preci, patērētājs nevar prasīt, lai ražotājs vai pārdevējs atceļ līgumu un atmaksā par preci samaksāto naudas summu. Preces neatbilstība līguma noteikumiem uzskatāma par maznozīmīgu, ja normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā organizētā ekspertīzē konstatēts, ka preces neatbilstība nepazemina preces pamatfunkciju izpildes kvalitāti vai lietošanas īpašības un to var novērst, neradot vizuāli konstatējamās izmaiņas preces ārējā izskatā.*

(5) *Ja preces nepareiza vai nekvalitatīva uzstādīšana ir kļuvusi par iemeslu preces neatbilstībai līguma noteikumiem, bet preci uzstādījis pārdevējs vai trešā persona saskaņā ar līgumu, kas noslēgts ar pārdevēju, kā arī ja preci uzstādījis patērētājs saskaņā ar nepareizu (neprecīzu) vai valsts valodā netulkotu lietošanas pamācību, tad prece ir uzskatāma par neatbilstošu līguma noteikumiem un patērētājs ir tiesīgs pieprasīt no pārdevēja šajā pantā paredzēto prasību izpildi.*

(6) *Šā panta pirmajā daļā minēto tiesību izmantošana neizslēdz patērētāja tiesības pieprasīt zaudējuma atlīdzību vai līgumsoda samaksu.*

(7) *Līguma noteikumiem neatbilstošas lielgabarīta preces un par 10 kilogramiem smagākas preces ekspertīzes veikšanai, nocenošanai, trūkumu novēršanai, apmaiņai vai līguma atcelšanai nogādā ražotājs vai pārdevējs uz sava rēķina. Ja ražotājs vai pārdevējs atsakās nogādāt preci, patērētājs ir tiesīgs nogādāt preci pats vai ar trešās personas palīdzību, bet uz ražotāja vai pārdevēja rēķina.*

(8) *Ja preci nogādā patērētājs, ražotājam vai pārdevējam triju dienu laikā pēc izdevumus apstiprinoša dokumenta saņemšanas jāatlīdzina izdevumi, kas patērētājam radušies sakarā ar preces nogādāšanu.”*

⁵²⁹ Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.400

⁵³⁰ ASV tiesas praksē regulāri meklē atbildi uz jautājumu – konkrētā gadījumā pastāv „*true lease*” vai „*disguised sale*”? Sk.: Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.403

⁵³¹ Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.396

⁵³² *Ibid.*, S.400

HL savos tipveida noteikumos norāda: „4.1. Līzings saņēmējs ir pilnvarots un tam ir pienākums risināt ar Transportlīdzekli saistītus strīdus, Līzings kompānijas vārdā prasīt Pārdevējam novērst visas Transportlīdzeklim konstatētās nepilnības un trūkumus, kā arī nodrošināt, lai trešās personas neierobežotu Līzings kompānijas īpašuma tiesības uz Transportlīdzekli, un vērsties pret trešajām personām, ja tās kaut kādā veidā radījušas zaudējumus Līzings kompānijai, bojājot Transportlīdzekli vai prettiesiski to lietojot.”

NFL savos tipveida noteikumos iekļauj: „2.4. Nomniekam ir pienākums paziņot Iznomātājam par Līzings Objektu saņemšanu un nekavējoties pieņemt Līzings Objektu turējumā un lietošanā. Saņemot Līzings Objektu, Nomnieka pienākums ir: 2.4.1. pārbaudīt, vai Līzings Objekts ir pilnā komplektācijā, bez defektiem un trūkumiem un atbilst Pirkuma Līgumā noteiktajai specifiskācijai vai papildus vienošanās noteikumiem, kas noslēgta ar Pārdevēju, un, ja tas nepieciešams, konkretizēt un rakstiski iesniegt Pārdevējam sūdzību. Šādas sūdzības kopija jānosūta Iznomātājam; (..) 2.5. Ja kādu Līzings Objektu defektu (trūkumu), kuru dēļ nav iespējams lietot Līzings Objektu, vai kādu citu iemeslu dēļ Nomnieks atsakās pieņemt no Pārdevēja Līzings Objektu, Nomniekam nekavējoties par to ir jāpaziņo Iznomātājam; (..) 2.6. Ja Nomnieks nav izpildījis savas šī Līguma 2.4. punktā minētos pienākumus, un tā rezultātā Iznomātājs zaudē savas no Pirkuma Līguma izrietošās tiesības, tad jebkuri izdevumi jāsedz Nomniekam, un Līzings Objektu defekti (trūkumi) nevar būt par pamatu, lai pirms termiņa izbeigtu no šī Līguma izrietošās attiecības.”

PLF tipveida noteikumos norādīts: „6.2. Līzings devējs nav atbildīgs par Līzings ņēmēja veikto Līzings objekta un Pārdevēja izvēli un Līzings objekta kvalitātes, stāvokļa, tehnisko parametru, lietojuma īpatnību un nolietojuma pakāpes atbilstību Līzings ņēmēja prasībām. Līzings ņēmējam ir jebkāda veida pretenzijas par Līzings objekta nepilnībām vai trūkumiem jāizvirza Pārdevējam, kā arī visi jautājumi, kas saistīti ar Līzings objekta kvalitāti, stāvokli, garantijām un atbilstību specifiskācijai vai tehniskajiem parametriem, jārisina patstāvīgi ar Pārdevēju, nepieciešamības gadījumā pieprasot Līzings devējam attiecīgu pilnvaru izdošanu Līzings ņēmējam vai tā norādītai personai.”

UNIL tipveida noteikumos rakstīts: „2.3. Ja Nomnieks konstatē Nomas priekšmeta nepilnības un/vai trūkumus pēc Pirkuma līguma noslēgšanas vai, konstatējot tos pirms Pirkuma līguma noslēgšanas, nav paziņojis par tiem Iznomātājam, Nomniekam bez atsevišķa Iznomātāja pilnvarojuma ir pienākums pieprasīt, lai Pārdevējs pats par saviem līdzekļiem šādus trūkumus un/vai nepilnības novērst vai samaina Nomas priekšmetu uz atbilstošu bez trūkumiem un/vai nepilnībām. Nomniekam bez atsevišķa Iznomātāja pilnvarojuma ir tiesības sava un Iznomātāja vārdā prasīt organizēt neatkarīgu ekspertīzi, lai noteiktu Nomas priekšmeta tehnisko stāvokli un ekspluatācijas kvalitāti; (..) 2.4. Nomniekam, atsakoties parakstīt Nomas priekšmeta

pieņemšanas-nodošanas aktu, Nomas priekšmeta trūkumu vai nepilnību dēļ, ne vēlāk kā 5 (piecu) dienu laikā no atteikuma dienas, par to rakstiski jāpaziņo Iznomātājam, aprakstot nepilnības.”

DBNL tipveida noteikumos noteikt: „3.4.Līzinga devējs nav jebkādā veidā atbildīgs par to, ka Līzinga objekts (..) tiek piegādāts (nodots) neatbilstoši Pirkuma līguma noteikumiem, kā arī nav atbildīgs par jebkādu citu Pārdevēja saistību nepienācīgu izpildi saskaņā ar Pirkuma līgumu, Līzinga objekta juridiskajiem vai faktiskajiem trūkumiem. Līzinga ņēmējs piesaka no Pirkuma līguma izrietošos prasījumus, kuri saistīti ar Līzinga objekta trūkumiem, noteikto īpašību neesamību vai citādu neatbilstību Pirkuma līguma noteikumiem (..) vai citu Pārdevēja saistību nepienācīgu izpildi saskaņā ar Pirkuma līgumu, tieši Pārdevējam.”

Kā redzams no tipveida noteikumiem, visas minētās līzinga sabiedrības atsakās atbildēt par līzinga objekta trūkumiem.

2.1.2.2. Tiesiskās sekas gadījumā, ja līgumiska līzina devēja atbildības izslēgšana par lietas trūkumiem ir spēkā esoša

Kaut arī vienlaicīgi ar līzina devēja atbildības izslēgšanu līzinaņēmējam tiek piešķirtas tiesības vērsties ar prasījumiem pret piegādātāju, šāda konstrukcija rada virkni negatīvu seku līzinaņēmējam.

Līzina objekta trūkumu gadījumā līzinaņēmējam tiek liegtas tiesības griezties ar prasību pret savu līgumpartneri - līzina devēju, bet tiek piešķirtas tiesības jebkuras domstarpības risināt ar līgumiski nesaistīto trešo personu – piegādātāju. Līzinaņēmēja situāciju jo vairāk pasliktina arī tas, ka viņa prasījuma tiesības pret piegādātāju izriet nevis no paša noslēgtā līzina līguma, bet gan no piegādes līguma, kas noslēgts starp līzina devēju un piegādātāju, t.i., līzinaņēmējam savi prasījumi jāpamato ar līgumu, uz kuru viņam nav bijusi nekāda ietekme. Tādējādi, ja piegādes līgumā būs plaši izslēgta piegādātāja atbildība, tad līzinaņēmēja prasība pret piegādātāju var palikt neapmierināta.⁵³³

Kā izriet, piemēram, no HL, UNIL, DBNL, NFL un PLF tipveida noteikumiem, līzinaņēmējs ir tiesīgs griezties ar prasībām pret piegādātāju līzina devēja vārdā, t.i., līzina devēja pilnvarojumā. Praksē vienlīdz plaši sastopama gan attiecīgā pilnvarojuma konstrukcija,⁵³⁴ gan arī tiesību iegūšana cesijas ceļā.⁵³⁵ Vācijas Augstākā tiesa attiecībā uz tiesībām prasīt piegādes līguma atcelšanu ir atzinusi par pamatotāku pilnvarojuma konstrukciju, motivējot to ar līguma mērķi, proti, ka pusēm nav mērķis nostādīt līzinaņēmēju pilnīgi pircēja pozīcijā un nav mērķis panākt, ka līzinaņēmējs uzskatāms par „ekonomisko īpašnieku”.⁵³⁶ Pēc *K.Reinking* domām, zaudējumu atlīdzības prasību gadījumā tiesību cesija būtu vairāk atbalstāma nekā pilnvarojums, jo tikai cesija dotu iespēju līzinaņēmējam prasīt kā sev, tā arī līzina devējam radīto zaudējumu atlīdzību.⁵³⁷ *K.Reinking* norāda, ka, nododot līzinaņēmējam prasījuma tiesības pret piegādātāju, līzina devējs nezaudē savu pircēja statusu, jo līzina devējam ir tiesības prasīt pirkuma maksas

⁵³³ Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.6

⁵³⁴ Sal.: Reinking K. Auswirkungen der geänderten Sachmängel auf den Leasingvertrag. *Zeitschrift für das gesamte Schuldrecht*, 2002, Heft 7, S.231

⁵³⁵ Sal.: Klaas Ch. Die Risikoverteilung bei neueren Finanzierungsmethoden. *Neue Juristische Wochenschrift*, 1968, Heft Nr.33, S.1503; Reiner G., Kaune C.R. Die Gestaltung von Finanzierungsleasingverträgen nach der Schuldrechtsreform. *Wirtschaft- und Bankrecht*, 2002, Heft Nr.47, S.2317; Reinking K. Auswirkungen der geänderten Sachmängel auf den Leasingvertrag. *Zeitschrift für das gesamte Schuldrecht*, 2002, Heft 7, S.231; Schmalenbach D., Sester P. Fortschreibung der typischen Vertragsstruktur für Leasingtransaktionen nach der Schuldrechtsreform. *Wirtschaft- und Bankrecht*, 2002, Heft Nr.44, S.2187; Löbbe M. Der Finanzierungsleasingvertrag nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage Nr.6, S.14

⁵³⁶ Reiner G., Kaune C.R. Die Gestaltung von Finanzierungsleasingverträgen nach der Schuldrechtsreform. *Wirtschaft- und Bankrecht*, 2002, Heft Nr.47, S.2317

⁵³⁷ Reinking K. Auswirkungen der geänderten Sachmängel auf den Leasingvertrag. *Zeitschrift für das gesamte Schuldrecht*, 2002, Heft 7, S.231

atmaksu un tas ir viņa pienākums lietu atdot atpakaļ piegādātājam (vai arī atlīdzināt lietas vērtību).⁵³⁸

Pēc *G.Reiner* un *C.R.Kaune* domām, tas, ka līzinga devējs cedē līzingaņēmējam savas prasījuma tiesības pret piegādātāju, rada jautājumu – vai līzingaņēmējs ir tiesīgs piedzīt arī savus zaudējumus, vai tikai zaudējumus, kas radīti līzinga devējam? Jautājums par zaudējumu apjoma noteikšanu zaudējumu atlīdzības prasības cesijas gadījumā vienmēr ir bijis strīdīgs.⁵³⁹ No vienas puses, zaudējumu atlīdzības prasība visupirms rodas cedentam un tikai tad pāriet cesionāram. Tādējādi zaudējumu atlīdzības prasībai vajadzētu aptvert tikai līzinga devēja zaudējumus. Bet, tā kā līzinga devējs ar līgumiskajiem noteikumiem ir izslēdzis savu atbildību, viņam nekādi zaudējumi parasti nevarētu būt radušies. Tomēr nebūtu pieļaujams, ka piegādātājs no tā, ka riski tiek uzlikti līzingaņēmējam, gūtu kādas priekšrocības salīdzinājumā ar situāciju, ja līzinga objektu piegādātājs būtu piegādājis tieši līzingaņēmējam. Būtiski arī, ka līzingaņēmējs ir jau iesaistīts pirkuma līguma slēgšanā. Tādējādi piegādātājs nevar atsaukties uz to, ka nav zinājis par līzinga objekta nodošanu līzingaņēmējam.⁵⁴⁰

Izvērtējot, kura no konstrukcijām būtu vairāk atbalstāma - pilnvarojuma konstrukcija vai prasījuma tiesību iegūšana cesijas ceļā, prasījumu tiesību iegūšana cesijas ceļā būtu vairāk atbalstāma attiecībā uz zaudējumu atlīdzības prasījumiem, savukārt attiecībā uz pārējiem prasījumiem – pilnvarojuma konstrukcija. Šāda nostāja pamatojama ar to, ka tikai ar universālo cesiju līzinga devējs var nodot līzingaņēmējam savas visas esošās un nākamās prasījuma tiesības pret trešo personu - piegādātāju.⁵⁴¹ Bez tam cesija dod iespēju līzingaņēmējam prasīt kā sev, tā arī līzinga devējam radīto zaudējumu atlīdzību.

Gadījumā, ja attiecīgais līzinga līgums ir kvalificējams kā nomas līgums, tiesību nodošanas neizdevīgums ir arī tajā apstākļī, ka nomas līgumam raksturīgā līzinga devēja atbildība ir līgumiski izslēgta⁵⁴² un ka atšķirībā no citiem nomniekiem līzingaņēmējam būs saistoši piegādes līgumā iekļautie pirkuma tiesībām raksturīgie īsie atbildības par trūkumiem termiņi.⁵⁴³

⁵³⁸ Reinking K. Auswirkungen der geänderten Sachmängel auf den Leasingvertrag. *Zeitschrift für das gesamte Schuldrecht*, 2002, Heft 7, S.230.

⁵³⁹ Reiner G., Kaune C.R. Die Gestaltung von Finanzierungsleasingverträgen nach der Schuldrechtsreform. *Wirtschaft- und Bankrecht*, 2002, Heft Nr.47, S.2316

⁵⁴⁰ Ibid., S.2317

⁵⁴¹ Sal.: Klaas Ch. Die Risikoverteilung bei neueren Finanzierungsmethoden. *Neue Juristische Wochenschrift*, 1968, Heft Nr.33, S.1503

⁵⁴² Sal.: Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Neuwied; Kriftel; Berlin: Hermann Luchterhand Verlag GmbH, 1997, S.633; Arnd A. Gewährleistung beim Finanzierungsleasing nach der Schuldrechtsreform. *Deutsches Steuerrecht*, 2002, Heft Nr.25, S.1052; Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenzeitschrift*, 1983, Heft 40, S. 2219

⁵⁴³ Sal.: Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.6

Īpaši negatīvas sekas līzinga devēja atbildības izslēgšana un prasījuma tiesību pret piegādātāju nodošana var radīt līzingaņēmējam-patērētājam. Gadījumā, ja patērētājs pirktu lietu tieši no piegādātāja, noslēdzot piegādes līgumu ar piegādātāju un naudas līdzekļus pirkšanai iegūstot aizdevuma ceļā, lietas trūkumu gadījumā patērētājam cita starpā būtu PTAL 28.panta pirmajā daļā noteiktās tiesības prasīt, lai piegādātājs veic vienu no šādām darbībām:

- 1) attiecīgi samazina lietas cenu;
- 2) bez atlīdzības novērš lietas neatbilstību vai atlīdzina patērētājam izdevumus par neatbilstības novēršanu;
- 3) apmaina lietu pret tādu pašu vai ekvivalentu lietu, ar kuru būtu nodrošināta atbilstība līguma noteikumiem;
- 4) atceļ līgumu un atmaksā līzingaņēmējam par precī samaksāto naudas summu.

Gadījumā, ja tiek slēgts finanšu līzinga līgums, starp piegādātāju un līzinga devēju noslēgtajā piegādes līgumā var būt noteiktas citādākas pircēja tiesības, nekā noteikts Patērētāju tiesību aizsardzības likumā attiecībā uz patērētāju, jo parasti piegādātājs un līzinga devējs nav patērētāji. Tādējādi var rasties situācija, ka līzinga devējs nevar nodot līzingaņēmējam-patērētājam tādas tiesības, kādas pienāktos patērētājam. Ceļot prasību pret piegādātāju, līzingaņēmējs nevar atsaukties uz PTAL normām, jo līzingaņēmējs pret piegādātāju realizē līzinga devēja sākotnēji iegūtās tiesības. Piegādes attiecībās, kas pamatā pastāv starp līzinga devēju un piegādātāju, līzingaņēmējs ir kā „svešķermenis”, līdz ar ko līzingaņēmējs nevar iegūt vairāk tiesības, nekā ir ar likumu noteikts vai pielīgts līzinga devējam.⁵⁴⁴

Ja finanšu līzinga līguma noteikumus - līzinga devēja atbildības izslēgšanu par lietas trūkumiem - atzīst par spēkā neesošiem, tādā gadījumā līzinga devējs uzņemas atbildību par lietas trūkumiem, ciktāl tā pārsniedz piegādātāja atbildību.⁵⁴⁵

2.1.2.3. Līgumisko noteikumu (par līzinga devēja atbildības par lietas trūkumiem izslēgšanu) spēkā esamības izvērtējums

Līgumiskais noteikums, ar kuru līzinga devējs atsakās no atbildības par līzinga objekta trūkumiem, nevar tikt uzskatīts par tādu, kas ir „neatļauta un nepieklājīga darbība, kuras mērķis ir pretējs reliģijai, likumiem vai labiem tikumiem, vai kura vērsta uz to, lai apietu likumu”. Līdz ar to nav pamata attiecīgo noteikumu atzīt par spēkā neesošu, pamatojoties uz CL 1415.pantu.

⁵⁴⁴ Sal.: Zahn H. Der kaufrechtliche Nacherfüllungsanspruch – ein Trojanisches Pferd im Leasingvertrag? *Der Betrieb*, 2002, Heft Nr.19, S.990, 992; Habersack M. Verbraucherleasing nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage Nr. 6, S.5-6

⁵⁴⁵ Sal.: Habersack M. Verbraucherleasing nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage Nr. 6, S.6

Ja līzings ņemējs ir patērētājs, tad attiecīgi izvērtējams, vai līgumiskais noteikums, ar kuru tiek izslēgta līzings devēja atbildība par līzings objekta trūkumiem, nevar tikt atzīts par spēkā neesošu, pamatojoties uz PTAL noteikumiem.

S.Rudāns, izvērtējot finanšu līzings līguma noteikumu spēkā esamību, ar kuriem līzings devējs izslēdz savu atbildību par līzings objekta trūkumiem un piešķir līzings ņemējam tiesības vērsties ar prasībām tieši pret piegādātāju, atsaucas uz PTAL 33.panta trešās daļas⁵⁴⁶ noteikumiem.⁵⁴⁷ S.Rudāna atsaukšanās konkrētajā sakarā uz PTAL 33.panta trešo daļu atzīstama par kļūdainu. PTAL 33.panta trešās daļas noteikumi ir attiecināmi tikai uz vienošanās starp līzings devēju un piegādātāju (vai citu trešo personu) un nekādā gadījumā uz vienošanos starp līzings ņemēju un līzings devēju. Pirmkārt, tas tieši gramatiski izriet no 33.panta trešās daļas noteikumiem. Otrkārt, ja likumdevēja mērķis būtu bijis 33.panta trešās daļas noteikumus attiecināt uz vienošanos starp līzings devēju un līzings ņemēju, tad likumdevējs būtu izteicies ne vien gramatiski precīzāk, bet arī attiecībā uz šādas neatļautas vienošanās sekām būtu norādījis, vai attiecīgā prettiesīgā vienošanās ir pati par sevi spēkā neesoša vai arī ir apstrīdama (līdzīgi kā PTAL 6.panta astotajā daļā).

Finanšu līzings līguma noteikumu spēkā esamību, ar kuriem līzings devējs izslēdz savu atbildību par līzings objekta trūkumiem un nodod līzings ņemējam savas prasījuma tiesības pret piegādātāju, tieši var ietekmēt PTAL 6.panta astotās daļas noteikumi.⁵⁴⁸ Šos noteikumus apskatot finanšu līzings līguma kontekstā, secināms, ka finanšu līzings līgumā ietvertie netaisnīgie noteikumi pēc līzings ņemēja prasības var tikt atzīti par spēkā neesošiem. Kas saprotams ar netaisnīgiem noteikumiem, ir noteikts PTAL 6.panta trešajā daļā⁵⁴⁹ un 5.pantā.⁵⁵⁰

⁵⁴⁶ PTAL 33.panta trešā daļa: „Ja ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs vienojas ar trešo personu par preces vai pakalpojuma trūkumu novēršanu, tad šāda vienošanās neatbrīvo ražotāju, pārdevēju vai pakalpojuma sniedzēju no tiešās atbildības pret patērētāju.”

⁵⁴⁷ Rudāns S. Par finansētā līzings formām. *Jurista Vārds*, 08.10.2002., 20 (253), skatīts 27.08.2006: http://lv.lv/index.php?menu_body=DOC&id=67082

⁵⁴⁸ PTAL 6.panta astotā daļa: „Ražotāja, pārdevēja vai pakalpojuma sniedzēja un patērētāja noslēgtajā līgumā ietvertie netaisnīgie noteikumi pēc patērētāja prasības atzīstami par spēkā neesošiem, bet līgums paliek spēkā, ja tas var pastāvēt arī turpmāk, kad izslēgti”.

⁵⁴⁹ PTAL 6.panta trešā daļa: „Līguma noteikums, kuru līgumslēdzējas puses savstarpēji nav apspriedušas, ir netaisnīgs, ja tas pretēji labticīguma prasībām rada būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam. Par netaisnīgiem līguma noteikumiem uzskatāmi noteikumi, kas:

- 1) ir pretrunā ar šā likuma 5.pantu;
- 2) samazina ražotāja, pārdevēja vai pakalpojuma sniedzēja atbildību vai atbrīvo tos no atbildības gadījumos, kad patērētājs guvis kaitējumu veselībai, vai patērētāja nāves gadījumā, kuram par cēloni bijusi ražotāja, pārdevēja vai pakalpojuma sniedzēja darbība vai bezdarbība;
- 3) ierobežo vai izslēdz iespēju patērētājam izmantot savas likumīgās prasījuma tiesības gadījumā, kad ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs nav izpildījis līgumsaistības vai ir tās izpildījis daļēji, ieskaitot arī ražotāja, pārdevēja vai pakalpojuma sniedzēja prasījuma dzēšanu ar patērētāja pretprasījumu;
- 4) uzliek patērētājam, kurš neizpilda līgumsaistības, neproporcionāli lielu līgumsodu;
- 5) paredz preces vai pakalpojuma cenas noteikšanu piegādes brīdī vai atļauj ražotājam, pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam palielināt cenu un nedod patērētājam tiesības atcelt līgumu, ja galīgā cena ir pārmērīgi augsta salīdzinājumā ar cenu, par kuru līgumslēdzējas puses vienojās, slēdzot līgumu;
- 6) ierobežo ražotāja, pārdevēja vai pakalpojuma sniedzēja pienākumu pildīt saistības, ko uzņēmis viņa pārstāvis, vai pakārto šīs saistības kādai formalitātei;

Lai izvērtētu, vai un pie kādiem nosacījumiem līgumiska līzings devēja atbildības izslēgšana par lietas trūkumiem un prasījuma tiesību pret piegādātāju nodošana līzings ņēmējam uzskatāma par netaisnīgu noteikumu, visupirms apskatāms spēkā esošais starptautiskais normatīvais regulējums, ārvalstu tiesu praksē iekļautās atziņas un tiesību doktrīnās pārstāvētie viedokļi.

Atbilstoši UNIDROIT konvencijas 10.panta noteikumiem nepilnīgs izpildījums līzings ņēmējam rada prasījuma tiesības nevis pret līzings devēju, bet gan pret piegādātāju (paredzot attiecībā uz piegādes līguma izbeigšanu un atcelšanu attiecīgu līzings devēja piekrišanu).⁵⁵¹ Savā ziņā UNIDROIT konvencijas noteikumi liecina par to, ka līzings devēja atbildības izslēgšana par lietas trūkumiem un prasījuma tiesību pret piegādātāju piešķiršana nav uzskatāma par netaisnīgu noteikumu. Diez vai šādi noteikumi tiktu ietverti UNIDROIT konvencijā, ja tie būtu netaisni.

Tomēr nebūtu pareizi tikai ar UNIDROIT konvencijas noteikumiem vien pamatot apgalvojumu, ka līzings devēja atbildības izslēgšana par lietas trūkumiem un prasījuma tiesību pret piegādātāju piešķiršana nav uzskatāma par netaisnīgu noteikumu.

Pirmkārt, pretēji iepriekš pamatotajam, ka līzings līgums attiecīgi būtu jākvalificē vai nu kā nomas līgums vai arī kā pirkuma līgums, UNIDROIT konvencija finanšu līzingu atzīst par patstāvīgu līguma veidu.

Otrkārt, UNIDROIT konvencija attiecināma tikai uz starptautisko finanšu līzingu. Sākotnēji UNIDROIT konvencijas izstrādātāju mērķis bija paredzēt, ka UNIDROIT konvencijā iekļautais finanšu līzings kā līguma *sui generis* regulējums attiektos uz jebkuru no noslēgtajiem finanšu

7) izslēdz vai kavē patērētāja tiesības vērsties patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs vai tiesā, paredz strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā;

8) atļauj ražotājam, pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam vienpusēji atkāpties no līguma, izņemot gadījumu, kad tāda iespēja ir nodrošināta arī patērētājam, vai atļauj ražotājam, pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam izbeigt beztermiņa līgumu bez brīdinājuma;

9) paredz automātiski pagarināt noteikta termiņa līgumu, ja patērētājs neinformē par līguma nepagarināšanu, un nosaka patērētājam nepamatoti īsu laiku šīs informācijas sniegšanai;

10) atļauj ražotājam, pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam paturēt patērētāja samaksāto summu, ja patērētājs atkāpjas no līguma, bet neparedz patērētājam tādu pašu iespēju, proti, saņemt ekvivalentu summu, ja ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs atkāpjas no līguma;

11) atļauj ražotājam, pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam nodot tālāk savas tiesības un pienākumus, tādējādi samazinot piedāvātās garantijas apjomu bez patērētāja piekrišanas;

12) atļauj ražotājam, pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam vienpusēji grozīt līguma noteikumus vai preces vai pakalpojuma raksturojumu.”

⁵⁵⁰ PTAL 5.pants: „(1) Līgumos, ko patērētājs slēdz ar ražotāju, pārdevēju vai pakalpojuma sniedzēju, līgumslēdzējam pusēm ir vienlīdzīgas tiesības.

(2) Līguma noteikumi ir pretrunā ar līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu, ja tie:

1) samazina ar likumu noteikto pušu atbildību;

2) ierobežo patērētāja tiesības slēgt līgumus ar trešajām personām;

3) nosaka priekšrocības ražotājam, pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam un ierobežojumus patērētājam;

4) noteic, ka patērētājs atsakās no savām likumīgajām tiesībām;

5) patērētāju nostāda neizdevīgā stāvoklī un ir pretrunā ar labticīguma prasībām.”

⁵⁵¹ UNIDROIT konvencijas 10.pants: „1. Piegādātāja pienākumi saskaņā ar piegādes līgumu ir arī jāattiecinā uz nomnieku, tā, it kā viņš būtu līguma slēdzēja puse un iekārtas tiktu piegādātas tieši nomniekam. Tomēr piegādātājs nav atbildīgs gan iznomātājam, gan nomniekam par vieniem un tiem pašiem bojājumiem. 2. Nevienam no šī panta noteikumiem nedod tiesības nomniekam izbeigt vai atcelt piegādes līgumu bez iznomātāja piekrišanas.”

līzinga līgumiem. Tomēr, ņemot vērā daudzu valstu iebildumus un nevēlēšanos grozīt nacionālo tiesisko regulējumu, UNIDROIT konvencijas regulējums tika aprobežots attiecībā uz starptautisko finanšu līzingu.⁵⁵²

Iepazīstoties ar tiesību doktrīnām, secināms, ka daudzi tiesību zinātnieki (piemēram, U.Jürgens,⁵⁵³ M.Lieb,⁵⁵⁴ W.Goldmann,⁵⁵⁵ R.Sannwald,⁵⁵⁶ D.Krause,⁵⁵⁷ P.Ulmer/H.Schmidt,⁵⁵⁸ C.W.Canaris,⁵⁵⁹ O.Gebler/C.Müller,⁵⁶⁰ J.Basedow,⁵⁶¹ W.Flume,⁵⁶² G.Reiner/C.R.Kaune,⁵⁶³ D.Reinicke/K.Tiedtke⁵⁶⁴) uzskata, ka līzinga devēja atbildības par līzinga objekta trūkumiem izslēgšana un prasījuma tiesību pret piegādātāju piešķiršana nav uzskatāma par netaisnīgu noteikumu. Līzinga devēja atbildības izslēgšanas atbilstība labticīguma prasībām tiesību doktrīnās tiek pamatota ar to, ka:

- 1) līzinga ņēmējs izvēlas lietu un piegādātāju pēc savām vajadzībām, veic pārrunas ar piegādātāju par lietas izmantošanu un saņem lietu tieši no piegādātāja, tādēļ līzinga ņēmējs līzinga objekta izmantojamību var novērtēt labāk nekā līzinga devējs;⁵⁶⁵
- 2) līzinga devēja atbildības izslēgšana pieder pie finanšu līzinga līguma „*naturalie negotiie*”⁵⁶⁶ jeb atbildības izslēgšana ir raksturīga finanšu līzinga līgumam;⁵⁶⁷

⁵⁵² Sk.: International Institute for Unification of Private Law. *Diplomatic conference for the adoption of the draft UNIDROIT conventions on international factoring and international financial leasing. Acts and proceedings. Volume I.* Rome: UNIDROIT, Via Panisperna 28, 1991, p.41.

⁵⁵³ Jürgens U. *Die Entwicklung des Finanzierungs-Leasing.* Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät zu der Universität zu Köln. 1988, S.76

⁵⁵⁴ Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2499

⁵⁵⁵ Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtsstatsachen.* Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Würde eines doctor iuris utriusque einer Hohen Juristischen Fakultät zu Würzburg. 1970, S. 83

⁵⁵⁶ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten.* Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 177

⁵⁵⁷ Krause D. *Die zivilrechtlichen Grundlagen des Leasing-Verfahrens.* Köln: Photostelle der Universität zu Köln, 1967, S. 114-115

⁵⁵⁸ Ulmer P., Schmidt H. Zur AGB-Inhaltskontrolle von Kfz-Leasingverträgen (I). *Der Betrieb*, 1983, Heft Nr.48, S.2561

⁵⁵⁹ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.419

⁵⁶⁰ Gebler O., Müller C. Finanzierungsleasing: Die Auswirkungen der Schuldrechtsreform und neuere Entwicklungen in der Vertragspraxis. *Die Zeitschrift für Bankrecht und Bankwirtschaft*, 2002, Heft 2, S.108

⁵⁶¹ Basedow J. Leistungsstörungen in internationalen Leasingverträgen. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 1988, Heft 1, S.6

⁵⁶² Flume W. Die Rechtsfigur des Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1991, Heft Nr. 5, S. 268

⁵⁶³ Reiner G., Kaune C.R. Die Gestaltung von Finanzierungsleasingverträgen nach der Schuldrechtsreform. *Wirtschaft- und Bankrecht*, 2002, Heft Nr.47

⁵⁶⁴ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht.* Neuwied; Kriftel; Berlin: Hermann Luchterhand Verlag GmbH, 1997, S.633

⁵⁶⁵ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten.* Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 177; Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.419; Ulmer P., Schmidt H. Zur AGB-Inhaltskontrolle von Kfz-Leasingverträgen (I). *Der Betrieb*, 1983, Heft Nr.48, S.2562; Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.7; Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2499; Gebler O., Müller C. Finanzierungsleasing: Die Auswirkungen der Schuldrechtsreform und neuere Entwicklungen in der Vertragspraxis. *Die Zeitschrift für Bankrecht und Bankwirtschaft*, 2002, Heft 2, S.108

- 3) līzings devējs nodrošina tikai līzings objekta finansēšanu (veic tikai finansēšanas funkciju), ne brīdi nenonākot tiešā kontaktā ar līzings objektu;⁵⁶⁸
- 4) līzings devējam, kurš lietu neizvēlas un kuram nav nekādu interešu saistībā ar lietu, nevajadzētu atbildēt par lietas stāvokli;⁵⁶⁹
- 5) līzings devējam uzņemoties atbildību par lietas trūkumiem, līzings devējs uzņemtos atbildību par riskiem, ko viņš nevar ietekmēt;⁵⁷⁰
- 6) līzings devējam, kā tīri finansēšanas institūtam, nav ieteicamo speciālistu, lai rūpētos par līzings objekta stāvokli;⁵⁷¹
- 7) pusēm ir brīvas tiesības autonomi noteikt līgumiskos pienākumus;⁵⁷²
- 8) līzings devēja noslēgtajā pirkuma līgumā ar piegādātāju ir saskatāma rīkošanās līzings ņēmēja interesēs;⁵⁷³
- 9) salīdzinot līzings ņēmējam nododamās tiesības, ko līzings devējs ieguvis uz pirkuma līguma pamata, ar nomniekam raksturīgajām tiesībām, secināms, ka nomnieka tiesības ir izdevīgākas nekā pircēja tiesības; tomēr, ņemot vērā finanšu līzings līguma raksturu, līzings ņēmējam ir jāreķinās, ka viņam piešķiramās tiesības ir ar savu specifiku.⁵⁷⁴ Uz finanšu līzings līgumu nevar attiecināt noma raksturīgo iznomātāja atbildību par lietas trūkumiem. Kaut arī finanšu līzings līgums ir kvalificējams kā noma līgums, atšķirībā no noma finanšu līzings līgums ir trīspusējas attiecības, kurās līzings devējs tikai finansē lietas lietošanas iespēju;⁵⁷⁵
- 10) civiltiesiski lietošanas piešķirums bez atbildības par lietas stāvokli nekolidē ar līzings devēja kā pilnīga īpašnieka stāvokli, jo tas, vai līzings devējam kā pilntiesīgam lietas īpašniekam ir jāuzņemas atbildība par lietas stāvokli vai ne, ir lēmums, kas skar tikai saistību tiesību sfēru; lietu tiesību sfēra paliek neskarta;⁵⁷⁶

⁵⁶⁶ Bernstein R.A. Auswirkungen der neuen höchstrichterlichen Rechtsprechung auf die Vertragsgestaltung des Mobilien-Finanzierungsleasingvertrages. *Der Betrieb*, 1985, Heft Nr. 36, S.1879

⁵⁶⁷ Ulmer P., Schmidt H. Zur AGB-Inhaltskontrolle von Kfz-Leasingverträgen (I). *Der Betrieb*, 1983, Heft Nr.48, S.2562

⁵⁶⁸ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 177; Ulmer P., Schmidt H. Zur AGB-Inhaltskontrolle von Kfz-Leasingverträgen (I). *Der Betrieb*, 1983, Heft Nr.48, S.2562

⁵⁶⁹ Basedow J. Leistungsstörungen in internationalen Leasingverträgen. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 1988, Heft 1, S.6

⁵⁷⁰ Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2498

⁵⁷¹ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 177

⁵⁷² Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2497

⁵⁷³ Canaris C.-W. Finanzierungsleasing und Wandelung. *Neue Juristische Wochenschrift*, 1982, Heft Nr. 7, S.307

⁵⁷⁴ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Dissertation. Mainz, 1990, S.87

⁵⁷⁵ Flume W. Die Rechtsfigur des Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1991, Heft Nr. 5, S. 268

⁵⁷⁶ Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2499

- 11) līzings devējs nodod līzings ņēmējam tiesības vērsties ar prasījumiem pret piegādātāju⁵⁷⁷ un tādējādi līzings ņēmējs ir pietiekoši aizsargāts;⁵⁷⁸
- 12) Kritiski vērtējams uzskats, ka bilances un nodokļu vajadzībām nozīmīgais pilnīgais līzings devēja īpašums varētu tikt ietekmēts, ja līzings devējs neuzņemtos atbildību par lietas izmantojamību, t.i., būtu liegtas iespējas izmantot līzings priekšrocības. Civiltiesību speciālistiem vajadzētu aprobežoties ar civiltiesību jautājumiem un nelauzīt galvu par to, vai līzings sabiedrības ar attiecīgo civiltiesisko konstrukciju apmierinās bilances un nodokļu prasības.⁵⁷⁹

Tajā pašā laikā citi tiesību zinātnieki (piemēram, *K.Klomann*,⁵⁸⁰ *C.T.Ebenroth*,⁵⁸¹ *V.Emmerich*,⁵⁸² *R.A.Bernstein*⁵⁸³) tieši pretēji norāda, ka ar līzings devēja atbildības izslēgšana un prasījuma tiesību pret piegādātāju piešķiršana ir netaisnīgs noteikums, to argumentējami ar tālāk minēto.

- 1) Nav pamata uzskatīt, ka finanšu līzings līgumam būtu raksturīga līzings devēja atbildības izslēgšana.⁵⁸⁴
- 2) Kritiski vērtējama atbildības izslēgšana attiecībā pret patērētāju.⁵⁸⁵ Patērētāju tiesību aizsardzības normu mērķis ir, cita starpā, nepieļaut, ka tiesību nodošanas ceļā patērētājam būtu jāiesaistās strīdā ar personu, ar kuru viņam nav nekādu attiecību un kuru viņš, iespējams, pat nepazīst.⁵⁸⁶
- 3) Ņemot vērā, ka uz finanšu līzings galvenokārt attiecināmi nomas noteikumi, līzings devēja pamatpienākums ir piešķirt līzings ņēmējam uz līguma termiņu lietu bez trūkumiem. No šī pienākuma līzings devējs nevar atbrīvoties bez atbilstošas atlīdzības.⁵⁸⁷

---

⁵⁷⁷ Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Würde eines doctor iuris utriusque einer Hohen Juristischen Fakultät zu Würzburg. 1970, S. 83; Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Dissertation. Mainz, 1990, S.87; Reiner G., Kaune C.R. Die Gestaltung von Finanzierungsleasingverträgen nach der Schuldrechtsreform. *Wirtschaft- und Bankrecht*, 2002, Heft Nr.47, S.2320; Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft Nr.6, S.429

⁵⁷⁸ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Neuwied; Kriftel; Berlin: Hermann Luchterhand Verlag GmbH, 1997, S.633

⁵⁷⁹ Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2499

⁵⁸⁰ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Dissertation. Mainz, 1990, S.82-83

⁵⁸¹ Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Heft Nr.44, S.2114

⁵⁸² Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.7

⁵⁸³ Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.20

⁵⁸⁴ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Dissertation. Mainz, 1990, S.82-83

⁵⁸⁵ Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Heft Nr.44, S.2114

⁵⁸⁶ Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.7

⁵⁸⁷ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Dissertation. Mainz, 1990, S.82-83

- 4) Mūsdienās standartizēti masveida produkti aizvien biežāk nonāk uzreiz pie līzings devēja.⁵⁸⁸
- 5) PTAL nenosaka atbildību atkarībā no tā, kurš izvēlas piegādātāju.⁵⁸⁹
- 6) Kādā lietā līgumisko noteikumu, ar kuru līzings devējs izslēdza savu atbildību par jaunu nolūku vai rupju neuzmanību, Vācijas Augstākā tiesa atzina par netaisnīgu.⁵⁹⁰

Pie pēdējā viedokļa atbalstītājiem pieskaitāms arī PTAC, par ko liecina 2006.gada 17.maija vēstulē norādītais:

„PTAC izvērtējot HL tipveida līguma atbilstību Patērētāja tiesību aizsardzības likumam (turpmāk- PTAL) konstatē; „PTAL 5.panta pirmā daļa nosaka, ka līgumos ko patērētājs slēdz ar pakalpojuma sniedzēju, līgumslēdzējām pusēm ir vienlīdzīgas tiesības, Saskaņā ar Civillikuma 2135.panta noteikumiem, ja lietai izrādās tādi trūkumi, kuri uzmanīgam iznomātājam vai izīrētājam nevarētu palikt apslēpti, tad viņam pilnīgi jāatlīdzina zaudējumi, kas no tam radušies nomniekam vai īrniekam. No iepriekšminētā panta izriet Līzings kompānijas pienākums pārbaudīt preces atbilstību pirkuma līguma noteikumiem, tomēr tas neizslēdz arī Līzings saņēmēja pienākumu apskatīt precī un novērtēt tās piemērotību lietošanai. Šajā gadījumā ir piemērojams arī Civillikuma 1613.pantā ietvertais princips, kas nosaka, ka viena puse neatbild par trūkumiem, kas otrai pusei bija zināmi, vai vismaz, piegriežot visparastāko uzmanību, nevarētu palikt viņai apslēpti. Turklāt ir jāņem vērā finanšu līzings un operatīvā līzings raksturu, kas negarantē patērētājam patstāvīgas tiesības uz pienācīgu pretizpildījumu (konkrētajā līgumā tāds netiek paredzēts, jo nepieciešams pilnvarojums no Līzings kompānijas puses), līdz ar to līzings devējs nevar izslēgt savu atbildību par lietas trūkumiem. PTAC norāda, ka šajā gadījumā Līzings kompānijai nav tiesību ierobežot no likuma izrietošo pienākumu veikt preces apskati un prasīt no patērētāja zaudējumu atlīdzību par preces nepilnībām un trūkumiem. Līdz ar to šāds Līguma punkts saskaņā ar PTAL 6.panta trešās daļas 1.punktu ir atzīstams par netaisnīgu un tajā nepieciešams veikt grozījumus.”

Lai lemtu, kurš no pretējiem viedokļiem ir pareizāks, lietderīgi apskatīt citu valstu praksi šajā jautājumā.

Lielbritānijā attiecībā uz līzings ņēmēju-uzņēmēju atbildības izslēgšana ir pieļaujama, ja tā iztur „fairness” un „reasonable” testu atbilstoši *Unfair Contract Terms Act*. Attiecībā uz patērētājiem *Unfair Contract Terms Act* pieļauj tikai atbildības izslēgšanu par tiesiskajiem trūkumiem, pie nosacījuma, ja tas ir „samērīgs”; visa cita atbildības izslēgšana ir aizliegta. Lai apietu līzings devēja pienākumu uzņemties attiecīgos riskus un atbildību, praksē rīkojas tādējādi,

⁵⁸⁸ Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.7

⁵⁸⁹ Ibid.

⁵⁹⁰ Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.20

ka līzings ņēmējs noslēdz ar piegādātāju attiecīgo piegādes līgumu un piegādes līgums tiek pārjaunots, tajā līzings ņēmēja vietā ar piegādes brīdi iestājoties līzings devējam.⁵⁹¹

Francijā līzings devēja atbildības izslēgšana par lietas trūkumiem, nododot līzings ņēmējam prasījuma tiesības pret piegādātāju, ir pieļaujama gadījumā, ja līzings ņēmējs bijis tas, kurš veica pārrunas ar piegādātāju, izvēlējās lietu utt. Būtiskas ekvivalences pārkāpuma gadījumā tiesa attiecīgi atzīst attiecīgo līzings devēja atbildības izslēgšanu par netaisnīgu.⁵⁹²

ASV atzīts, ka jebkuru līzings devēja atbildību par lietas trūkumiem līgumiski var izslēgt, ciktāl tas nav pretrunā speciālo tiesību normu noteikumiem. Ja vienošanās par atbildības izslēgšanu nav bijusi, līzings devējam ir pienākums atbildēt līzings ņēmēja priekšā par lietas trūkumiem.⁵⁹³

Vācijā saistību tiesību reformas gaitā BGB 309.pantā ir iekļauts imperatīvs aizliegums izslēgt līzings devēja atbildību par vieglu neuzmanību, kuras rezultātā nodarīts aizskārums dzīvībai, ķermenim, veselībai, un par rupju neuzmanību.⁵⁹⁴ Ciktāl attiecīgais aizliegums neattiecas, Vācijas Augstākā tiesa ir atzinusi, ka nomas tiesībām raksturīgā līzings devēja atbildība var tikt izslēgta, ja līzings ņēmējam tiek piešķirti atbilstoši aizsardzības līdzekļi, t.i., līzings ņēmējs nedrīkst tikt atstāts beztiesiskā stāvoklī.⁵⁹⁵ Tas, ka līzings devējs nodod līzings ņēmējam savas no piegādes līguma izrietošās tiesības lietas trūkumu gadījumā vērsties ar prasījumiem pret piegādātāju, uzskatāms par atbilstošu aizsardzības līdzekli.⁵⁹⁶

Argumentējot līzings devēja atbildības par lietas trūkumiem izslēgšanas atbilstību labticīguma prasībām, Vācijas Augstākā tiesa ir izteikusi tālākminētās atziņas.

- 1) Līzings ņēmējam nododamām prasījuma tiesībām pret piegādātāju jābūt visaptverošām un beznosacījumu. Ja, piemēram, tiks noteikts, ka prasījuma tiesības pret piegādātāju tiks nodotas, tiklīdz būs veikti visi līzings maksājumi, tad uzskatāms, ka šāda prasījuma tiesību nodošana nevar aizvietot līzings devēja atbildību līzings

⁵⁹¹ Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.400

⁵⁹² Ibid., S.397

⁵⁹³ Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.403, 404

⁵⁹⁴ Löbbe M. Der Finanzierungsleasingvertrag nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage Nr.6, S.8

⁵⁹⁵ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Dissertation. Mainz, 1990, S.84

⁵⁹⁶ Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.21; Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.395; Löbbe M. Der Finanzierungsleasingvertrag nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage Nr.6, S.8; Ulmer P., Schmidt H. Zur AGB-Inhaltskontrolle von Kfz-Leasingverträgen (I). *Der Betrieb*, 1983, Heft Nr.48, S.2561; Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenschrift*, 1983, Heft 40, S. 2219

ņēmēja priekšā. Tāpat līzings ņēmējam nevar uzlikt par pienākumu segt kaut kādus papildu izdevumus.⁵⁹⁷

- 2) Līzings devējam ir noteikti jāatbalsta līzings ņēmēja jebkura vēršanās (prasība) pret piegādātāju saistībā ar lietas trūkumiem. Pretējā gadījumā prasījuma tiesību nodošana nebūtu faktiski izmantojama.⁵⁹⁸
- 3) Pieļaujama līzings devēja atbildības izslēgšana par lietas trūkumiem arī attiecībā uz laiku pēc garantijas perioda beigām. Neskatoties uz nomas tiesisko kvalifikāciju, nav pamata uzskatīt, ka līzings devējs atbildību par lietas trūkumiem var izslēgt tikai uz to laiku, kamēr pastāv piegādātāja atbildība atbilstoši garantijas noteikumiem.⁵⁹⁹
- 4) Līzings devēja pamatpienākums līzings līguma gadījumā ir piegādāt lietu bez trūkumiem, līdz ar ko katrā gadījumā īpaši jāvērtē ekvivalence.⁶⁰⁰

Iespējams, ka savā ziņā Vācijas Augstākās tiesas nostāja ir iemesls, kādēļ arī tiesību doktrīnās tiek izteikts viedoklis, ka līzings devēja atbildības izslēgšana par lietas trūkumiem ir atbilstīga labticīguma prasībām tikai tad, ja līzings devējam tiek piešķirtas „atbilstoši neierobežotas un beznosacījumu pilnvaras vērsties ar prasību pret piegādātāju vai jebkurām trešajām personām lietas trūkumu gadījumā”.⁶⁰¹

Ja atbilstoši agrākajām pirkuma līgumu regulējošām normām līzings ņēmējs lietas trūkumu gadījumā bija tiesīgs prasīt piegādes līguma atcelšanu, tad tagad, pēc Vācijas saistību tiesību reformas, viņam ir tiesības uzteikt piegādes līgumu un veikt izlīdzinošus maksājumus.⁶⁰²

Izvērtējot PTAL noteikumus un izsverot dažādus tiesību doktrīnās un ārvalstu tiesu praksē paustos viedokļus, secināms, ka attiecīgajā jautājumā pastāv dažādi, savstarpēji pretrunīgi viedokļi. Līdz ar to attiecīgie viedokļi nenozīmīgā apmērā var tikt izmantoti kā argumenti savas nostājas formulēšanā.

Ja praksē līzings ņēmējam nodotās prasījuma tiesības pret piegādātāju pilnībā visos aspektos atbilstu tādām, kādas līzings ņēmējam kā patērētājam pastāvētu pret līzings devēju, pamatojoties uz pirkuma vai – attiecīgi – nomas līgumu, kurš noslēgts ar līzings devēju, tad nešauboties būtu atzīstams, ka līzings devēja atbildības izslēgšana par līzings objekta trūkumiem (nododot līzings ņēmējam prasījuma tiesības pret piegādātāju) nebūtu uzskatāma par netaisnīgu noteikumu, jo

⁵⁹⁷ Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.6

⁵⁹⁸ Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.21

⁵⁹⁹ *Ibid.*, S.21

⁶⁰⁰ Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2497

⁶⁰¹ Godefroid Ch. Finanzierungsleasingverträge und Schuldrechtsmodernisierungsgesetz. *Betriebs-Berater*, 2002, Beilage Nr.5 zu Heft Nr.27, S.4

⁶⁰² *Ibid.*, S.5; Tiedtke K., Möllmann P. Auswirkungen der Schuldrechtsreform im Leasingrecht. *Der Betrieb*, 2004, Heft Nr. 11, S. 583; Löbbe M. Der Finanzierungsleasingvertrag nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage Nr.6, S.8

līzina ņēmēja tiesiskais stāvoklis nekādā ziņā ar līzina devēja atbildības izslēgšanu nepasliktinātos.

Savukārt, ja līzina devējs līzina ņēmējam nodod tikai daļu no prasījuma tiesībām, kas izriet no piegādes līguma un vēršamas pret piegādātāju vēršamām, tad attiecīgā līzina devēja atbildības izslēgšana būtu uzskatāma par netaisnīgu noteikumu, kas - atbilstoši PTAL 6.panta astotai daļai - pēc līzina ņēmēja prasības atzīstami par spēkā neesošiem. Tā, piemēram, pēc līzina ņēmēja prasības par spēkā neesošiem var tikt atzīti a/s „Parex banka” līgumiskie noteikumi, ar kuriem tiek izslēgta līzina devēja atbildība līzina ņēmēja-patērētāja priekšā par līzina objekta trūkumiem, jo uz attiecīgo noteikumu pamata līzina ņēmējam netiek nodotas visas līzina devēja tiesības pret piegādātāju.

Praksē sastopamie gadījumi nebūt neaprobežojas ar šiem diviem minētajiem variantiem (proti, pirmais - kad līzina devēja atbildības par lietas trūkumiem izslēgšanas rezultātā līzina ņēmēja tiesiskais stāvoklis nekādi nepasliktinās; otrs – kad līzina devējs, izslēdzot savu atbildību par lietas trūkumiem, nav nodevis līzina ņēmējam visas prasījuma tiesības pret piegādātāju). Pat ja līzina devējs, izslēdzot savu atbildību par līzina objekta trūkumiem, nodod līzina ņēmējam visas savas no piegādes līguma izrietošās prasījuma tiesības pret piegādātāju, attiecīga līzina devēja atbildības izslēgšana līzina ņēmēju nostāda neizdevīgākā stāvoklī, jo:

- 1) līzina devējs un piegādātājs parasti ir komersanti (Tā kā līzina devējs un piegādātājs ir komersanti, līzina devējam patērētāja tiesībām līdzīgas tiesības piemītis tikai gadījumā, ja tādas attiecīgi būs īpaši pielīgtas piegādes līgumā. Parasti līzina devējs un piegādātājs nemēdz nolīgt, ka līzina devējs attiecībā pret piegādātāju iegūtu patērētājam raksturīgu tiesību un pienākumu kopumu. Tādējādi līzina ņēmējs, iegūstot tiesības līzina devēja vietā vērsties ar prasījumiem pret piegādātāju, patiesībā iegūst tikai piegādes līgumā paredzētās līzina devēja tiesības, kas ir šaurākas nekā Patērētāju tiesību aizsardzības likumā paredzētās patērētāja tiesības);
- 2) ja līzina līgums kvalificējams kā noma, līzina ņēmējs iegūst nomai neraksturīgu tiesisko aizsardzību (Tāda līzina līguma gadījumā, kurš kvalificējams kā noma, līzina devējam atbilstoši nomu regulējošajiem CL noteikumiem ir pienākums ne vien sākotnēji nodot līzina ņēmējam līzina objektu bez trūkumiem, bet arī nodrošināt lietas lietojamību visā lietošanas laikā. Jautājums par lietas nejauša bojāšanās un bojāejas riska nešanu tiks aplūkots atsevišķā apakšnodaļā, tādēļ šeit plašāk netiek iztīrīts. Kas attiecas uz lietas sākotnējiem trūkumiem, parasti piegādātājs līzina devēja priekšā ir uzņēmis tos novērst, ja tie ir atklājušies ne vēlāk kā Patērētāju tiesību aizsardzības likumā noteikto divu gadu termiņā. Ja, piemēram, līzina līgums tiek noslēgts uz četrus gadus, bet piegādātājs uzņēmis atbildēt par lietas

sākotnējiem trūkumiem divu gadu termiņā, tad, ja līzings objektam atklāsies kādi trūkumi lietošanas 3. vai 4.gadā, līzings ņēmējam attiecīgie trūkumi būs jānovērš uz sava paša rēķina).

Finanšu līzings līgums tiek noslēgts īpašos apstākļos, proti, līzings ņēmējs izvēlas lietu un piegādātāju pēc savām vajadzībām, veic pārrunas ar piegādātāju par lietas izmantošanu un saņem lietu tieši no piegādātāja, tādēļ līzings ņēmējs līzings objekta izmantojamību var novērtēt labāk nekā līzings devējs. Ņemot vērā PTAL 6.panta ceturrtā daļā noteikto, ka „novērtējot līguma noteikumus, ņem vērā pārdotās preces vai sniegtā pakalpojuma raksturu, visus apstākļus, kādos līgums noslēgts, kā arī noslēgtā līguma un ar to saistītā līguma noteikumus”, izsverams, vai īpašie līguma noslēgšanas apstākļi var būt pietiekošs pamats, lai:

- 1) līzings ņēmējam liegtu patērētājam raksturīgās tiesības lietas/pakalpojumu trūkumu gadījumam;
- 2) par nomu kvalificējama līzings līguma gadījumā nomas līgumam raksturīgās līzings ņēmēja tiesības (prasīt trūkumu novēršanu visā nomas laikā) aizstātu ar pirkuma līgumam raksturīgajām tiesībām (prasīt trūkumu novēršanu pirkuma līgumā paredzēto termiņu).

Lai gan līzings ņēmējs izvēlas lietu un piegādātāju pēc savām vajadzībām, veic pārrunas ar piegādātāju par lietas izmantošanu un saņem lietu tieši no piegādātāja, daudzos gadījumos līzings ņēmējam nav varas pār parakstāmā piegādes līguma noteikumiem, jo līzings devējs piegādes līguma gala redakciju ar līzings ņēmēju nesaskaņo. Ja līzings devējs piegādes līguma gala redakciju nav apspriedis⁶⁰³ ar līzings ņēmēju un nav saņēmis līzings ņēmēja piekrišanu, tad no līzings devēja būtu prasāma atbilstoša rūpība, t.i., pienākums pārliecināties par to, ka piegādes līgums līzings devējam kā pircējam paredz tādas tiesības, kas raksturīgas patērētājiem; šādā gadījumā līzings devēja atbildības izslēgšana un prasījuma tiesību pret piegādātāju nodošana līzings ņēmējam būs uzskatāma par netaisnīgu noteikumu, ja līzings ņēmējs zaudē savu patērētāju tiesībām raksturīgo aizsardzību. Savukārt, ja piegādes līguma gala redakcija ir apspriesta ar līzings ņēmēju un līzings ņēmējs tai ir devis savu piekrišanu, tad rūpības pienākums gulstas uz līzings ņēmēju; šādā gadījumā līzings devēja atbildības izslēgšana un prasījuma tiesību pret piegādātāju nodošana līzings ņēmējam nebūs uzskatāma par netaisnīgu noteikumu pat tad, ja līzings ņēmējs zaudē patērētāju tiesībām raksturīgo aizsardzību.

Piegādes līguma noteikumu apspriešana ar līzings ņēmējiem PTAL noteiktā kārtībā atsevišķos gadījumos var būtiski apgrūtināt līzings devēju darbu. Līzings sabierībām, kas slēdz simtos vai pat tūkstošos līzings līgumu ik mēnesi, būs nepieciešams aprīkot vai nomāt papildu apspriežu un

---

⁶⁰³ Gadījumā, ja tiek konstatēts, ka piegādes līgums ir sastādīts iepriekš un līzings ņēmējam nav bijis iespējams ietekmēt piegādes līguma noteikumus, tad atbilstoši PTAL 6.panta piektās daļas noteikumiem attiecīgais piegādes līgums būtu uzskatāms par neapspriedu, neskatoties uz to, ka uz piegādes līguma būtu līzings ņēmēja paraksts.

arhīvu telpas, algot papildus speciālistus. Šādas saskaņošanas gadījumā būtiski pieaugs pakalpojuma funkcijas īpatsvars pret finansēšanas funkciju, un līdz ar to pieaugs līzings pakalpojumu izcenojumi. Neskatoties uz uzskaitītām negatīvām materiālām sekām, nebūtu pieļaujama situācija, ka naudas līdzekļu taupīšanas nolūkā līzings ņēmēji – patērētāji tiktu nostādīti beztiesīgā stāvoklī un tiem tiktu liegta patērētājiem raksturīgā aizsardzība.

Nostiprinoties atziņai, ka līzings devējs var atbrīvoties no atbildības par līzings objekta trūkumiem tikai, iepriekš apspriežot piegādes līguma noteikumus ar līzings ņēmēju, iespējams, daudzos gadījumos līzings līguma puses sekos Lielbritānijas piemēram, proti, vienlaicīgi tiks slēgts pirkuma līgums (starp piegādātāju un līzings ņēmēju) un atgriezeniskā līzings līgums (starp līzings devēju un līzings ņēmēju). Kā vienīgā alternatīva Lielbritānijas tiesiskai realitātei būtu normatīvi noteikt izņēmumu patērētāju tiesību regulējumā, proti, kādā no normatīvajiem aktiem (piemēram, Komerclikuma darījumu daļā pie līzings līguma regulējuma) iekļaut šādu imperatīvo normu: „Ja līzings ņēmējs ir patērētājs, līzings devējs attiecībā pret piegādātāju iegūst visas tiesības, kādas līzings devējam būtu, ja līzings devējs būtu patērētājs. Ja piegādes līguma noteikumi neatbilst patērētāju tiesību normatīvajam regulējumam, līzings ņēmējs – patērētājs kā līzings devēja pilnvarotā persona ir tiesīgs apstrīdēt attiecīgo piegādes līguma noteikumu spēkā esamību.”

Tāpat kā atbilde uz to, vai vispār ir pieļaujama līzings devēja atbildības (līzings ņēmēja-patērētāja priekšā) par lietas trūkumiem aizvietošana ar prasījuma tiesību pret piegādātāju nodošanu, arī atbilde uz jautājumu, vai līzings devējs ir tiesīgs izslēgt savu atbildību par lietas trūkumiem par ilgāku laika periodu, nekā piegādātājs līgumiski ir apņēmis novērst trūkumus, meklējama tajā, vai līzings devējs piegādes līguma gala redakciju ir vai nav „apspriedis” ar līzings ņēmēju un ir vai nav saņēmis līzings ņēmēja piekrišanu. Ja līzings devējs piegādes līgumu ir apspriedis ar līzings ņēmēju un ir saņēmis līzings ņēmēja piekrišanu, tad pieņemams, ka līzings ņēmējs ir piekritis tam, ka līzings devējs (ņemot vērā, ka līzings devējs parasti līzings attiecībās uzstājas tikai kā finansētājs un ka līzings devējam nav ieteicamo speciālistu, lai rūpētos par līzings objekta stāvokli) neuzņemas nekādu atbildību par lietas trūkumu novēršanu; un tādā gadījumā līzings ņēmējam ir jāuzņemas visas negatīvās sekas, kas izriet no tā, ka viņš līzings devējam atļāvis noslēgt tādu līgumu, kurā nav paredzēta trūkumu novēršana uz visu līzings līguma termiņu. Savukārt, ja līzings devējs piegādes līgumu nav apspriedis ar līzings ņēmēju un nav saņēmis līzings ņēmēja piekrišanu, tad uzskatāms, ka līzings devējam būtu uzliekams par pienākumu vienoties ar piegādātāju par trūkumu novēršanu visā līzings līguma termiņā; un, ja līzings devējs attiecīgo vienošanos ar piegādātāju nav panācis, tad par laika periodu, kad piegādātājs uz piegādes

līguma pamata vairs neatbild par lietas trūkumiem, par lietas trūkumiem ir jāatbild līzina devējam.

2.NODAĻA. TIESISKĀS SEKAS, JA LIETAS AR TRŪKUMIEM PIEGĀDES GADĪJUMĀ LĪZINGA ŅĒMĒJS IZMANTO SAVAS PRASĪJUMA TIESĪBAS PRET PIEGĀDĀTĀJU

2.2.1. TIESISKĀS SEKAS, JA TIEK APMIERINĀTA PRASĪBA PAR PIRKUMA MAKSAS SAMAZINĀŠANU VAI PRASĪBA PAR LĪZINGA OBJEKTA AIZSTĀŠANU

Pircēja tiesības lietas trūkumu gadījumā prasīt pirkuma maksas samazināšanu ir plaši atzītas. Nododot līzingu ņēmējam savas prasījuma tiesības pret piegādātāju, līzingu devējs cita starpā nodod arī tiesības prasīt pirkuma maksas samazinājumu lietas trūkumu gadījumā.⁶⁰⁴

Ja līzingu ņēmējs prasa pirkuma maksas samazinājumu, atbilstoši samazināmi arī līzingu maksājumi.⁶⁰⁵ Pirkuma maksas samazinājuma gadījumā pirkuma maksa jau no piegādes līguma slēgšana brīža atzīstama par attiecīgi samazināmu.⁶⁰⁶

Jāpiekrīt *V.Emmerich*, pēc kura domām pirkuma maksas samazinājuma prasība līzingu devējam specifiskus pienākumus un līzingu ņēmējam atbilstošas tiesības rada nevis ar sprieduma spēkā stāšanos, bet jau būtiski agrāk - vēlākais ar līzingu ņēmēja celtu pirkuma maksas samazināšanas prasību. Ja līzingu devējs jau iepriekš ir cēlis maksājumu prasību pret līzingu ņēmēju vai arī viņš šādu prasību gatavo, tad - nolūkā nepieļaut pretrunīgus spriedumus - attiecīgā maksājuma prasība ir apturama, līdz stājas spēkā spriedums tiesiskajā strīdā starp līzingu ņēmēju un piegādātāju.⁶⁰⁷

Ja līzingu ņēmējs pieprasa piegādāt lietu bez trūkumiem, piegādātājam nav pienākums atdot atpakaļ pirkuma maksu, bet gan piegādāt lietu bez trūkumiem. Savukārt līzingu ņēmējam ir pienākums atdot atpakaļ attiecīgo lietu, kurai ir trūkumi. Tiesības prasīt kvalitatīvas lietas piegādāšanu nedrīkst jaukt ar prasību atcelt līgumu vai līguma uzteikumu. Prasības mērķis atcelt līgumu, tāpat kā līguma uzteikuma mērķis, ir - izbeigt piegādes līgumiskās attiecības, savukārt mērķis prasībai piegādāt kvalitatīvu lietu ir piegādes līgumisko attiecību turpināšana.⁶⁰⁸

Ja līzingu objekts, kuram bija trūkumi, tiek aizvietots ar jaunu, arī tad rodas vairāki jautājumi.⁶⁰⁹

1) Vai līzingu līgums turpina savu darbību ar aizvietoto lietu?

⁶⁰⁴ Löbbe M. Der Finanzierungsleasingvertrag nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage Nr.6, S.8

⁶⁰⁵ Gebler O., Müller C. Finanzierungsleasing: Die Auswirkungen der Schuldrechtsreform und neuere Entwicklungen in der Vertragspraxis. *Die Zeitschrift für Bankrecht und Bankwirtschaft*, 2002, Heft 2, S.109

⁶⁰⁶ Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.7

⁶⁰⁷ Ibid.

⁶⁰⁸ Zahn H. Der kaufrechtliche Nacherfüllungsanspruch – ein Trojanisches Pferd im Leasingvertrag? *Der Betrieb*, 2002, Heft Nr.19, S.987

⁶⁰⁹ Jaggy U. Kaufvertragliche Ersatzlieferung und Leasingvertrag. *Betriebs-Berater*, 2002, Beilage Nr. 5 zu Heft Nr.27, S.17

2) Vai līzings devējam ir pienākums atdot atpakaļ līzings maksājumus, kas saņemti pirms aizvietojošās lietas piegādes?

3) Kuram paliek aizvietojošā līzings objekta iespējamā palielinātā atlikusī vērtība līzings termiņa beigās?

4) Kuram ir pienākums atlīdzināt pārdevējam par lietas lietošanu?

Pēc *F.Graf von Westphalen* domām, ar jauno piegādi vecais piegādes līgums zaudē spēku atpakaļejoši (līdzīgi kā pirkuma līgumu atceļot trūkumu dēļ). Tādējādi zūd līzings līguma darījuma pamats.⁶¹⁰

Pretēju viedokli izsaka *O.Gebler/C.Müller*, *U.Jaggy* un *H.Zahn*. Pēc *O.Gebler/C.Müller* domām, ja līzingsņēmējs prasa līzings objektu, kuram ir trūkumi, apmainīt pret kvalitatīvu, līzings līgums netiek ietekmēts un līzingsņēmējam jāturpina veikt līzings maksājumus.⁶¹¹ Pēc *U.Jaggy* domām, puses tieši vēlas saglabāt pirkuma līguma spēkā esamību, līdz ar ko aizvietojošam objektam jāiestājas līdzšinējā līzings objekta vietā; tikai tādā veidā tiek panākts, ka līzingsņēmējs aizvietojošo objektu var tālāk lietot un ka līzings maksājumi turpina segt līzings devēja ieguldījumus.⁶¹² Pēc *H.Zahn* domām līzings objekta aizstāšana ar jaunu nevar būt par pamatu tam, ka zustu līzings līguma darījuma pamats.⁶¹³

Par pamatotāku atzīstama *O.Gebler/C.Müller*, *U.Jaggy* un *H.Zahn* nostāja, kas virzīta uz līguma spēka maksimālu saglabāšanu, jo tā ir pušu vēlme turpināt gan pirkumlīgumiskās, gan arī līzings līgumiskās attiecības. *F.Graf von Westphalen* ieteiktā konstrukcija pušu vēlmju sasniegšanai liktu izvēlēties nepamatoti garu un sarežģītu ceļu. Tādējādi secināms, ka līzings objekta aizstāšana ar jaunu nevar būt par pamatu tam, ka līzings līgums zaudē savu spēku.

Līzingsņēmējs varētu atprasīt veiktos maksājumus līdz aizvietojošās lietas piegādei tad, ja līzingsņēmējam līdz aizvietojošās lietas piegādei nepastāvēja pienākums veikt līzings maksājumus. Līzingsņēmējam nav ne likumiskas, ne arī līgumiskas tiesības celt iebildumus par iepriekš veikto maksājumu pamatotību. Arī par laiku, kamēr lieta ir bijusi ar trūkumiem, līzingsņēmējam pastāvēja pienākums veikt līzings maksājumus. Līdz ar to arī par laiku līdz līzings

---

⁶¹⁰ Jaggy U. Kaufvertragliche Ersatzlieferung und Leasingvertrag. *Betriebs-Berater*, 2002, Beilage Nr. 5 zu Heft Nr.27, S.17

⁶¹¹ Gebler O., Müller C. Finanzierungsleasing: Die Auswirkungen der Schuldrechtsreform und neuere Entwicklungen in der Vertragspraxis. *Die Zeitschrift für Bankrecht und Bankwirtschaft*, 2002, Heft 2, S.109

⁶¹² Jaggy U. Kaufvertragliche Ersatzlieferung und Leasingvertrag. *Betriebs-Berater*, 2002, Beilage Nr. 5 zu Heft Nr.27, S.17

⁶¹³ Zahn H. Der kaufrechtliche Nacherfüllungsanspruch – ein Trojanisches Pferd im Leasingvertrag? *Der Betrieb*, 2002, Heft Nr.19, S.987

objekta aizstāšanai līzings devējam ir tiesības prasīt līzings maksājumus, un jau saņemtos līzings maksājumus līzings devējs ir tiesīgs paturēt.⁶¹⁴

Automašīnas nomaiņas rezultātā līzingsņēmējam līguma termiņa beigās ir jāmaksā mazāka atlīdzība līzings devējam par virskilometrāžu vai arī viņš saņem atlīdzību no līzings devēja par to, ka nav sasniegts kilometrāžas minimums. Tādējādi saimniecisko labumu no aizvietojošās piegādes gūst līzingsņēmējs.⁶¹⁵

Ja līzingsņēmējs ir prasījis nekvalitatīvās lietas aizstāšanu ar kvalitatīvu un piegādātājs to arī ir izdarījis, tad līzings devējam ir pienākums atlīdzināt piegādātājam visus no lietas lietošanas gūtos labumus.⁶¹⁶

Līzings devējam aktuāls ir jautājums – vai attiecīgo atlīdzināšanas pienākumu var uzlikt līzingsņēmējam?⁶¹⁷

Līzings devējam it kā nebūtu pamata prasīt no līzingsņēmēja vairāk maksājumus nekā paredzēts līzings līgumā.⁶¹⁸ Tā kā līzingsņēmējam ir pienākums maksāt līzings maksājumus par laika periodu līdz lietas aizvietošanai, tad, uzliekot līzingsņēmējam par pienākumu veikt attiecīgu atlīdzināšanu, līzingsņēmējs maksātu dubulti.⁶¹⁹

Lai neradītu līzingsņēmējam pienākumu maksāt dubulti, līzings devējam faktiski būtu jāsedz no saviem līdzekļiem atlīdzība par lietas lietošanu.⁶²⁰ Izvērtējot līzings devēja stāvokli, secināms, ka, uzliekot pienākumu attiecīgos izdevumus segt līzings devējam, viņam sanāk segt ne tikai lietas vērtību, bet arī atlīdzināt lietas lietošanu. Tā kā līzings maksājumos nav ieskaitīta papildu atlīdzība par aizvietotās lietas lietošanu, tad līzings devējam attiecīgās summas apmērā rodas zaudējumi. Ja atzīst, ka attiecīgā summa jāsedz uz sava rēķina līzings devējam, tad tiek ignorēts, ka līzings devēja intereses aprobežojas tikai ar finansēšanu.⁶²¹

Pēc *U.Jaggy* domām, attiecīgo izdevumu segšana būtu jāuzņemas tai personai, kura gūst labumu no tā, ka līzings objektam ir lielāka atlikusī vērtība līzings termiņa beigās, t.i., līzings

---

⁶¹⁴ Jaggy U. Kaufvertragliche Ersatzlieferung und Leasingvertrag. *Betriebs-Berater*, 2002, Beilage Nr. 5 zu Heft Nr.27, S.18

⁶¹⁵ Ibid.

⁶¹⁶ Zahn H. Der kaufrechtliche Nacherfüllungsanspruch – ein Trojanisches Pferd im Leasingvertrag? *Der Betrieb*, 2002, Heft Nr.19, S.987

⁶¹⁷ Jaggy U. Kaufvertragliche Ersatzlieferung und Leasingvertrag. *Betriebs-Berater*, 2002, Beilage Nr. 5 zu Heft Nr.27, S.18

⁶¹⁸ Zahn H. Der kaufrechtliche Nacherfüllungsanspruch – ein Trojanisches Pferd im Leasingvertrag? *Der Betrieb*, 2002, Heft Nr.19, S.987

⁶¹⁹ Jaggy U. Kaufvertragliche Ersatzlieferung und Leasingvertrag. *Betriebs-Berater*, 2002, Beilage Nr. 5 zu Heft Nr.27, S.19

⁶²⁰ Zahn H. Der kaufrechtliche Nacherfüllungsanspruch – ein Trojanisches Pferd im Leasingvertrag? *Der Betrieb*, 2002, Heft Nr.19, S.987

⁶²¹ Jaggy U. Kaufvertragliche Ersatzlieferung und Leasingvertrag. *Betriebs-Berater*, 2002, Beilage Nr. 5 zu Heft Nr.27, S.19

ņēmējam.⁶²² *H.Zahn* ar atlikušās vērtības palielinājumu argumentē tieši pretējo, proti, ka attiecīgo izdevumu segšana būtu jāuzņemas līzina devējam.⁶²³

Jāņem vērā, ka *U.Jaggy* savus secinājumus balsta uz tādu finanšu līzina līgumu, kurš atbilstoši iepriekš norādītajam kvalificējams kā pirkuma līgums, savukārt *H.Zahn* – uz tādu finanšu līzina līgumu, kurš būtu kvalificējams kā nomas līgums. Tādējādi *U.Jaggy* un *H.Zahn* secinājumus nevar uzskatīt par pretrunīgiem, tie abi ir virzīti uz to, ka attiecīgo izdevumu segšana būtu jāuzņemas tai personai, kura gūst labumu no tā, ka līzina objektam līzina termiņa beigās ir lielāka atlikusī vērtība.

Tomēr, kā pamatoti norāda *H.Zahn*, jāņem vērā apstākļi, ka vairumā gadījumu līzina objekts lielāko daļu savas vērtības zaudē tieši lietošanas sākuma stadijā. Šādos gadījumos atlīdzība par iepriekšējā līzina objekta lietošanu varētu neatbilst atlikušās vērtības pieaugumam.⁶²⁴ Tādējādi secināms, ka maksa par lietošanu, ciktāl tā atbilst līzina objekta atlikušās vērtības pieaugumam, uzliekama tai līguma pusei, kura gūst labumu no līzina objekta atlikušās vērtības pieauguma, savukārt pārējā daļa jāsedz tai pusei, kura uzņemas piegādātāja maksātspējas risku.

2.2.2. TIESISKĀS SEKAS, JA TIEK APMIERINĀTA PRASĪBA PAR PIEGĀDES LĪGUMA ATCELŠANU

2.2.2.1. Piegādes līguma atcelšana kā pamats piegādes līguma izpildījumu atgriešanai vai atlīdzināšanai

Ja līzina devējs līzina ņēmējam nodod visas savas no piegādes līguma izrietošās tiesības, tad līzina devējs cita starpā nodod līzina ņēmējam arī tiesības līzina devēja vārdā prasīt piegādes līguma atcelšanu.

Ņemot vērā CL 2109.panta⁶²⁵ noteikumus, piegādes līguma atcelšana lietas trūkumu dēļ prasāma, pamatojoties uz CL 2040.panta⁶²⁶ noteikumiem.

Pircējs-patērētājs līdzās CL 2040.panta noteikumiem lietas trūkumu gadījumā savu prasību par piegādes līguma atcelšanu var pamatot arī uz PTAL 28.panta noteikumiem. Ja lietas neatbilstība ir atklājusies ne vēlāk kā sešus mēnešus pēc lietas pirkšanas, pircējs atbilstoši PTAL 28.panta

⁶²² Jaggy U. Kaufvertragliche Ersatzlieferung und Leasingvertrag. *Betriebs-Berater*, 2002, Beilage Nr. 5 zu Heft Nr.27, S.19

⁶²³ Zahn H. Der kaufrechtliche Nacherfüllungsanspruch – ein Trojanisches Pferd im Leasingvertrag? *Der Betrieb*, 2002, Heft Nr.19, S.987

⁶²⁴ Ibid.

⁶²⁵ CL 2109.pants: „Kad piegādātājs pieprasīto lietu piegādājis, līdzēju tiesiskās attiecības apspriežamas pēc pirkuma līguma noteikumiem.”

⁶²⁶ CL 2040.pants: „Izņēmuma veidā pirkuma līgumu var atcelt vienai pusei prasot:

- 1) kad viena puse bijusi piedabūta noslēgt līgumu vai nu ar otras ļaunprātību, vai ar viltu, vai ar spaidiem;
- 2) pirtās lietas trūkumu dēļ;
- 3) pamatojoties uz blakus nolīgumiem, ar kuriem paturēta atkāpšanās tiesība;
- 4) pārmērīgā zaudējuma dēļ, ko cieš viena vai otra puse;
- 5) 1663.pantā norādītos apstākļos arī nokavējuma dēļ.”

pirmās daļas noteikumiem ir tiesīgs bez jebkādiem nosacījumiem prasīt attiecīgā piegādes līguma atcelšanu. Savukārt, ja lietas neatbilstība atklājusies vēlāk kā sešus mēnešu pēc lietas pirkšanas, pircējam visupirms atbilstoši PTAL 28.panta trešās daļas noteikumiem jāprasa trūkumu novēršana vai lietas apmaiņa, un tikai trūkumu novēršanas vai lietas apmaiņas neiespējamības gadījumā pircējs ir tiesīgs prasīt piegādes līguma atcelšanu.⁶²⁷ Līdzīgi kā, piemēram, arī Vācijā,⁶²⁸ patērētājs atbilstoši PTAL 27.panta pirmās daļas noteikumiem prasības par lietas trūkumiem var pieteikt divu gadu laikā no lietas saņemšanas dienas.

Ja līzings objekta trūkumi atklājušies vēlāk kā sešus mēnešu pēc piegādes līguma noslēgšanas starp piegādātāju un līzings ņēmēju, tad aktuāls ir jautājums, vai līzings ņēmējam ir pienākums visupirms prasīt no piegādātāja lietas trūkumu novēršanu vai lietas apmaiņu un tikai gadījumā, ja lietas trūkumu novēršana vai apmaiņa nav bijusi iespējama, līzings ņēmējs ir tiesīgs vērsties pret piegādātāju ar prasību par piegādes līguma atcelšanu? Tulkojot PTAL normas un CL 2040.panta noteikumus savstarpējā saistībā ar teleoloģisko tulkošanas metodi, secināms, ka arī uz nepatērētāju attiecināms noteikums visupirms prasīt trūkumu novēršanu vai lietas apmaiņu, un tikai trūkumu novēršanas vai lietas apmaiņas neiespējamības gadījumā pircējs ir tiesīgs prasīt piegādes līguma atcelšanu (protams, tikai gadījumā, ja trūkumi atklājušies vēlāk kā sešus mēnešus pēc piegādes līguma slēgšanas). Šāds tulkojums atbilst, piemēram, arī Vācijas Augstākās tiesas nostājai, ka līzings ņēmējs ir tiesīgs prasīt piegādes līguma atcelšanu, ja nav bijusi iespējama līzings objekta trūkumu novēršana vai aizstāšana ar kvalitatīvu lietu.⁶²⁹ Pretējs tulkojums dotu netaisnīgu rezultātu, jo nesamērīgi ierobežotu patērētāju iepretī citiem pircējiem.

Atbilstoši CL 2041.panta noteikumiem, atceļot jau izpildītu līgumu, katrai pusei jāatdod otrai tas, ko tā izpildījusi, vai par to jāatlīdzina. No šī punkta noteikumiem piegādes līguma atcelšanas gadījumā izriet līzings devēja pienākums atdot atpakaļ līzings objektu piegādātājam⁶³⁰ un atlīdzināt piegādātājam par līzings objekta lietošanu, kā arī piegādātāja pienākums atdot atpakaļ līzings devējam par līzings objektu saņemto samaksu.

Ja līzings devēja vietā līzings objektu piegādātājam atpakaļ atdod līzings ņēmējs, tad no līzings ņēmēja būtu sagaidāma attiecīga rūpības pienākuma ievērošana. Kā norādījusi Vācijas Augstākā tiesa 1985.gada 27.februāra spriedumā, līzings ņēmējam ir pienākums līzings objekta

⁶²⁷ Atšķirībā no Latvijas, kur visām preču grupām ir noteikts 6 mēnešu termiņš, Vācijā no fabrikas saņemtai jaunai automašīnai tiek noteikts 3 gadu termiņš, to argumentējot tādējādi, ka līzings ņēmējs var paļauties, ka automašīnai nebūs bojājumu un nebūs remonta izdevumu un pārtraukumu lietošanā. Sk.: Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Neuwied; Krefel; Berlin: Hermann Luchterhand Verlag GmbH, 1997, S.632; Tiedtke K., Möllmann P. *Entwicklung der aktuellen Rechtsprechung des BGH zum Leasingrecht. Der Betrieb*, 2004, Heft Nr.17, S.916

⁶²⁸ Sal.: Zahn H. *Der kaufrechtliche Nacherfüllungsanspruch – ein Trojanisches Pferd im Leasingvertrag? Der Betrieb*, 2002, Heft Nr.19, S.987

⁶²⁹ *Ibid.*, S.988

⁶³⁰ Sal.: Sonnenberger H.J. *Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. Neue Juristische Wochenschrift*, 1983, Heft 40, S. 2220; Arnd A. *Gewährleistung beim Finanzierungsleasing nach der Schuldrechtsreform. Deutsches Steuerrecht*, 2002, Heft Nr.25, S.1053

nodošanu saskaņot ar līzina devēju un nepieļaut situāciju, ka līzina objekts tiek atdots atpakaļ piegādātājam, līzina devējam nesaņemot no piegādātāja atpakaļ samaksāto pirkuma maksu.⁶³¹

Uz piegādātāja pienākumu piegādes līguma atcelšanas gadījumā saņemto pirkuma maksu atmaksāt līzina devējam ir norādījuši virkne tiesību zinātnieku, to vidū arī *J.Basedow*,⁶³² *F.Graf von Westphalen*,⁶³³ *S.Klamroth*,⁶³⁴ *R.A.Bernstein*,⁶³⁵ *A.Arnd*,⁶³⁶ kā arī Vācijas Augstākā tiesa.⁶³⁷ Ja pirkuma maksu piegādātājs atdod atpakaļ līzina ņēmējam un nevis līzina devējam, tad līzina devējs ir tiesīgs attiecīgo maksājumu no līzina ņēmēja izprasīt.⁶³⁸ Pēc *H.J.Sonnenberger* domām, lai arī, slēdzot līzina līgumu, līzina devējs nodod līzina ņēmējam tiesības vērsties ar prasījumiem pret piegādātāju, tiesības prasīt no piegādātāja pirkuma maksas atmaksu piešķiramas līzina devējam. Ja tiesības prasīt pirkuma maksas atmaksu tiktu piedēvētas līzina ņēmējam, tad līzina devējs netiktu pietiekoši aizsargāts, jo līzina devējam pastāvētu tikai saistību tiesību rakstura prasījuma tiesības pret līzina ņēmēju.⁶³⁹ *F.Graf von Westphalen* pamatoti norāda arī uz līzina devēja tiesībām pieprasīt no piegādātāja likumiskos procentus no pirkuma maksas par laiku no maksājuma veikšanas līdz brīdim, kad līzina devējs pirkuma maksu ir saņēmis atpakaļ.⁶⁴⁰ Pēc *U.Jürgens* domām, piegādes līguma atcelšanas gadījumā tikai līzina ņēmējam un nevis līzina devējam būtu piešķiramas tiesības atprasīt pirkuma maksu; līzina ņēmējam būtu jāturpina maksājumu veikšana, un tādā veidā līzina devējs netiktu iesaistīts līguma atcelšanas procesā.⁶⁴¹ *U.Jürgens* uzskats neiztur kritiku visupirms un pamatā tādēļ, ka attiecīga konstrukcija neizriet no normatīvo aktu regulējuma.

⁶³¹ Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.21; Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.7

⁶³² Basedow J. Leistungsstörungen in internationalen Leasingverträgen. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 1988, Heft 1, S.7

⁶³³ Graf von Westphalen F. Wandelung – Wegfall der Geschäftsgrundlage. *Betriebs-Berater*, 1994, Beilage 6 zu Heft Nr.12, S.13

⁶³⁴ Klamroth S. Inhaltskontrolle von Finanzierungs-Leasing-Verträgen über bewegliche Gegenstände nach dem „Leitbild des Leasing-Vertrages“. *Betriebs-Berater*, 1982, Heft 32, S.1953

⁶³⁵ Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.21

⁶³⁶ Arnd A. Gewährleistung beim Finanzierungsleasing nach der Schuldrechtsreform. *Deutsches Steuerrecht*, 2002, Heft Nr.25, S.1053

⁶³⁷ Vācijas Augstākā tiesa ir norādījusi, ka pēc piegādes līguma atcelšanas atpakaļizpildījumu veikšana ir līgumslēdzēju, proti, piegādātāja un līzina devēja ziņā. Līzina ņēmējs tajā nav jāiesaista. Sk.: Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.7

⁶³⁸ Graf von Westphalen F. Wandelung – Wegfall der Geschäftsgrundlage. *Betriebs-Berater*, 1994, Beilage 6 zu Heft Nr.12, S.13

⁶³⁹ Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenschrift*, 1983, Heft 40, S. 2220

⁶⁴⁰ Graf von Westphalen F. Wandelung – Wegfall der Geschäftsgrundlage. *Betriebs-Berater*, 1994, Beilage 6 zu Heft Nr.12, S.13

⁶⁴¹ Jürgens U. *Die Entwicklung des Finanzierungs-Leasing*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät zu der Universität zu Köln. 1988, S.76

Ja līzings devējs ir saņēmis no līzings ņēmēja atlīdzību par lietas lietošanu,⁶⁴² tad līzings devējam ir pienākums to nodot tālāk piegādātājam. Jāpiekrīt *F.Graf von Westphalen*, ka nav pieļaujams, lai līzings devējs iegūtu atpakaļ no piegādātāja samaksāto pirkuma maksu, vienlaicīgi paturēdams atlīdzību par lietas lietošanu.⁶⁴³

2.2.2.2. Piegādes līguma atcelšanas ietekme uz finanšu līzings līgums spēku

2.2.2.2.1. Tiesiskā nedrošība un iespējamie risinājumi

No Latvijas normatīvi tiesiskā regulējums nav pietiekami skaidri izsecināms, kā piegādes līgums atcelšana ietekmē finanšu līzings līgums spēku un kādas tiesības un pienākumi pastāv pēc piegādes līgums atcelšanas starp finanšu līzings līgums pusēm. Kā liecina vairāku Vācijas tiesību zinātnieku⁶⁴⁴ izteikumi, attiecīga problēma pastāv arī Vācijā. Lai novērstu tiesisko nedrošību, *B.Sefrin* pat ierosina attiecīgo jautājumu pietiekami skaidri noregulēt normatīvi.⁶⁴⁵

Ja attiecīgais līzings līgums ir kvalificējams kā nomas līgums, tad būtu izvērtējamas iespējas atzīt, ka ar piegādes līgums atcelšanu:

- 1) atbilstoši CL 2168.panta⁶⁴⁶ 2.punkta noteikumiem līzings devējam ir izbeigusies tiesība, kas līzings devējam piederējusi uz līzings objektu, līdz ar to līzings līgums izbeidzas pats no sevis;
- 2) līzings līgums ir atkritis darījums pamats;
- 3) līzings līgums turpina pastāvēt un līzings devējam ir pienākums līzings ņēmējam lietošanā nodot analogisku lietu.

Ja attiecīgais līzings līgums ir kvalificējams kā pirkums līgums, tad būtu izvērtējamas iespējas atzīt, ka ar piegādes līgums atcelšanu:

- 1) līzings līgums ir atkritis darījums pamats;

⁶⁴² Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.21; Arnd A. Gewährleistung beim Finanzierungsleasing nach der Schuldrechtsreform. *Deutsches Steuerrecht*, 2002, Heft Nr.25, S.1053

⁶⁴³ Graf von Westphalen F. Wandelung – Wegfall der Geschäftsgrundlage. *Betriebs-Berater*, 1994, Beilage 6 zu Heft Nr.12, S.13

⁶⁴⁴ Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenschrift*, 1983, Heft 40, S. 2220; Sefrin B. *Die Kodifikationsreife des Finanzierungsleasingvertrages/Strategie und Methode der schuldrechtlichen Bewältigung der modernen Vertragstypen*. Kehl am Rhein; Strassburg; Arlington: N.P.Engel Verlag, 1993, S. 225-226; Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*, 1983, Beilage Nr. 1 zu Heft Nr.1, S.7

⁶⁴⁵ Sefrin B. *Die Kodifikationsreife des Finanzierungsleasingvertrages/Strategie und Methode der schuldrechtlichen Bewältigung der modernen Vertragstypen*. Kehl am Rhein; Strassburg; Arlington: N.P.Engel Verlag, 1993, S. 226

⁶⁴⁶ CL 2168.pants: „Nomas un īres līgumi izbeidzas paši no sevis arī pirms termiņa notecējuma:

- 1) kad iznomātā vai izīrētā lieta iet bojā;
- 2) kad izbeidzas tiesība, kas iznomātājam vai izīrētājam piederējusi uz līgums priekšmetu, bet ja viņš ir noklusējis par to, ka tiesība rīkoties ar lietu viņam piederējusi tikai uz zināmu laiku, viņš labticīgam nomniekam vai īrniekam atbild par viltu;
- 3) kad tiesība sakrīt, t.i. kad nomnieks vai īrnieks iegūst iznomāto vai izīrēto lietu par īpašumu.”

- 2) Līzings līgums turpina pastāvēt un līzings devējam ir pienākums līzings ņēmējam lietošanā nodot analogisku lietu.

2.2.2.2.2. Piemērotākā un pamatotākā risinājuma noskaidrošana

Tā kā līdz saistību reformai Vācijas BGB līdzīgi CL paredzēja pircēja tiesības prasīt piegādes līguma atcelšanu, lietderīgi ir apskatīt Vācijas Augstākās tiesu praksi jautājumā par piegādes līguma atcelšanas ietekmi uz līzings līgumu un līzings līguma pušu pienākumiem. Vācijā saistību tiesību reformas rezultātā BGB pircēja tiesības prasīt līguma atcelšanu tika aizstātas ar tiesībām uzteikt līgumu,⁶⁴⁷ līdz ar ko piegādes līguma atcelšana prasāma tikai tad, ja atcelšanas prasība ir paredzēta attiecīgajā piegādes līgumā.⁶⁴⁸

Vācijas Augstākā tiesa nostāja līdz 1981.gada 16.septembrim bija, ka līzings līgumam piegādes līguma atcelšanas gadījumā zūd darījuma pamats, ja līzings ņēmējs līzings objektu nav pieņēmis lietošanā un nav faktiski lietojis. Ar 1981.gada 16.septembra spriedumu šī nostāja tika izmainīta, atzīstot, ka piegādes līguma atcelšanas gadījumā līzings līgums zaudē tiesisko pamatu arī tad, ja līzings ņēmējam lietu bija iespējams kādu laiku lietot.⁶⁴⁹

Virknē spriedumu ir nostiprināta atziņa, ka ar piegādes līguma atcelšanu *eo ipso*⁶⁵⁰ (pats par sevi – latīn.) zūd līzings līguma darījuma pamats nevis *ex nunc* ar piegādes līguma atcelšanu (kas, iespējams, notiek pēc ilga procesa), bet *ex tunc* un atpakaļejoši ar līguma noslēgšanas dienu.⁶⁵¹ Atbilstoši Vācijas Augstākās tiesas uzskatam darījuma pamats ir tas, ka līzings devējs nopērk lietojamu lietu nolūkā to nodot tālāk līzings ņēmējam.⁶⁵² Darījuma pamata zudums tiek

⁶⁴⁷ Löbbe M. Der Finanzierungsleasingvertrag nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage Nr.6, S.8

⁶⁴⁸ Reinking K. Auswirkungen der geänderten Sachmängel auf den Leasingvertrag. *Zeitschrift für das gesamte Schuldrecht*, 2002, Heft 7, S.233

⁶⁴⁹ Schröder A. Rückabwicklung des Leasingvertrages bei entfallener Geschäftsgrundlage und Wegfall der Bereicherung. *Juristenzeitung*, 1989, Heft 15/16, S.717

⁶⁵⁰ Bernstein R.A. Auswirkungen der neuen höchstrichterlichen Rechtsprechung auf die Vertragsgestaltung des Mobilien-Finanzierungsleasingvertrages. *Der Betrieb*, 1985, Heft Nr. 36, S.1881

⁶⁵¹ Basedow J. Leistungsstörungen in internationalen Leasingverträgen. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 1988, Heft 1, S.7; Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*, 1983, Beilage Nr. 1 zu Heft Nr.1, S.8; Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.395; Reinking K. Auswirkungen der geänderten Sachmängel auf den Leasingvertrag. *Zeitschrift für das gesamte Schuldrecht*, 2002, Heft 7, S.233; Graf von Westphalen F. Wandelung – Wegfall der Geschäftsgrundlage. *Betriebs-Berater*, 1994, Beilage 6 zu Heft Nr.12, S.12; Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.7; Klamroth S. Inhaltskontrolle von Finanzierungs-Leasing-Verträgen über bewegliche Gegenstände nach dem „Leitbild des Leasing-Vertrages“. *Betriebs-Berater*, 1982, Heft 32, S.1953; Löbbe M. Der Finanzierungsleasingvertrag nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage Nr.6, S.12; Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.21; Gebler O., Müller C. Finanzierungsleasing: Die Auswirkungen der Schuldrechtsreform und neuere Entwicklungen in der Vertragspraxis. *Die Zeitschrift für Bankrecht und Bankwirtschaft*, 2002, Heft 2, S.109; Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenschrift*, 1983, Heft 40, S. 2220; Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.426; Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft Nr.6, S.430

⁶⁵² Klamroth S. Inhaltskontrolle von Finanzierungs-Leasing-Verträgen über bewegliche Gegenstände nach dem „Leitbild des Leasing-Vertrages“. *Betriebs-Berater*, 1982, Heft 32, S.1953

pamatots ar to, ka līzings līguma mērķis ir tajā, ka līzings devējs pirkuma ceļā iegādājas izmantojamu un funkcionēt spējīgu līzings objektu un ka attiecīgais līzings objekts tiek nodots līzingsņēmēja lietošanā,⁶⁵³ jeb, citiem vārdiem sakot, tiek piešķirta lietošanā lieta bez trūkumiem.⁶⁵⁴ Atceļot piegādes līgumu, ar atpakaļejošu spēku zūd attiecīgais līguma mērķis, neatkarīgi no tā, vai sākotnēji līzings objekts bija funkcionēt spējīgs un vai tas tika izmantots.⁶⁵⁵

Ar piegādes līguma atcelšanu automātiski atkrīt visi ar līzings līgumu saistītie izpildījumu pienākumi un jau veiktie izpildījumi ir atlīdzināmi,⁶⁵⁶ atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms līguma noslēgšanas.⁶⁵⁷ Līzings līguma darījuma pamata zudums *in toto* (pilnībā – latīn.) atbrīvo līzingsņēmēju no pienākuma veikt līzings maksājumus.⁶⁵⁸

Pamatojoties uz Vācijas Augstākās tiesas spriedumiem, Celles pilsētas apgabaltiesa (1988.gada 26.februāra spriedums nr. 2U52/47), ir atzinusi, ka pirkuma līguma atcelšanas gadījumā līzings līgums zaudē spēku *ex tunc* un līzingsņēmējam nav pienākums veikt aprēķinātos līzings maksājumus par laika periodu līdz pirkuma līguma atcelšanai; bet jau veiktu maksājumu gadījumā līzingsņēmējam ir tiesības atprasīt jau veiktos maksājumus. Šajā lietā Celles pilsētas apgabaltiesa līzings devēja labā nepiedzina jebkādu atlīdzību par līzings objekta lietošanu, atzīstot, ka līzingsņēmējs nevarēja gūt nekādu nozīmīgu labumu no lietas lietošanas. Celles pilsētas apgabaltiesa arī noraidīja līzings devēja prasību piedzīt no līzingsņēmēja līzings devēja labā izdevumus, kas saistīti ar līguma noslēgšanu, līzings objekta uzraudzību, kredīta risku, apdrošināšanu, refinansēšanu.⁶⁵⁹

Virkne tiesību zinātnieku (piemēram, *O.Gebler* un *C.Müller*,⁶⁶⁰ *V.Emmerich*,⁶⁶¹ *K.Reinking*,⁶⁶² *B.Sefrin*,⁶⁶³ *F.Graf von Westphalen*⁶⁶⁴ u.c.) līdzīgi Vācijas Augstākai tiesai uzskata, ka ar piegādes līguma atcelšanu zūd līzings līguma darījuma pamats.

⁶⁵³ Graf von Westphalen F. Wandelung – Wegfall der Geschäftsgrundlage. *Betriebs-Berater*, 1994, Beilage 6 zu Heft Nr.12, S.13

⁶⁵⁴ Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.21

⁶⁵⁵ Graf von Westphalen F. Wandelung – Wegfall der Geschäftsgrundlage. *Betriebs-Berater*, 1994, Beilage 6 zu Heft Nr.12, S.13

⁶⁵⁶ Reinking K. Auswirkungen der geänderten Sachmängel auf den Leasingvertrag. *Zeitschrift für das gesamte Schuldrecht*, 2002, Heft 7, S.233

⁶⁵⁷ Gebler O., Müller C. Finanzierungsleasing: Die Auswirkungen der Schuldrechtsreform und neuere Entwicklungen in der Vertragspraxis. *Die Zeitschrift für Bankrecht und Bankwirtschaft*, 2002, Heft 2, S.109; Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft Nr.6, S.430; Graf von Westphalen F. Wandelung – Wegfall der Geschäftsgrundlage. *Betriebs-Berater*, 1994, Beilage 6 zu Heft Nr.12, S.12

⁶⁵⁸ Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.7; Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.426; Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.395

⁶⁵⁹ Schröder A. Rückabwicklung des Leasingvertrages bei entfallener Geschäftsgrundlage und Wegfall der Bereicherung. *Juristenzeitung*, 1989, Heft 15/16, S.718

⁶⁶⁰ Gebler O., Müller C. Finanzierungsleasing: Die Auswirkungen der Schuldrechtsreform und neuere Entwicklungen in der Vertragspraxis. *Die Zeitschrift für Bankrecht und Bankwirtschaft*, 2002, Heft 2, S.114

⁶⁶¹ Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.7

Kā norādījis *K.Reinking*, piegādes līguma atcelšanas rezultātā panākama izpildījumu ekvivalence. Un ekvivalence nepastāvētu gadījumā, ja līzinga devējam tiktu piešķirtas tiesības paturēt jau iepriekš veiktos līzinga maksājumus, neskatoties uz to, ka līzinga ņēmējam nebija iespēja attiecīgo lietu lietot. Līzinga ņēmējam nevar uzlikt par pienākumu veikt maksājumu par izpildījumu, kurš nav saņemts. Līdz ar to viņam piešķiramas tiesības prasīt līguma atcelšanu. Tikai ar nākotnēju spēku iedarbīga līguma atcelšana nenodrošinātu samērīgu interešu izlīdzinājumu.⁶⁶⁵

Pēc *B.Sefrin* domām, ar piegādes līguma atcelšanu zūd līzinga līguma darījuma pamats atpakaļejoši ar līguma noslēgšanas dienu tādēļ, jo tikai šāds risinājums atbilst līzinga līguma pušu interesēm. Noslēdzot līzinga līgumu, līguma puses paredz, ka līzinga maksājumus līzinga ņēmējs veiks atbilstoši maksimāli „*pay as you earn*”, t.i., no ienākumiem, kas gūti no līzinga objekta lietošanas. Līzinga objekta trūkumu dēļ pušu likumīgās ieceres nepiepildās. Ar piegādes līguma atcelšanu kļūst skaidrs, ka līguma mērķis vairs netiks sasniegts. Ņemot vērā labas ticības noteikumus, būtu pamatoti, ka līzinga ņēmējam atkrīt pienākums veikt maksājumus un ka līzinga ņēmējs iegūst tiesības atprasīt jau veiktos maksājumus. Tas, ka atbilstoši šai teorijai pušu riski tiek sadalīti atšķirīgi nekā kreditēta pirkuma atcelšanas gadījumā, nav pamats, lai šo teoriju noraidītu. Drīzāk tas apliecina līzinga līguma pušu interešu specifiku.⁶⁶⁶

Tajā pašā laikā ne mazāk tiesību zinātnieku (piemēram, *M.Lieb*,⁶⁶⁷ *C.W.Canaris*,⁶⁶⁸ *M.Löbbe*,⁶⁶⁹ *A.Arnd*,⁶⁷⁰ *R.A.Bernstein*,⁶⁷¹ *A.Schröder*⁶⁷² u.c.) Vācijas Augstākai tiesai nostāju vērtē kritiski.

M.Lieb un *C.W.Canaris* savu nostāju visupirms pamato ar risku sadalījumu. Pēc *M.Lieb* domām, praksē ļoti reti ir gadījumi, kad līzinga objekta pilnīga lietošana nebūs iespējama jau no

⁶⁶² Reinking K. Auswirkungen der geänderten Sachmängel auf den Leasingvertrag. *Zeitschrift für das gesamte Schuldrecht*, 2002, Heft 7, S.233

⁶⁶³ Sefrin B. *Die Kodifikationsreife des Finanzierungsleasingvertrages/Strategie und Methode der schuldrechtlichen Bewältigung der modernen Vertragstypen*. Kehl am Rhein; Strassburg; Arlington: N.P.Engel Verlag, 1993, S. 237

⁶⁶⁴ Graf von Westphalen F. Leasing: Die vernachlässigte Bedeutung des Einkaufsvertrages. *Der Betrieb*, 1993, S.923

⁶⁶⁵ Reinking K. Auswirkungen der geänderten Sachmängel auf den Leasingvertrag. *Zeitschrift für das gesamte Schuldrecht*, 2002, Heft 7, S.233

⁶⁶⁶ Sefrin B. *Die Kodifikationsreife des Finanzierungsleasingvertrages/Strategie und Methode der schuldrechtlichen Bewältigung der modernen Vertragstypen*. Kehl am Rhein; Strassburg; Arlington: N.P.Engel Verlag, 1993, S. 236-237

⁶⁶⁷ Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2496-2499

⁶⁶⁸ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.426-427

⁶⁶⁹ Löbbe M. Der Finanzierungsleasingvertrag nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage Nr.6, S.12-13

⁶⁷⁰ Arnd A. Gewährleistung beim Finanzierungsleasing nach der Schuldrechtsreform. *Deutsches Steuerrecht*, 2002, Heft Nr.25, S.1053

⁶⁷¹ Bernstein R.A. Auswirkungen der neuen höchstrichterlichen Rechtsprechung auf die Vertragsgestaltung des Mobilien-Finanzierungsleasingvertrages. *Der Betrieb*, 1985, Heft Nr. 36, S.1881

⁶⁷² Schröder A. Rückabwicklung des Leasingvertrages bei entfallener Geschäftsgrundlage und Wegfall der Bereicherung. *Juristenzeitung*, 1989, Heft 15/16, S.718

paša sākuma. Drīzāk līzings ņemējs un piegādātājs (bieži līzings devējam nemaz nezinot un līzings devējam ļaujoties uz to, ka līzings objekts pieņemts labā stāvoklī) veiks pārrunas par līzings objekta trūkumu novēršanu, tādējādi novilcinot līguma atcelšanas prasību. Ja tiktu pieņemts, ka līzings līgumam pēc līguma atcelšanas prasības celšanas zūd tiesiskais pamats jau no paša sākuma, līzings ņemējam tiktu noņemts risks par līzings objekta lietojamību par laiku līdz līguma atcelšanas prasības celšanai. Un tas nekādā gadījumā nebūtu savienojams ar līzings līgumam raksturīgo konstrukciju (prasījuma tiesību pret piegādātāju nodošanu līzings ņemējam). Šajā gadījumā atzīstams, ka līzings ņemējs līguma atcelšanas gadījumā nedrīkst būt nostādīts labākā stāvoklī, nekā viņš būtu nostādīts gadījumā, ja līzings ņemējs pats pirktu attiecīgo lietu no piegādātāja par naudas līdzekļiem, kas iegūti uz aizdevuma līguma pamata.⁶⁷³ *C.W.Canaris* savukārt min šādu salīdzinājumu. Noslēdzot tiešu piegādes līgumu ar piegādātāju, aizņēmējs nes piegādātāja maksātnespējas risku līdz pat lietas trūkuma atklāšanai, jo prasība atmaksāt pirkuma maksu ir uzskatāma par kopējā kreditoru masā iekļaujamo prasījumu. Atbilstoši tam ir taisnīgi uzlikt aizņēmējam tādu pašu risku par jau samaksāto maksu arī tad, ja tā ir samaksāta aizdevējam un nevis tieši piegādātājam. Pēc *C.W.Canaris* domām, attiecīgo argumentāciju var tieši attiecināt arī uz finanšu līzingu.⁶⁷⁴

M.Lieb norāda, ka nav pamatoti pieņemt, ka ar piegādes līguma atcelšanu atkrīt līzings līguma darījuma pamats.⁶⁷⁵ Šādu pašu uzskatu pauž arī *C.W.Canaris*, norādot, ka ar to vien, ka nevar tikt sasniegts līguma mērķis – lietas bez trūkumiem lietošana, nevar tikt pamatots darījuma pamata zudums.⁶⁷⁶

Pēc *M.Lieb* domām, pat ja tiek atzīts, ka ar piegādes līguma atcelšanu zūd līzings līguma darījuma pamats, līzings līgums, cik vien iespējams, ir atstājams spēkā un ir pielāgojams. Ņemot vērā līzings īpatnības, piegādes līguma atcelšanas gadījumā būtu meklējama abām pusēm pieņemama tiesiskā konstrukcija.⁶⁷⁷ Arī *A.Arnd* uzskata, ka visupirms izvērtējams, vai līzings līgumu nav iespējams pielāgot.⁶⁷⁸ *C.W.Canaris* pauž viedokli, ka līzings līgums būtu jāpielāgo jaunajai situācijai un nevis jāatceļ ar atpakaļejošu spēku. Uzkrītošs esot Vācijas Augstākās tiesas atziņu apodiktiskais⁶⁷⁹ raksturs un nepilnīgais pamatojums. Pasacīdama, ka finanšu līzings līguma

⁶⁷³ Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2497

⁶⁷⁴ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.427

⁶⁷⁵ Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2499

⁶⁷⁶ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.426

⁶⁷⁷ Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2496

⁶⁷⁸ Arnd A. Gewährleistung beim Finanzierungsleasing nach der Schuldrechtsreform. *Deutsches Steuerrecht*, 2002, Heft Nr.25, S.1053

⁶⁷⁹ Sinonīms vārdiem neapstrīdams, loģiski nepieciešams (par spriedumiem).

darījuma pamats atkrīt ar atpakaļejošu spēku, Vācijas Augstākā tiesa izslēdzot iespēju finanšu līzings līgumu pielāgot jaunajai situācijai.⁶⁸⁰

Pēc *M.Löbbe*, *R.A.Bernstein*, *A.Schröder* un *A.Arnd* domām, līzings līguma atcelšana atpakaļejoši neatbilst tiesību doktrīnās izteiktajam uzskatam, ka ilgtermiņa saistību attiecības ir izbeidzamas ar uzteikuma spēku (*ex nunc*), nevis ar iepriekšējā stāvokļa atjaunošanas (*ex tunc*) spēku.⁶⁸¹ Šī nostāja lielā mērā atbilst Lielbritānijas normatīvajam regulējumam, kur noteikts, ka neizpildes (tās vidū garantijas pienākuma pārkāpuma) sekas ir līzings ņēmēja tiesības atkāpties no līguma, tiesības izbeigt līgumiskās attiecības *ex nunc* (līguma atcelšana *ex tunc* paredzēta tikai maldināšanas gadījumā) un līzings ņēmēja tiesības prasīt zaudējumu atlīdzību. Tā kā zaudējumu atlīdzība šķietami aptver arī samaksātos līzings maksājumus, attiecīgais risks atbilstoši dispozitīvajām tiesībām gulstas uz līzings devēju.⁶⁸²

Atbilstoši UNIDROIT konvencijas 12.panta 1.daļas a) punkta⁶⁸³ noteikumiem, ja līzings objekts nav piegādāts, ir piegādāts ar nokavēšanos vai piegādāts neatbilstoši piegādes līgumam, līzings ņēmējam ir tiesības atteikties no līzings objekta vai lauzt līzings līgumu.

CL nepiešķir nomniekam tiesības vienpusēji lauzt nomas līgumu lietas trūkumu dēļ. Tāpat CL nepiešķir pircējam tiesības vienpusēji lauzt pirkuma līgumu lietas trūkumu dēļ. Tā kā līzings līgumi kvalificējami vai nu kā nomas, vai arī attiecīgi kā pirkuma līgumi, uzskatāms, ka CL nepiešķir arī līzings ņēmējam tiesības vienpusēji lauzt līzings līgumu lietas trūkumu dēļ.

Tādējādi secināms, ka UNIDROIT konvencijas noteikumi šai aspektā krasi atšķiras no CL noteikumiem un ka UNIDROIT konvencija nelīdz sniegt atbildi uz jautājumu, vai piegādes līguma atcelšanas gadījumā līzings līgumam zūd darījuma pamats ar atpakaļejošu spēku.

Izsverot iepriekš minēto ārvalsts tiesu praksi, kā arī ārvalstu un starptautisko normatīvo regulējumu Latvijas normatīvi tiesiskā regulējuma kontekstā, pretēji Vācijas Augstākās tiesas

⁶⁸⁰ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.426

⁶⁸¹ Löbbe M. Der Finanzierungsleasingvertrag nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage Nr.6, S.12; Bernstein R.A. Auswirkungen der neuen höchstrichterlichen Rechtsprechung auf die Vertragsgestaltung des Mobilien-Finanzierungsleasingvertrages. *Der Betrieb*, 1985, Heft Nr. 36, S.1881; Schröder A. Rückabwicklung des Leasingvertrages bei entfallener Geschäftsgrundlage und Wegfall der Bereicherung. *Juristenzeitung*, 1989, Heft 15/16, S.718; Arnd A. Gewährleistung beim Finanzierungsleasing nach der Schuldrechtsreform. *Deutsches Steuerrecht*, 2002, Heft Nr.25, S.1053

⁶⁸² Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.400

⁶⁸³ UNIDROIT konvencijas 12.panta pirmā daļa: „1. Ja iekārta nav piegādāta, vai piegādāta ar nokavēšanos vai piegādāta neatbilstoši piegādes līgumam:

(a) nomniekam ir tiesības pret iznomātāju atteikties no iekārtas vai lauzt līzings līgumu; un

(b) iznomātājam ir tiesības atlīdzināt par iekārtu nepiegādāšanu saskaņā ar piegādes līgumu, tā it kā nomnieks būtu piekritis nopirkt iekārtu no iznomātāja uz tādiem pašiem noteikumiem, kādi ir piegādes līgumā.”

praksei un pretēji tādu tiesību zinātnieku kā *O.Gebler* un *C.Müller*,⁶⁸⁴ *V.Emmerich*,⁶⁸⁵ *K.Reinking*,⁶⁸⁶ *B.Sefrin*⁶⁸⁷ domām atzīstams, ka ar piegādes līguma atcelšanu *eo ipso* zūd līzina līguma darījuma pamats *ex tunc* un atpakaļejoši ar līguma noslēgšanas dienu tikai atsevišķos gadījumos un pie noteiktiem priekšnosacījumiem.

Lai arī par atbalstāmām atzīstamas vairāku tiesību zinātnieku (piemēram, *M.Lieb*,⁶⁸⁸ *C.W.Canaris*,⁶⁸⁹ *M.Löbbe*,⁶⁹⁰ *A.Arnd*,⁶⁹¹ *R.A.Bernstein*,⁶⁹² *A.Schröder*⁶⁹³) atziņas, atšķirībā no šo tiesību zinātnieku paustajām domām secināms, ka tiesiskās sekas diferencējamas gadījumam, ja līzina līgums kvalificējams kā nomas līgums, un gadījumam, ja līzina līgums kvalificējams kā pirkuma līgums.

Visupirms izvērtējams, vai konkrētajā gadījumā līzina objekts ir atvietojama lieta CL 844.panta⁶⁹⁴ izpratnē. Parasti līzina ņēmējs izvēlas lietu un piegādātāju pēc savām vajadzībām.⁶⁹⁵ Tādējādi daudzos gadījumos var pastāvēt situācija, ka līzina objekts ir individuāli noteikta lieta un ka līzina ņēmējs ir ieinteresēts tieši konkrētās lietas lietošanā. Ja līzina objekts nav atvietojama lieta CL 844.panta izpratnē un līzina ņēmējs attiecīgajai lietai nevēlas piešķirt atvietojamības raksturu, tādā gadījumā, pat ja līzina devējs izteiktu noteiktu gribu piegādāt analogisku līzina objektu, nebūtu nekāda pamata uzspiest līzina ņēmējam pieņemt analogisko lietu.

⁶⁸⁴ Gebler O., Müller C. Finanzierungsleasing: Die Auswirkungen der Schuldrechtsreform und neuere Entwicklungen in der Vertragspraxis. *Die Zeitschrift für Bankrecht und Bankwirtschaft*, 2002, Heft 2, S.114

⁶⁸⁵ Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.7

⁶⁸⁶ Reinking K. Auswirkungen der geänderten Sachmängel auf den Leasingvertrag. *Zeitschrift für das gesamte Schuldrecht*, 2002, Heft 7, S.233

⁶⁸⁷ Sefrin B. *Die Kodifikationsreife des Finanzierungsleasingvertrages/Strategie und Methode der schuldrechtlichen Bewältigung der modernen Vertragstypen*. Kehl am Rhein; Strassburg; Arlington: N.P.Engel Verlag, 1993, S. 237

⁶⁸⁸ Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2496-2499

⁶⁸⁹ Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.426-427

⁶⁹⁰ Löbbe M. Der Finanzierungsleasingvertrag nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage Nr.6, S.12-13

⁶⁹¹ Arnd A. Gewährleistung beim Finanzierungsleasing nach der Schuldrechtsreform. *Deutsches Steuerrecht*, 2002, Heft Nr.25, S.1053

⁶⁹² Bernstein R.A. Auswirkungen der neuen höchstrichterlichen Rechtsprechung auf die Vertragsgestaltung des Mobilien-Finanzierungsleasingvertrages. *Der Betrieb*, 1985, Heft Nr. 36, S.1881

⁶⁹³ Schröder A. Rückabwicklung des Leasingvertrages bei entfallener Geschäftsgrundlage und Wegfall der Bereicherung. *Juristenzeitung*, 1989, Heft 15/16, S.718

⁶⁹⁴ CL 844.pants: „*Ķermeniskas lietas ir vai nu atvietojamas, vai neatvietojamas. Atvietojamās ir tās, kurām parasti ievēro vienīgi šķiru, bet ne veidu, ne arī atsevišķu lietu par sevi, tā ka tās piegādājot vai dodot atpakaļ jāraugās tikai, lai tās būtu noteiktas šķiras un labuma un tajā pašā daudzumā. Še pieder visas tās lietas, ko noteic ar skaitu, mēru un svaru.*

Pēc privātas gribas atvietojamības raksturu var piešķirt arī būtiski neatvietojamām lietām, t.i. atsevišķiem noteiktiem priekšmetiem, un otrādi.“

⁶⁹⁵ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 177; Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.419; Ulmer P., Schmidt H. Zur AGB-Inhaltskontrolle von Kfz-Leasingverträgen (I). *Der Betrieb*, 1983, Heft Nr.48, S.2562; Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.7; Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2499; Gebler O., Müller C. Finanzierungsleasing: Die Auswirkungen der Schuldrechtsreform und neuere Entwicklungen in der Vertragspraxis. *Die Zeitschrift für Bankrecht und Bankwirtschaft*, 2002, Heft 2, S.108

Ja līzings ir kvalificējams kā pirkuma līgums un līzings objektam nav vai ar līzings ņēmēja gribas izpaudumu netiek piešķirts atvietošanas lietas statuss, tādā gadījumā piegādes līguma atcelšana uzskatāma par pamatu, lai *eo ipso* zustu līzings līguma darījuma pamats *ex tunc* un atpakaļejoši ar līzings līguma noslēgšanas dienu. Darījuma pamats zudums *ex tunc* pamatojams ar to, ka līzings ņēmējam ir mērķis ne vien lietot konkrēto līzings objektu, bet arī līzings termiņa beigās iegūt to īpašumā. Atceļot piegādes līgumu, līzings līguma mērķis tiek neatgriezeniski padarīts par nesasniedzamu.

Ja līzings ir kvalificējams kā pirkuma līgums un līzings objektam ir vai ar līzings ņēmēja gribas izpaudumu tiek piešķirts atvietošanas lietas statuss, tādā gadījumā vispirms izvērtējama iespēja līzings līgumu pielāgot attiecīgajai situācijai (līzings devējam nododot līzings ņēmējam līzings objekta vietā līzings ņēmēja ieskatā līdzvērtīgu lietu), maksimāli saglabājot līzings līgumu spēku. Tikai tad, ja līdzvērtīgas lietas piegāde kaut kādu iemeslu dēļ nav iespējama, atzīstams, ka līzings līgumam *ex tunc* zūd darījuma pamats.

Ja līzings ir kvalificējams kā nomas līgums un līzings objektam nav vai ar līzings ņēmēja gribas izpaudumu netiek piešķirts atvietošanas lietas statuss, tādā gadījumā piegādes līguma atcelšana nevar būt par pamatu, lai līzings līguma darījuma pamats zustu *ex tunc*. Līzings līgumam, kurš kvalificējams kā nomas līgums, mērķis ir līzings objekta lietošana. Laika posmā, kamēr līzings ņēmējs līzings objektu sekmīgi lieto, līzings līguma mērķis tiek sasniegts. Līguma mērķis netiek sasniegts tikai no brīža, kad līzings objekta lietošana tiek liegta. Ņemot vērā lietas neatvietojamības statusu, šādā gadījumā vispamatotāk ir piemērot CL 2168.panta 2.punkta noteikumus, proti, jāatzīst, ka līzings devējam izbeigusies tiesība, kas līzings devējam piederējusi uz līzings objektu, līdz ar ko līzings līgums izbeidzas pats no sevis. Šādā gadījumā līzings līgums izbeidzas nevis ar *ex tunc* un atpakaļejoša spēka iedarbību, bet gan *ex nunc* attiecībā uz nākotni.

Ja līzings ir kvalificējams kā nomas līgums un līzings objektam ir vai ar līzings ņēmēja gribas izpaudumu tiek piešķirts atvietošanas lietas statuss, tādā gadījumā vispirms izvērtējama iespēja līzings līgumu pielāgot attiecīgajai situācijai (līzings devējam nododot līzings ņēmējam līzings objekta vietā līzings ņēmēja ieskatā līdzvērtīgu lietu), maksimāli saglabājot līzings līgumu spēku. Tikai tad, ja līdzvērtīgas lietas piegāde kaut kādu iemeslu dēļ nav iespējama, atzīstams, ka attiecīgi piemērojami CL 2168.panta 2.punkta noteikumi.

2.2.2.3. Pušu tiesības un pienākumi līzings līguma atcelšanas gadījumā

2.2.2.3.1. Ja līzings līgums zaudē spēku *ex tunc*

Ar līzings līguma darījuma pamats zudumu atkrīt pienākumi veikt līzings maksājumus.⁶⁹⁶

⁶⁹⁶ Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenzeitschrift*, 1983, Heft 40, S. 2220

Gan Vācijas Augstākās tiesas spriedumos,⁶⁹⁷ gan arī tiesību doktrīnās⁶⁹⁸ ir atzīts, ka gadījumā, ja līzings zaudē spēku *ex tunc*, tad līzings ņēmējam ir tiesības no līzings devēja atprasīt jau veiktos līzings maksājumus. Vācijas Augstākā tiesa šādu secinājumu pamato ar to, ka līzings līgumam jau no paša sākuma trūkst darījuma pamats, līdz ar ko visi līzings maksājumi ir veikti bez tiesiska pamata.⁶⁹⁹ Citu starpā izceļams Vācijas Augstākās tiesas Senāta 2002.gada 30.oktobra spriedumu lietā VII 119/02, kurā secināts, ka gadījumā, ja līzings ņēmējs kā pirmo iemaksu ir nodevis līzings devējam savu veco automašīnu, tad līzings līguma atcelšanas gadījumā līzings ņēmējs nav tiesīgs atprasīt no līzings devēja vecās automašīnas vērtībai atbilstošu naudas summu, bet tikai savu veco automašīnu.⁷⁰⁰

Vācu tiesību zinātnieki *A.Arnd*⁷⁰¹ un *R.A.Bernstein*⁷⁰² norāda arī uz līzings ņēmēja pienākumu atlīdzināt līzings devējam par lietas lietošanu. Attiecībā uz atlīdzības aprēķināšanu Vācijas Augstākā tiesa ir norādījusi, ka līzings ņēmējam ir jāatlīdzina līzings devējam par lietas lietošanu atbilstoši pastāvošajām tirgus cenām par analogu lietu īslaicīgu lietošanu un ka nav nepieciešams ņemt vērā līzings maksājumu apmēru.⁷⁰³

Strīdīgs ir jautājums, vai līzings līguma atcelšanas gadījumam var paredzēt līgumā līzings ņēmēja pienākumu atlīdzināt visus līzings devēja ieguldījumus.⁷⁰⁴ *P.Seifert* uzskata - ņemot vērā, ka līzings objektu izvēlas līzings ņēmējs, līzings ņēmējam būtu jāatlīdzina līzings devēja ieguldījumi. Šaubas varot pastāvēt tikai jautājumā par līzings devēja peļņu.⁷⁰⁵ Tajā pašā laikā Vācijas tiesu praksē ir kritiski vērtētas līzings devēja tiesības prasīt attiecīgu izdevumu atlīdzību. Tas tiek pamatots ar to, ka neizlabojamas lietas ar trūkumiem piegādāšana neatbilst līzings ņēmēja gribai un nav līzings ņēmēja interesēs. Bez tam līzings devējam ir tiesības vērsties ar prasībām pret piegādātāju, jo līzings devējs nezaudē savu pircēja statusu.⁷⁰⁶ Pretēji līzings devēja interesēm Vācijas Augstākās tiesas Senāts 1981.gada 16.septembra spriedumā ir atzinis, ka līguma atcelšanas gadījumā līzings devējs nevar pieprasīt no līzings ņēmēja ne izdevumus līzings objekta

⁶⁹⁷ Sk.: Graf von Westphalen F. Wandelung – Wegfall der Geschäftsgrundlage. *Betriebs-Berater*, 1994, Beilage 6 zu Heft Nr.12, S.13

⁶⁹⁸ Basedow J. Leistungsstörungen in internationalen Leasingverträgen. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 1988, Heft 1, S.7; Arnd A. Gewährleistung beim Finanzierungsleasing nach der Schuldrechtsreform. *Deutsches Steuerrecht*, 2002, Heft Nr.25, S.1053

⁶⁹⁹ Sk.: Graf von Westphalen F. Wandelung – Wegfall der Geschäftsgrundlage. *Betriebs-Berater*, 1994, Beilage 6 zu Heft Nr.12, S.13

⁷⁰⁰ Tiedtke K., Möllmann P. Entwicklung der aktuellen Rechtsprechung des BGH zum Leasingrecht. *Der Betrieb*, 2004, Heft Nr.17, S.915

⁷⁰¹ Arnd A. Gewährleistung beim Finanzierungsleasing nach der Schuldrechtsreform. *Deutsches Steuerrecht*, 2002, Heft Nr.25, S.1053

⁷⁰² Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.21

⁷⁰³ Graf von Westphalen F. Wandelung – Wegfall der Geschäftsgrundlage. *Betriebs-Berater*, 1994, Beilage 6 zu Heft Nr.12, S.13

⁷⁰⁴ Sal.: Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft Nr.6, S.430; Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*, 1983, Beilage Nr. 1 zu Heft Nr.1, S.8

⁷⁰⁵ Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*, 1983, Beilage Nr. 1 zu Heft Nr.1, S.8

⁷⁰⁶ Sk.: Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft Nr.6, S.431

iegādei, ne citus ar līzina objekta piegādi un finansēšanu saistītos izdevumus, ne arī neiegūto peļņu. Līzina devējam esot jāsamierinās ar pret piegādātāju vēršamo prasību atmaksāt pirkuma maksu, ieskaitot prasību atlīdzināt līgumiskos izdevumus.⁷⁰⁷ Attiecīgā Vācijas Augstākās tiesas nostāja ir atbalstāma. Vācijas Augstākās tiesas argumentācija papildināma ar to, ka līzina devēja rīkošanās atbilstoši līzina ņēmēja norādījumiem nav pietiekošs pamats, lai līzina ņēmējam uzveltu piegādes līguma pienācīgas izpildes risku (kas parasti jānes otrai piegādes līguma pusei). Tā kā līzina devējs kā stiprākā līguma puse panāk līzina ņēmēja piekrišanu tipveida līgumā iekļautajiem līgumiskajiem noteikumiem par līzina ņēmēja pienākumiem atlīdzināt izdevumus piegādes līguma atcelšanas gadījumā, attiecīgie noteikumi atzīstami par netaisnīgiem un līdz ar to pēc līzina ņēmēja-patērētāja prasības atzīstamiem par spēkā neesošiem.

2.2.2.3.2. Ja līzina līgums zaudē spēku *ex nunc*

Ja līzina līgums zaudē spēku *ex nunc*, iestājas A.Arnd aprakstītās sekas.

Tagad līzina ņēmējam nav pienākuma atlīdzināt par lietas lietošanu, un tikai uz nākotni līzina ņēmējs ir atbrīvots no veicamajiem līzina maksājumiem. Jau veiktos līzina maksājumus līzina devējs var paturēt. Tomēr tas neattiecas neierobežoti. Līzina maksājumi aptver ne tikai līzina devēja peļņas daļu, bet arī atlīdzina līzina devēja ieguldījumus lietas iegūšanai īpašumā. Ja līzina devējs ir vērsies ar prasību pret piegādātāju par pirkuma maksas atmaksu, tad līzina devējam nepastāv izdevumi lietas iegādei. Tādējādi līzina ņēmējam pastāv tiesības prasīt no līzina devēja daļēju līzina maksājumu atpakaļ nodošanu, kamēr līzina devējam no saņemtajiem maksājumiem paliek tikai peļņas daļa.⁷⁰⁸

Tādējādi salīdzinājumā ar līzina līguma atcelšanu *ex tunc* pastāv atšķirība, ka līzina ņēmējam ir jāmaksā nevis objektīvi aprēķināma atlīdzība par lietas lietošanu, bet tikai līzina devēja peļņas daļa; neatkarīgi no tā, vai līzina ņēmējs lietu varēja vai nevarēja lietot. Līzina ņēmējam tiek uzlikts par pienākumu maksāt līzina devēja peļņas daļu arī par to laiku, kad lietas trūkumu dēļ līzina ņēmējs lietu nevarēja lietot. Līzina ņēmējam rodas regresa prasījuma tiesības pret piegādātāju, jo līzina ņēmējam ir radušies zaudējumi piegādātāja vainas dēļ. Bez tam piedzenami ir arī zaudējumi, kas rodas no vilcināšanās.⁷⁰⁹

2.2.2.3.3. Līzina ņēmēja tiesību pārtraukt līzina maksājumus rašanās brīdis

Ja tiek celta prasība par piegādes līguma atcelšanu un līzina objekts ir neatvietojama lieta, atbilstoši iepriekš pamatotajam iespējamās divas situācijas:

⁷⁰⁷ Klamroth S. Inhaltskontrolle von Finanzierungs-Leasing-Verträgen über bewegliche Gegenstände nach dem „Leitbild des Leasing-Vertrages“. *Betriebs-Berater*, 1982, Heft 32, S.1953

⁷⁰⁸ Arnd A. Gewährleistung beim Finanzierungsleasing nach der Schuldrechtsreform. *Deutsches Steuerrecht*, 2002, Heft Nr.25, S.1053-1054

⁷⁰⁹ Ibid., S.1054

- 1) ja līzings līgums ir kvalificējams kā nomas līgums, tad līzings līgums zaudē savu spēku attiecībā uz nākotni, pamatojoties uz CL 2168.panta 2.punkta noteikumiem;
- 2) ja līzings līgums ir kvalificējams kā pirkuma līgums, tad līzings līgums zaudē savu spēku *ex tunc* ar tā noslēgšanas brīdi darījuma pamata zuduma dēļ.

Kā vienā, tā otrā gadījumā aktuāls ir jautājums – kurā brīdī līzings ņēmējs ir tiesīgs pārtraukt līzings maksājumu veikšanu? Ar piegādes līguma atcelšanas prasības celšanu vai ar piegādes līguma atcelšanu?

Ja līzings līgums ir kvalificējams kā nomas līgums, pamatojoties uz CL 2168.panta 2.punkta noteikumiem, līzings līgums zaudē spēku ar piegādes līguma atcelšanas brīdi un nevis atpakaļejoši. Tā kā piegādes līgums tiek atcelts ne atpakaļejoši, laika posmā no piegādes līguma atcelšanas prasības celšanas līdz piegādes līguma atcelšanas prasības apmierināšanai līzings ņēmējam pastāv pienākums veikt līzings maksājumus. Līdz ar to atzīstams, ka līzings ņēmējam šādā gadījumā ir tiesības pārtraukt līzings maksājumu veikšanu tikai ar piegādes līguma atcelšanas prasības apmierināšanu vai ar brīdi, kad piegādātājs piekritis piegādes līguma atcelšanai.

Ne tik skaidra ir situācija, ja līzings līgums ir kvalificējams kā pirkuma līgums.

Ja celtā prasība par piegādes līguma atcelšanu tiks apmierināta, līzings līgums zaudēs spēku ar tā noslēgšanas dienu. Tādējādi pusēm būs pienākums atdot atpakaļ visus veiktos izpildījumus, to vidū arī tos maksājumus, kurus līzings devējs būs saņēmis no līzings ņēmēja pēc piegādes līguma atcelšanas prasības celšanas. Ņemot vērā, ka piegādes līguma atcelšanas prasības apmierināšanas gadījumā līzings līgums zaudē spēku ar noslēgšanas brīdi, tiesību doktrīnās plaši ir pārstāvēts viedoklis, ka līzings ņēmējs ir tiesīgs pārtraukt līzings maksājumu veikšanu jau ar piegādes līguma atcelšanas prasības celšanu. Pēc *C.W.Canaris* domām, līzings ņēmējam nav nepieciešams gaidīt, kamēr piegādes līgums tiks atcelts. Līzings ņēmējs var pārtraukt veikt maksājumus jau ar brīdi, kad līzings ņēmējs ir paziņojis par pirkuma līguma atcelšanas prasību. Prasības apmierināšanai ir tikai tāda nozīme, ka tā liecina, vai līzings devējs prasījis līguma atcelšanu pamatoti vai nepamatoti.⁷¹⁰ Pretējā gadījumā līzings ņēmējs būtu atkarīgs no pirkuma līguma atcelšanas procesa ilguma.⁷¹¹ Šādam viedoklim piekrt arī *K.Reinking*, cita starpā norādot, ka nav nepieciešams sagaidīt piegādātāja piekrišanu pirkuma līguma atcelšanai, galīgu tiesas spriedumu vai piegādātāja atzīšanu par bankrotējušu⁷¹²; *R.A.Bernstein*, norādot, ka ar piegādes līguma atcelšanas prasības celšanu līzings devējs nav tiesīgs no līzings ņēmēja pieprasīt turpmāku maksājumu veikšanu, bet, ja līzings ņēmēja prasība tiek noraidīta, līzings ņēmējam, neskatoties uz

⁷¹⁰ Canaris C.-W. Finanzierungsleasing und Wandelung. *Neue Juristische Wochenschrift*, 1982, Heft Nr. 7, S.312

⁷¹¹ Ibid., S.311

⁷¹² Reinking K. Auswirkungen der geänderten Sachmängel auf den Leasingvertrag. *Zeitschrift für das gesamte Schuldrecht*, 2002, Heft 7, S.234

lietas trūkumiem ir pienākums veikt nolīgtos līzina maksājumus;⁷¹³ *F.Graf von Westphalen*, norādot, ka celto piegādes līguma atcelšanas prasību līzinaņēmējs var izmantot kā atrunu, kādēļ netiek veikti līzina maksājumi, bet, ja prasība par piegādes līguma atcelšanu netiek apmierināta, tad jau no paša sākuma uzskatāms, ka līzinaņēmējs ir pielaidis nokavējumu;⁷¹⁴ *M.Löbbe*;⁷¹⁵ *G.Reiner/ C.R.Kaune*.⁷¹⁶

Pretēju viedokli, proti, ka līzinaņēmējs ir tiesīgs pārtraukt līzina maksājumu veikšanu tikai ar brīdi, kad ir apmierināta prasība par piegādes līguma atcelšanu, pārstāv tādi tiesību zinātnieki kā *D.Schmalenbach/P.Sester*, *J.Basedow*, *V.Emmerich* un *U.Jürgens*. *D.Schmalenbach/P.Sester* savu nostāju, cita starpā, pamato ar to, ka nav nekādas pārliecības, ka tiks apmierināta prasība par piegādes līguma atcelšanu, kuras rezultātā zustu darījuma pamats un kuras rezultātā būtu pamats atpakaļejoši atcelt līzina līgumu, un ar to, ka jāņem vērā, ka līzina objekta stāvokli vislabāk pārzina tieši līzinaņēmējs un piegādātājs.⁷¹⁷ *J.Basedow*⁷¹⁸ un *V.Emmerich*⁷¹⁹ sīkāk nepamato, kādēļ tieši atbalsta šādu nostāju. *U.Jürgens* savukārt savu uzskatu pamato ar šādu piemēru. Līzina devējs parasti naudas līdzekļus iegūst refinansēšanas ceļā. Līzina devējs līzina maksu no piegādātāja var atprasīt tikai ar piegādes līguma atcelšanas brīdi. Līdz ar to rodas absurda situācija, ka līzina devējam ir pienākums maksāt refinansētājam par naudas līdzekļu lietošanu, savukārt līzinaņēmējs maksājumus līzina devējam neveic. *U.Jürgens* uzsver, ka tāda situācija dubulti apgrūtina līzina devēju.⁷²⁰

Pirms vērtēt, kura no nostājām atzīstama par pamatotāku, vēl minami *H.J.Sonnenberger* un *S.Klamroth* izteikumi šajā jautājumā. *H.J.Sonnenberger* norāda,⁷²¹ ka no praktiskā viedokļa priekšroka varētu būt dodama uzskatam, ka maksājumu pārtraukšana ir pieļaujama ar prasības celšanas brīdi, jo tiesiskais strīds var ievilkties vairāku gadu garumā. Taču, no otras puses, būtu atbalstāms pretējs viedoklis tādēļ, ka prasības neapmierināšanas gadījumā līzinaņēmējam būs jārēķinās ar būtiskām nokavējuma sekām. Pēc *S.Klamroth* domām, problēma ir tajā, ka neviens nevar paredzēt atcelšanas procesa rezultātu. Ja tiks atzīts, ka līzina maksājumu pārtraukšana

⁷¹³ Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.21

⁷¹⁴ Graf von Westphalen F. Gewährleistung beim Finanzierungsleasing – Geklärte und offene Fragen. *Betriebs-Berater*, 1986, Beilage 3 zu Heft Nr.12, S.16

⁷¹⁵ Löbbe M. Der Finanzierungsleasingvertrag nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage Nr.6, S.11

⁷¹⁶ Reiner G., Kaune C.R. Die Gestaltung von Finanzierungsleasingverträgen nach der Schuldrechtsreform. *Wirtschaft- und Bankrecht*, 2002, Heft Nr.47, S.2319

⁷¹⁷ Schmalenbach D., Sester P. Fortschreibung der typischen Vertragsstruktur für Leasingtransaktionen nach der Schuldrechtsreform. *Wirtschaft- und Bankrecht*, 2002, Heft Nr.44, S.2185

⁷¹⁸ Basedow J. Leistungsstörungen in internationalen Leasingverträgen. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 1988, Heft 1, S.7

⁷¹⁹ Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.6

⁷²⁰ Jürgens U. *Die Entwicklung des Finanzierungs-Leasing*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät zu der Universität zu Köln. 1988, S.79

⁷²¹ Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenzeitschrift*, 1983, Heft 40, S. 2220

iespējama ar piegādes līguma atcelšanas prasības celšanu, tad maksātnespējīgs vai maksātnegribošs līzings ņēmējs apzināti var paziņot par prasību atcelt piegādes līgumu. Līzings devējs, kurš nav iesaistīts atcelšanas procesā, līguma atcelšanas procesa ātrumu var ietekmēt daudz mazāk nekā līzings ņēmējs. Atzīstot, ka līzings maksājumu pārtraukšana iespējama ar piegādes līguma atcelšanas prasības celšanu, gadījumam, ja līzings ņēmējs attiecīgo tiesisko strīdu zaudē, līzings devējs uzņemtos ne vien risku, ka līzings ņēmējs pa attiecīgo laiku var būt kļuvis maksātnespējīgs, bet arī īslaicīgi savu refinansēšanas pienākumu izpildīt no citiem avotiem. Šādu pienākumu diez vai līzings devējs bez īpašas atlīdzības vēlēšies uzņemt. Tādēļ līzings devējs īpaši ņems vērā, lai līzings ņēmējs pats izvēlas līzings objektu, lai līzings ņēmējs pārbauda līzings objekta izmantojamību un lietojamību paredzētajam mērķim un lai līzings līgumam pievienotā aktā līzings ņēmējs īpaši apliecinātu, ka līzings objekts ir kārtībā.⁷²²

Izvērtējot iepriekš paustos viedokļus, atzīstams, ka līzings ņēmējs ir tiesīgs pārtraukt līzings maksājumu veikšanu tikai ar brīdi, kad tiek pieņemts lēmums par piegādes līguma atcelšanu. Līdzās tiesību doktrīnās norādītajiem argumentiem, ka pretējas interpretācijas gadījumā līzings ņēmējs prasību par piegādes līguma atcelšanu var celt ļaunprātīgi nolūkā izvairīties no līzings maksājumu veikšanas un ka līzings objektu vislabāk pārzina līzings ņēmējs un piegādātājs, kā papildu arguments minams tas, ka līdz piegādes līguma atcelšanas prasības apmierināšanai piegādes līgums ir spēkā esošs un pastāv tikai varbūtība, ka piegādes līgums tiks atcelts. Izsverot, vai puses tiesības un pienākumi pamatojami ar spēkā esošu līgumu vai ar varbūtību, priekšroka dodama pamatojumam ar spēkā esošo līgumu.

---

⁷²² Klamroth S. Inhaltskontrolle von Finanzierungs-Leasing-Verträgen über bewegliche Gegenstände nach dem „Leitbild des Leasing-Vertrages“. *Betriebs-Berater*, 1982, Heft 32, S.1953

3.NODAĻA. LĪZINGA DEVĒJA ATBILDĪBA PAR LIETAS NEPIEGĀDI VAI NOVĒLOTU PIEGĀDI

2.3.1. NORMATĪVAIS REGULĒJUMS LĪZINGA DEVĒJA ATBILDĪBAI PAR LIETAS PIEGĀDI

Ja attiecīgais finanšu līzings ir kvalificējams kā nomas līgums, līzings devēja pienākumu nodot līzings objektu līzings ņēmējam nosaka CL nomas līguma noteikumi. Līzings ņēmēja pienākums nodot lietu ir minēts CL 2130.⁷²³ un 2134.⁷²⁴ pantā. Atbilstoši CL 2172.panta⁷²⁵ 1.punkta noteikumiem, ja līzings devējs tik ilgi novilcina lietas nodošanu, ka līzings ņēmējam nav vairs nekādas intereses ņemt lietu lietošanā, tad līzings ņēmējs ir tiesīgs bez otras puses piekrišanas prasīt līzings līguma atcelšanu.

Ja attiecīgais finanšu līzings ir kvalificējams kā pirkuma līgums, līzings devēja pienākumu nodot līzings objektu līzings ņēmējam nosaka CL pirkuma līguma noteikumi. Līzings ņēmēja pienākums nodot lietu ir CL 2027.⁷²⁶ pantā. Atbilstoši CL 2030.panta⁷²⁷ noteikumiem, ja līzings objekts netiek nodots līzings devēja vainas dēļ, līzings ņēmējam ir tiesības prasīt zaudējumu atlīdzību par visiem zaudējumiem, līzings ņēmējs pret līzings devēju var lietot tiesas piespiedu līdzekļus, kā arī, ja līzings ņēmējam nokavējuma dēļ vairs nav intereses līzings objektu pieņemt, līzings ņēmējs ir tiesīgs prasīt līzings līguma atcelšanu, pamatojoties uz CL 1663.⁷²⁸ un 2040.⁷²⁹ panta 5.punktu.

⁷²³ CL 2130.pants: *“Lietas iznomātājam vai izīrētājam jānodod lieta nomniekam vai īrniekam; viņam jānodod iespēja to lietot un nomniekam ievākt no tās augļus.*

Nomnieks vai īrnieks ir lietās turētājs, bet nevis tās valdītājs.”

⁷²⁴ CL 2134.pants: *“Izīrētājam vai iznomātājam jānodod lieta īrniekam vai nomniekam ar visiem tās piederumiem un tādā stāvoklī, ka pēdējais var no tās iegūt visu to labumu, kādu viņam bijusi tiesība no tās sagaidīt.”*

⁷²⁵ CL 2172.pants: *„Nomnieks vai īrnieks var bez otras puses piekrišanas prasīt līguma atcelšanu:*

1) ja iznomātājs vai izīrētājs tik ilgi novilcina lietas nodošanu, ka nomniekam vai īrniekam nav vairs nekādas intereses ņemt to lietošanā;

2) ja lietas iznomātājs vai izīrētājs neizdara tajā vajadzīgos izlabojumus, vai ja tajā izrādās tādas vainas un trūkumi, kas pilnīgi vai vismaz ievērojamā mērā kavē tās lietošanu un pie tam nav novēršami;

3) ja namā, kurā irēts dzīvoklis, nepieciešami izdarīt būvdarbus, kuriem turpinoties ievērojama daļa no dzīvokļa kļūst nederīga apdzīvei, vai pat rodas vajadzība pāriet uz kādu laiku citā dzīvoklī;

4) ja līguma priekšmetam ir veselībai kaitīgas īpašības.”

⁷²⁶ CL 2027.pants: *“Pārdotā lieta īstā laikā un īstā vietā jānodod pircējam ar visiem tās piederumiem, kā arī ar visu to, kas var nodrošināt tiesību uz šo lietu.”*

⁷²⁷ CL 2030.pants: *„Ja pirkto lietu nemaz nenodod vai nenodod attiecīgā kārtā, tad pircējs var prasīt atlīdzību par visiem zaudējumiem, it sevišķi ja nodošana kļuvusi neiespējama aiz pārdevēja vainas. Pārdevējam patvaļīgi atteicoties lietu nodot, pret viņu var lietot tiesas piespiedu līdzekļus.”*

⁷²⁸ CL 1663.pants: *„Ja kreditors parādnieka nokavējuma dēļ nav ieinteresēts līguma izpildīšanā, tad viņš var prasīt tā atcelšanu.”*

⁷²⁹ CL 2040.pants: *“Izņēmuma veidā pirkuma līgumu var atcelt vienai pusei prasot:*

1) kad viena puse bijusi piedabūta noslēgt līgumu vai nu ar otras ļaunprātību, vai ar viltu, vai ar spaidiem;

2) pirtās lietas trūkumu dēļ;

3) pamatojoties uz blakus nolīgumiem, ar kuriem paturēta atkāpšanās tiesība;

4) pārmērīgā zaudējuma dēļ, ko cieš viena vai otra puse;

5) 1663.pantā norādītos apstākļos arī nokavējuma dēļ.”

Ja līzings ņemējs ir patērētājs, tad viņam ir tiesības papildus atsaukties uz PTAL 30.panta⁷³⁰ noteikumiem, kuros formulētas viņa tiesības vienpusēji atkāpties no līguma, saņemt samaksāto priekšapmaksu un pieprasīt radīto zaudējumu atlīdzību.

Arī citās valstīs normatīvie akti paredz līzings devēja pienākumu nodot līzings objektu līzings ņemēja lietošanā. Lielbritānijā gan sākotnēji atbilstoši paražu tiesībām uz līzingu attiecināmie nomas noteikumi, gan arī kopš 1982.gada attiecināmais *Supply of Goods and Services Act* paredz, ka līzings devējam ir jānodrošina piegāde.⁷³¹ Arī Francijā, kur uz finanšu līzings līgumu attiecināmi nomas noteikumi, Nīderlandē, kur uz finanšu līzings līgumu attiecināmi pirkuma līguma noteikumi, un ASV, kur uz finanšu līzings līgumu attiecināmi gan pirkuma, gan nomas noteikumi, normatīvi tiek uzskatīts, ka līzings devēja pamatpienākums ir nodot līzings objektu līzings ņemējam.⁷³²

2.3.2. LĪGUMISKA LĪZINGA DEVĒJA ATBILDĪBAS IZSLĒGŠANA PAR LIETAS PIEGĀDI

2.3.2.1. Līgumiskie noteikumi

Lai gūtu priekšstatu par līzings devēja atbildības par līzings objekta piegādi līgumisko regulējumu Latvijā, apskatāmi atsevišķu vietējo (Latvijas) līzings devēju tipveida noteikumi.

HL tipveida noteikumos saistībā ar lietas piegādi norādīts tikai sekojošais: „9.3. *Līzings kompānija ir tiesīga, rakstiski informējot, vienpusēji atkāpties no Līguma, ja-* 9.3.1. *Līzings saņēmējs termiņā nav samaksājis Avansa maksājumu vai Līguma atlīdzību un pievienotās vērtības nodokli;* 9.3.2. *Pārdevējs jebkādu iemeslu dēļ, tajā skaitā, iestājoties nejaušam gadījumam, nav piegādājis Transportlīdzekli Pirkuma līgumā noteiktajā termiņā un/vai īpašuma tiesības uz Transportlīdzekli nepāriet Līzings kompānijai no tās neatkarīgu iemeslu dēļ;”*

NFL tipveida noteikumos minēts: „2.2.*Līzings Objekta nodošana Nomnieka turējumā un lietošanā notiek, kad Līzings Objekts ir piegādāts uz vietu, kas norādīta Pirkuma Līgumā, vai ir piegādāts uz šajā Līgumā norādīto Līzings Objekta piegādes vietu. Ja Līzings Objekta nodošana Nomniekam tiek aizkavēta Pārdevēja vainas dēļ, tad Iznomātājs par šādu kavējumu nav nekādā gadījumā atbildīgs.”*

DBNL tipveida noteikumos teikts: „3.11. *Ja Līzings objekts netiek piegādāts (nodots) Līzings ņemējam Pirkuma līgumā noteiktajā termiņā, vai īpašuma tiesības uz Līzings objektu netiek*

⁷³⁰ PTAL 30.pants: „*Ja patērētājs nesaņem precī līgumā noteiktajā termiņā vai ja pakalpojums no patērētāja neatkarīgu apstākļu dēļ nav izpildīts līgumā noteiktajā termiņā un patērētājs vairs nav ieinteresēts līguma izpildīšanā, patērētājam ir tiesības vienpusēji atkāpties no līguma, saņemot samaksāto priekšapmaksu un pieprasīt radīto zaudējumu atlīdzību, izņemot gadījumu, kad pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs ir rakstveidā vienojies ar patērētāju par termiņa nokavējumu.”*

⁷³¹ Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.400

⁷³² Ibid., S.396

nodotas Līzings devējam saskaņā ar Pirkuma līguma noteikumiem, 30 (trīsdesmit) dienu laikā pēc Līzings devēja pieprasījuma saņemšanas Līzingsņēmējs atlīdzina Līzings devējam visas summas, kuras Līzings devējs ir samaksājis Pārdevējam saskaņā ar Pirkuma līgumu, izņemot iespējamās Pirkuma līgumā noteiktos nokavējuma procentus un līgumsodu, kas saistīti ar Pirkumā līgumā noteikto maksājumu veikšanas nokavējumu Līzings devēja vainas dēļ. Ar brīdi, kad Līzingsņēmējs pilnīgi atlīdzināja Līzings devējam visas summas, kuras Līzings devējs ir samaksājis Pārdevējam saskaņā ar Pirkuma līgumu, prasījumi pret Pārdevēju par minēto summu atmaksu pāriet no Līzings devēja uz Līzingsņēmēju, nepieciešamības gadījumā sastādot atsevišķu Līdzēju vienošanos rakstiskā formā par šādu prasījumu pāreju.”

Kā redzams no HL, NFL un DBNL tipveida noteikumiem, līzings devējs atsakās uzņemt riskus, kas saistīti ar līzings objekta piegādi.

Līzings devēja līgumiska atteikšanās no atbildības par zaudējumiem, kas radušies līzings objekta nepiegādes vai novilcinātas piegādes rezultātā, ir ļoti plaši izplatīta⁷³³ arī citās valstīs.

H.J.Sonnenberger Vācijā pastāvošo līzings līgumisko regulējumu šai aspektā apraksta šādi. Ja piegādātājs lietu nepiegādā vai piegādā ar nokavējumu, tad aizskartas tiek ne tikai līzings devēja intereses, bet vienlaicīgi arī līzingsņēmēja intereses. Tādēļ līzings līgumi bieži paredz atceļošu nosacījumu šādam gadījumam. Tomēr lielākoties tiek nolīgts, ka līzings devējs nav atbildīgs par nokavētu piegādi vai par nepiegādāšanu. Piegādes nokavējuma gadījumā vienkārši tiek atlikts līzings attiecību uzsākšanās laiks. Gadījumam, ja lietas piegāde it nemaz netiek veikta, tiek izslēgta līzings devēja atbildība, neskatoties uz nepiegādāšanas iemesliem. Tādējādi izpildes risks tiek pārliekts no līzings devēja uz līzingsņēmēju un cesijas ceļā līzingsņēmējam nodotas prasījuma tiesības pret piegādātāju. Līzingsņēmējam ir jāturpina līzings līguma izpilde. Gadījumā, ja piegāde nav iespējama, līzingsņēmējs ir neaizsargāts, t.i., līzingsņēmējs uzņemas pārdevēja izpildījuma risku, kas citādi gultos uz līzings devēju.⁷³⁴

SIA „Unilīzings” un SIA „Hansalīzings” līzings līgumiem pievienojamo līgumu vispārējo noteikumu regulējums pieskaitāms pie *H.J.Sonnenberger* minētajiem „lielākoties”, proti, kur tiek nolīgts, ka līzings devējs nav atbildīgs par nokavētu piegādi vai par nepiegādāšanu. SIA „Unilīzings” un SIA „Hansalīzings” nav ņēmušas vērā apstākli, ka nepiegāde aizskar ne tikai līzings devēja intereses, bet vienlaicīgi arī līzingsņēmēja intereses, un nav paredzējušas, ka nepiegāde būtu uzskatāma par līzings līgumu atceļošu nosacījumu.

⁷³³ Graf von Westphalen F. Das Insolvenzrisiko des Lieferanten beim Finanzierungsleasing. *Wirtschaft- und Bankrecht*, 1980, Heft Nr.33, S.944; Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft Nr.6, S.428; Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Heft Nr.44, S.2112; Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingssache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Dissertation. Mainz, 1990, S.85-86

⁷³⁴ Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenschrift*, 1983, Heft 40, S. 2219

2.3.2.2. Attiecīgo līgumisko noteikumu spēkā esamības izvērtējums

Iepazīstoties ar tiesību doktrīnām, secināms, ka daļa tiesību zinātnieku (piemēram, *M.Lieb*,⁷³⁵ *H.J.Sonnenberger*,⁷³⁶ *K.Klomann*,⁷³⁷ *W.Goldmann*⁷³⁸) uzskata, ka līzings devēja atbildības līgumiska izslēgšana par līzings objekta nepiegādi un/vai nokavētu piegādi nav uzskatāma par netaisnīgu noteikumu. Šis viedoklis tiesību doktrīnās tiek pamatots ar to, ka:

- 1) līzingsņēmējs viens pats ir atbildīgs par piegādātāja un līzings objekta izvēli;⁷³⁹ līzingsņēmējs nosaka piegādātāju, līzings objekta marku un tipu, faktiski organizē visas iepirkšanas sarunas;⁷⁴⁰
- 2) līzings devējs pirkuma līgumu slēdz, ja ne cita interesēs, tad jebkurā gadījumā pēc līzingsņēmēja ierosinājuma;⁷⁴¹
- 3) līzings devēja atbildības izslēgšana par lietas piegādi nevar tikt uzskatīta par līzings devēja pamatpienākuma izslēgšanu, jo līzings objekta piegāde ir tikai līzings līguma pamats un nevis līzings devēja pamatpienākums, kā tas ir nomas gadījumā. Līzings devēja pamatpienākumos ietilpst nevis līzingsņēmējam piešķirt līzings objektu bez trūkumiem, bet gan tikai finansēt līzings objekta piešķirumu. Līdz ar to līzings objekta novēlota piegāde vai nepiegādāšana nav uzskatāmas par līguma pārkāpumu;⁷⁴²
- 4) līzingsņēmējam būtībā vajadzētu būt vienai, vai līzingsņēmēja atbildība tiek izslēgta pirms vai pēc līzings objekta piegādes, un vai līzingsņēmējs var vērsties pret piegādātāju pirms vai pēc līzings objekta piegādes;⁷⁴³
- 5) nav saskatāms būtisks neizdevīgums līzingsņēmējam, jo līzings devējs nodod līzingsņēmējam tiesības vērsties ar prasījumiem pret piegādātāju;⁷⁴⁴ izslēdzamās un nododamās tiesības lielos vilcienos ir līdzvērtīgas;⁷⁴⁵

⁷³⁵ Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2499

⁷³⁶ Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenzeitschrift*, 1983, Heft 40, S. 2219

⁷³⁷ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Dissertation. Mainz, 1990, S.88-89

⁷³⁸ Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Würde eines doctor iuris utriusque einer Hohen Juristischen Fakultät zu Würzburg. 1970, S. 78-79

⁷³⁹ Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2499

⁷⁴⁰ Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Heft Nr.44, S.2112

⁷⁴¹ Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenzeitschrift*, 1983, Heft 40, S. 2219

⁷⁴² Coester-Waltjen D. Leasing-Vertrag und moderne Rechtsschutzgesetzgebung. *Juristische Ausbildung*, 1980, S.185-186., citēts pēc: Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Dissertation. Mainz, 1990, S.80-81

⁷⁴³ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Dissertation. Mainz, 1990, S.85-86

- 6) līzings ņēmējam nerodas zaudējumi, ja līzings ņēmējam tiek piešķirta iespēja griezties ar prasījumiem pret piegādātāju; līzings ņēmējam nododamas nomnieka tiesībām ekvivalentas prasījuma tiesības pret piegādātāju.⁷⁴⁶

Tajā pašā laikā citi tiesību zinātnieki (piemēram, *C.T.Ebenroth*,⁷⁴⁷ *F.Graf von Westphalen*,⁷⁴⁸ *R.Sannwald*,⁷⁴⁹ *D.Reinicke/K.Tiedtke*,⁷⁵⁰ *R.A.Bernstein*,⁷⁵¹ *N.Fehl*⁷⁵²) tieši pretēji uzskata, ka ar līzings devēja atbildības izslēgšanu līzings ņēmējs tiek nostādīts neizdevīgākā stāvoklī un ka attiecīgie atbildību izslēdzošie noteikumi ir uzskatāmi par netaisnīgiem, to argumentējami šādi:

- 1) līzings devējam ir pienākums rūpēties par to, ka līzings ņēmējs saņem līzings objektu līgumā noteiktā kārtībā,⁷⁵³
- 2) piegādātājs uzskatāms par līzings devēja palīgu, kurš līzings devēja uzdevumā piegādā lietu līzings ņēmējam,⁷⁵⁴
- 3) pretējā gadījumā trūktu nepieciešamās ekvivalences starp līzings līguma izpildījumu un pretizpildījumu - ja līzings ņēmējs nav neko saņēmis, viņam par neko nav arī jāmaksā,⁷⁵⁵
- 4) līzings devējs šādā gadījumā nedrīkst atrasties labākā stāvoklī nekā tad, ja līzings objekts tiktu piegādāts, bet tas būtu nelietojams;⁷⁵⁶
- 5) piegādātājs uzskatāms par līzings devēja palīgu;⁷⁵⁷
- 6) pretējā gadījumā finanšu līzings līgums būtu uzskatāms par vienkāršu kredīta piešķirumu.⁷⁵⁸

⁷⁴⁴ Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtsstatsachen*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Würde eines doctor iuris utriusque einer Hohen Juristischen Fakultät zu Würzburg. 1970, S. 78-79

⁷⁴⁵ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Dissertation. Mainz, 1990, S.85-86

⁷⁴⁶ Ibid., S.85-88

⁷⁴⁷ Ebenroth C.T. *Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing*. *Juristische Schulung*, 1985, Heft Nr.6, S.428

⁷⁴⁸ Graf von Westphalen F. Die Haftung des Leasinggebers für Fehlverhalten des Lieferanten vor oder bei Abschluss des Leasingvertrages. *Betriebs-Berater*, 1989, Beilage 10 zu Heft Nr.14, S.23; Graf von Westphalen F. Das Insolvenzrisiko des Lieferanten beim Finanzierungsleasing. *Wirtschaft- und Bankrecht*, 1980, Heft Nr.33, S.945

⁷⁴⁹ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S.123

⁷⁵⁰ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Neuwied; Kriftel; Berlin: Hermann Luchterhand Verlag GmbH, 1997, S.632

⁷⁵¹ Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.20

⁷⁵² Fehl N. Leistungsstörungen beim Finanzierungs-Leasing, die ihren Grundi im Liefervertrag haben. *Betriebs-Berater*, 1987, Beilage 10 zu Heft Nr.14, S.28

⁷⁵³ Ebenroth C.T. *Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing*. *Juristische Schulung*, 1985, Heft Nr.6, S.428; Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S.123

⁷⁵⁴ Graf von Westphalen F. Die Haftung des Leasinggebers für Fehlverhalten des Lieferanten vor oder bei Abschluss des Leasingvertrages. *Betriebs-Berater*, 1989, Beilage 10 zu Heft Nr.14, S.23; Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Heft Nr.44, S.2112

⁷⁵⁵ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Neuwied; Kriftel; Berlin: Hermann Luchterhand Verlag GmbH, 1997, S.632

⁷⁵⁶ Ibid., S.632

⁷⁵⁷ Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.20

⁷⁵⁸ Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Heft Nr.44, S.2112

Pēdējam viedoklim pievienojas arī PTAC, par ko liecina PTAC 2006.gada 17.maija vēstulē norādītais: „*gadījumā, ja Pārdevējs nav piegādājis Īpašumu Līgumā norādītajā termiņā un/vai īpašuma tiesības uz īpašumu nepāriet Līzings kompānijai no tās neatkarīgu iemeslu dēļ, tad Līzings kompānija pilnībā izslēdz savu atbildību par lietas nepiegādāšanu un atrunā sev tiesības pieprasīt no Līzings saņēmēja pilnas pirkuma summas samaksu. Tā kā Līgums ietver sevi arī nomas līguma pazīmes, tad viens no galvenajiem līzings devēja uzdevumiem ir nodrošināt līzings ņēmējam iespēju lietot līzings objektu. Saskaņā ar Līguma konstrukciju, Pārdevējs darbojas Līzings kompānijas uzdevumā. Līdz ar to, Līzings kompānija ir atbildīga par Pārdevēja nokavēto Preces piegādi. Ja Līzings kompānija nesaņem savā īpašumā Preci, tad līdz ar to nav iespējams nodot Preci Līzings ņēmēja īpašumā. Šādā gadījumā zūd tiesiskais pamats Līzings ņēmējam maksāt par Preci, kura fiziski nav bijusi nodota viņam lietošanai. Ilgstošas Preces nesaņemšanas gadījumā Līzings ņēmējam var zust interese par Līguma izpildīšanu. Civillikuma 1663.pants nosaka: „Ja kreditors parādnieka vainas dēļ vairs nav ieinteresēts līguma izpildīšanā, tad viņš var prasīt tā atcelšanu”. PTAL 30.pants nosaka, ja pakalpojums no patērētāja neatkarīgu apstākļu dēļ nav izpildīts līgumā noteiktajā termiņā un patērētājs vairs nav ieinteresēts līguma izpildīšanā, patērētājam ir tiesības vienpusēji atkāpties no līguma, saņemt samaksāto priekšapmaksu un pieprasīt radīto zaudējumu atlīdzību. Saskaņā ar iepriekšminēto, Līzings kompānijas pienākums ir nodot precī patērētāja lietošanā. Līdz ar to risks par līzings objekta piegādes pienākuma neīstenošanu nevar tikt uzlikts līzings ņēmējam atbilstoši līguma noteikumiem, liekot līzings ņēmējam nokārtot savas saistības neatkarīgi no līzings objekta piegādes fakta, tādējādi liedzot līzings ņēmējam lietot līzings objektu. PTAL 5.panta otrās daļas 1. punkts nosaka, ka līguma noteikumi ir pretrunā ar līgumslēdzējušu tiesiskās vienlīdzības principu, ja tie samazina ar likumu noteikto pušu atbildību. Šajā gadījumā Līzings kompānija pilnībā izslēdz savu atbildību gadījumos, kad pārdevēja vainas dēļ Līzings saņēmējs nesaņem Preci.”*

Tiesību zinātnieku starpā nepastāv arī vienprātība par to zaudējumu segšanu, kas saistīti ar darījuma izpildi un ar refinansēšanas izdevumiem. Pēc *F.Graf von Westphalen* domām, līgumiski uzliekot riskus līzings ņēmējam, līzings devējs var pieprasīt no līzings ņēmēja zaudējumus, kas saistīti ar darījuma izpildi un ar refinansēšanas izdevumiem.⁷⁵⁹ Tajā pašā laikā, pēc *D.Reinicke/K.Tiedtke* domām, līzings devējam ir jāuzņemas zaudējumi, ko sastāda maksājumi refinansējošai bankai par naudas līdzekļu rezervāciju un atlīdzība par naudas līdzekļu atteikumu. Līzings devējs šos izdevumus nedrīkst pieprasīt no līzings ņēmēja. Pretējs noteikums traucētu ekvivalencei starp līzings līguma izpildījumu un pretizpildījumu. Ja līzings ņēmējs nav neko saņēmis, viņam par neko nav arī jāmaksā. Ja lieta līzings ņēmējam netiek piegādāta, tad gadījumā,

⁷⁵⁹ Graf von Westphalen F. Das Insolvenzrisiko des Lieferanten beim Finanzierungsleasing. *Wirtschaft- und Bankrecht*, 1980, Heft Nr.33, S.945

ja līzings devējs pieprasa maksājumus, līzings ņēmējs var celt līguma neizpildes ierunu.⁷⁶⁰ Vācijas Augstākā tiesa šai jautājumā ir pievienojusies otrajam viedoklim, atzīstot, ka gadījumā, ja līzings objekts netiek piegādāts bez līzings ņēmēja vainas, tad līzings devējam nav tiesības kā zaudējumu atlīdzību pieprasīt refinansējošai bankai maksājamo atlīdzību par naudas līdzekļu rezervāciju.⁷⁶¹

Izsverot savstarpēji pretrunīgos viedokļus, par pamatotāku atzīstams, ka līgumiskie noteikumi, ar kuriem tiek izslēgta līzings devēja atbildība par piegādes veikšanu, uzskatāmi par netaisnīgiem (arī tad, ja līzings ņēmējam līzings devējs nodod tiesības vērsties tieši pret piegādātāju). Šāda nostāja pamatojama ar to, ka līzings ņēmējam nav īpašu līdzekļu, ar kuru palīdzību piegādātāju stimulēt uz piegādes veikšanu, un ka līzings devējam attiecīgs piegādātāju stimulējošs līdzeklis ir, proti, samaksa par līzings objektu. Līzings devējam kā profesionālim jārikojas piesardzīgi, samaksu par līzings objektu veicot tikai pēc piegādes fakta vai kādā citā veidā sevi nodrošinot. Līzings devējam līzings objekta nepiegādes gadījumā nebūtu piešķiramas tiesības prasīt refinansēšanas izdevumu atlīdzību no līzings ņēmēja, jo līzings devējam kā profesionālim ir vieglāk (pamatojoties uz finanšu informāciju) izvērtēt piegādātāja izpildspēju. Šādai nostājai ir arī papildus pozitīvs efekts – līzings devējs tiek rosināts rīkoties pēc iespējas rūpīgāk un pēc iespējas ievērot līzings ņēmēja intereses.

Tādējādi līgumiskie noteikumi, ar kuriem tiek izslēgta līzings devēja atbildība par piegādes veikšanu, pamatojoties uz PTAL 6.panta astotās daļas noteikumiem pēc līzings ņēmēja-patērētāja prasības atzīstami par spēkā neesošiem.

Izņēmuma kārtā līzings devēja atbildības par piegādes veikšanu līgumiska izslēgšana ir atzīstama par taisnīgu gadījumos, kad līzings ņēmējs ir lūdzis līzings devēju veikt piegādes līgumā noteiktās pirkuma maksas daļēju (vai pilnīgu) samaksu piegādātājam avansa veidā, t.i., pirms turpmākā līzings objekta saņemšanas.

---

⁷⁶⁰ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Neuwied; Kriftel; Berlin: Hermann Luchterhand Verlag GmbH, 1997, S.632-633

⁷⁶¹ Sk.: Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.20

4.NODAĻA. LIETAS UN PRETIZPILDĪJUMA RISKĀ NEŠANA

2.4.1. LIKUMISKAIS REGULĒJUMS

Ar lietas risku saprotams nejaušs lietas substanci ietekmējošs vērtības zudums.⁷⁶² Ja lietas risku nes līzings devējs, viņam lietas nejaušas bojāejas gadījumā līzings objekts būs jāpiegādā atkārtoti, savukārt lietas bojājumu gadījumā - jānovērš bojājumi.⁷⁶³ Ja lietas risku nes līzings ņēmējs, šis risks aptver līzings ņēmēja pienākumu (pretēji nomas noteikumiem) pieņemt lietu lietošanai iespējamā stāvoklī.⁷⁶⁴ Lietas risks aptver arī visus trūkumus, kas līzings objektam var rasties līzings termiņā.⁷⁶⁵

No lietas riska nošķirams ir pretizpildījuma risks (saukts arī – cenas risks⁷⁶⁶). Pretizpildījuma risks regulē jautājumu, vai līzings ņēmējam līzings objekta nejaušas bojāejas vai nejaušu bojājumu gadījumā (kad līzings objektu nav iespējams lietot) būs pienākums veikt līzings maksājumus.⁷⁶⁷ Lietas riska un pretizpildījuma riska nošķiršana iespējama tikai ar līguma noteikumu iztulkošanu, noteikumu samērības izvērtēšanu un noteikumu satura kontroli.⁷⁶⁸

Pozitīvajās tiesībās ir nostiprināts princips *casum sentit dominus*⁷⁶⁹ (par nejaušu risku atbild īpašnieks – latīn.).

Ja attiecīgais līzings līgums ir kvalificējams kā nomas līgums, tad lietas vērtības samazināšanās, lietas nejaušas bojāejas un lietas stāvokļa pasliktināšanās risku uzņemas līzings devējs kā lietas īpašnieks.⁷⁷⁰ Noteikumu, ka līzings ņēmējs šajā līzings veidā tiek atbrīvots no līzings objekta bojāšanās un bojāejas riska, satur CL 2153.pants.⁷⁷¹

⁷⁶² Berger N. *Typys und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker&C.F.Müller, 1998, S.98

⁷⁶³ Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft Nr.6, S.428

⁷⁶⁴ Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.21

⁷⁶⁵ Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft Nr.6, S.428

⁷⁶⁶ Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.21; Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.5; Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft Nr.6, S.428

⁷⁶⁷ Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft Nr.6, S.428; Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.21; Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.5; Berger N. *Typys und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker&C.F.Müller, 1998, S.99

⁷⁶⁸ Berger N. *Typys und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker&C.F.Müller, 1998, S.98

⁷⁶⁹ *Ibid.*, S.99

⁷⁷⁰ Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenzeitschrift*, 1983, Heft 40, S. 2221; Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Neuwied; Krefeld; Berlin: Hermann Luchterhand Verlag GmbH, 1997, S.631; Berger N. *Typys und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker&C.F.Müller, 1998, S.99; Holdefer F. *Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasingsache durch einen Dritten*. Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.27

⁷⁷¹ CL 2153.pants: „Ja iznomātā vai izīrētā lieta iet bojā vai bojājas bez nomnieka vai īrnieka vainas, tad viņa atbildība par tās atdošanu (2152.p.) atkrīt, ja vien viņš nav ar sevišķu norunu uzņēmis risku.“

Tomēr CL noteikumi, kas atbrīvo līzina ņēmēju no līzina objekta bojāšanās un bojāejas riska, nav ar imperatīvu raksturu. Par to liecina tas, ka atbilstoši CL 2148.panta⁷⁷² 3.punkta un 2153.panta noteikumiem līzina ņēmējs līgumiski (ar sevišķu norunu) var uzņemties lietas nejaušas bojāejas un bojāšanās riskus.

Ja attiecīgais līzina līgums ir kvalificējams kā pirkuma līgums, tad atbilstoši CL 2023.panta⁷⁷³ noteikumiem pēc līzina līguma noslēgšanas līzina objekta bojāejas un bojāšanās risks jānes līzina ņēmējam jau no līzina līguma noslēgšanas brīža.

Tas, ka līzina ņēmējam līzina līgumā tiek paredzēts pienākums pārbaudīt līzina objekta stāvokli, nav pamats piemērot CL 2024.panta izņēmuma noteikumus. Līzina līguma gadījumā līzina ņēmējam rodas pienākums pirkt attiecīgo līzina objektu jau līzina līguma noslēgšanas brīdī. Ja pārbaudē atklājas lietas trūkumi, līzina ņēmējs netiek atbrīvots no pienākuma pirkt līzina objektu.

UNIDROIT konvencijā nav ietverti noteikumi par lietas riska nešanu. Visi noteikumi attiecas tikai uz nepilnīgu piegādi un nevis uz lietas stāvokļa pasliktināšanos pēc līgumam atbilstošas piegādes.

Ja attiecīgais līzina līgums ir kvalificējams kā nomas līgums, tad atbilstoši likuma regulējumam attiecībā uz nomu pretizpildījuma risku nes līzina devējs kā iznomātājs.⁷⁷⁴ Atbilstoši CL 2147.panta⁷⁷⁵ noteikumiem, iestājoties līzina objekta bojāejas vai bojāšanās gadījumam, līzina ņēmējs tiek atbrīvots no līzina maksājumu veikšanas.

Ar likuma regulējumu noteiktā līguma pamatizpildījumu sinalagmātiskā sasaiste pieskaitāma pie nozīmīgākajām pamatidejām likumiskajam regulējumam, kas skar divpusējos līgumus.

⁷⁷² CL 2148.pants: „Lai 2147.pantā norādīto notikumu dēļ nolaistu nomas vai īres maksu, ir nepieciešams: 1) ka zaudējums bijis nenovēršams un nav cēlies no iznomātās lietas dabiskām sliktām īpašībām; 2) ka uz vairākiem gadiem noslēgtā nomā viena gada nesaņemto ienākumu nesedz pārējo gadu bagātīgais pārpalikums; 3) ja īrnieks nav noteikti uzņēmis risku.“

⁷⁷³ CL 2023.pants: „Pēc pirkuma noslēgšanas, kaut arī pirktā lieta vēl nebūtu nodota, visu risku par nejaušu gadījumu, ja sakarā ar to lieta iet bojā vai bojājas, nes pircējs.“

⁷⁷⁴ Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenzeitschrift*, 1983, Heft 40, S. 2221; Holdefer F. *Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasingssache durch einen Dritten*. Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.27; Berger N. *Typys und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker&C.F.Müller, 1998, S.102; Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Neuwied; Krefeld; Berlin: Hermann Luchterhand Verlag GmbH, 1997, S.631

⁷⁷⁵ CL 2147.pants: „Pienākums maksāt nomas vai īres maksu atkrīt un jau samaksātie maksājumi jāatdod atpakaļ, - viens un otrs pilnīgi vai daļai - ja nomājamā vai izīrējamā lieta palikusi nelietota tāda notikuma dēļ, kuram nav devis iemeslu nomnieks vai īrnieks un kurš noticis bez viņa vainas. Pie tādiem notikumiem pieder sekojošie gadījumi: 1) kad lieta nejauši iet bojā; 2) kad nomnieks vai īrnieks nepārvaramas varas dēļ zaudē iespēju lietu lietot; 3) kad aprobežota lietas svarīgāko daļu lietošana; 4) kad, nomājot zemi, nomnieks sakarā ar nepārvaramu varu pilnīgi vai vismaz ievērojamā mērā zaudējis augļus.“

Saistība (ekvivalence) starp izpildījumu un pretizpildījumu ir viens no privāttiesību regulējuma taisnīguma pamatpostulātiem.⁷⁷⁶

Tomēr CL 2147.panta noteikumi nav ar imperatīvu raksturu. Atbilstoši CL 2148.panta 3.punkta noteikumiem līzings ņēmējam arī līzings objekta bojāejas un/vai bojāšanās gadījumā būs pienākums veikt līzings maksājumus, ja līzings ņēmējs būs līgumiski uzņēmis līzings objekta bojāejas un/vai bojāšanās risku.

Ja attiecīgais līzings līgums ir kvalificējams kā pirkuma līgums, tad atbilstoši CL noteikumiem arī pretizpildījuma risks ir jānes līzings ņēmējam. Līzings ņēmējs, pamatojoties uz CL 2036.panta noteikumiem, līzings maksājumus var aizturēt tikai gadījumā, ja līzings objektam draud attiesājums un ja līzings devējs nevar vai negrib pret attiesājumu pietiekoši nodrošināt.

UNIDROIT konvencijā nav paredzēti noteikumi par pretizpildījuma riska nešanu.

2.4.2. LĪGUMISKAIS REGULĒJUMS

2.4.2.1. Līgumu noteikumi

Pretēji nomas līguma likumiskajam regulējumam finanšu līzings līgumiem ir raksturīgi, ka lietas risks tiek uzlikts līzings ņēmējam,⁷⁷⁷ t.i., parasti tipveida līzings līgumos ir iekļauts noteikums, ka līzings ņēmējs uzņemas risku gadījumam, ja līzings objekts iet bojā, tiek nozaudēts, tiek nozagts, tiek bojāts vai priekšlaicīgi nolietots.⁷⁷⁸

Līgumiskā prakse liecina, ka līzings ņēmējs nav tiesīgs prasīt no līzings devēja jebkādu trūkumu un lietas lietošanas traucējumu novēršanu.⁷⁷⁹ Līzings ņēmējam ir pienākums līzings objektu līguma darbības laikā uzturēt pienācīgā stāvoklī, bojājumu gadījumā remontēt vai

⁷⁷⁶ Berger N. *Typys und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker&C.F.Müller, 1998, S.102

⁷⁷⁷ Engel A. *Leasing in Russland und Deutschland. Ein Rechtsvergleich des Mobilarleasing*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, 2004, S.49; Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Heft Nr.44, S.2111; Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft Nr.6, S.429; Stoppok G. Leasing von beweglichen Wirtschaftsgütern aus rechtlicher Sicht. Grām.: Hagenmüller K.F. *Leasing-Handbuch*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1973, S.295; Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 151; Basedow J. Leistungsstörungen in internationalen Leasingverträgen. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 1988, Heft 1, S.7; Tiedtke K., Möllmann P. Entwicklung der aktuellen Rechtsprechung des BGH zum Leasingrecht. *Der Betrieb*, 2004, Heft Nr.17, S.916; Holdefer F. *Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasing Sache durch einen Dritten*. Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.27; Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.5; Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Würde eines doctor iuris utriusque einer Hohen Juristischen Fakultät zu Würzburg. 1970, S. 63

⁷⁷⁸ Sefrin B. *Die Kodifikationsreife des Finanzierungsleasingvertrages/Strategie und Methode der schuldrechtlichen Bewältigung der modernen Vertragstypen*. Kehl am Rhein; Strassburg; Arlington: N.P.Engel Verlag, 1993, S. 215

⁷⁷⁹ Basedow J. Leistungsstörungen in internationalen Leasingverträgen. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 1988, Heft 1, S.7

atsevišķos gadījumos aizstāt ar citu lietu.⁷⁸⁰ Līzina objekta zuduma gadījumam līzina devējam tiek piešķirtas tiesības izvēlēties starp atlīdzību, salabošanu vai lietas vērtības atlīdzināšanu.⁷⁸¹ Šāds līgumu saturs atbilst arī Latvijas līgumu tiesiskai realitātei, par ko liecina tālāk minētais.

HL tipveida noteikumos noteikts: „*8.1 Ar Transportlīdzekļa pieņemšanas – nodošanas akta parakstīšanas brīdi Līzina saņēmējs uzņemas risku par nejaušu gadījumu (Transportlīdzekļa bojāeja vai bojājums) un paaugstinātas bīstamības avota īpašnieka atbildību, kā arī Līzina saņēmējs atbild par Transportlīdzekļa atklātiem un slēptiem trūkumiem un bojājumiem.*”

NFL tipveida noteikumi paredz: „*3.4. No Piegādes Akcepta parakstīšanas brīža visi riski par Līzina Objekta nejaušu sabojāšanu, iznīcināšanu vai pazaudēšanu/nozagšanu, vai atbildība par zaudējumu atlīdzību Trešajai Personai, pāriet Nomniekam. Nomnieks pilnībā un bez papildu nosacījumiem uzņemas visus šādus riskus un atbildību; 2.8. Iesakot Iznomātājam pirkt Līzina Objektu, Nomnieks ar šo apliecina, ka ir patstāvīgi izvēlēties Līzina Objektu, Iznomātājs nav sniedzis nekādus tiešus vai netiešus padomus attiecībā uz Līzina Objektu, tā atbilstību Nomnieka prasībām un/vai tā piegādes noteikumiem. Nomnieks apliecina, ka pilnībā apzinās Līzina Objekta vispārējo stāvokli, fizisko standartu un citas iespējamās īpašības. Nomnieks uzņemas Līzina Objekta piegādes risku no šī Līguma noslēgšanas dienas. Tādā veidā Iznomātājs nav atbildīgs par Līzina Objekta piegādi, tās nokavējumu, Līzina Objekta iztrūkumu vai jebkādiem Līzina Objekta defektiem.*”

UNIL tipveida noteikumos minēts: „*6.2 Apdrošināšanas līgumam ir jābūt noslēgtam ne vēlāk par brīdi, kad uz Nomnieku pāriet riski par Nomas priekšmeta nozaudēšanu/nozagšanu/sabojāšanu, kas var iestāties nelaimes gadījuma rezultātā. Nomniekam jānodrošina, lai Apdrošināšanas līgums/ā: 6.2.1. kā apdrošināšanas atlīdzības saņēmējs tiktu norādīts Iznomātājs, t.i. iestājoties nelaimes gadījumam, pret kuru apdrošināts Nomas priekšmets, jebkura atlīdzība izmaksājama Iznomātājam.*”

DBNL tipveida noteikumos norādīts: „*5.1. Līzina ņēmējs nodrošina nepārtrauktu un pietiekamu Līzina objekta apdrošināšanu vismaz pret šādiem riskiem, kas apdraud Līzina objektu: Līzina objekta bojājumi, kas radušies Līzina objektam piedaloties ceļu satiksmē, ugunsgrēka, eksplozijas, dabas stihiju (vētra, plūdi, zibens, krusa, zemestrīce) vai krītošu priekšmetu iedarbības vai trešās personas rīcības rezultātā, Līzina objekta zādzība vai laupīšana. Līzina ņēmējs noslēdz Līzina objekta apdrošināšanas līgumu ar Apdrošināšanas sabiedrību, norādot šajā apdrošināšanas līgumā, ka Līzina devējs ir apdrošināšanas atlīdzības saņēmējs.*”

⁷⁸⁰ Sefrin B. *Die Kodifikationsreife des Finanzierungsleasingvertrages/Strategie und Methode der schuldrechtlichen Bewältigung der modernen Vertragstypen*. Kehl am Rhein; Strassburg; Arlington: N.P.Engel Verlag, 1993, S. 215

⁷⁸¹ Sonnenberger H.J. *Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. Neue Juristische Wochenschrift*, 1983, Heft 40, S. 2221

Arī tiesību doktrīnās⁷⁸² norādīts, ka pretēji nomas likumiskajam regulējumam finanšu līzīga līgumos parasti praksē ir paredzēts, ka pretizpildījuma risku nes līzīgaņēmējs, t.i., līzīga objekta zudums vai bojājums neatbrīvo no pienākuma veikt līzīga maksājumus. Ar šo noteikumu līzīga devējs nodrošina ne vien savus izdevumus, bet iegūst arī aprēķināto peļņu, vienlaicīgi esot atbrīvotam no pienākuma atbildēt par lietas stāvokli⁷⁸³.

N.Berger norāda, ka Vācijas līgumu praksē lietas un atlīdzības riski lielākoties netiek nošķirti.⁷⁸⁴ Gadījumos, kad pretizpildījuma riska nešana līgumā netiek regulēta, aktuāls ir jautājums, vai no tā vien, ka ir uzlikts lietas risks, uzskatāms, ka attiecīgai personai ir uzlikts arī cenas risks? Atbildot uz šo jautājumu, *N.Berger* norāda, ka no lietas riska uzlikšanas līzīgaņēmējam vēl pati par sevi neizriet pretizpildījuma riska uzlikšana līzīgaņēmējam. Pēc *N.Berger* domām konstruktīvi ir divas iespējas. Spēkā esošs lietas riska uzlikums varētu būt uzskatāms par tiesiskām sekām tam, ka ir attiecīgai personai ir uzlikts arī pretatlīdzības risks, līdz ar ko skaidri izteiktam pretatlīdzības riska uzlikumam būtu tikai deklaratīvs raksturs. Vai arī otra iespēja – pretizpildījuma riska esamība tiek konstatēta riska nešanas noteikumu iztulkošanas rezultātā.⁷⁸⁵

Sekas, ja uzskata, ka lietas riska uzlikšana pati par sevi liecina par pretizpildījuma riska uzlikšanu. Lietas nejaušas bojāšanās gadījumā lietas riska uzlikšana līzīgaņēmējam nozīmē to, ka līzīgaņēmējam ir pienākums līzīga objektu savest kārtībā. Lietas riska uzlikšanai līzīgaņēmējam ir arī tādas sekas, ka līzīgaņēmēja pienākums maksāt līzīga maksājumus pastāv neatkarīgi no lietas stāvokļa un līzīgaņēmējam nav tiesības uzteikt līzīga līgumu lietas stāvokļa dēļ.⁷⁸⁶

No līzīga objekta nejaušas bojāšanās riska ir nošķirams gadījums, kad līzīga objekts nejausī iet bojā bojājuma vai zādzības rezultātā. Šāda pilnīga zuduma gadījumā, kas pielīdzināms bojājumam, kura rezultātā pilnībā iet bojā lietas substance, lietas riska uzlikšana pamato līzīga

⁷⁸² Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenzeitschrift*, 1983, Heft 40, S. 2221; Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft Nr.6, S.429; Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Heft Nr.44, S.2111; Engel A. *Leasing in Russland und Deutschland. Ein Rechtsvergleich des Mobiliarleasing*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, 2004, S.49; Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 151; Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.5; Holdefer F. *Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasingsache durch einen Dritten*. Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.27; Basedow J. Leistungsstörungen in internationalen Leasingverträgen. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 1988, Heft 1, S.7

⁷⁸³ Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenzeitschrift*, 1983, Heft 40, S. 2221

⁷⁸⁴ Berger N. *Typys und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker&C.F.Müller, 1998, S.99

⁷⁸⁵ *Ibid.*, S.102-103

⁷⁸⁶ *Ibid.*, S.103

ņēmēja pienākumu atlīdzināt lietas vērtību. Tipveida līgumos reti ir sastopams noteikums, ka līzinga ņēmējam ir pienākums pilnībā zudušu līzinga objektu aizvietot ar jaunu; līdz ar ko tikai šādos ārkārtējos gadījumos pastāv tādas pašas sekas kā līzinga objekta nejaušas pasliktināšanās gadījumā – līzinga ņēmēja pienākums veikt līzinga maksājumus arī par laiku, kad sakarā ar līzinga ņēmēja novēršamu līguma traucējumu līzinga objektu nav iespējams lietot.⁷⁸⁷

Parasti, kad līzinga līgums ir vērsts uz noteiktas lietas lietošanu, nejaušas lietas bojāejas gadījumā iestājas neiespējamība lietu lietot. Šajos gadījumos atlīdzības risks nepāriet kā lietas riska pārejas tiesiskās sekas.⁷⁸⁸

Sekas, ja uzskata, ka pretizpildījuma riska esamība noskaidrojama, iztulkojot riska nešanas noteikumus. Līguma noteikumu tulkošana neskaidrību gadījumā jāveic par labu līzinga ņēmējam. Tā kā no līgumu noteikumiem nevar pietiekami skaidri saprast, ka līzinga ņēmējam jānes arī cenas risks, pieņemams, ka līzinga ņēmējam ir jānes tikai lietas risks un cenas risks paliek līzinga devējam.⁷⁸⁹

2.4.2.2. Līgumisko noteikumu spēkā esamības izvērtējums

2.4.2.2.1. Lietas riska nešana

Attiecībā finanšu līzinga līgumu plaši izplatīta ir nostāja, ka vienošanās, ar kuru līzinga ņēmējs uzņemas lietas risku, ir pieļaujama, jo nav uzskatāma par netaisnīgu noteikumu (pretēji nostājai attiecībā uz operatīvo līzingu, kur lietas riska uzlikšana līzinga ņēmējam netiek pieļauta kā esoša pretrunā nomas līguma būtībai⁷⁹⁰).

Uzskatu, ka lietas riska uzlikšana līzinga ņēmējam ir pieļaujama, atzīst tiesību zinātnieki *D.Krause*,⁷⁹¹ *C.T.Ebenroth*,⁷⁹² *N.Berger*,⁷⁹³ *D.Reinicke/K.Tiedtke*,⁷⁹⁴ *A.Engel*,⁷⁹⁵ *R.Sannwald*,⁷⁹⁶ *B.Sefrin*,⁷⁹⁷ *W.Goldmann*,⁷⁹⁸ *F.Holdefer*,⁷⁹⁹ *H.J.Sonnenberger*,⁸⁰⁰ *G.Stoppok*.⁸⁰¹

⁷⁸⁷ Berger N. *Typys und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker&C.F.Müller, 1998, S.103

⁷⁸⁸ Ibid., S.103

⁷⁸⁹ Ibid., S.105

⁷⁹⁰ Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft Nr.6, S.429

⁷⁹¹ Krause D. *Die zivilrechtlichen Grundlagen des Leasing-Verfahrens*. Köln: Photostelle der Universität zu Köln, 1967, S. 108, 110

⁷⁹² Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Heft Nr.44, S.2111

⁷⁹³ Berger N. *Typys und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker&C.F.Müller, 1998, S.99, 101

⁷⁹⁴ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Neuwied; Krefeld; Berlin: Hermann Luchterhand Verlag GmbH, 1997, S.631

⁷⁹⁵ Engel A. *Leasing in Russland und Deutschland. Ein Rechtsvergleich des Mobiliarleasing*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, 2004, S.50

⁷⁹⁶ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 155

⁷⁹⁷ Sefrin B. *Die Kodifikationsreife des Finanzierungsleasingvertrages/Strategie und Methode der schuldrechtlichen Bewältigung der modernen Vertragstypen*. Kehl am Rhein; Strassburg; Arlington: N.P.Engel Verlag, 1993, S. 217

Pirmkārt, lietas riska uzlikšana līzīngā ņēmējam tiek argumentēta ar visu saimniecisko apstākļu kopumu un no tā izrietošo finansēšanas funkciju. Šādu argumentu norāda, piemēram, *F.Holdefer*. Pēc viņa domām, no saimnieciskā viedokļa finanšu līzīngam ir jāaizstāj pirkums. Savukārt finansēšanas funkcija izpaužas tajā, ka līzīngā ņēmējam nav nekādu personīgo mērķu līzīngā objekta lietošanai un ka līzīngā objekts tiek iegādāts tikai un vienīgi, lai piešķirtu ilgtermiņa lietošanas iespēju līzīngā ņēmējam. Līzīngā devēja interese aprobežojas ar finansēšanu, un līzīngā objekts līzīngā devēju interesē tikai kā nodrošinājums. Striktais finansēšanas un lietošanas funkciju pārdalījums starp līzīngā devēju un līzīngā ņēmēju pamato lietas riska uzlikšanu līzīngā ņēmējam.⁸⁰² *D.Reinicke/K.Tiedtke* norāda, ka līzīngā devēja pienākumi aprobežojas ar pienākumiem nodot lietu, netraucēt līzīngā ņēmējam līzīngā objekta lietošanu un trešo personu traucējuma gadījumā līzīngā ņēmēju atbalstīt.⁸⁰³ Pēc *R.Sannwald* domām, galvenais kritērijs atbilstības izvērtēšanai ir līzīngā līguma saimnieciskā būtība. Ar līzīngā līgumu tiek mēģināts panākt finansēta pirkuma rezultātu bez formālas īpašuma tiesību iegūšanas. Līzīngā devēja kā īpašnieka intereses aprobežojas tikai ar interesi saglabāt nodrošinājumu. Līzīngā ņēmējs iegūst pircējam raksturīgu pozīciju, un faktiski īpašnieka intereses ir līzīngā ņēmējam. Ar lietas riska uzlikšanu līzīngā ņēmējam tiek nodrošināts līdzsvars starp pušu priekšrocībām un pušu riskiem.⁸⁰⁴ *D.Krause* un *N.Berger* izceļ to, ka līzīngā devējs - atšķirībā no iznomātāja - veic tikai finansētāja funkcijas.⁸⁰⁵ Bet *A.Engel* – to, ka līzīngā ņēmējs iegūst pircējam līdzīgu tiesību kopumu.⁸⁰⁶

Otrkārt – ar to, ka līzīngā ņēmējs fiziskā ziņā ir tuvāks līzīngā objektam nekā līzīngā devējs. *N.Berger* un *B.Sefrin* lietas riska uzlikšanu līzīngā ņēmējam pamato ar to, ka līzīngā ņēmējs ilgu

⁷⁹⁸ Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Würde eines doctor iuris utriusque einer Hohen Juristischen Fakultät zu Würzburg. 1970, S. 96, 118

⁷⁹⁹ Holdefer F. *Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasingsache durch einen Dritten*. Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.40-41

⁸⁰⁰ Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenzeitschrift*, 1983, Heft 40, S. 2221

⁸⁰¹ Stoppok G. Leasing von beweglichen Wirtschaftsgütern aus rechtlicher Sicht. Grām.: Hagemüller K.F. *Leasing-Handbuch*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1973, S.295

⁸⁰² Holdefer F. *Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasingsache durch einen Dritten*. Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.40-41

⁸⁰³ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Neuwied; Krefeld; Berlin: Hermann Luchterhand Verlag GmbH, 1997, S.632

⁸⁰⁴ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 155

⁸⁰⁵ Krause D. *Die zivilrechtlichen Grundlagen des Leasing-Verfahrens*. Köln: Photostelle der Universität zu Köln, 1967, S. 110; Berger N. *Typys und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker&C.F.Müller, 1998, S.99

⁸⁰⁶ Engel A. *Leasing in Russland und Deutschland. Ein Rechtsvergleich des Mobilarleasing*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, 2004, S.50

laika posmu lieto līzina objektu bez jebkādas līzina devēja ietekmes.⁸⁰⁷ Tādējādi, atšķirībā no parasta nomas līguma, līzinaņēmējam tiek piešķirta lietas vērtība, t.i., sakarā ar ilgo lietošanas laiku līzinaņēmējam tiek piešķirta iespēja gūt lielāko daļu no lietas labuma. Lietas riska uzlikšana līzinaņēmējam atbilst arī principam, ka lietas risku jānes tai pusei, kuras varā atrodas līzina objekts, jo līzina objekts atrodas līzinaņēmēja varā samērā ilgu laiku.⁸⁰⁸ *C.T.Ebenroth* riska uzlikšanas pieļaujamību pamato ar to, ka līzinaņēmējs ir tuvāks līzina objektam nekā līzina devējs. Līzinaņēmējam ir tiesības līzina objektu lietot, nolietot un bieži arī pilnībā patērēt, un liegt iespēju trešajām personām ietekmēt līzina objektu. Tajā pašā laikā līzina devējam attiecībā uz līzina objektu nav faktiskas ietekmēšanas iespējas.⁸⁰⁹ Līdzīgi arī *G.Stoppok* norāda, ka lietas riska uzlikšana pamatojama ar to, ka līzina objekts ir pakļauts paaugstinātiem riskiem un atrodas līzinaņēmēja sfērā.⁸¹⁰

Treškārt – ar līzina līguma specifiku. Pēc *A.Engel* domām, lietas riska uzlikšana līzinaņēmējam izriet no finanšu līzina līguma specifikas.⁸¹¹

Ceturtkārt – ar nepieciešamību rūpēties par līzina objekta stāvokli. *D.Reinicke/K.Tiedtke* norāda, ka lietas riska uzlikšana līzinaņēmējam bieži ir vienīgais līdzeklis, kā līzinaņēmējam likt rūpēties par lietu un nepieļaut, ka tas lietu lietotu pretēji norādījumiem.⁸¹²

Piektkārt – ar iespēju risku apdrošināt. *A.Engel, W.Goldmann* un *F.Holdefefer* lietas riska uzlikšanu līzinaņēmējam pamato ar to, ka līzinaņēmējam ir iespēja vai pat pienākums līzina objektu apdrošināt.⁸¹³ Apdrošinātā riska iestāšanās gadījumā līzinaņēmējs ir tiesīgs saņemt no apdrošinātāja vai trešās personas attiecīgu zaudējumu atlīdzību,⁸¹⁴ vai arī līzina objekta nejaūšas

⁸⁰⁷ Berger N. *Typys und Rechtsnatur des Herstellerleasing.* Heidelberg: R.v.Decker&C.F.Müller, 1998, S.101; Sefrin B. *Die Kodifikationsreife des Finanzierungsleasingvertrages/Strategie und Methode der schuldrechtlichen Bewältigung der modernen Vertragstypen.* Kehl am Rhein; Strassburg; Arlington: N.P.Engel Verlag, 1993, S. 217

⁸⁰⁸ Sefrin B. *Die Kodifikationsreife des Finanzierungsleasingvertrages/Strategie und Methode der schuldrechtlichen Bewältigung der modernen Vertragstypen.* Kehl am Rhein; Strassburg; Arlington: N.P.Engel Verlag, 1993, S. 217

⁸⁰⁹ Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Heft Nr.44, S.2111

⁸¹⁰ Stoppok G. Leasing von beweglichen Wirtschaftsgütern aus rechtlicher Sicht. Grām.: Hagenmüller K.F. *Leasing-Handbuch.* Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1973, S.295

⁸¹¹ Engel A. *Leasing in Russland und Deutschland. Ein Rechtsvergleich des Mobiliarleasing.* Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, 2004, S.50

⁸¹² Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht.* Neuwied; Krefeld; Berlin: Hermann Luchterhand Verlag GmbH, 1997, S.631

⁸¹³ Engel A. *Leasing in Russland und Deutschland. Ein Rechtsvergleich des Mobiliarleasing.* Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, 2004, S.50; Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen.* Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Würde eines doctor iuris utriusque einer Hohen Juristischen Fakultät zu Würzburg. 1970, S. 116-117; Holdefefer F. *Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasing Sache durch einen Dritten.* Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.44

⁸¹⁴ Holdefefer F. *Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasing Sache durch einen Dritten.* Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.44

bojāejas gadījumā apdrošinātājs piedāvā vai nu aizstāt bojā gājušo līzina objektu ar citu, vai arī nosegt maksājamos līzina maksājumus.⁸¹⁵

Sestkārt – ar līzina maksājumu apmēru. *D.Reinicke/K.Tiedtke* lietas riska uzlikšanu līzinaņēmējam pamato ar to, ka līzina maksājumi tiktu būtiski palielināti, ja līzina devējam būtu jānes lietas un cenas risks.⁸¹⁶

Septītkārt – ar labuma gūšanu līguma termiņa beigās. Pēc *N.Berger* domām, lietas bojāejas risks būtu jānes tam, kurš gūs labumu no lietas līguma termiņa beigās.⁸¹⁷

Vācijas Augstākā tiesa savukārt lietas riska uzlikšanas pieļaujamību līzinaņēmējam savos spriedumos⁸¹⁸ pamato:

- 1) ar to, ka attiecīgs risku sadalījums ir raksturīgs līzina līgumam,⁸¹⁹
- 2) ar to, ka līzinaņēmējs būs ieinteresēts vairāk rūpēties par līzina objektu,⁸²⁰
- 3) ar līzinaņēmēja tiesībām saņemt apdrošināšanas atlīdzību no apdrošinātāja.⁸²¹

Pret to, ka ar līgumiskiem noteikumiem tiek uzlikts lietas risks līzinaņēmējam, iestājas *J.Schmidt-Salzer*. Pēc *J.Schmidt-Salzer* domām, attiecīgi noteikumi par riska uzlikšanu līzinaņēmējam ir netaisnīgi, jo atšķirībā no finansēta pirkuma līzina devējam ir pienākums nodrošināt lietas lietošanu.⁸²²

Jāpiekrīt *C.T.Ebenroth* secinājumam, ka lielākoties literatūrā ir atzīts - lietas riska uzlikšana līzinaņēmējam ir pieļaujama.⁸²³

⁸¹⁵ Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtsstatsachen*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Würde eines doctor iuris utriusque einer Hohen Juristischen Fakultät zu Würzburg. 1970, S. 116-117

⁸¹⁶ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Neuwied; Kriftel; Berlin: Hermann Luchterhand Verlag GmbH, 1997, S.631

⁸¹⁷ Berger N. *Typys und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker&C.F.Müller, 1998, S.101

⁸¹⁸ Holdefer F. *Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasingsache durch einen Dritten*. Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.28; Berger N. Neues zur klauselmässigen Gefahrverlagerung beim Leasing. *Der Betrieb*, 1987, Heft Nr.7, S.367; Tiedtke K., Möllmann P. Entwicklung der aktuellen Rechtsprechung des BGH zum Leasingrecht. *Der Betrieb*, 2004, Heft Nr.17, S.916

⁸¹⁹ Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.21

⁸²⁰ Stoppok G. Leasing von beweglichen Wirtschaftsgütern aus rechtlicher Sicht. Grām.: Hagenmüller K.F. *Leasing-Handbuch*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1973, S.295

⁸²¹ Pretēji zemāku tiesu spriedumiem Vācijas Augstākā tiesa ar 2003.gada 8.oktobra spriedumu nolēma, ka līgumiskais noteikums, ar kuru līzina devējs uzveļ līzinaņēmējam lietas un cenas risku un rada līzinaņēmējam pircējam raksturīgu tiesību stāvokli, ir spēkā arī tad, ja līgumā nav nekas atsevišķi minēts par līzinaņēmēja tiesībām saņemt atlīdzību no apdrošinātāja un no trešajām personām. Proti, klusēšana ir pamats, lai uzskatītu, ka līzinaņēmējam piemīt attiecīgās tiesības, jo persona, kurai nodarīts kaitējums, ar kaitējuma atlīdzināšanu nedrīkst tikt nostādīta labākā stāvoklī, nekā tā atrastos, ja kaitējums nebūtu radīts. Sk.: Graf von Westphalen F. Rechtsprechungsübersicht zum Leasingrecht 2002-2004. *Betriebs-Berater*, 2004, Heft Nr.38, S.2028

⁸²² Schmidt-Salzer J. *Allgemeine Geschäftsbedingungen*. 2.Auflage. München, 1977, Rn. 186, citēts pēc: Holdefer F. *Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasingsache durch einen Dritten*. Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.36

⁸²³ Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Heft Nr.44, S.2111

Tomēr būtiski atzīmēt, ka atsevišķi tiesību zinātnieki lietas riska uzlikšanu līzinga ņēmējam atbalsta pie noteiktiem priekšnosacījumiem vai arī uz noteiktu gadījumu grupu.

Tā, piemēram, *W.Flume* pārstāv viedokli, ka risku uzlikšana līzinga ņēmējam ir pieļaujama pie nosacījuma - pēc lietas bojāejas, zušanas vai zādzības līzinga ņēmējam nav pienākums maksāt līzinga maksājumos ierēķināto līzinga devēja peļņas daļu.⁸²⁴ Šim viedoklim pievienojas arī *K.Reinking*, pamatojot savu nostāju ar to, ka līzinga ņēmējs nedrīkst tikt nostādīts sliktākā stāvoklī kā nomaksas pircējs un ka nomaksas pircējam attiecīgā situācijā nav pienākums segt nomaksas pārdevēja peļņas daļu.⁸²⁵

R.Bernstein pieļauj lietas risku uzlikšanu līzinga ņēmējam, ja līzinga devējam tiek piešķirtas tiesības vērsties ar zaudējumu atlīdzības prasību pret vaininieku vai pret apdrošinātāju⁸²⁶. Bez tam, lai attiecīgo pirkumam raksturīgo risku uzlikšana līzinga ņēmējam nebūtu uzskatāma par netaisnīgu noteikumu, līzinga ņēmējam piešķiramas tiesības izvēlēties starp līzinga objekta labošanu, aizstāšanu, piegādes līguma uzteikumu vai piegādes līguma atcelšanu. Līguma uzteikuma gadījumā līzinga devējam ir jāaprēķina izdevumu ietaupījums, kas gūts līguma priekšlaicīgas izbeigšanas rezultātā.⁸²⁷

Pēc *P.Ulmer/H.Schmidt* domām, lietas riska uzlikšana līzinga ņēmējam nav pieļaujama ražotāja līzinga gadījumā. Automašīnu tirdzniecības jomā izplatītais ražotāja līzings atšķiras no neatkarīga finanšu līzinga ar to, ka līzinga sabiedrība pamatkapitāla vai līgumiskā ziņā ir saistīta ar noteiktu automašīnu ražotāju un koncentrējas uz attiecīgās markas automašīnu realizāciju. Tas nozīmē, ka ražotājs ar līzinga līgumu palīdzību panāk noieta veicināšanu un ka ražotājs ir ciešāk saistīts ar līzinga devēju nekā ar līzinga ņēmēju. Attiecībā uz ražotāja līzingu būtu atzīstams, ka pušu intereses vairāk atbilst nomas noteikumiem un tādēļ nebūtu pamatoti pieļaut līzinga devēja lietas riska uzlikšanu līzinga ņēmējam.⁸²⁸

Arī Vācijas Augstākā tiesa savu piekrišanu lietas riska uzlikšanai līzinga ņēmējam ierobežo ar dažiem nosacījumiem:

⁸²⁴ Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht. – Teil II - *Der Betrieb*, 1972, Heft Nr.2, S.58

⁸²⁵ Reinking K. Kfz-Leasing im Spannungsfeld zwischen Kauf und Miete. *Deutsches Autorecht*, 1984, S.329, 337, citēts pēc: Holdefer F. *Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasingsache durch einen Dritten*. Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.37

⁸²⁶ Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.21

⁸²⁷ Bernstein R. Der Finanzierungsleasingvertrag unter besonderer Berücksichtigung des privaten Pkw-Leasing. *Der Betrieb*, 1987, S.1236, 1239, citēts pēc: Holdefer F. *Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasingsache durch einen Dritten*. Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.36

⁸²⁸ Ulmer P., Schmidt H. Zur AGB-Inhaltskontrolle von Kfz-Leasingverträgen (II). *Der Betrieb*, 1983, Heft Nr.49, S.2617

- 1) lietas risks attiecas uz līzina ņēmēju tikai tad, kad lieta atrodas pie līzina ņēmēja; ja lieta ir nodota piegādātājam uzlabošanai un tur iet bojā, tad līzina ņēmējs attiecīgo bojāejas risku nenes,⁸²⁹
- 2) lietas riska uzlikšana līzina ņēmējam ir netaisnīga tad, ja līzina ņēmējam netiek piešķirtas tiesības vērsties ar prasībām pret piegādātāju⁸³⁰ un pret apdrošinātāju.⁸³¹

Attiecībā uz līzina līgumu, kurš kvalificējams kā pirkuma līgums, nebūtu pamata apšaubīt lietas riska uzlikšanas līzina ņēmējam atbilstību labticīguma prasībām, jo attiecīgais noteikums atbilst CL 2023.panta noteikumiem.

Attiecībā uz līzina līgumu, kurš kvalificējams kā nomas līgums, izvērtējams, vai ir vērā ņemama argumentācija, ar kuru tiesību doktrīnās tiek pamatota lietas riska uzlikšana līzina ņēmējam.

Lietas riska uzlikšanas līzina ņēmējam pamatošana ar finansēšanas funkciju vērtējama kritiski, jo finansēšanas pienākums nav vienīgais līzina devēja pienākums. Līzina objektu līzina devējs iegādājas ne tikai līzina ņēmēja interesēs. Līzina devēja intereses saistībā ar līzina objektu apliecina tas, ka līzina termiņa beigās līzina ņēmējam ir pienākums līzina objektu atdot atpakaļ līzina devējam.

Kritiski vērtējama arī lietas riska uzlikšanas līzina ņēmējam argumentēšana ar to, ka līzina ņēmējs ir tuvāks līzina objektam nekā līzina devējs. Jebkuras nomas gadījumā nomnieks iznomātai lietai fiziski atrodas tuvāk nekā iznomātājs.

Lietas riska uzlikšanas līzina ņēmējam pamatošana ar līzina līguma specifiku vērtējama kritiski. Tas, ka daudzos līgumos ir iekļauti noteikumi par lietas riska uzlikšanu līzina ņēmējam, nav pamats, lai neizvērtētu attiecīgā noteikuma netaisnīgumu.

Lietas riska uzlikšanas līzina ņēmējam argumentēšana ar nepieciešamību rūpēties par līzina objektu arī nav pamatota. Lai gan jāpiekrīt *D.Reinicke/K.Tiedtke*,⁸³² ka lietas riska uzlikšana līzina ņēmējam bieži ir vienīgais līdzeklis, kā līzina ņēmējam likt rūpēties par lietu un nepieļaut,

---

⁸²⁹ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Neuwied; Kriftel; Berlin: Hermann Luchterhand Verlag GmbH, 1997, S.632

⁸³⁰ Basedow J. *Leistungsstörungen in internationalen Leasingverträgen. Recht der Internationalen Wirtschaft*, 1988, Heft 1, S.7; Engel A. *Leasing in Russland und Deutschland. Ein Rechtsvergleich des Mobilarleasing*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, 2004, S.50

⁸³¹ Vācijas Augstākā tiesa 08.10.2003. izskatīja lietu VII ZR 55/03. Šajā lietā līzina ņēmējai bija uzlikts par pienākumu apdrošināt automašīnu par labu līzina devējam. Pēc automašīnas zādzības līzina devējs vērsās pret līzina ņēmēju, pieprasot atlikušo līzina maksājumu samaksu. Vācijas Augstākā tiesa atzina, ka līzina līgumā iekļautais noteikums par bojāejas un bojāšanās riska uzlikšanu līzina ņēmējam nav samērīgs, jo līgumā nav paredzēta kārtība, kādā līzina ņēmēja varētu gūt labumu no apdrošināšanas. Tiesa atzina, ka līzina devējs zādzības gadījumā nedrīkst tikt nostādīts labākā stāvoklī nekā tas būtu, ja zādzība nebūtu notikusi. T.i., līzina devējs nedrīkst iedzīvoties no šāda notikuma. Sk.: Tiedtke K., Möllmann P. *Entwicklung der aktuellen Rechtsprechung des BGH zum Leasingrecht. Der Betrieb*, 2004, Heft Nr.17, S.917

⁸³² Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Neuwied; Kriftel; Berlin: Hermann Luchterhand Verlag GmbH, 1997, S.631

ka līzings ņemējs lietu lieto pretēji norādījumiem, identiska situācija pastāv jebkura nomas līguma gadījumā.

Lietas riska uzlikšanas līzings ņemējam argumentēšana ar iespēju viņam risku apdrošināt un segt savus zaudējumus no apdrošināšanas atlīdzības vērtējama kritiski, jo apdrošināt attiecīgo risku var gan līzings ņemējs, gan arī līzings devējs.

Nav pamatota lietas riska uzlikšanas līzings ņemējam argumentēšana ar to, ka, līzings devējs aprēķinot līzings maksājumus, nav tajos ietvēris atlīdzību par lietas riska uzņemšanos.

Lai arī neviens no argumentiem atsevišķi nevar būt par pamatu lietas riska uzlikšanai līzings ņemējam, tomēr, ņemot novērtētos argumentus kopumā (neskatoties uz to, ka katrs no argumentiem atsevišķi neizturēja kritiku) un ņemot vērā CL 2148.panta 3.punkta un 2153.panta noteikumus (kas paredz iespēju ar sevišķu norunu līzings ņemējam uzņemties lietas risku), secināms, ka līzings līguma noteikumi, ar kuriem līzings ņemējs uzņemas lietas risku, nav atzīstami par netaisnīgiem. Tādējādi, pretēji *J.Schmidt-Salzer* domām,⁸³³ līgumiskie noteikumi, ar kuriem līzings ņemējs uzņemas lietas risku, ir spēkā esoši.

Izņēmuma kārtā līgumiskie noteikumi, ar kuriem līzings ņemējs uzņemas lietas risku, būtu atzīstami par netaisnīgiem tad:

- 1) ja līzings objekta nejaušas bojāejas gadījumā līzings ņemējam būtu pienākums samaksāt līzings devējam arī līzings devēja peļņas daļu,
- 2) ja līzings devējs no apdrošināšanas atlīdzības saņemtiem līdzekļiem vai citādi netaisni iedzīvotos,
- 3) ja risks tiek uzlikts līzings ņemējam par laiku, kad līzings objekts neatrodas pie līzings ņemēja.

2.4.2.2.2. Pretizpildījuma riska nešana

Attiecībā finanšu līzings līgumu plaši izplatīta ir nostāja, ka vienošanās, ar kuru līzings ņemējs uzņemas pretizpildījuma risku, nav uzskatāma par netaisnīgu noteikumu.

Uzskatu, ka pretizpildījuma riska uzlikšana līzings ņemējam ir pieļaujama, atzīst gandrīz visi tie paši tiesību zinātnieki, kas atzīst lietas riska uzlikšanu līzings ņemējam, proti, *D.Krause*,⁸³⁴ *C.T.Ebenroth*,⁸³⁵ *N.Berger*,⁸³⁶ *D.Reinicke/K.Tiedtke*,⁸³⁷ *A.Engel*,⁸³⁸ *R.Sannwald*,⁸³⁹ *B.Seffrin*,⁸⁴⁰ *W.Goldmann*,⁸⁴¹ *F.Holdefer*,⁸⁴² *H.J.Sonnenberger*,⁸⁴³ *G.Stoppok*.⁸⁴⁴

⁸³³ Schmidt-Salzer J. *Allgemeine Geschäftsbedingungen*. 2.Auflage. München, 1977, Rn. 186, citēts pēc: Holdefer F. *Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasingsache durch einen Dritten*. Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.36

⁸³⁴ Krause D. *Die zivilrechtlichen Grundlagen des Leasing-Verfahrens*. Köln: Photostelle der Universität zu Köln, 1967, S. 108, 110

⁸³⁵ Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Heft Nr.44, S.2111

Ņemot vērā, ka tikai retais (piemēram, *B.Sefrin*⁸⁴⁵ un *R.Sannwald*⁸⁴⁶) īpaši nodala lietas risku no pretizpildījuma riska, arī argumentācija saistībā ar pretizpildījuma risku pamatā ir tā pati, kas saistībā ar lietas risku. Proti, pirmkārt, lietas pretizpildījuma riska uzlikšana līzingaņēmējam tiek argumentēta ar visu saimniecisko apstākļu kopumu un no tā izrietošo finansēšanas funkciju.⁸⁴⁷ Otrkārt – ar to, ka līzingaņēmējs ir tuvāks līzinga objektam nekā līzinga devējs.⁸⁴⁸ Treškārt – ar līzinga līguma specifiku.⁸⁴⁹ Ceturtkārt – ar nepieciešamību rūpēties par līzinga objekta stāvokli.⁸⁵⁰ Piektkārt – ar iespēju risku apdrošināt.⁸⁵¹ Sestkārt – ar līzinga maksājumu apmēru.⁸⁵² Septītkārt – ar labuma gūšanu līguma termiņa beigās.⁸⁵³

⁸³⁶ Berger N. *Typys und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker&C.F.Müller, 1998, S.99, 101

⁸³⁷ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Neuwied; Kriftel; Berlin: Hermann Luchterhand Verlag GmbH, 1997, S.631

⁸³⁸ Engel A. *Leasing in Russland und Deutschland. Ein Rechtsvergleich des Mobiliarleasing*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, 2004, S.50

⁸³⁹ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 159-160

⁸⁴⁰ Sefrin B. *Die Kodifikationsreife des Finanzierungsleasingvertrages/Strategie und Methode der schuldrechtlichen Bewältigung der modernen Vertragstypen*. Kehl am Rhein; Strassburg; Arlington: N.P.Engel Verlag, 1993, S. 217

⁸⁴¹ Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Würde eines doctor iuris utriusque einer Hohen Juristischen Fakultät zu Würzburg. 1970, S. 96, 118

⁸⁴² Holdefer F. *Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasingsache durch einen Dritten*. Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.40-41

⁸⁴³ Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenzeitschrift*, 1983, Heft 40, S. 2221

⁸⁴⁴ Stoppok G. Leasing von beweglichen Wirtschaftsgütern aus rechtlicher Sicht. Grām.: Hagenmüller K.F. *Leasing-Handbuch*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1973, S.295

⁸⁴⁵ Sefrin B. *Die Kodifikationsreife des Finanzierungsleasingvertrages/Strategie und Methode der schuldrechtlichen Bewältigung der modernen Vertragstypen*. Kehl am Rhein; Strassburg; Arlington: N.P.Engel Verlag, 1993, S. 221

⁸⁴⁶ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 159-160

⁸⁴⁷ Holdefer F. *Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasingsache durch einen Dritten*. Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.40-41; Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Neuwied; Kriftel; Berlin: Hermann Luchterhand Verlag GmbH, 1997, S.632; Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 155; Krause D. *Die zivilrechtlichen Grundlagen des Leasing-Verfahrens*. Köln: Photostelle der Universität zu Köln, 1967, S. 110; Berger N. *Typys und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker&C.F.Müller, 1998, S.99; Engel A. *Leasing in Russland und Deutschland. Ein Rechtsvergleich des Mobiliarleasing*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, 2004, S.50

⁸⁴⁸ Berger N. *Typys und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker&C.F.Müller, 1998, S.101; Sefrin B. *Die Kodifikationsreife des Finanzierungsleasingvertrages/Strategie und Methode der schuldrechtlichen Bewältigung der modernen Vertragstypen*. Kehl am Rhein; Strassburg; Arlington: N.P.Engel Verlag, 1993, S. 217; Sefrin B. *Die Kodifikationsreife des Finanzierungsleasingvertrages/Strategie und Methode der schuldrechtlichen Bewältigung der modernen Vertragstypen*. Kehl am Rhein; Strassburg; Arlington: N.P.Engel Verlag, 1993, S. 217; Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Heft Nr.44, S.2111; Stoppok G. Leasing von beweglichen Wirtschaftsgütern aus rechtlicher Sicht. Grām.: Hagenmüller K.F. *Leasing-Handbuch*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1973, S.295

⁸⁴⁹ Engel A. *Leasing in Russland und Deutschland. Ein Rechtsvergleich des Mobiliarleasing*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, 2004, S.50

⁸⁵⁰ Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Neuwied; Kriftel; Berlin: Hermann Luchterhand Verlag GmbH, 1997, S.631

⁸⁵¹ Engel A. *Leasing in Russland und Deutschland. Ein Rechtsvergleich des Mobiliarleasing*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, 2004, S.50; Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Würde eines doctor iuris utriusque einer Hohen Juristischen Fakultät zu Würzburg. 1970, S. 116-117; Holdefer F. *Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasingsache durch einen Dritten*. Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.44; Holdefer

Arī Vācijas Augstākā tiesa pretizpildījuma riska uzlikšanu līzīngā ņēmējam pamato ar to pašu, ar ko lietas riska uzlikšanu.⁸⁵⁴

Pret pretizpildījuma riska uzlikšanu līzīngā ņēmējam iebildumi tiek celti samērā vairāk nekā pret lietas riska uzlikšanu līzīngā ņēmējam.

F.Graf von Westphalen ir norādījis, ka pretizpildījuma riska uzlikšana līzīngā ņēmējam ir pretrunā „izpildījuma un pretizpildījuma ekvivalences principam”.⁸⁵⁵

Pēc *J.Schmidt-Salzer* domām, attiecīgi noteikumi par riska uzlikšanu līzīngā ņēmējam ir netaisnīgi, jo atšķirībā no finansēta pirkuma līzīngā devējam ir pienākums nodrošināt lietas lietošanu.⁸⁵⁶ Līdzīgi arī *V.Emmerich* norāda, ka problemātiskāka ir pretizpildījuma riska uzlikšana līzīngā ņēmējam, jo tas ir pilnīgā pretrunā likumiskajam regulējumam par nomu.⁸⁵⁷

P.Koch/J.Haag savu nepieņemšanu pretizpildījuma riska uzlikšanai līzīngā ņēmējam pamato ar to, ka tādējādi tiktu nepamatoti ignorēts līzīngā devēja pamatpienākums nodrošināt, ka visu līguma termiņu līzīngā objekts atrodas pie līzīngā ņēmēja, un finansēšanas funkcija nepamatoti tiktu atzīta par vienīgo līzīngā devēja funkciju.⁸⁵⁸

Pret lietas (un arī pretizpildījuma) riska uzlikšanu līzīngā ņēmējam iestājas arī PTAC, savu viedokli 2006.gada 17.maija vēstulē pamatojot sekojoši: „*Līzīngā kompānija patur sev īpašuma tiesības uz Īpašumu līdz brīdim, kad Līzīngā saņēmējs būs pilnībā izpildījis no šī Līguma izrietošās saistības un veicis visus paredzētos maksājumus. Līdz ar to Preces īpašnieks ir Līzīngā*

F. Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasingsache durch einen Dritten. Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.44; Goldmann W. Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtsstatsachen. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Würde eines doctor iuris utriusque einer Hohen Juristischen Fakultät zu Würzburg. 1970, S. 116-117

⁸⁵² Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Neuwied; Kriftel; Berlin: Hermann Luchterhand Verlag GmbH, 1997, S.631

⁸⁵³ Berger N. *Typys und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker&C.F.Müller, 1998, S.101

⁸⁵⁴ Holdefer F. *Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasingsache durch einen Dritten*. Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.28; Berger N. Neues zur klauselmässigen Gefahrverlagerung beim Leasing. *Der Betrieb*, 1987, Heft Nr.7, S.367; Tiedtke K., Möllmann P. Entwicklung der aktuellen Rechtsprechung des BGH zum Leasingrecht. *Der Betrieb*, 2004, Heft Nr.17, S.916; Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.21; Stoppok G. Leasing von beweglichen Wirtschaftsgütern aus rechtlicher Sicht. Grām.: Hagenmüller K.F. *Leasing-Handbuch*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1973, S.295; Graf von Westphalen F. Rechtsprechungsübersicht zum Leasingrecht 2002-2004. *Betriebs-Berater*, 2004, Heft Nr.38, S.2028

⁸⁵⁵ Graf von Westphalen F. Leistungsfähigkeit und Leistungswilligkeit des Lieferanten – ein Risiko des Leasinggebers. *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 1985, Heft 23-24, S.1441

⁸⁵⁶ Schmidt-Salzer J. *Allgemeine Geschäftsbedingungen*. 2.Auflage. München, 1977, Rn. 186, citēts pēc: Holdefer F. *Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasingsache durch einen Dritten*. Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.36

⁸⁵⁷ Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.5

⁸⁵⁸ Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasingvertrages. *Betriebs-Berater*, 1968, S.171, citēts pēc: Holdefer F. *Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasingsache durch einen Dritten*. Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.37

kompānija. Preces bojāejas vai lietošanas neiespējamības gadījumā tiek aizskartas Līzinga kompānijas absolūtās īpašuma tiesības, līdz ar to Līzinga kompānijai ir tiesības uz zaudējumu atlīdzību. Savukārt Preces bojāejas gadījumā tiek pārkāptas patērētāja relatīvās saistību tiesības, līdz ar to patērētājam nav tiesību pieprasīt no vainīgās personas veicamo līzinga maksājumu atlīdzību. Šādā situācijā Līzinga kompānija saņem gan zaudējumu atlīdzību no trešās personas, gan arī ikmēneša maksājumus no patērētāja. Parakstot Līgumu patērētājs ir uzņēmis nejaušības risku, tomēr PTAC norāda, ka, gadījumā, ja patērētājam nav iespējams lietot Preci, Līzinga kompānijai ir jānodrošina patērētājam iespēju saņemt atbilstošu procentu samaksas samazinājumu proporcionāli ar laika periodu, kurā Prece netika lietota. Vācijas tiesu prakse atzīst līzinga ņēmēja tiesības uz kompensāciju par līzinga objekta lietošanas iespējas zudumu. Līzinga ņēmējs var pats izvēlēties, vai viņš prasīs tiesā izdevumus, kas ir saistīti ar līzinga objektam līdzīgas lietas iegūšanu savā lietošanā, vai atrautās peļņas atlīdzināšanu līdz līdzvērtīga objekta saņemšanai savā patstāvīgā lietošanā (Schlechtriem P. Schuldrecht.Besonderer Teil. - Tuebingen: Mohr, 1995.S129 12 BGN/NJW, 1987, S.377 - 378). PTAL 5.panta otrās daļas 3.punkts nosaka, ka līguma noteikumi ir pretrunā ar pušu tiesiskās vienlīdzības principu, ja tie nosaka priekšrocības pakalpojuma sniedzējam un ierobežojumus patērētājam. PTAC norāda, ka šajā gadījumā Līzinga kompānijai jāmaina Līguma (..)punkti, nosakot patērētājam iespēju saņemt Preces bojāejas vai izmantošanas neiespējamības gadījumos proporcionālu kredīta procentu samaksas samazinājumu.”

Attiecībā uz līzinga līgumu, kurš kvalificēts kā pirkuma līgums, secināms, ka atbilstoši CL noteikumiem arī pretizpildījuma risks ir jānes līzinga ņēmējam. Līzinga ņēmējs, pamatojoties uz CL 2036.panta noteikumiem, līzinga maksājumus var aizturēt tikai gadījumā, ja līzinga objektam draud attiesājums un ja līzinga devējs nevar vai negrib pret attiesājumu pietiekoši nodrošināt. Līdz ar to tāda līzinga līguma, kurš kvalificēts kā pirkuma līgums, līgumiskie noteikumi, ar kuriem līzinga ņēmējs uzņemas pretizpildījuma risku, nav uzskatāmi par netaisnīgiem noteikumiem.

Attiecībā uz līzinga līgumu, kurš kvalificēts kā nomas līgums, izvērtējams, vai ir vērā ņemama argumentācija, ar kuru tiesību doktrīnās tiek pamatota pretizpildījuma riska uzlikšana līzinga ņēmējam.

Pretizpildījuma riska uzlikšanas līzinga ņēmējam pamatošana ar finansēšanas funkciju vērtējama kritiski, jo finansēšanas pienākums nav vienīgais līzinga devēja pienākums. Līzinga objektu līzinga devējs iegādājas ne tikai līzinga ņēmēja interesēs. Līzinga devēja intereses saistībā ar līzinga objektu apliecina tas, ka līzinga termiņa beigās līzinga ņēmējam ir pienākums līzinga objektu atdot atpakaļ līzinga devējam.

Kritiski vērtējama arī pretizpildījuma riska uzlikšanas līzinga ņēmējam argumentēšana ar to, ka līzinga ņēmējs ir tuvāks līzinga objektam nekā līzinga devējs. Jebkuras nomas gadījumā nomnieks iznomātai lietai atrodas tuvāk nekā iznomātājs.

Pretizpildījuma riska uzlikšanas līzinga ņēmējam pamatošana ar līzinga līguma specifiku vērtējama kritiski. Tas, ka daudzos līgumos ir iekļauti noteikumi par pretizpildījuma riska uzlikšanu līzinga ņēmējam, nav pamats, lai neizvērtētu attiecīgā noteikuma atbilstību labticīguma prasībām un vai attiecīgais noteikums līzinga ņēmēju nenostāda neizdevīgākā stāvoklī.

Pretizpildījuma riska uzlikšanas līzinga ņēmējam argumentēšana ar nepieciešamību rūpēties par līzinga objektu arī nav pamatota, jo identiska situācija pastāv jebkura nomas līguma gadījumā.

Pretizpildījuma riska uzlikšanas līzinga ņēmējam argumentēšana ar iespēju risku apdrošināt un segt līzinga ņēmējam savus zaudējumus no apdrošināšanas atlīdzības vērtējama kritiski, jo apdrošināt attiecīgo risku var gan līzinga ņēmējs, gan arī līzinga devējs.

Nav pamatota lietas riska uzlikšanas līzinga ņēmējam argumentēšana ar to, ka līzinga devējs, aprēķinot līzinga maksājumus, nav tajos ietvēris atlīdzību par lietas riska uzņemšanos.

Lai arī neviens no argumentiem atsevišķi nevar būt par pamatu pretizpildījuma riska uzlikšanai līzinga ņēmējam, tomēr, ņemot vērā novērtētos argumentus kopumā (neskatoties uz to, ka katrs no argumentiem atsevišķi neizturēja kritiku), ņemot vērā CL 2147.panta noteikumu neimperatīvo raksturu un ņemot vērā, ka atbilstoši CL 2148.panta 3.punkta noteikumiem līzinga ņēmējam arī līzinga objekta bojāejas un/vai bojāšanās gadījumā būs pienākums veikt līzinga maksājumus, ja līzinga ņēmējs būs līgumiski uzņēmis līzinga objekta bojāejas un/vai bojāšanās risku, arī līzinga līgumā, kurš kvalificējams kā nomas līgums, līgumiskais noteikums, ar kuru līzinga ņēmējs uzņemas pretizpildījuma risku, nav uzskatāms par netaisnīgu noteikumu.

5.NODAĻA. PIEGĀDĀTĀJA IZPILDSPĒJAS RISKĀ NEŠANA

2.5.1. LIKUMISKAIS REGULĒJUMS

Neatkarīgi no tā, vai līzinga līgums tiek kvalificēts kā pirkuma vai nomas līgums, atbilstoši CL noteikumiem piegādātāja izpildspējas risku nes līzinga devējs. CL nesatur normas, kas jebkādā veidā pircējam/nomniekam uzliktu tās personas izpildspējas risku, no kuras pārdevējs/iznomātājs attiecīgi pārdodamo/iznomājamo lietu ir iegādājies.

2.5.2. LĪGUMISKAIS REGULĒJUMS

2.5.2.1. Līgumu noteikumi

K.Klomann norāda, ka līzinga devējs ir ieinteresēts piegādātāja izpildspējas risku līdz līzinga objekta piegādei uzlikt līzinga ņēmējam. No vienas puses, tiek mēģināts attiecīgo risku uzlikt līzinga ņēmējam ar standartizētiem līguma noteikumiem, īsti nepasakot, ka līzinga ņēmējam tiek uzlikts piegādātāja izpildspējas risks. Riska uzlikšana līzinga ņēmējam tiek panākta ar noteikumiem, kas izslēdz līzinga ņēmēja prasības pret līzinga devēju līdz līzinga objekta piegādei, vai ar noteikumiem, kas atļauj līzinga devējam prasīt maksājumus no līzinga ņēmēja arī līzinga objekta nepiegādāšanas gadījumā. No otras puses, tiek slēgti arī finanšu līzinga līgumi, kuros tieši ir pateikts, ka līzinga ņēmējs uzņemas piegādātāja izpildspējas risku.⁸⁵⁹

Kā liecina Pielikumos nr.1, 2, 4, 5, 6 pievienotie tipveida noteikumi, šie līzinga devēji ir rīkojušies atbilstoši pirmajam no *K.Klomann* minētajiem gadījumiem – piegādātāja izpildspējas risks uzlikts līzinga ņēmējam, to tieši nepasakot. Tikai NFL ir izvēlējusies to noteikt tieši, formulējot sekojoši: „2.2. *Līzinga Objekta nodošana Nomnieka turējumā un lietošanā notiek, kad Līzinga Objekts ir piegādāts uz vietu, kas norādīta Pirkuma Līgumā, vai ir piegādāts uz šajā Līgumā norādīto Līzinga Objekta piegādes vietu. Ja Līzinga Objekta nodošana Nomniekam tiek aizkavēta Pārdevēja vainas dēļ, tad Iznomātājs par šādu kavējumu nav nekādā gadījumā atbildīgs.*”

2.5.2.2. Līgumisko noteikumu spēks

Attiecībā uz finanšu līzinga līgumu plaši izplatīta ir nostāja, ka vienošanās, ar kuru līzinga ņēmējs uzņemas piegādātāja izpildspējas risku, ir pieļaujama, jo nav pretrunā labticīguma prasībām.

Uzskatu, ka piegādātāja izpildspējas riska uzlikšana līzinga ņēmējam nav atzīstama par netaisnīgu noteikumu, atzīst tiesību zinātnieki *M.Löbbe*,⁸⁶⁰ *J.Basedow*,⁸⁶¹ *C.W.Canaris*,⁸⁶²

⁸⁵⁹ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Dissertation. Mainz, 1990, S.63-65

⁸⁶⁰ Löbbe M. *Der Finanzierungsleasingvertrag nach der Schuldrechtsreform*. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage Nr.6, S.13

G.Stoppok,⁸⁶³ M.Lieb,⁸⁶⁴ O.Gebler/C.Müller,⁸⁶⁵ P.Seifert,⁸⁶⁶ A.Arnd,⁸⁶⁷ A.Schröder,⁸⁶⁸
U.Jürgens.⁸⁶⁹

Pirmkārt, piegādātāja izpildspējas riska uzlikšana līzingaņēmējam tiek argumentēta ar to, ka līzingaņēmējs izvēlas piegādātāju.

M.Löbbe norāda, ka līzingaņēmējs ir tas, kura interesēs līdzekļu ietaupīšanas nolūkos ir izvēlēties lētāku (bet ne vienmēr izpildspējīgāko) piegādātāju, līdz ar ko piegādātāja izvēlēšanās no līzingaņēmēja puses ir pietiekams pamats, lai uzliktu piegādātāja izpildspējas risku līzingaņēmējam.⁸⁷⁰

M.Lieb min, ka piegādātāja izpildspējas riska uzlikšana līzingaņēmējam izriet no tā, ka līzingaņēmējs piegādātāju ir izvēlējis no visa piedāvājumu klāsta un līzingaņēmējs ir jau nolīdzis piegādātāju (tā saucamais iestāšanās modelis) vai arī rosinājis līzinga devēju pasūtīt līzinga objektu tieši pie konkrētā piegādātāja. Tas ir klasisks risku sadalījuma kritērijs par apgrūtinājumu līzingaņēmējam, kā rezultātā skaidru līguma noteikumu gadījumā nepastāv pamats un iespēja uzlikt līzinga devējam piegādātāja izpildspējas risku.⁸⁷¹

M.Lieb kritiski vērtē literatūrā izteikto atzinu, ka līzinga devējs var labāk pārliecināties par piegādātāja izpildspēju nekā līzingaņēmējs, norādot, ka tas varētu būt tikai gadījumā, ja līzinga devējs jau ilgstoši sadarbojas ar attiecīgo piegādātāju. Bet arī tādā gadījumā ir strīdīgi pretēji pušu norunai atzīt, ka līzinga devējam jāuzņemas risks. Uzlikt līzinga devējam atbildību varētu gadījumā, ja līzinga devējs ne vien pazīst, bet arī apzināti ir izvēlējis attiecīgo piegādātāju par darījuma pusi. Ja pircējs lūdz finansējumu, iepriekš nesazinājies ne ar banku, ne arī ar piegādātāju, tad tikai acīmredzamu izpildnespējas pazīmju gadījumā banka būs līdzatbildīga, proti, par

⁸⁶¹ Basedow J. Leistungsstörungen in internationalen Leasingverträgen. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 1988, Heft 1, S.6

⁸⁶² Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.427

⁸⁶³ Stoppok G. Leasing von beweglichen Wirtschaftsgütern aus rechtlicher Sicht. Grām.: Hagenmüller K.F. *Leasing-Handbuch*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1973, S.295

⁸⁶⁴ Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2500-2501

⁸⁶⁵ Gebler O., Müller C. Finanzierungsleasing: Die Auswirkungen der Schuldrechtsreform und neuere Entwicklungen in der Vertragspraxis. *Die Zeitschrift für Bankrecht und Bankwirtschaft*, 2002, Heft 2, S.108

⁸⁶⁶ Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*, 1983, Beilage Nr. 1 zu Heft Nr.1, S.6

⁸⁶⁷ Arnd A. Gewährleistung beim Finanzierungsleasing nach der Schuldrechtsreform. *Deutsches Steuerrecht*, 2002, Heft Nr.25, S.1054

⁸⁶⁸ Schröder A. Rückabwicklung des Leasingvertrages bei entfallener Geschäftsgrundlage und Wegfall der Bereicherung. *Juristenzeitung*, 1989, Heft 15/16, S.722, 725

⁸⁶⁹ Jürgens U. *Die Entwicklung des Finanzierungs-Leasing*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät zu der Universität zu Köln. 1988, S.81; Jürgens U. *Die Entwicklung des Finanzierungs-Leasing*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät zu der Universität zu Köln. 1988, S.83

⁸⁷⁰ Löbbe M. Der Finanzierungsleasingvertrag nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage Nr.6, S.13

⁸⁷¹ Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2500

pietiekamu nenoskaidrošanu.⁸⁷² Pēc *M.Lieb* domām, finanšu līzina gadījumā līzina devējam var tikt uzlikts piegādātāja izpildspējas risks tikai gadījumā, ja līzina devējs jau iepriekš ir tādā mērā sadarbojies ar attiecīgo piegādātāju, ka piegādātājs ir ieteicis līzina līguma slēgšanu tieši ar attiecīgo līzina devēju. Vispārīgā gadījumā ir nozīmīgi, vai līzina devējam bija zināmi (vai vajadzēja būt zināmi) noteikti risku radoši apstākļi, jo attiecīgā gadījumā pastāv līzina devēja noskaidrošanas pienākums. Citos gadījumos risks paliek tam, kurš ir izvēlējis piegādātāju (arī, ja risks ir uzlikts līzina ņēmējam).⁸⁷³

Pēc *P.Seifert* domām, ir ļoti strīdīgi apgalvot, ka tipiskajās trīspusējās līzina attiecībās līzina devējam vajadzētu uzņemties atbildību par piegādātāja rīcību. Pareizāk būtu atbildību uzlikt līzina ņēmējam, jo viņš attiecīgo piegādātāju ir izvēlējis. Praksē bieži sastopami gadījumi, kad līzina devējs iestājas pirkuma līgumā, kas jau iepriekš noslēgts starp līzina ņēmēju un piegādātāju; šādos gadījumos piegādātāja izpildspējas risku būtu pavisam netaisni uzlikt līzina devējam.⁸⁷⁴

Otrkārt, piegādātāja izpildspējas riska uzlikšana līzina ņēmējam tiek argumentēta ar to, ka līzina ņēmējam nebūtu piešķirams vairāk tiesību salīdzinājumā ar pircēju pirkuma gadījumā.

Pēc *M.Lieb* domām investējošam uzņēmumam nozīmīga ir tikai lietošanas iespēja, tādējādi uzņēmumam ir gandrīz vienalga, vai iegādāties lietu īpašumā, vai arī saņemt to lietošanā uz līzina pamata. Līdz ar to atzīstams, ka līzina ņēmējam jāuzņemas tie riski, kurus viņš uzņemtos, pirkdams attiecīgo lietu. Vai tas ir saprātīgi – tas ir saimnieciski politisks jautājums.⁸⁷⁵

Pēc *A.Schröder* domām, līzina ņēmējs nedrīkst būt nostādīts labākā stāvoklī nekā pircējs nomaksas pirkuma gadījumā.⁸⁷⁶ Ja līzina ņēmējs neuzņemtos piegādātāja izpildspējas risku, tad līzina ņēmējam būtu iespēja ar prasību vērsties kā pret piegādātāju, tā arī pret līzina devēju, t.i., iespēja izvēlēties izpildspējīgāko. Nomaksas pirkumā savukārt ir tikai viena iesaistītā persona (pārdevējs), pret kuru vērsami prasījumi.⁸⁷⁷

U.Jürgens norāda, ka līzina devējs darbojas tikai kā finansētājs un līzina ņēmējs nostādāms tādā pašā situācijā, kādā tas atrastos, ja pats pirktu līzina objektu bez līzina devēja starpniecības. Nebūtu pamatoti likt līzina devējam uzņemties gan līzina ņēmēja maksātspējas risku, gan arī piegādātāja izpildspējas risku.⁸⁷⁸

⁸⁷² Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2501

⁸⁷³ Ibid., S.2501

⁸⁷⁴ Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*, 1983, Beilage Nr. 1 zu Heft Nr.1, S.6

⁸⁷⁵ Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2500

⁸⁷⁶ Schröder A. Rückabwicklung des Leasingvertrages bei entfallener Geschäftsgrundlage und Wegfall der Bereicherung. *Juristenzeitung*, 1989, Heft 15/16, S.725

⁸⁷⁷ Ibid., S.722

⁸⁷⁸ Jürgens U. *Die Entwicklung des Finanzierungs-Leasing*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät zu der Universität zu Köln. 1988, S.81,82

J.Basedow savukārt uzdod retorisku jautājumu - vai tiešām līzinga devējam vajadzētu uzņemties atbildību par piegādātāju, kuru viņš nemaz nezina?⁸⁷⁹

Treškārt, piegādātāja izpildspējas riska uzlikšana līzingaņēmējam tiek argumentēta ar līzinga maksājumu apmēru.

Pēc *O.Gebler/C.Müller* domām, līzinga maksājumu aprēķins tiek veikts uz tā saucamās „neto bāzes”, t.i., līzinga maksājumos tiek ietverta arī atlīdzība par finansēšanas ceļā līzinga objektā ieguldītajiem finanšu līdzekļiem; citus riskus un izpildījumus līzinga devējs neuzņemas un tādēļ tie netiek atlīdzināti.⁸⁸⁰

M.Löbbe akcentē, ka līzinga devējs par piegādātāja izpildspējas riska uzņemšanos noteikti prasīs lielākus līzinga maksājumus.⁸⁸¹

Ceturtkārt, piegādātāja izpildspējas riska uzlikšana līzingaņēmējam tiek argumentēta ar pušu brīvo izvēli vienoties par līguma noteikumiem.

Tā *M.Löbbe* norāda, ka attiecīga risku socializācija (t.i., normatīva risku sadalīšana, neļaujot vienoties par pretējo) nav raksturīga tādiem privāttiesībās slēdzamiem līgumiem kā līzings.⁸⁸²

Piektkārt, piegādātāja izpildspējas riska uzlikšana līzingaņēmējam tiek argumentēta ar to, ka pretējam viedoklim neesot pietiekoša pamatojuma.

Vācijas Augstākā tiesa 1985.gada 27.februāra spriedumā ir izteikusi iebildumus tam, ka līzingaņēmējs uzņemas attiecīgos riskus, norādīdama, ka līzingaņēmējs atšķirībā no gadījuma, kad persona nopērk lietu par kredīta līdzekļiem, nesastāv pirkuma līgumiskajās attiecībās ar piegādātāju. Bez tam līzinga devējs ir pilnīgs lietas īpašnieks un nevis tikai īpašnieks nodrošinājumam.⁸⁸³

Izvērtējot attiecīgo Vācijas Augstākās tiesas viedokli, *M.Lieb* norāda, ka pirmais iebildums neiztur kritiku, jo tikai līzingaņēmēja izvēlē ir iegādāties attiecīgo lietu par kredīta līdzekļiem vai arī iesaistīties līzinga attiecībās. Pirkuma līgumisko attiecību trūkums nekādā ziņā neskar risku sadalījumu. No pirmā ieskata nozīmīga šķiet norāde uz atšķirību starp pilnīgo īpašumu un īpašumu nodrošinājumam. Tas būtu jāsaprot tādējādi, ka līzinga devējam kā pilnīgam īpašniekam ir lielāka atbildība, nekā būtu nodrošinājuma īpašniekam. *Lieb* pārsteidz Vācijas Augstākās tiesas

⁸⁷⁹ Basedow J. Leistungsstörungen in internationalen Leasingverträgen. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 1988, Heft 1, S.6

⁸⁸⁰ Gebler O., Müller C. Finanzierungsleasing: Die Auswirkungen der Schuldrechtsreform und neuere Entwicklungen in der Vertragspraxis. *Die Zeitschrift für Bankrecht und Bankwirtschaft*, 2002, Heft 2, S.108

⁸⁸¹ Löbbe M. Der Finanzierungsleasingvertrag nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage Nr.6, S.13

⁸⁸² Ibid., S.13

⁸⁸³ Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2498

nevilcināšanās nodrošinājuma īpašniekiem piedēvēt (līdz-) atbildību par līguma objekta iegādi un par piegādātāja izpildspēju. Nezūdot iespaids, ka uz pirkumu tiek attiecināti pretrunīgi argumenti, lai tikai nodrošinātu „patērētājam vēlamu” aizsardzību. Bez tam no īpašnieciskā stāvokļa kā tāda nav izdarāmi secināmi saistībā ar garantijas pienākumiem, ja - pretēji situācijai nomas gadījumā - pirms līzina līguma slēgšanas līzina objekts neatrodas līzina devēja rīcībā un ja līzina devēja apsolījums par nodošanu lietošanā ir vērst uz lietu, kura līzina devējam vēl tikai jāiegādājas saskaņā ar līzinaņēmēja norādījumiem. Attiecīgajā gadījumā saistību tiesību rakstura izpildījuma apsolījums rada atbildību par lietu iepretī darījuma partnerim; tādēļ īpašuma iegūšana un īpašnieka stāvoklis nav būtiski. Pušu izpildījumu apsolījumi ir pilnīgi skaidri: līzina devējs kā ieguvējs (īpašnieks viņš vēl nav) apsola līzinaņēmējam tikai īpašuma iegūšanu un tā nodošanu rīcībā un neko vairāk. Nav saprotams, kā no šī apsolījuma var rasties īpašnieka atbildība un lietojamības garantēšana.⁸⁸⁴

Uzskatu, ka lietas riska uzlikšana līzinaņēmējam nav pieļaujama, atzīst tiesību zinātnieki *F.Graf von Westphalen*,⁸⁸⁵ *B.Sefrin*,⁸⁸⁶ *H.Kronke*,⁸⁸⁷ *K.Tiedtke*,⁸⁸⁸ *W.Flume*,⁸⁸⁹ *K.Klomann*.⁸⁹⁰

F.Graf von Westphalen norāda, ka līzina devējam jāuzņemas piegādātāja izpildspējas risks, jo līzina devējs gan saimnieciskajā, gan arī juridiskajā ziņā ir līzina objekta īpašnieks, t.i., līzina devējs līzina objektu iegādājas saviem darījumiem.⁸⁹¹ Risks atgūt samaksāto pirkuma maksu gulstas uz līzina devēju; tas attiecas arī uz piegādātāja izpildspējas gadījumu. Tas ir tieši saistīts ar atziņu, ka līzina līgums nevar tikt uzskatīts par tīru finansēšanas instrumentu.⁸⁹²

Pēc *F.Graf von Westphalen* domām, tas, ka līzinaņēmējs izvēlas līzina objektu un piegādātāju, nepamato piegādātāja izpildspējas riska uzlikšanu līzinaņēmējam līdz līzina objekta piegādei. Pirmkārt, tādēļ, ka vairums līzina līgumu paredz līzina līguma spēkā stāšanos ar lietas piegādi. Otrkārt, tā kā uz līzingu pamatā attiecināmi nomas noteikumi, līzina devējam ir pienākums nodot lietu lietošanai līzinaņēmējam. Treškārt, līzina devējam ir iespēja sevi

⁸⁸⁴ Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2498,2499

⁸⁸⁵ Graf von Westphalen F. Das Insolvenzrisiko des Lieferanten beim Finanzierungsleasing. *Wirtschaft- und Bankrecht*, 1980, Heft Nr.33, S.946; Graf von Westphalen F. Leasing: Die vernachlässigte Bedeutung des Einkaufsvertrages. *Der Betrieb*, 1993, Heft Nr.18, S.924-925; Graf von Westphalen F. Das Schuldrechtmodernisierungsgesetz und Leasing. *Der Betrieb*, 2001, Heft Nr.24, S.1294

⁸⁸⁶ Sefrin B. *Die Kodifikationsreife des Finanzierungsleasingvertrages/Strategie und Methode der schuldrechtlichen Bewältigung der modernen Vertragstypen*. Kehl am Rhein; Strassburg; Arlington: N.P.Engel Verlag, 1993, S. 228

⁸⁸⁷ Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.395

⁸⁸⁸ Tiedtke K. Zur Sachmängelhaftung des Leasinggebers. *Juristenzeitung*, 1991, Heft Nr. 19, S. 909

⁸⁸⁹ Flume W. Die Rechtsfigur des Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1991, Heft Nr. 5, S. 269

⁸⁹⁰ Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Dissertation. Mainz, 1990, S.93-136

⁸⁹¹ Graf von Westphalen F. Leasing: Die vernachlässigte Bedeutung des Einkaufsvertrages. *Der Betrieb*, 1993, Heft Nr.18, S.924-925

⁸⁹² Graf von Westphalen F. Wandelung – Wegfall der Geschäftsgrundlage. *Betriebs-Berater*, 1994, Beilage 6 zu Heft Nr.12, S.13

pasargāt, veicot maksājumu piegādātājam tikai pēc lietas piegādes. Veicot samaksu pirms lietas saņemšanas, līzings devējs rīkojas nolaidīgi, līdz ar to viņam jāuzņemas attiecīgās negatīvās sekas – piegādātāja izpildspējas risks.⁸⁹³

Attiecībā uz garantijas periodu *F.Graf von Westphalen* norāda, ka, tā kā līzings ņēmējs kā vājākā puse aizsargājams vairāk nekā līzings devējs un ņemot vērā, ka līzings līgums kvalificējams kā nomas līgums, nav pamatota piegādātāja izpildspējas riska uzlikšana līzings ņēmējam par laika periodu pēc līzings objekta piegādes.⁸⁹⁴

H.Kronke norāda, ka līzings devējs nes piegādātāja izpildspējas risku un no šīs atbildības līzings devējs nevar atbrīvoties pat attiecībā pret komersantiem.⁸⁹⁵

Pēc *K.Tiedtke* domām, pēc pirkuma līguma atcelšanas iepriekšējā stāvokļa atjaunošana ir līzings devēja uzdevums, līdz ar to līzings devējs uzņemas risku, ka piegādātājs būs spējīgs atdot atpakaļ pirkuma maksu. Nevar piekrist tiesību doktrīnās izteiktajam viedoklim, ka piegādātāja izpildspējas risks būtu jāuzņemas līzings ņēmējam. Lai arī līzings līgums ir alternatīva kreditētam pirkumam, tomēr tiesiskā situācija ir atšķirīga. Ja līzings ņēmējs pērk lietu, tad viņš vēlas kļūt lietas īpašnieks un viņam nepietiek tikai ar lietas lietošanu. Kā pircējam viņam ir jānes pārdevēja izpildspējas risks. Ja līzings ņēmējam pietiek ar lietas lietošanu, tad līzings ņēmējs ne tiesiski, ne arī saimnieciskā ziņā nav uzskatāms par lietas īpašnieku, līdz ar ko līzings ņēmējam nevar uzlikt par pienākumu uzņemties piegādātāja izpildspējas risku. Attiecīgais risks ir jāuzņemas tam, kurš nopirka attiecīgo lietu, lai kļūtu par tās īpašnieku. Tas ir līzings devējs, kurš ar nopirkto lietu vēlas iegūt peļņu. Līzings ņēmējs nevar atteikties no tām priekšrocībām, kas viņam būtu pirkuma gadījumā, un uzņemties negatīvos aspektus, kas saistīti ar pircēja stāvokli.⁸⁹⁶

Pēc *W.Flume* domām, finanšu līzings pamatelementi ir līzings ņēmēja lietošana un līzings devēja finansēšana. Līzings ņēmējs nes lietas risku saistībā ar līzings objektu, savukārt līzings devējs nes risku saistībā ar finansēšanu. Tā kā līzings devējs darbojas savās darījuma interesēs, tad līzings devējam pašam jāuzņemas risks, kas saistīts ar to, ka darījums nenotiek. Attiecīgo izdevumu segšanas uzlikšana līzings ņēmējam būtu atzīstama par rīcību pretēji līguma būtībai.⁸⁹⁷

Uzskatam, ka lietas riska uzlikšana līzings ņēmējam nav pieļaujama, pievienojas arī Vācijas Augstākā tiesa. Vācijas Augstākā tiesa ir izteikusi iebildumus tam, ka līzings ņēmējs uzņemas attiecīgos riskus, norādīdama, ka līzings ņēmējs atšķirībā no gadījuma, kad persona nopērk lietu par kredīta līdzekļiem, nesastāv pirkuma līgumiskajās attiecībās ar piegādātāju. Bez tam līzings

⁸⁹³ Graf von Westphalen F. Das Insolvenzrisiko des Lieferanten beim Finanzierungsleasing. *Wirtschaft- und Bankrecht*, 1980, Heft Nr.33, S.946

⁸⁹⁴ Ibid., S.949

⁸⁹⁵ Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Heft Nr. 190, S.395

⁸⁹⁶ Tiedtke K. Zur Sachmängelhaftung des Leasinggebers. *Juristenzeitung*, 1991, Heft Nr. 19, S.908, 909

⁸⁹⁷ Flume W. Die Rechtsfigur des Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1991, Heft Nr. 5, S. 269

devējs ir pilnīgs lietas īpašnieks un nevis tikai īpašnieks nodrošinājumam.⁸⁹⁸ Vācijas Augstākā tiesa ir arī atzinusi, ka, ja līzings objekts netiek piegādāts un tādēļ līzings darījums nenotiek, refinansēšanas izdevumi (par naudas līdzekļu rezervēšanu) jāuzņemas pašam līzings devējam un līzings devējs nav tiesīgs prasīt to atlīdzināšanu.⁸⁹⁹ Investīciju risks pret piegādātāju tādējādi būtu jānes līzings devējam.⁹⁰⁰

Šo nostāju atbalsta arī PTAC, 2006.gada 17.maija vēstulē uzsverot: „*Līzings ņēmējam ir tiesības saņemt kvalitatīvu, patērētāja interesēm atbilstošu preci. Turklāt, tā kā Līzings kompānija ir uzskatāma par pakalpojuma sniedzēju kā preces iznomātāja, tad patērētājs ir tiesīgs vērst savas prasības arī pret Līzings kompāniju. Tādējādi konkrētajā gadījumā, prasot papildus nodrošinājumu, ja patērētājs ir vērsis pretenzijas par preces kvalitāti, bet no patērētāja neatkarīgu iemeslu dēļ šis strīds netiek risināts, šāds līguma punkts uzskatāms par pretrunā esošu ar labticīguma prasībām un nostāda patērētāju nelabvēlīgā stāvoklī un līdz ar to saskaņā ar PTAL 6.panta trešās daļas 1. punktu uzskatāms par netaisnīgu un tas ir jāgroza vai jāizslēdz no Līguma.*”

Gan attiecībā uz līzings līgumu, kurš kvalificējams kā nomas līgums, gan arī attiecībā uz tādu līzings līgumu, kurš kvalificējams kā pirkuma līgums, izvērtējams, vai ir vērā ņemama argumentācija, ar kuru tiesību doktrīnās tiek pamatota piegādātāja izpildspējas riska uzlikšana līzings ņēmējam.

Tas, ka līzings ņēmējs brīvi izvēlas piegādātāju un līzings objektu un ka līzings devējs attiecīgo izvēli neietekmē, var attaisnot to, ka līzings devēja atbildība par lietas trūkumiem tiek atvietota ar līzings ņēmējam piešķirtām tiesībām vērsties ar prasījumiem tieši pie piegādātāja, tomēr tas pietiekami nepamato piegādātāja izpildspējas riska uzlikšanu līzings ņēmējam. Neskatoties uz to, ka līzings ņēmējs atrodas ciešākā saskarsmes kontaktā ar piegādātāju, ka līzings ņēmējs dažkārt var būt personīgi pazīstams ar piegādātāju, ka līzings ņēmējs sākotnēji apspriež ar piegādātāju piegādes līguma noteikumus un ka līzings devējs par piegādātāja personu uzzina tikai pēc attiecīga līzings ņēmēja pieteikuma saņemšanas, līzings ņēmējam nav iespējas novērtēt piegādātāja izpildspēju labāk par profesionāli - līzings devēju. Lai gan līzings devējam, gan arī līzings ņēmējam ir ierobežota piekļuve piegādātāja finanšu informācijai, tomēr līzings devējam kā līgumslēdzējam ir plašākas iespējas pieprasīt lēmuma pieņemšanai papildus nepieciešamo piegādātāja izpildspēju apliecinošo finanšu informāciju tieši no piegādātāja. Līzings ņēmējs nav piegādes līguma līgumslēdzēja puse, līdz ar to tam nav nekāda pamata pieprasīt informāciju no trešās personas – piegādātāja. Būtiski, ka līzings devēja atbrīvošana no piegādātāja izpildspējas

⁸⁹⁸ Lieb M. Gewährleistung beim reinen Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.49, S.2498

⁸⁹⁹ Flume W. Die Rechtsfigur des Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1991, Heft Nr. 5, S. 268

⁹⁰⁰ Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.7

riska nekādā veidā arī neveicinātu tiesisko apgrozību, jo gadījumā, ja līzinga devējam nebūtu jāpārlicinās par piegādātāja izpildspēju, par to būtu jāpārlicinās līzinga ņēmējam, kas prasītu tik pat daudz, ja pat ne vairāk laika un līdzekļu.

Piegādātāja izpildspējas riska uzlikšanu līzinga ņēmējam nevar pamatot arī ar to, ka līzinga ņēmējs būtu nostādāms tādā pašā tiesiskajā stāvoklī kā tad, ja līzinga ņēmējs līzinga objektu iegādātos tieši no piegādātāja. Līgumiskās attiecības pastāv starp līzinga devēju un piegādātāju un nevis starp līzinga ņēmēju un piegādātāju. Tādējādi tieši līzinga devējam būtu jāuzņemas sava darījuma partnera (piegādātāja) izpildspējas risks. No tā vien, ka līzinga ņēmējs izvēlēties piegādātāju, izvēlēties līzinga objektu un veicis pirmslīgumiskās pārrunas, nav pamata izsecināt līzinga ņēmēja pienākumu uzņemties piegādātāja izpildspējas risku. Bez tam būtiski, ka piegādes līgumu līzinga devējs slēdz savās interesēs, lai gan atbilstoši līzinga ņēmēja norādījumiem. Rīkošanās atbilstoši kāda norādījumiem savās interesēs vēl nav pamats tikt atbrīvotam no līgumpartnera izpildspējas riska.

Piegādātāja izpildspējas riska uzlikšanu līzinga ņēmējam nav pamata argumentēt ar to, ka piegādātāja izpildspējas riska uzņemšanās nav ņemta vērā pie līzinga maksājumu aprēķināšanas. Līzinga maksājumu apmērs konkrētā aspektā nav tiesību jautājums, bet gan - finanšu jautājums. Bez tam līzinga devējam, ņemot vērā lielo klientu skaitu, var būt atviegloti nosacījumi ar apdrošināšanu nodrošināties pret piegādātāja izpildspējas risku.

Tāpat nav pamata apgalvot, ka līzinga ņēmējs piegādātāja izpildspējas risku uzņemas labprātīgi un ka nav pamata līzinga ņēmējam liegt tiesības uzņemties attiecīgo risku. Līzinga devējs līzinga līguma noteikumus lielākoties ir sagatavojis savās interesēs un kā stiprākā līguma puse panāk no līzinga ņēmēja piekrišanu attiecīgiem tipveida noteikumiem bez labojumiem vai ar minimāliem nebūtiskiem labojumiem.

Tādējādi secināms, ka līzinga līguma noteikumi, ar kuriem līzinga ņēmējs uzņemas piegādātāja izpildspējas risku, atzīstami par netaisnīgiem noteikumiem, kas pēc līzinga ņēmēja-patērētāja prasības atzīstami par spēkā neesošiem.

6.NODAĻA. TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻI LĪZINGA ŅĒMĒJA SAMAKSAS PIENĀKUMA NEIZPILDES GADĪJUMĀ

2.6.1. LIKUMISKAIS REGULĒJUMS

Līzings līguma, kas kvalificējams kā nomas līgums, gadījumā līzings devējs maksājumu kavējuma gadījumā cita starpā (līdzās tiesībām prasīt zaudējumu atlīdzību, nokavējuma procentu samaksu, līgumsoda samaksu) ir tiesīgs izmantot tiesiskās aizsardzības līdzekļus, kas minēti CL 2144. pantā un 2171.panta 1.punktā.

CL 2144.pants⁹⁰¹ paredz līzings devēja tiesības prasīt visus līzings līgumā paredzētos maksājumus, nevis tikai atlīdzību par patieso lietojuma laiku.

CL 2171.panta 1.punkts⁹⁰² paredz līzings devēja tiesības prasīt līzings līguma atcelšanu. Šajā punktā minēto tiesību realizācijai līzings devējs var paziņot par savu nodomu atkāpties no līguma otrai pusei vai celt prasību tiesā. Ja līzings ņēmējs piekrīt līzings devēja argumentiem un prasījumiem, tad līzings līgums var izbeigties bez tiesas iejaukšanās. Turpretim, ja līzings ņēmējs labprātīgi nepiekrīt līzings līguma izbeigšanai, līzings devēja vienpusējs paziņojums neizbeidz līgumu, un ir nepieciešams tiesas spriedums.⁹⁰³

Līzings līguma, kas kvalificējams kā pirkuma līgums, gadījumā līzings devējs maksājumu kavējuma gadījumā cita starpā (līdzās tiesībām prasīt zaudējumu atlīdzību, nokavējuma procentu samaksu, līgumsoda samaksu) ir tiesīgs izmantot tiesiskās aizsardzības līdzekļus, kas minēti CL 2037. pantā, 2040. panta 5.punktā, 2047.-2053.pantā, 2070.pantā.

CL 2037.pants⁹⁰⁴ paredz līzings devēja tiesības prasīt līzings objekta pārdošanu izolē uz līzings ņēmēja rēķina.

CL 2040.panta 5.punkts⁹⁰⁵ un 2070.pants⁹⁰⁶ paredz līzings devēja tiesības prasīt līzings līguma atcelšanu. Arī šajos pantos minēto tiesību realizācijai līzings devējs var paziņot otrai pusei par

⁹⁰¹ CL 2144.pants: „Ja nomnieks vai īrnieks patvaļīgi atteicas no nomas vai īres pirms līgumā noteiktā laika, tad no viņa var tūlīt prasīt visas nomas vai īres naudas samaksu. Bet ja nomas vai īres priekšlaicīgi izbeigšanai bijis likumīgs pamats, tad nomas vai īres maksa kaut gan arī tūlīt jāsamaksā, bet tikai par patieso nomas vai īres laiku.”

⁹⁰² CL 2171.panta 1.punkts: „Iznomātājs vai izīrētājs var bez otras puses piekrišanas prasīt līguma atcelšanu: 1) ja nomas vai īres maksa nav samaksāta līgumiskā termiņā vai, ja tāds nav noteikts, likumiskā termiņā; tomēr šā nokavējuma sekas var novērst, piedāvājot samaksu, iekam celta līguma atcēluma prasība (..)”.

⁹⁰³ Skaidrojuma attiecībā uz īri/nomu sk. K.Torgāna komentāru: Autoru kolektīvs. *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saisību tiesības (1401.-2400.p.)*. Rīga: Mans īpašums, 1998, 496., 497.lpp.

⁹⁰⁴ CL 2037.pants: „Ja pircējs vilcinās samaksāt, tad pārdevējs var lūgt, lai lietu pārdod izolē uz pircēja rēķinu.”

⁹⁰⁵ CL 2040.pants: „Izņēmuma veidā pirkuma līgumu var atcelt vienai pusei prasot: 5) 1663.pantā norādītos apstākļos arī nokavējuma dēļ.”

⁹⁰⁶ CL 2070.pants: „Ja nolīgta tiesība maksāt pirkuma cenu pa daļām un pircējs palaiž divus maksājumu termiņus, pie kam pārdevējs nevēlas aprobežoties ar nokavēto maksājumu piedzīšanu, vai ja pircējs atsavina pirktu mantu, vai to nozaudē, vai tā sabojā, ka tās vērtība vairs nesedz nenokārtotos maksājumus, tad pārdevējs var prasīt līguma atcelšanu un pārdotās mantas atdošanu līdz ar atlīdzību par lietošanu starplaikā no mantas nodošanas pircējam līdz atdošanai pārdevējam un par pēdējam nodarītiem zaudējumiem. Summā, kas pārdevējam uz šā pamata pienākas no pircēja, ieskaitāmi visi pircēja izdarītie maksājumi, un ja tie pārsniedz šo summu, tad atlikums atmaksājams pircējam. Šiem noteikumiem pretēji nolīgumi nav spēkā.”

savu nodomu atkāpties no līguma vai celt prasību tiesā. Ja līzings ņēmējs piekrīt līzings devēja argumentiem un prasījumiem, tad līzings līgums var izbeigties bez tiesas iejaukšanās. Turpretim, ja līzings ņēmējs labprātīgi nepiekrīt līzings līguma izbeigšanai, līzings devēja vienpusējs paziņojums neizbeidz līgumu, un ir nepieciešams tiesas spriedums.

CL 2047.-2053. pants⁹⁰⁷ paredz līzings devēja tiesības un pienākumus gadījumam, ja līzings līgumā ir paredzētas līzings devēja tiesības atkāpties no līzings līguma, ja līzings ņēmējs laikā nesamaksā līzings maksājumus.

UNIDROIT konvencijas 13.panta⁹⁰⁸ 1.punkts gadījumam, ja līzings ņēmēja saistību neizpilde nav būtiska, paredz līzings devēja tiesības prasīt atmaksāt uzkrājušos nesamaksātos līzings maksājumus kopā ar procentiem un kompensāciju par zaudējumiem.

Gadījumam, ja līzings ņēmēja saistību neizpilde ir būtiska, UNIDROIT konvencijas 13.panta 2.punkts paredz līzings devējam tiesības izmantot kādu no šiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem:

⁹⁰⁷ CL 2047.pants: „Pārdevējs var pielīgt sev tiesību atkāpties no pirkuma līguma, ja pircējs laikā nesamaksā pirkuma cenu“;

CL 2048.pants: „Šādā līgumā ietilpstošs nosacījums uzskatāms par atceļošu, izņemot tos gadījumus, kad tieši noteikts vai no apstākļiem redzams, ka tam jābūt tikai atliekošam“;

CL 2049.pants: „Ja samaksai nolikts zināms termiņš, tad, palaižot to garām, pircēja tiesība pati no sevis izbeidzas; bet ja termiņš nav nolikts, tad vajadzīgs pārdevēja iepriekšējs atgādinājums. Tikai pārdevējs pats nedrīkst kavēt pirkuma maksas samaksu laikā“;

CL 2050.pants: „Ja pircējs nokavē samaksu, pārdevējs var izlietot vai neizlietot savu tiesību; bet viņam jāpaziņo par to tūlī pēc nokavējuma iestāšanās, un ja jau reizi viņš prasījis, lai līgumu atceļ, tad viņš vairs nevar prasīt, lai to izpilda“;

CL 2051.pants: „Ja pēc termiņa notecējuma pārdevējs prasa vai saņem samaksu, tad pieņemams, ka viņš ar to klusējot atteicies no savas pielīgtās tiesības“;

CL 2052.pants: „Kad līgumu atceļ, lieta atdodama pārdevējam līdz ar tās pieaugumiem un ienākumiem, un bez tam pircējs zaudē rokas naudu, ja viņš to devis, un viņam jāatlīdzina aiz viņa vainas cēlušies zaudējumi“;

CL 2053.pants: „Ja pircējs daļu no pirkuma maksas jau nomaksājis, tad viņš 2052.pantā norādītā gadījumā var prasīt, lai atdod nomaksāto, bet bez procentiem“.

⁹⁰⁸ UNIDROIT konvencijas 13.pants:

„1. Nomnieka saistību nepildīšanas gadījumā, iznomātājs var prasīt atmaksāt uzkrājušos nesamaksāto nomas maksu kopā ar procentiem un kompensāciju par zaudējumiem.

2. Ja nomnieka saistību nepildīšana ir būtiska, tad, saskaņā ar 5.punktu un, ja līzings līgums to paredz, iznomātājs var prasīt arī paātrinātu nomas maksas samaksu par turpmākajiem nomas maksājumiem, vai var izbeigt līzings līgumu, un pēc izbeigšanas:

(a) atgūt valdījumu pār iekārtām; un

(b) atgūt kompensāciju par zaudējumiem, kuras nostādītu iznomātāju situācijā, kurā tas varētu būt bijis, ja nomnieks būtu izpildījis līzings līgumu saskaņā ar tā nosacījumiem.

3. (a) Līzings līgumā var paredzēt veidu, kādā ir jāaprēķina 2.punkta (b) apakšpunktā paredzētie atgūstamie zaudējumi.

(b) Šāds nosacījums ir jāpiemēro starp pusēm, ja vien tas rezultātā nenoved pie pārmērīgas zaudējumu summas, kas paredzēta 2.punkta (b) apakšpunktā. Puses nedrīkst atcelt vai mainīt šī apakšpunkta noteikumu darbību.

4. Ja līzings līgumu ir izbeidzis iznomātājs, tam nav tiesību realizēt līguma nosacījumu, kas nosaka paātrinātu nomas maksas samaksu, bet tādas nomas maksas vērtība var tikt ņemta vērā aprēķinot zaudējumus saskaņā ar 2.punkta (b) apakšpunktu un 3.punktu. Puses nedrīkst atcelt vai mainīt šī punkta noteikumu darbību.

5. Iznomātājam nav tiesību izmantot tiesības uz paātrinātu samaksu vai tiesības lauzt līgumu saskaņā ar 2.punktu, izņemot gadījumus, kad tas ar paziņojumu nav devis nomniekam saprātīgu iespēju izpildīt neizpildītās saistības, cik tālu tas ir iespējams.

6. Iznomātājs nav tiesīgs prasīt to zaudējumu atlīdzību, kurus viņš pats, veicot saprātīgus pasākumus, būtu varējis novērst.“

- 1) pieprasīt no līzina ņēmēja visu priekšā stāvošo līzina maksājumu tūlītēju samaksu; vai
- 2) uzteikt līzina līgumu un pēc izbeigšanas atgūt valdījumu pār līzina objektu, un pieprasīt zaudējumu atlīdzību.

Attiecīgās tiesības pastāv pie nosacījuma, ka tās ir paredzētas līzina līgumā.

UNIDROIT konvencijas 13.panta 4.punkts īpaši uzsver, ka līzina līguma uzteikšana nav savienojama ar prasību veikt priekšā stāvošos līzina maksājumus.

Atšķirība starp CL un UNIDROIT konvencijas regulējumu saskatāma tajā, ka UNIDROIT konvencija neparedz tiesības prasīt līzina līguma atcelšanu, bet - tikai uzteikuma tiesības.

2.6.2. LĪGUMISKIE NOTEIKUMI

2.6.2.1. Līgumisko noteikumu saturs

Tiesību literatūrā ir norādīts, ka likuma regulējuma vietā esošie līgumiskie noteikumi ir ļoti detalizēti un lielākoties paredz vairāku pakāpju tiesiskās aizsardzības līdzekļus pret līzina ņēmēju,⁹⁰⁹ piemēram:

- 1) līzina devēja tiesības uzteikt līzina līgumu ar tūlītēju maksājumu kavējuma gadījumā vai dēļ citiem nozīmīgiem iemesliem⁹¹⁰
- 2) līzina devēja tiesības prasīt tūlītēju visu priekšā stāvošo līzina maksājumu samaksu samaksas nokavējuma gadījumā⁹¹¹
- 3) līzina devēja tiesības maksājumu kavējuma gadījumā noņemt līzina ņēmējam līzina objektu, nelaužot pašu līzina līgumu⁹¹²
- 4) līzina ņēmēja maksājumu kavējuma gadījumā (vairāk kā, piemēram, (..) dienas) visiem priekšā stāvošajiem līzina maksājumiem iestājas samaksas termiņš, un līzina devējs ir tiesīgs pieprasīt līzina objektu kā nodrošinājumu samaksai⁹¹³
- 5) „ja līzina ņēmējs nokavē ikmēneša maksājumu vai citus atbilstoši līguma noteikumiem veicamos maksājumus vairāk kā (..) dienas, tad līzina devējs ir tiesīgs

⁹⁰⁹ Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenzeitschrift*, 1983, Heft 40, S. 2221

⁹¹⁰ Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*, 1983, Beilage Nr. 1 zu Heft Nr.1, S.9; Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 192; Bernstein R.A. Die Verfallklausel in Abgrenzung zum Schadenersatz beim Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1985, Beilage Nr.13 zu Heft Nr.22, S.12

⁹¹¹ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 184; Bernstein R.A. Die Verfallklausel in Abgrenzung zum Schadenersatz beim Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1985, Beilage Nr.13 zu Heft Nr.22, S.12

⁹¹² Bethäuser F. Rechtsprechungsübersicht zum Leasing. *Deutsches Autorecht*, 1984, Heft 11, S.366

⁹¹³ Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Heft Nr.44, S.2114; Plathe P. *Die rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. Inaugural-Dissertation. München: Schön, 1969, S.167

vienlaicīgi prasīt visu priekšā stāvošo līzinga maksājumu tūlītēju veikšanu un tūlīt uzteikt līzinga līgumu”.⁹¹⁴

Izvērtējot HL, UNIL, DBNL, NFL, PLF tipveida līgumus, secināms, ka visas šīs līzinga sabiedrības līzinga ņēmēja maksājumu saistības neizpildes gadījumam paredz līzinga devēja tiesības vienpusēji atkāpties no līzinga līguma un pieprasīt līzinga ņēmējam visu priekšā stāvošo līzinga maksājumu samaksu pirms termiņa, kā arī līzinga devēja tiesības vienlaicīgi pārņemt valdījumā līzinga objektu.

2.6.2.2. Līgumisko noteikumu spēkā esamība

2.6.2.2.1. Līzinga līguma uzteikums

Atbilstoši valdošajam viedoklim (*H.J.Sonnenberger, R.Sannwald, J.Quittnat, F.Graf von Westphalen, D.Coester-Waltjen* u.c.) noteikums par līzinga devēja tiesībām uzteikt līzinga līgumu maksājumu kavējuma gadījumā un citu būtisku līguma pārkāpumu gadījumā atzīstams par spēkā esošu.

Pēc *H.J.Sonnenberger* domām, līgumiskais noteikums par līzinga devējam piešķiramām uzteikuma tiesībām ir spēkā esošs, un šai sakarā relatīvi nevajadzētu pastāvēt nekādām problēmām.⁹¹⁵

R.Sannwald norāda, ka uzteikuma iemeslam vajag būt patiešām svarīgam, ņemot vērā uzteikuma būtiskās sekas. Nekas nebūtu iebilstams pret uzteikuma tiesībām līzinga ņēmēja maksājumu kavējuma gadījumā. Tomēr būtu jāņem vērā nokavētā maksājuma summa un nokavējuma laiks. Tāpat svarīgais iemesls varētu būt līzinga objekta stāvokļa būtiska pasliktināšanās, maksājumu neveikšana maksātspējas gadījumā. Tomēr ne katrs līguma pārkāpums var tikt uzskatīts par svarīgu iemeslu. Uzteikums būtu piemērojams tikai pašā galējā gadījumā (*ultima ratio* – pēdējais risinājums, latīn.). Par svarīgu iemeslu ne vienmēr var uzskatīt piedziņas vēršanu pret līzinga ņēmēju. Nekādā gadījumā līzinga ņēmēja nāve nav uzskatāma par svarīgu iemeslu, ņemot vērā, ka līzinga ņēmēja tiesības var pārņemt mantinieki.⁹¹⁶ Tāpat *R.Sannwald* norāda, ka gadījumā, ja līzinga devējam ir piešķirtas tiesības izvēlēties starp vairākiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, tad arī attiecīgā tiesību realizācija izdarāma atbilstoši labas ticības noteikumiem,⁹¹⁷ ņemot vērā līzinga ņēmēja intereses. Bet tas nenozīmē, ka būtu jāizvēlas tas līdzeklis, kas vismazāk apgrūtina līzinga ņēmēju.⁹¹⁸ Pēc *R.Sannwald* domām, pirms

⁹¹⁴ Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft Nr.6, S.432

⁹¹⁵ Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenschrift*, 1983, Heft 40, S. 2221

⁹¹⁶ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 193-195

⁹¹⁷ Ibid., S. 200

⁹¹⁸ Ibid., S. 197

uzteikt līgumu vai pirms pieprasīt visu priekšā stāvošo maksājumu veikšanu, būtu nepieciešams iepriekšējs brīdinājums. Uzteikuma tiesības jārealizē ja ne uzreiz pēc brīdinājuma iesniegšanas, tad noteiktā termiņā. Piemēram, ja līzings devējs par iemeslu uzteikumam izmanto sen zināmu ieganstu, kas pastāvējis jau līguma slēgšanas laikā, tad līzings devējs rīkosies pretēji labai ticībai. Zaudējumu atlīdzības pieprasīšanai iepriekšējs brīdinājums nav vajadzīgs, jo brīdinājums nevar novērst zaudējumu esamības faktu vai samazināt zaudējumu apjomu. Noteikums, ka pirms zaudējumu atlīdzības prasības celšanas līzings ņēmējs būtu jābrīdina, nesamērīgi aizsargātu līzings ņēmēju.⁹¹⁹

Pēc *J.Quittnat* domām, līzings devēja tiesības maksājumu kavējuma gadījumā vienpusēji uzteikt līzings līgumu nav uzskatāmas par tādām, kas nesamērīgi būtu par sliktu līzings ņēmējam. Līzings ņēmējs maksājumu kavēt varētu vai nu sliktāka materiālā stāvokļa dēļ, vai arī nevēloties pienācīgi pildīt savas saistības. Kā vienā, tā otrā gadījumā pastāv risks, ka līzings devēja avansveidā veiktajam izpildījumam atbilstošais pretizpildījums var netikt veikts. Tādējādi attiecīgā līzings devēja pasargāšanās uzskatāma par samērīgu.⁹²⁰

Līzings līguma, kas kvalificējams kā nomas līgums, noteikums, kas piešķir līzings devējam tiesības uzteikt līzings līgumu līzings maksājumu nesavlaicīgas samaksas gadījumā, nebūtu atzīstams par netaisnīgu noteikumu. CL 2171.panta 1.punkts⁹²¹ paredz līzings devēja tiesības prasīt līzings līguma atcelšanu. No līzings ņēmēja viedokļa skatoties, nav īpašas mantiska rakstura atšķirības starp līzings devēja prasību atcelt līzings līgumu un starp līzings devēja uzteikumu. Līzings devēja uzteikums līzings ņēmējam var būt neizdevīgāks tikai no procesuālā viedokļa. Tādējādi līzings līguma noteikums „par līzings devēja tiesībām uzteikt līzings līgumu līzings ņēmēja maksājumu kavējuma gadījumā” ir spēkā esošs kā tāds, ko nevar uzskatīt par netaisnīgu noteikumu.

Līzings līguma, kas kvalificējams kā pirkuma līgums, noteikums, kas piešķir līzings devējam tiesības uzteikt līzings līgumu līzings maksājumu nesavlaicīgas samaksas gadījumā, arī nebūtu atzīstams par netaisnīgu noteikumu. CL 2040.panta 5.punkts⁹²² un 2070.pants⁹²³ paredz līzings

⁹¹⁹ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 200-201

⁹²⁰ Quittnat J. Unwirksamkeit von Verfallklauseln in Leasing-Formularverträgen. *Betriebs-Berater*, 1979, Heft Nr. 30, S.1531

⁹²¹ CL 2171.panta 1.punkts: „Iznomātājs vai izīrētājs var bez otras puses piekrišanas prasīt līguma atcelšanu: 1) ja nomas vai īres maksa nav samaksāta līgumiskā termiņā vai, ja tāds nav noteikts, likumiskā termiņā; tomēr šā nokavējuma sekas var novērst, piedāvājot samaksu, iekam celta līguma atcēluma prasība (...)”.

⁹²² CL 2040.pants: „Izņēmuma veidā pirkuma līgumu var atcelt vienai pusei prasot: 5) 1663.pantā norādītos apstākļos arī nokavējuma dēļ.”

⁹²³ CL 2070.pants: „Ja nolīgta tiesība maksāt pirkuma cenu pa daļām un pircējs palaiž divus maksājumu termiņus, pie kam pārdevējs nevēlas aprobežoties ar nokavēto maksājumu piedzišanu, vai ja pircējs atsavina pirkto mantu, vai

devēja tiesības prasīt līzīga līguma atcelšanu. Kā jau iepriekš norādīts, no līzīga ņēmēja viedokļa skatoties, nav īpašas mantiska rakstura atšķirības starp līzīga devēja prasību atcelt līzīga līgumu un starp līzīga devēja uzteikumu. Tādējādi līzīga līguma noteikuma „par līzīga devēja tiesībām uzteikt līzīga līgumu līzīga ņēmēja maksājumu kavējuma gadījumā” spēkā esamību nav pamata apšaubīt.

2.6.2.2.2. Līzīga līguma uzteikums un zaudējumu atlīdzības prasība

Pēc *R.Sannwald* domām, uzteikuma savienošana ar zaudējumu atlīdzības prasību ir pieļaujama. Šādā savienojumā nevar saskatīt pretrunu. Pretruna pastāv tikai tad, ja tiks prasīti zaudējumi, kas radušies tieši līzīga devēja realizēta līguma uzteikuma rezultātā.⁹²⁴

Arī Vācijas Augstākā tiesa ir atzinusi, ka līguma uzteikums ir savienojams ar zaudējumu atlīdzības prasību. Šai sakarā Vācijas Augstākās tiesas 1981.gada 28.oktobra spriedumi Nr. VIII ZR 302/80 un VIII ZR 175/80, kopā ņemot, satur tālākminētās būtiskākās atziņas.⁹²⁵

- 1) Līzīga līguma uzteikuma gadījumā līzīga devējam ir tiesības prasīt zaudējumu atlīdzību. Ja puses nav vienojušās par zaudējumu aprēķināšanu, zaudējumu apmērs tiek noteikts kā līzīga līguma normālas izpildes gadījumā līzīga ņēmēja veicamie maksājumi, kas samazināti par ietaupītiem izdevumiem vai citām uzteikuma rezultātā līzīga devējam radītām priekšrocībām.
- 2) Līzīga devējs savus zaudējumus var summēt. Kā attiecīgie zaudējumi summējami, Vācijas Augstākā tiesa nav norādījusi.
- 3) Tā kā līzīga devējs līguma pamatlaikā bija tiesīgs prasīt tikai maksājumus attiecīgu ikmēneša maksājumu apmērā, arī zaudējumu atlīdzības prasība par attiecīgo laika periodu ir spēkā esoša pa mēnešiem sadalīti.

Līzīga līguma, kas kvalificējams kā nomas līgums, noteikums, piešķirošs līzīga devējam tiesības uzteikt līzīga līgumu līzīga maksājumu nesavlaicīgas samaksas gadījumā un vienlaicīgi prasīt zaudējumu atlīdzību, nebūtu atzīstams netaisnīgu noteikumu. Kā jau iepriekš attiecībā uz

---

to nozaudē, vai tā sabojā, ka tās vērtība vairs nesedz nenokārtotos maksājumus, tad pārdevējs var prasīt līguma atcelšanu un pārdotās mantas atdošanu līdz ar atlīdzību par lietošanu starplaikā no mantas nodošanas pircējam līdz atdošanai pārdevējam un par pēdējam nodarītiem zaudējumiem. Summā, kas pārdevējam uz šā pamata pienākas no pircēja, ieskaitāmi visi pircēja izdarītie maksājumi, un ja tie pārsniedz šo summu, tad atlikums atmaksājams pircējam. Šiem noteikumiem pretēji nolīgumi nav spēkā.“

⁹²⁴ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 199

⁹²⁵ Klamroth S. *Inhaltskontrolle von Finanzierungs-Leasing-Verträgen über bewegliche Gegenstände nach dem „Leitbild des Leasing-Vertrages“*. *Betriebs-Berater*, 1982, Heft 32, S.1954

līzina devēja uzteikuma tiesībām norādīts, CL 2171.panta 1.punkts⁹²⁶ paredz līzina devēja tiesības prasīt līzina līguma atcelšanu. No līzina ņēmēja viedokļa skatoties, nav īpašas mantiska rakstura atšķirības starp līzina devēja prasību atcelt līzina līgumu un starp līzina devēja uzteikumu. Līzina devēja uzteikums līzina ņēmējam var būt neizdevīgāks tikai no procesuālā viedokļa.

CL 1779.pants paredz, ka katram ir pienākums atlīdzināt zaudējumus, ko viņš ar savu darbību vai bezdarbību nodarījis. Zaudējumu atlīdzības pienākums attiecas uz jebkuru gadījumu, arī uz līzina līguma uzteikšanas gadījumiem.

Tādējādi līzina līguma noteikuma „par līzina devēja tiesībām uzteikt līzina līgumu un prasīt zaudējumu atlīdzību līzina ņēmēja maksājumu kavējuma gadījumā” spēkā esamību nav pamata apstrīdēt.

Līzina līguma, kas kvalificējams kā pirkuma līgums, noteikums, kas piešķir līzina devējam tiesības uzteikt līzina līgumu un vienlaicīgi prasīt zaudējumu atlīdzību līzina maksājumu nesavlaicīgas samaksas gadījumā, nebūtu atzīstams par netaisnīgu. Kā jau iepriekš attiecībā uz līzina devēja uzteikuma tiesībām norādīts, CL 2040.panta 5.punkts⁹²⁷ un 2070.pants⁹²⁸ paredz līzina devēja tiesības prasīt līzina līguma atcelšanu. No līzina ņēmēja viedokļa skatoties, nav īpašas mantiska rakstura atšķirības starp līzina devēja prasību atcelt līzina līgumu un starp līzina devēja uzteikumu. Līzina devēja uzteikums līzina ņēmējam var būt neizdevīgāks tikai no procesuālā viedokļa.

CL 1779.pants paredz, ka katram ir pienākums atlīdzināt zaudējumus, ko viņš ar savu darbību vai bezdarbību nodarījis. Zaudējumu atlīdzības pienākums attiecas uz jebkuru gadījumu, arī uz līzina līguma uzteikšanas gadījumiem. Tādējādi līzina līguma noteikuma „par līzina devēja tiesībām uzteikt līzina līgumu līzina ņēmēja maksājumu kavējuma gadījumā” spēkā esamību nav pamata apstrīdēt.

---

⁹²⁶ CL 2171.panta 1.punkts: „Iznomātājs vai izīrētājs var bez otras puses piekrišanas prasīt līguma atcelšanu: 1) ja nomas vai īres maksa nav samaksāta līgumiskā termiņā vai, ja tāds nav noteikts, likumiskā termiņā; tomēr šā nokavējuma sekas var novērst, piedāvājot samaksu, iekam celta līguma atcēluma prasība (...)”.

⁹²⁷ CL 2040.pants: „Izņēmuma veidā pirkuma līgumu var atcelt vienai pusei prasot: 5) 1663.pantā norādītos apstākļos arī nokavējuma dēļ.”

⁹²⁸ CL 2070.pants: „Ja nolīgta tiesība maksāt pirkuma cenu pa daļām un pircējs palaiž divus maksājumu termiņus, pie kam pārdevējs nevēlas aprobežoties ar nokavēto maksājumu piedzišanu, vai ja pircējs atsavina pirktu mantu, vai to nozaudē, vai tā sabojā, ka tās vērtība vairs nesedz nenokārtotos maksājumus, tad pārdevējs var prasīt līguma atcelšanu un pārdotās mantas atdošanu līdz ar atlīdzību par lietošanu starplaikā no mantas nodošanas pircējam līdz atdošanai pārdevējam un par pēdējam nodarītiem zaudējumiem. Summā, kas pārdevējam uz šā pamata pienākas no pircēja, ieskaitāmi visi pircēja izdarītie maksājumi, un ja tie pārsniedz šo summu, tad atlikums atmaksājams pircējam. Šiem noteikumiem pretēji nolīgumi nav spēkā.”

2.6.2.2.3. Prasība veikt visu priekšā stāvošo maksājumu samaksu

Pēc *R.Sannwald* domām, līzinga devēja tiesības prasīt tūlītēju visu priekšā stāvošo maksājumu samaksu līzinga ņēmēja maksājumu kavējuma gadījumā nevar tikt uzskatītas par līzinga ņēmēju nesamērīgi apgrūtināšu noteikumu.⁹²⁹

R.A.Bernstein norāda, ka noteikums par līzinga devēja tiesībām līzinga ņēmēja maksājumu kavējuma gadījumā prasīt tūlītēju visu priekšā stāvošo maksājumu samaksu neapstrīdami ir spēkā. Tas piespiež līzinga ņēmēju veikt savu līgumisko izpildījumu – līzinga maksājumu samaksu. Kaut arī šis noteikums negatīvi ietekmē līzinga ņēmēju, būtiski ņemt vērā, ka līzinga devējs izpildījumu veic avansveidā un citādāk netiek pietiekoši aizsargāts.⁹³⁰

Arī *J.Quittnat* uzskata, ka līgumiskais noteikums, piešķirošs līzinga devējam tiesības līzinga ņēmēja maksājumu kavējuma gadījumā pieprasīt visu priekšā stāvošo līzinga maksājumu tūlītēju veikšanu (nelaužot līgumu un nepieprasot līzinga objektu), ir atzīstams par spēkā esošu.⁹³¹

No Vācijas Augstākās tiesas 1981.gada 28.oktobra spriedumiem (VIII ZR 175/80 un VIII ZR 302/80)⁹³² secināms, ka Vācijas Augstākā tiesa šādu līgumisko noteikumu arī uzskata par spēkā esošu.

Pēc *H.J.Sonnenberger* domām, noteikumi par to, ka līzinga ņēmējam iestājas pienākums nekavējoties veikt pilnu samaksu, nav spēkā.⁹³³ Līdzīgās domās ir arī *F.Graf von Westphalen*.⁹³⁴

Izsverot atšķirīgos viedokļus, secināms, ka līzinga līguma, kas kvalificējams kā nomas līgums, noteikums, kas piešķir līzinga devējam tiesības pieprasīt visu priekšā stāvošo līzinga maksājumu nekavējošu samaksu līzinga maksājumu nokavējuma gadījumā, atsevišķos gadījumos būtu un atsevišķos gadījumos nebūtu atzīstams par netaisnīgu noteikumu.

Līzinga līguma, kas kvalificējams kā nomas līgums, gadījumā līzinga maksājumi atbilst faktiskai atlīdzībai par lietas lietošanu. CL 2142.pants gadījumam, ja nomas līgums noslēgts uz gadu vai ilgāku laiku, paredz nomas maksāšanu par katru pusgadu uz priekšu. Līzinga līgumi parasti tiek noslēgti uz periodu, kas ir ilgāks par gadu.

⁹²⁹ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 191

⁹³⁰ Bernstein R.A. Die Verfallklausel in Abgrenzung zum Schadenersatz beim Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1985, Beilage Nr.13 zu Heft Nr.22, S.12

⁹³¹ Quittnat J. Unwirksamkeit von Verfallklauseln in Leasing-Formularverträgen. *Betriebs-Berater*, 1979, Heft Nr. 30, S.1533

⁹³² Ziganke K. Restfälligkeit, Sicherstellung und Kündigung beim Finanzierungsleasingvertrag. *Betriebs-Berater*, 1982, Heft 12, S.707

⁹³³ Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenzeitschrift*, 1983, Heft 40, S. 2221

⁹³⁴ Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*, 1983, Beilage Nr. 1 zu Heft Nr.1, S.9

Ja līdz līzīngā līguma termiņa beigām ir atlikuši ne vairāk kā seši mēneši, tad par pamatotu būtu atzīstams, ka līzīngā devējam piešķirtās tiesības pieprasīt visu priekšā stāvošo līzīngā maksājumu nekavējošu samaksu nav netaisnīgs noteikums.

Ja līdz līzīngā līguma termiņa beigām ir atlikuši vairāk kā seši mēneši, tad aktualizējas jautājums – kāds gan ir pamats līzīngā ņēmējam uzlikt par pienākumu atlīdzību par lietas lietošanu samaksāt par tik garu periodu uz priekšu? Atbildot uz šo jautājumu, secināms, ka visu priekšā stāvošo maksājumu nekavējoša pieprasīšana būtu pamatota tikai tad, ja līzīngā devējam attiecīgam gadījumam nebūtu citu tiesiskās aizsardzības līdzekļu. Bet tā kā līzīngā devējam ir pieejami citi tiesiskās aizsardzības līdzekļi, tūlītēju priekšā stāvošo līzīngā maksājumu pieprasīšanu paredzošs noteikums atzīstams par netaisnīgu. Tādējādi attiecībā uz līzīngā ņēmēju-patērētāju attiecīgs noteikums pēc līzīngā ņēmēja prasības ir atzīstams par spēkā neesošu.

Līzīngā līguma, kas kvalificējams kā pirkuma līgums, noteikums, kas piešķir līzīngā devējam tiesības pieprasīt visu priekšā stāvošo līzīngā maksājumu nekavējošu samaksu līzīngā maksājumu nokavējuma gadījumā, visos gadījumos atzīstams par tādu, kas nav netaisnīgs. Tas pamatojams ar to, ka līzīngā līguma, kas kvalificējams kā pirkuma līgums, gadījumā līzīngā maksājumi tiek veikti daļēji arī kā samaksa par līzīngā objektu. Līzīngā devējs savu izpildījumu (lietas nodošanu līzīngā ņēmējam) veic avansa veidā, tādējādi kreditējot līzīngā ņēmēju. Ja līzīngā ņēmējs būtiski kavē līzīngā maksājumu veikšanu, līzīngā devējam var zust ieinteresētība turpināt līzīngā ņēmēju kreditēt. Bez tam atsevišķos gadījumos turpmāka kreditēšana var būt riskanta. Lai disciplinētu līzīngā ņēmēju un lai nepieļautu līzīngā devēja pakļaušanu nesamērīgam riskam, atzīstams, ka līzīngā devējam piešķirtās tiesības pieprasīt visu priekšā stāvošo līzīngā maksājumu samaksu nav uzskatāmas par netaisnīgu noteikumu.

Tomēr būtu ņemt vērā, ka priekšā stāvošo līzīngā maksājumu summa samazināma tādā apmērā, lai līzīngā devējs neatrastos izdevīgākā stāvoklī nekā gadījumā, ja līzīngā maksa būtu veikta līzīngā līgumā noteiktajā kārtībā, piemēram, par procentu maksājumiem par priekšā stāvošo periodu.

Tādējādi tāda līzīngā līguma, kas kvalificējams kā pirkuma līgums, noteikums, kas piešķir līzīngā devējam tiesības pieprasīt visu priekšā stāvošo līzīngā maksājumu nekavējošu samaksu līzīngā maksājumu nokavējuma gadījumā, atzīstams par spēkā esošu pret jebkādu līzīngā ņēmēju, arī pret patērētāju.

2.6.2.2.4. Līzina objekta pārņemšana nodrošinājumam un vienlaicīga prasība veikt visu priekšā stāvošo maksājumu samaksu

Finanšu līzina līgumos tiek paredzēts, ka, līzina ņēmējam nokavējot samaksas termiņu līgumā noteiktā dienu apmērā, līzina devējs ir tiesīgs tūlītēji pieprasīt visus priekšā stāvošos līzina maksājumus un pārņemt līzina objektu savā varā kā nodrošinājumu.⁹³⁵ Pēc *P.Plathe* domām, šāds noteikums ir atzīstams par spēkā esošu.⁹³⁶ Tādās pašās domās ir arī *J.Quittnat*,⁹³⁷ *J.Basedow*,⁹³⁸ *G.Stoppok*.⁹³⁹

Arī Vācijas Augstākā tiesa ir atzinusi, ka noteikums, kas paredz līzina ņēmēja pamatpienākumu neizpildes gadījumam līzina devēja tiesības pārņemt līzina objektu kā nodrošinājumu, nelaužot līzina līgumu, vienlaicīgi pieprasot visus priekšā stāvošos līzina maksājumus, ir spēkā esošs.⁹⁴⁰

Pēc *F.Graf von Westphalen* domām, līgumiskais noteikums, kas atļauj nokavējuma gadījumā prasīt visus priekšā stāvošos maksājumus un pārņemt līzina objektu kā nodrošinājumu, ir spēkā neesošs.⁹⁴¹ Arī no *H.J.Sonnenberger* izteikumiem⁹⁴² un *C.T.Ebenroth* izteikumiem⁹⁴³ secināms, ka priekšā stāvošo maksājumu tūlītēja pieprasīšana un līzina objekta pārņemšana nodrošinājumam attiecībā uz patērētājiem nav atzīstama par spēkā esošu.

Pēc *C.T.Ebenroth* domām, attiecīgais noteikums, kas būtiski negatīvi ietekmē līzina ņēmēju, ir pieļaujams attiecībā uz uzņēmējiem, kur tirdznieciskā apgrozība pieprasa laicīgu un precīzu noslēgtajiem līgumu izpildi.⁹⁴⁴

Izsverot atšķirīgos viedokļus, atzīstams, ka pati līzina objekta pārņemšana nodrošinājumam nevar tikt uzskatīta par netaisnīgu attiecībā pret līzina ņēmēju, jo līzina ņēmēja intereses uz lietošanu attiecīgajā gadījumā stādāmas zemāk par līzina devēja interesēm saņemt līzina

⁹³⁵ Plathe P. *Die rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. Inaugural-Dissertation. München: Schön, 1969, S.167

⁹³⁶ Ibid., S.168

⁹³⁷ Quittnat J. Unwirksamkeit von Verfallklauseln in Leasing-Formularverträgen. *Betriebs-Berater*, 1979, Heft Nr. 30, S.1532, 1533

⁹³⁸ Basedow J. Leistungsstörungen in internationalen Leasingverträgen. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 1988, Heft 1, S.8

⁹³⁹ Stoppok G. Leasing von beweglichen Wirtschaftsgütern aus rechtlicher Sicht. Grām.: Hagenmüller K.F. *Leasing-Handbuch*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1973, S.295

⁹⁴⁰ Jürgens U. *Die Entwicklung des Finanzierungs-Leasing*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät zu der Universität zu Köln. 1988, S.86; Quittnat J. Unwirksamkeit von Verfallklauseln in Leasing-Formularverträgen. *Betriebs-Berater*, 1979, Heft Nr. 30, S.1532; Bethäuser F. Rechtsprechungsübersicht zum Leasing. *Deutsches Autorecht*, 1984, Heft 11, S.366

⁹⁴¹ Sk.: Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*, 1983, Beilage Nr. 1 zu Heft Nr.1, S.9

⁹⁴² Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenschrift*, 1983, Heft 40, S. 2221

⁹⁴³ Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Heft Nr.44, S.2114-2115

⁹⁴⁴ Ibid., S.2114

maksājumus. Ja jau līzings ņēmējs vilcinās veikt līzings maksājumus, tad pilnīgi pamatoti ir līzings devējam pārņemt līzings objektu kā nodrošinājumu līdz nokavēto maksājumu samaksai.

Izvērtējot to līzings noteikumu spēkā esamību, kuros līzings devēja tiesības pārņemt līzings objektu kā nodrošinājumu ir savienotas ar līzings devēja tiesībām prasīt visu priekšā stāvošo līzings maksājumu nekavējošu samaksu, pamatojoties uz iepriekšējo argumentāciju, attiecīgie noteikumi būs spēkā esoši pret līzings ņēmēju-patērētāju tāda līzings līguma gadījumā, kas kvalificējams kā nomas līgums, ja līdz līzings termiņa beigām atlikuši ne vairāk kā seši mēneši, un jebkurā situācijā līzings līguma gadījumā, kas kvalificējams kā pirkuma līgums. Savukārt līzings līguma gadījumā, kas kvalificējams kā nomas līgums, ja līdz līzings termiņa beigām atlikuši vairāk kā seši mēneši, attiecīgais noteikums daļā par priekšā stāvošo maksājumu pieprasīšanu kā netaisnīgs pēc līzings ņēmēja prasības atzīstams par spēkā neesošu.

2.6.2.2.5. Līzings līguma uzteikums un vienlaicīga prasība veikt visu priekšā stāvošo maksājumu samaksu

Noteikumi, kuri atļauj līzings devējam prasīt visus priekšā stāvošos maksājumus un vienlaicīgi, atkāpjoties no līzings līguma, atņemt līzings ņēmējam līzings objektu, atbilstoši valdošajam viedoklim ir atzīstami par netaisnīgiem. Tā, piemēram, attiecīgos noteikumus par netaisnīgiem uzskata tiesību zinātnieki *J.Quittnat*,⁹⁴⁵ *J.Basedow*,⁹⁴⁶ *R.Sannwald*,⁹⁴⁷ *V.Emmerich*,⁹⁴⁸ *H.J.Sonnenberger*.⁹⁴⁹

Vieni savu viedokli pamato ar nepieciešamību nodrošināt izpildījumu ekvivalenci. Tā *J.Quittnat* norāda, ka visu maksājumu tūlītēja pieprasīšana nav savienojama ar līguma uzteikumu, jo līguma uzteikuma gadījumā visu atlikušo maksājumu pieprasīšana būtu uzskatāma par nesamērīgi augstu atlīdzību par līzings objekta lietošanu iepriekšējā periodā.⁹⁵⁰ Tādēļ līzings devējam jāizvēlas starp līguma uzteikšanu un starp prasību tūlītēji samaksāt visus atlikušos līzings maksājumus.⁹⁵¹ *J.Basedow* norāda, ka līgumiskie noteikumi, kuri paredz galīgu līzings objekta

⁹⁴⁵ Quittnat J. Unwirksamkeit von Verfallklauseln in Leasing-Formularverträgen. *Betriebs-Berater*, 1979, Heft Nr. 30, S.1531

⁹⁴⁶ Basedow J. Leistungsstörungen in internationalen Leasingverträgen. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 1988, Heft 1, S.8

⁹⁴⁷ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 197

⁹⁴⁸ Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.6

⁹⁴⁹ Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenschrift*, 1983, Heft 40, S. 2221

⁹⁵⁰ Quittnat J. Unwirksamkeit von Verfallklauseln in Leasing-Formularverträgen. *Betriebs-Berater*, 1979, Heft Nr. 30, S.1532

⁹⁵¹ Ibid., S.1531

saņemšanu un visu atlikušo līzina maksājumu veikšanu, atzīstami par netaisnīgiem, jo tie izmaina līgumisko izpildījumu ekvivalenci līzina devēja vienpusējās interesēs.⁹⁵²

Otri savu viedokli pamato ar attiecīgo tiesisko aizsardzības līdzekļu mērķu nesavienojamību. Tā *R.Sannwald* norāda, ka netaisnīga ir tūlītēja visu maksājumu pieprasīšanas apvienošana ar uzteikuma tiesībām, jo attiecīgajiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem ir pretējs mērķis.⁹⁵³ Tāpat uzteikums nevar tikt savienots ar prasību tālāk pildīt visus līgumiskos pienākumus.⁹⁵⁴

Savukārt trešie bez jebkāda izvērstāka pamatojuma norāda, ka attiecīgā nostāja argumentējama ar to, ka līzina ņēmēja maksājumu kavējuma gadījumā līzina devējam ir jāizvēlas starp uzteikumu un līguma turpināšanu un līzina devējs nav tiesīgs pieprasīt abus vienlaicīgi.⁹⁵⁵

Arī Vācijas Augstākā tiesa atbalsta tiesību doktrīnās valdošo viedokli. Vācijas Augstākā tiesa ar 1981.gada 28.oktobra spriedumiem Nr. VIII ZR 302/80 un VIII ZR 175/80 ir atzinusi, ka nav pieļaujams apvienot prasību atdot atpakaļ līzina objektu ar prasību tūlītēji samaksāt atlikušos līzina maksājumus.⁹⁵⁶ Lai arī daudzi tiesību zinātnieki atsaucas tikai uz 1981.gada 28.oktobra spriedumiem, nevar neņemt vērā, ka attiecīgo atziņu Vācijas Augstākā tiesa ir izteikusi jau agrāk, proti, 1978.gada 5.aprīļa spriedumā.

Ar 1978.gada 5.aprīļa spriedumu Vācijas Augstākā tiesa ir nolēmusi, ka netaisnīgs ir finanšu līzina līguma noteikumos iekļauts noteikums, kurš satur līzina devēja tiesības samaksas kavējuma gadījumā uzteikt līzina līgumu, noņemt līzina objektu līzina ņēmējam un pieprasīt nekavējošu priekšā stāvošo līzina maksājumu tūlītēju samaksu. Līzina gadījumā maksājums ir pretizpildījums par līzina objekta nodošanu lietošanā. Ja līzina līgums tiek uzteikts, ar tā darbības beigšanu attiecībā uz nākotni zūd abpusējie pušu pienākumi.⁹⁵⁷

Arī vēlākos spriedumos Vācijas Augstākā tiesa ir norādījusi, ka attiecīgi noteikumi būtu tikai vienas puses interesēs un pretēji labai ticībai.⁹⁵⁸ Ar 1981.gada 28.oktobra spriedumiem Nr. VIII ZR 302/80 un VIII ZR 175/80 Vācijas Augstākā tiesa ir atzinusi, ka attiecīgie noteikumi būtu

⁹⁵² Basedow J. Leistungsstörungen in internationalen Leasingverträgen. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 1988, Heft 1, S.8

⁹⁵³ Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 197

⁹⁵⁴ Ibid., S. 198

⁹⁵⁵ Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft Nr. 1, S.6

⁹⁵⁶ Klamroth S. Inhaltskontrolle von Finanzierungs-Leasing-Verträgen über bewegliche Gegenstände nach dem „Leitbild des Leasing-Vertrages“. *Betriebs-Berater*, 1982, Heft 32, S.1954

⁹⁵⁷ Bethäuser F. Rechtsprechungsübersicht zum Leasing. *Deutsches Autorecht*, 1984, Heft 11, S.367; Jürgens U. *Die Entwicklung des Finanzierungs-Leasing*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät zu der Universität zu Köln. 1988, S.86

⁹⁵⁸ Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft Nr.6, S.432

atzīstami par netaisnīgiem arī gadījumā, ja pēc pilnas samaksas līzings ņēmējs varētu iegūt lietu atpakaļ.⁹⁵⁹

Valdošajam uzskatam pretēju uzskatu pārstāv *G.Stoppok*, kurš savu nostāju pamato ar *sui generis* līgumisko kvalifikāciju.⁹⁶⁰ Pēc *S.Klamroth* domām, papildu maksājuma pieprasīšana pēc līzings termiņa beigām nekādi nav uzskatāma par netaisnīgu. Līzings devējs, kura līgumiskais uzdevums, atšķirībā no iznomātāja, pamatā aprobežojas ar finansēšanu, ir tiesīgs rēķināties, ka viņš saņems visu savu ieguldījumu atlīdzību.⁹⁶¹ Līdzīgi argumentē arī *W.Flume*.⁹⁶²

Arī *U.Jürgens* uzskata attiecīgos noteikumus par taisnīgiem, bet vienlaicīgi norāda - nebūtu pieļaujams, ka līzings devējs uzteikuma rezultātā iegūst labāku tiesisko stāvokli salīdzinājumā ar to, kāds būtu pienācīgas līguma izpildes gadījumā. Pēc *U.Jürgens* domām, lai attiecīgais noteikums būtu spēkā, līzings devējam maksājamā summa ir attiecīgi samazināma un vērā ņemams ir arī ieņēmums, ko līzings devējs iegūs tālāk atsavinot līzings objektu.⁹⁶³

Līzings līguma, kas kvalificējams kā nomas līgums, noteikums, kas līzings maksājumu nokavējuma gadījumam piešķir līzings devējam tiesības pieprasīt visu priekšā stāvošo līzings maksājumu nekavējošu samaksu un uzteikt līzings līgumu, uzskatāms par netaisnīgu un līdz ar to pēc līzings ņēmēja-patērētāja prasības – par spēkā neesošu. Tas pamatojams ar to, ka attiecīgajiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem ir pretēji mērķi, kā arī ar to, ka šāds noteikums būtu virzīts uz līzings devēja netaisnīgu iedzīvošanos (līzings devējam saņemot lietošanas atlīdzību par laiku, kad lieta netiks lietota).

Līzings līguma, kas kvalificējams kā pirkuma līgums, noteikums, kas līzings maksājumu nokavējuma gadījumam piešķir līzings devējam tiesības pieprasīt visu priekšā stāvošo līzings maksājumu nekavējošu samaksu un uzteikt līzings līgumu, uzskatāms par netaisnīgu. Tas pamatojams ar to, ka nav pieļaujams, ka pirkuma līguma uzteikuma gadījumā pārdevējs pieprasa gan pilnu pirkuma maksu, gan arī īpašumā pārdoto lietu, jo tādā gadījumā pārdevējs netaisni iedzīvotos uz pircēja rēķina.

⁹⁵⁹ Klamroth S. Inhaltskontrolle von Finanzierungs-Leasing-Verträgen über bewegliche Gegenstände nach dem „Leitbild des Leasing-Vertrages“. *Betriebs-Berater*, 1982, Heft 32, S.1954; Bethäuser F. Rechtsprechungsübersicht zum Leasing. *Deutsches Autorecht*, 1984, Heft 11, S.367

⁹⁶⁰ Stoppok G. Leasing von beweglichen Wirtschaftsgütern aus rechtlicher Sicht. Grām.: Hagenmüller K.F. *Leasing-Handbuch*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1973, S.295

⁹⁶¹ Klamroth S. Inhaltskontrolle von Finanzierungs-Leasing-Verträgen über bewegliche Gegenstände nach dem „Leitbild des Leasing-Vertrages“. *Betriebs-Berater*, 1982, Heft 32, S.1949, 1957

⁹⁶² Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht. – Teil II - *Der Betrieb*, 1972, Heft Nr.2, S.53, 59

⁹⁶³ Jürgens U. *Die Entwicklung des Finanzierungs-Leasing*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät zu der Universität zu Köln. 1988, S.88-89

7.NODAĻA. LĪZINGA DEVĒJA TIESĪBAS PRETTIESISKAS LĪZINGA OBJEKTA ATSAVINĀŠANAS GADĪJUMĀ

2.7.1. PROBLĒMAS APRAKSTS

Saskaņā ar CL 1044.panta pirmo daļu, kas nosaka, ka „*īpašuma prasību īpašnieks var celt pret katru, kas prettiesīgi aiztur viņa lietu; tās mērķis ir atzīt īpašuma tiesību un sakarā ar to piešķirt valdījumu*”,⁹⁶⁴ CL paredz principu, ka neviens nevar dot to, kas tam nepieder (*nemo dat quod non habet* – latīn.). Tajā pašā laikā attiecībā uz kustamām lietām CL 1065.pants paredz izņēmumu no šī principa, nosakot, ka „*īpašuma prasību nevar celt, ja īpašnieks kustamu lietu labprātīgi uzticējis citai personai, nododot to patapinājumā, glabājumā, ķīlā vai kā citādi, un šī persona valdījumu nodevusi kādai trešai personai. Šajā gadījumā pielaižama tikai personiska prasība pret to, kam īpašnieks savu lietu uzticējis, bet nevis pret trešo, labticīgo lietas valdītāju.*”⁹⁶⁵

Šīs apakšnodaļas uzdevums ir noskaidrot CL 1065.panta saturu, izmantojot tiesību normu interpretācijas pamatmetodes: gramatisko (noskaidrot tiesību normas jēgu no valodnieciskā viedokļa), sistēmisko (noskaidrot tiesību normas jēgu saistībā ar citām tiesību normām), vēsturisko (noskaidrot tiesību normas jēgu, ņemot vērā apstākļus, uz kuriem pamatojoties tā radīta) un teleoloģisko (noskaidrot tiesību normas jēgu, pamatojoties uz lietderīgu un taisnīgu mērķi, kas ar attiecīgo tiesību normu jāsasniedz) metodi. Pēc CL 1065.panta satura noskaidrošanas tiks sniegta atbilde uz jautājumu, vai prettiesiskas līzinga objekta atsavināšanas gadījumā līzinga devējs ir tiesīgs ar īpašuma prasību atprasīt līzinga objektu no trešās personas-labticīgā ieguvēja.

2.7.2. CIVILLIKUMA 1065. PANTA JĒGAS NOSKAIDORŠANA AR GRAMATISKO UN TELEOLOĢISKO TULKOŠANAS METODI

CL iekļautā labticīgā ieguvēja interešu aizsardzības regulējuma mērķis ir rast kompromisu starp īpašnieka un labticīgā ieguvēja interesēm, nodrošinot tirdznieciskās apgrozības funkcionēšanu un attīstību un aizsargājot īpašuma tiesības.

Labticīgā ieguvēja interešu aizsardzība pamatojas uz atziņu, ka tieši īpašnieks izvēlējis personu, kurai uzticēt lietu. Tā kā īpašnieka vaina kontrahenta izvēlē ir pārāka par labticīgā ieguvēja vainu, nejauši iegādājoties prettiesīgi atsavinātu lietu, īpašniekam jāuzņemas risks, kas saistīts ar lietas uzticēšanu.⁹⁶⁶

⁹⁶⁴ Latvijas Republikas Civillikums. *The Civil Law of Latvia*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, Tulkošanas un terminoloģijas centrs, 2001, 231. lpp.

⁹⁶⁵ Turpat, 234. lpp.

⁹⁶⁶ Sal.: Мейер Д.И. *Русское гражданское право. Часть 2*. Москва: Статут, 1997, с. 282

Lai izprastu CL 1065.panta jēgu, noskaidrojams tajā izmantoto jēdzienu „labticīgais lietas valdītājs” un „labprātīgi uzticējis” saturs.

Pirmkārt, „labticība” strikti jānošķir no CL 1.pantā lietotā tiesiski ētiskā principa „laba ticība”.⁹⁶⁷ Otrkārt, kaut arī likumdevējs CL 1065.pantā ir lietojis jēdzienu „labticīgs valdītājs”, ar šo jēdzienu šī panta un CL 959.panta⁹⁶⁸ izpratnē jāsaprot labticīgais ieguvējs. Saskaņā ar CL 910.pantu labticīgs valdītājs ir tas, kas pārliecināts, ka nevienam citam nav vairāk tiesību valdīt lietu kā viņam, bet ļaunticīgs - tas, kas zina, ka viņam nav tiesības lietu valdīt vai ka kādam citam šajā ziņā ir lielākas tiesības nekā viņam.⁹⁶⁹ Ņemot vērā CL doto definējumu, labticīgs valdītājs itin viegli var pārvērsties par ļaunticīgo valdītāju (1015.pants,⁹⁷⁰ 1053.panta otrais teikums⁹⁷¹).⁹⁷² Labticīgam ieguvējam jābūt labticīgam pirms lietas iegūšanas, t.i., tikmēr, kamēr izpildīti visi nosacījumi, lai līgums būtu spēkā.⁹⁷³ Labticīgs ieguvējs, pretstatā labticīgam valdītājam, tāds paliek vienmēr. Labticīga iegūšana ir nevis ilgstošs stāvoklis, bet vienreizējs, neatgriezenisks fakts, kas attiecas uz lietas iegūšanas brīdi.⁹⁷⁴ Pat ja brīdi pēc lietas iegūšanas labticīgais ieguvējs uzzinās par prettiesīgo atsavināšanu, viņš joprojām būs labticīgs ieguvējs.⁹⁷⁵

Ja personas atzīšanai par labticīgu vai nelabticīgu ieguvēju izmanto CL 910.pantā doto labticīga un nelabticīga valdītāja definīciju, tad, 910.pantu gramatiski tulkojot, personu atzīt par nelabticīgu var tikai tad, ja persona lietas iegūšanas brīdī zinājusi (skaidri apzinājusies⁹⁷⁶), ka viņai nav tiesības lietu valdīt vai ka kādam citam šajā ziņā ir lielākas tiesības nekā viņai. Tomēr, skatot 910.pantu saistībā ar citām tiesību normām (piemēram, ar CL 1013.panta trešo daļu, kas nosaka: „*Ja valdītājam, pastāvot šķērslim, ir bijis pietiekošs iemesls šaubīties par sava valdījuma tiesīgumu, tad viņš vairs nav atzīstams par labticīgu valdītāju*”⁹⁷⁷), atzīstams, ka kaut arī labticība

⁹⁶⁷ Balodis K. Labas ticības princips mūsdienu Latvijas civiltiesībās. *Jurista vārds*, 2002. gada 3. decembris, nr. 24, 1., 8. lpp.

⁹⁶⁸ *Latvijas Republikas Civillikums. The Civil Law of Latvia*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, Tulkošanas un terminoloģijas centrs, 2001, 215. lpp.

⁹⁶⁹ Sal.: Autoru kolektīvs. *Likumu terminu vārdnīca*. Rīga: Biznesa Komplekss, 1999, 111. lpp.; Krauklis V., Ūķis G., Krauklis J. *Likumdošanas aktu terminu vārdnīca*. Rīga: Senders R, 1999, 221. lpp.

⁹⁷⁰ Civillikuma 1015. pants: „*Lai iegūtu īpašumu ar ieilgumu, nepietiek ar to vien, ka valdītājs ir bijis labticīgs iegūstot savu valdījumu, bet ir vajadzīgs, lai viņš paliktu labticīgs arī pa visu ieilgumam noteikto laiku, tā ka pa šo laiku atklājusies ļauna ticība pārtrauc ieilgumu.*”; pēc: *Latvijas Republikas Civillikums. The Civil Law of Latvia*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, Tulkošanas un terminoloģijas centrs, 2001, 226. lpp.

⁹⁷¹ Civillikuma 1053. pants: „*No tā brīža, kad pret atbildētāju celta prasība, viņš atzīstams par ļaunticīgu valdītāju, kaut arī līdz tam būtu valdījis labā ticībā, tā kā viņš neatbild tikai par savu agrāko darbību un bezdarbību.*”; pēc: *Latvijas Republikas Civillikums. The Civil Law of Latvia*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, Tulkošanas un terminoloģijas centrs, 2001, 232. lpp.

⁹⁷² Rozenfelds J. *Lietu tiesības*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2002, 48.lpp.

⁹⁷³ Черепяхин Б.Б. *Труды по гражданскому праву*. Москва: Статут, 2001, с.185

⁹⁷⁴ Rozenfelds J. *Lietu tiesības*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2002, 48.lpp.

⁹⁷⁵ Черепяхин Б.Б. *Труды по гражданскому праву*. Москва: Статут, 2001, с.185

⁹⁷⁶ Rozenfelds J. *Lietu tiesības*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2002, 48.lpp.

⁹⁷⁷ *Latvijas Republikas Civillikums. The Civil Law of Latvia*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, Tulkošanas un terminoloģijas centrs, 2001, 225.- 226. lpp.

ir vērtēšanai pakļauta kategorija,⁹⁷⁸ noskaidrojot, vai lietas ieguvējs bijis labticīgs, tiesai nav jāpārlicinās par personas subjektīvo attieksmi pret notikušo.⁹⁷⁹ Labticība ir nevis tiesiski ētisks princips, bet gan subjektīvs intelektuāls elements – personas maldīga pārliecība par kādu faktu esamību vai neesamību.⁹⁸⁰ Citiem vārdiem, labticība ir tiesisku trūkumu nezināšana bez vainas.⁹⁸¹ Nelabticība attiecas ne vien uz gadījumiem, kad ieguvējs ir rīkojies ar viltu, bet arī uz gadījumiem, kad ieguvējs bijis pasīvs.⁹⁸² Ieguvēja labticība vērtējama atbilstoši noteiktam ideālam etalonam - kā atbilstošā situācijā rīkotos krietns un rūpīgs saimnieks (*bonus et diligens pater familias* – latīn.).⁹⁸³ Līdz ar to par labticīgu ieguvēju atzīstams tāds, kurš nezināja un kuram nevajadzēja zināt, ka viņš iegādājies īpašumu no personas, kurai nebija tiesības to atsavināt, t.i., kuram nevar pārņemt ieguvēja pienācīgas rūpības un uzmanības trūkumu.⁹⁸⁴ Dažādu valstu tiesībās tiek atšķirīgi skaidrots, cik plašs ir ģenerālklausulas „krietns un rūpīgs saimnieks” saturs attiecībā pret lietas ieguvēju. Tādās valstīs kā Austrija, Šveice, Nīderlande un Zviedrija īpašuma tiesības nepāriet uz ieguvēju un nodotā kustamā lieta ir atprasāma no ieguvēja, pat ja viņš, darījumu slēdzot, pieļāvis vieglu neuzmanību. Turpretī Vācijā, Francijā, Beļģijā, Luksemburgā, Spānijā, Itālijā un Lielbritānijā viegla neuzmanība tiek uzskatīta par nepietiekamu, lai atzītu ieguvēju par nelabticīgu un atprasītu no viņa lietu.⁹⁸⁵

Ņemot vērā, ka Latvijas tiesību akti tieši neparedz pazīmes, pēc kurām noteikt, ka lietas pircējam bija jāzina par prettiesīgu lietas atsavināšanu, tiesai katrā situācijā individuāli jāizvērtē atbilstība ideālam etalonam *bonus et diligens pater familias*. Lai nepieļautu, ka labticīgā ieguvēja interešu aizsardzības regulējums atstāj negatīvu ietekmi uz tirdzniecisko apgrozību, ģenerālklausulai „krietns un rūpīgs saimnieks” nevajadzētu būt tik plašai, ka pircēji atturētos iegādāties preces vai ka pircēji justos piespiesti veikt daudzpusīgu, atsevišķos gadījumos – faktiski neiespējamu, faktisko apstākļu pārbaudi. No otras puses, nav vēlams, ka pircēji, kas nespēj vai nevēlas pārbaudīt pērkamo lietu un pārdevēja uzrādītos dokumentus, uzskatītu, ka nav

⁹⁷⁸ Гараймович Д.А. *Цивилистические записки. Межвузовский сборник научных трудов*. Оценочные понятия в современном гражданском праве. Москва: Статут, 2001, с.137

⁹⁷⁹ Петражицкий Л.И. *Права добросовестного владельца на доходы с точки зрения догмы и политики гражданского права*. Москва: Статут, 2002, с.199

⁹⁸⁰ Krons M. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, 1937, 291. lpp.; Čakste K. *Tirdzniecības tiesības*. I. Daļa.1937./38. m.g. lasītās lekcijas. Rīga, 1938, 139. lpp.; abi pēc: Balodis K. Labas ticības princips mūsdienu Latvijas civiltiesībās. *Jurista vārds*, 2002. gada 3. decembris, nr.24, 9.lpp.

⁹⁸¹ Berent B. *In Lettlands Zivilgesetzbuch vom 28. Januar 1937 in Einzeldarstellungen*, S. 39; pēc: Balodis K. Labas ticības princips mūsdienu Latvijas civiltiesībās. *Jurista vārds*, 2002. 3. decembris, nr.24, 9. lpp.

⁹⁸² Howarth W. *Land law in a nutshell*. London: Sweet & Maxwell, 1994, p.12

⁹⁸³ Hartkamp A., Hesselink M., Hondius E., Joustra C., Perron E. (Editors) *Towards a European Civil Code. Second revised and expanded edition*. Hague/London/Boson, 1998, p. 287; pēc: Palmer.N., McKendrick. *Interests in goods*. London/Hong Kong: LLP, 1998, p. 944

⁹⁸⁴ Rozenfelds J. *Lietu tiesības*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2002, 48.lpp.; Sal.: Grūtups A., Kalniņš E. *Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums*. 1065. panta komentārs. 2.izdevums. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2002; pēc: Balodis K. Labas ticības princips mūsdienu Latvijas civiltiesībās. *Jurista vārds*, 2002. gada 3. decembris, nr.24, 8. lpp.

⁹⁸⁵ Rozenfelds J. *Lietu tiesības*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2002, 146.lpp.; Römer H. *Privatrecht*. München; Wien: Olddenbourg Verlag, 1999, S. 200

nepieciešams iepazīties ar pārkamās lietas īpatnībām un pārdevēja uzrādītajiem īpašuma tiesības apliecinājošiem dokumentiem. Mazs risks, ka vindikācijas prasības ceļā lieta ieguvējam varētu tikt atņemta, vai riska trūkums veicinātu uzskatu, ka vindikācijas prasībai ir tīri formāla funkcija.⁹⁸⁶

Kā norādījis *V.Bukovskis*,⁹⁸⁷ labprātīga uzticēšana saistīta ar „sevišķo uzticību”. Tādejādi, lai CL 1065.panta izpratnē atzītu, ka īpašnieks lietu ir labprātīgi uzticējis, nepieciešams konstatēt ne tikai īpašnieka gribas izteikumu un īstumu lietas nodošanā, bet arī īpašnieka uzticību personai, kurai tas lietu nodod.

CL 1065.pantā ir konkrēti minēti trīs darījumi (patapinājums, glabājums un ķīla), kuros ir prezumēta lietas īpašnieka uzticības esamība. Visi trīs minētie darījumi ir bezatlīdzības, skatoties no lietas īpašnieka ieņēmumu viedokļa - gan patapinājums atbilstoši CL 1947.panta⁹⁸⁸ noteikumiem, gan glabājums (kur, pastāvot attiecīgai norunai, lietas īpašnieks veic samaksu par glabāšanu), gan arī ķīla.

Tulkojot CL 1065.panta noteikumus ar gramatisko tulkošanas metodi, atzīstams, ka ar „vai kā citādi” būtu aptverami tikai darījumi, kuros nedominē lietas īpašnieka mērķis gūt peļņu no lietas nodošanas, piemēram, līdzās pantā uzskaitītajiem – pilnvarojuma līgums, darba līgums, graudniecības līgums, uzņēmuma līgums. Tādi darījumi kā noma (īre), nomaksas pirkums, līzinga līgumi, ar attiecīgo ģenerālklausulu nebūtu aptverami, jo ne noma, ne arī nomaksas pirkums, neskatoties uz to nozīmīgo vietu citu darījumu starpā, uzskaitījumā nav minēti.

Tulkojot CL 1065.pantu ar teleoloģisko interpretācijas metodi, atzīstams, ka būtu atbalstāma CL 1065.panta attiecināšana tikai uz tādiem darījumiem, kuros līdzīgi patapinājumam, glabājumam un ķīlai nedominē lietas īpašnieka mērķis gūt peļņu. Daudzos gadījumos (it īpaši, ja lietas īpašnieks ir komersants) lietas īpašnieks savu darījuma partneri redz pirmo reizi (piemēram, automašīnu nomas punktā) un šādos gadījumos nebūtu pamata prezumēt, ka īpašniekam būtu jebkāda uzticība pret jauno darījuma partneri. Tāpat arī līzinga gadījumā, līzinga devējs līzingaņēmēju personīgi nepazīst un lēmumu par iesaistīšanos līzinga attiecībās pieņem tikai uz dokumentu pamata, kuros iekļautās informācijas patiesums un objektivitāte bieži vien ir apšaubāma. Uzliekot līzinga devējam pienākumu atbildēt par sava darījuma partnera prettiesīgu rīcību, tiktu būtiski ierobežota tirdznieciskā apgrozība.

Tas, ka starp 1065.pantā uzskaitītajiem darījumiem nav neviens, kas lietas īpašniekam nestu tiešu peļņu, savā veidā liecina par to, ka likumdevējam varētu būt bijis mērķis ar CL 1065.panta uzskaitījumu (to starpā ar „vai kā citādi”) aptvert tādus darījumus un īpašnieka uzticības esamību

⁹⁸⁶ Sal.: Gomard B. *Scandinavian studies in Law*. Stockholm: Almquist & Wiksell, 1984, p.62

⁹⁸⁷ Буковский В. *Сводъ гражданских узаконений губерний Прибалтийских*. Том 1. Рига, 1914, с. 392

⁹⁸⁸ *Latvijas Republikas Civillikums. The Civil Law of Latvia*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, Tulkošanas un terminoloģijas centrs, 2001, 379. lpp.

atzīt tikai attiecībā uz tādiem darījumiem, kuros lietas īpašniekam nav mērķa gūt tiešu peļņu. Šāda pieņēmuma pamatotība ar vēsturisko tulkošanas metodi tiek vērtēta nākošajā apakšnodaļā.

2.7.3. CIVILLIKUMA 1065. PANTA JĒGAS NOSKAIDROŠANA AR VĒSTURISKO TULKOŠANAS METODI

Klasiskās romiešu tiesībās un *Justiniāna kompilācijā* bija iekļauts princips „kur es savu lietu atrodu, tur arī atrasu” (*ubi rem meam invenio, ibi vindicio* – latīn.). Romiešu tiesības to pamatoja ar loģiku, ka, ja lietas nodevējam nav bijušas īpašumtiesības, tad tādas nevar iegūt arī lietas saņēmējs (*nemo ad alium plus juris transferre potest, quam ipse habet* – latīn.).⁹⁸⁹ Pircējs varēja kļūt par lietas īpašnieku tikai tad, ja lietas atsavinātājam bija attiecīgs tiesiskais pamats (*iusta causa* – latīn.).⁹⁹⁰ Ja lietas atsavinātājam nebija attiecīgā tiesiskā pamata, īstais īpašnieks bija tiesīgs atgūt lietu kā no prettiesiskā pārdevēja, tā no pircēja.⁹⁹¹

Visupirms par tiesisko pamatu tika uzskatīti divi īpašuma veidi (šāds no Romas pārņemts īpašumu iedalījums joprojām pastāv anglosakšu tiesību valstīs): patiesais īpašums (*dominium ex iure Quiritium* – latīn.) un bonitārais jeb labuma guvēja īpašums (*in bonis esse* – latīn.). Tirdznieciskās apgrozības attīstības nolūkos līdzās īpašumam, izņēmuma kārtā, par īpašumam pielīdzināmu tiesisku pamatu tika uzskatīti arī ķīla, patapinājums un glabājums.⁹⁹²

Ja lietas atsavinātājam bija attiecīgais tiesiskais pamats, ieguvējs⁹⁹³ bija tiesīgs atsaukties uz publisko prasību (*actio Publicana* – latīn.), tādējādi iegūstot neapstrīdamas īpašuma tiesības uz nopirkto lietu.⁹⁹⁴ Tātad, ja ķīlas ņēmējs, patapinājuma ņēmējs vai glabātājs svešu lietu atsavināja, īpašnieks nebija tiesīgs vērsties ar īpašuma prasību pret ieguvēju, bet tikai - tiesīgs celt personisku prasību pret personu, kurai tas lietu uzticējis (t.i., attiecīgi pret ķīlas ņēmēju, patapinājuma ņēmēju vai glabātāju). Šāds regulējums atbilda principam, ka neviens nevar dot to, kas tam nepieder (*nemo dat quod non habet* – latīn.).⁹⁹⁵

Vēlie bizantieši izvēlējās no romiešu tiesībām un *Justiniāna kompilācijas* atšķirīgu regulējumu. Tika atzīts, ka ieguvējs tiek aizsargāts gandrīz visos gadījumos, izņemot gadījumus, kad lietas īpašniekam vai personai, kurai īpašnieks lietu labprātīgi uzticējis, lieta noņemta vardarbīgā ceļā.⁹⁹⁶

⁹⁸⁹ Покровский И.А. *Основные проблемы гражданского права*. Москва: Статут, 1998, с.197

⁹⁹⁰ Vīnzarājs N. *Civiltiesību problēmas: Raksti (1932.–1939.)*. Rīga: E. Kalniņa un V. Tihonova izdevums, 2000, 75., 81.lpp.

⁹⁹¹ Palmer N., McKendrick. *Interests in goods*. London/Hong Kong: LLP, 1998, p. 404

⁹⁹² Vīnzarājs N. *Civiltiesību problēmas: Raksti (1932.–1939.)*. Rīga: E. Kalniņa un V. Tihonova izdevums, 2000, 77. lpp.; Петражицкий Л.И. *Права добросовестного владельца на доходы с точки зрения догмы и политики гражданского права*. Москва: Статут, 2002, с.148

⁹⁹³ Zimmermann R., Whittaker S. *Good Faith in European Contract Law*. Cambridge: University Press, 2000, p. 16

⁹⁹⁴ Wieacker F. *A History of Private Law in Europe*. Oxford: Clarendon Press, 1995, p. 190

⁹⁹⁵ Sal.: Palmer N., McKendrick E. *Interests in goods*. London/Hong Kong: LLP, 1998, p. 404

⁹⁹⁶ Vīnzarājs N. *Civiltiesību problēmas: Raksti (1932.–1939.)*. Rīga: E. Kalniņa un V. Tihonova izdevums, 2000, 81.lpp.

Noņemšanai vardarbīgā ceļā tika pielīdzināta arī lietas nozaudēšana.⁹⁹⁷ Vēlo bizantiešu regulējums bija paradoksāls, jo tas izņēmuma kārtā radīja personai iespēju nodot tiesības, kuru personai nemaz nav.⁹⁹⁸

Viduslaiku kanonisti pārņēma bizantiešu regulējumu, atzīstot principu „viena roka pasargā otru” (*Hand muss Hand wahren* – vācu val.)⁹⁹⁹ un principu „kam savu lietu esi uzticējis, pie tā arī to meklē” (*Wo man seinen Glauben gelassen hat, da muss man ihn wieder suchen* – vācu val.).¹⁰⁰⁰ Šie viduslaiku tiesību principi ieguva negaidīti lielu atbalstu,¹⁰⁰¹ jo līdz tam pastāvošās romiešu tiesības, atzīstot par tiesiskajiem pamatiem līdzās īpašumam tikai ķīlu, patapinājumu un glabājumu, ierobežoja tirdzniecisko apgrozību.¹⁰⁰² Ņemot vērā, ka lietas prettiesīgs valdītājs ārēji neatšķiras no lietas īpašnieka,¹⁰⁰³ tika atzīts, ka pircējam nav lieki jātērē savi līdzekļi, lai pārliecinātos, ka lietas pārdevējs tiešām ir tās īpašnieks.¹⁰⁰⁴ Lai nepieļautu patvarību un nelabticību¹⁰⁰⁵, 1586. gada *Lībekas likumā* tika ieviesta pirms zādzības stāvokļa atjaunošanas prasība (*actio spolii, actio redintegranda* – latīņu val.).¹⁰⁰⁶ Šīs prasības mērķis bija priekšlaicīgi atdot atpakaļ lietu personai, kurai lieta tika prettiesīgi atņemta, uz laika posmu, kamēr tiesa ir izskatījusi visus lietas apstākļus.¹⁰⁰⁷ Būtiski, ka viduslaiku ģermāņu tiesību zinātnieki (romiešu tiesību profesori) nekādu nozīmi nepievērsa ieguvēja labticības (*bona fide* – latīn.) noskaidrošanai.¹⁰⁰⁸ Neskatoties uz šo būtisko trūkumu, dažkārt zinātniskajos rakstos¹⁰⁰⁹ var sastapt apgalvojumus, ka princips „viena roka pasargā otru” joprojām ir „ļoti svarīgs moderns” princips.

Jaunākos laikos viduslaiku atziņas tika būtiski papildinātas (piemēram, ieviesta nepieciešamība noskaidrot ieguvēja labticību, kas attiecināma tikai uz ieguvējiem par atlīdzību), tomēr, neskatoties uz būtiskajiem papildinājumiem, daudzkārt tika kritizētas kā nepilnīgas un

⁹⁹⁷ Wendell H.O. *The Common law*. Boston: Little, Brown and company, 1938, p. 168–169

⁹⁹⁸ Stathopoulos M. P. *International Encyclopedia of Law, Volume 3*. Deventer/Boston: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1995, p. France - 113.

⁹⁹⁹ Wieacker F. *A History of Private Law in Europe*. Oxford: Clarendon Press, 1995, p. 190; Vīnzarājs N. *Civiltiesību problēmas: Raksti (1932. – 1939.)*. Rīga: E. Kalniņa un V. Tihonova izdevums, 2000, 81.lpp.

¹⁰⁰⁰ Буковский В. *Сводъ гражданских узаконений губерний Прибалтийских*. Том 1. Рига, 1914, с. 391

¹⁰⁰¹ Покровский И.А. *Основные проблемы гражданского права*. Москва: Статут, 1998, с.197; Берман Г.Дж. *Западная традиция права: эпоха формирования*. Москва: Инфра-М, Издательство МГУ, Норма, 1998, с. 329

¹⁰⁰² Гримм Д.Д. *Лекции по догме римского права*. СанктПетербург, 1910, с. 8. Рёс: Абова Т.Е., Кабалкин А.Ю. (Ред.) *Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации, части первой*. Москва: Юрайт-Издат, Право и закон, 2003, с. 649

¹⁰⁰³ Черепанин Б.Б. *Юридическая природа и обоснование приобретения права собственности от неуправомоченного отчуждателя. Антология уральской цивилистики. 1925 – 1989: Сборник статей*. Москва: Статут, 2001, с. 261

¹⁰⁰⁴ Ibid., с. 267

¹⁰⁰⁵ Берман Г.Дж. *Западная традиция права: эпоха формирования*. Москва: Инфра-М, Издательство МГУ, Норма, 1998, с. 236

¹⁰⁰⁶ Wieacker F.A. *History of Private Law in Europe*. Oxford: Clarendon Press, 1995, p. 190; Vīnzarājs N. *Civiltiesību problēmas: Raksti (1932. – 1939.)*. Rīga: E. Kalniņa un V. Tihonova izdevums, 2000, 81.lpp.

¹⁰⁰⁷ Берман Г.Дж. *Западная традиция права: эпоха формирования*. Москва: Инфра-М, Издательство МГУ, Норма, 1998, с. 233

¹⁰⁰⁸ Wendell H.O. *The Common law*. Boston: Little, brown and company, 1938, p. 170

¹⁰⁰⁹ Rozenfelds J. *Lietu tiesības*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2002, 49.lpp.

netaisnas. Tā, piemēram, krievu profesors *L.I.Petražickis* norāda, ka īpašuma tiesības pastāv tādēļ, lai aizsargātu īpašnieku no dažādām nejausībām, to vidū no tā, ka kāds bez īpašnieka vainas prettiesīgi atsavina īpašniekam piederošo lietu.¹⁰¹⁰ Ņemot vērā viduslaiku regulējuma nepilnīgumu, dažādu valstu likumdevēji mēģinājuši rast dažādus alternatīvus risinājumus, sākot ar to, ka īpašnieks ir tiesīgs atgūt lietu, atdod atpakaļot lietas pircējam pirkuma cenu, un beidzot ar to, ka lieta atdodama atpakaļ īpašniekam un zaudējumi dalāmi vienādās daļās starp labticīgo ieguvēju un lietas īpašnieku.¹⁰¹¹

Iespējams, ka tieši plašās kritikas dēļ *Baltijas vietējo Civillikumu kopojuma* 923.panta pamatā ņemtas romiešu tiesību atziņas, minot patapinājumu, glabājumu un ķīlu: „*īpašuma prasība pilnīgi atkrīt, ja īpašnieks kustamu lietu labprātīgi uzticējis citai personai, nododot to patapinājumā, glabājumā, ķīlā, vai kā citādi, un šī persona valdījumu nodevusi kādai trešai personai. Šajā gadījumā pielaižama tikai personiska prasība pret to, kam īpašnieks savu lietu uzticējis, bet nevis pret trešo labticīgo lietas valdītāju*”.¹⁰¹²

Baltijas vietējo Civillikumu kopojuma regulējums ar lietoto „uzticējis” bija atšķirīgs no Vācijas un Šveices tiesiskā regulējuma. Vācijas un Šveices likumi paredzēja zaudēta valdījuma atjaunošanu (*interdictum unde* – latīn.) tikai vardarbīga valdījuma zaudēšanas gadījumā, nevis katras prettiesīgas valdījuma zaudēšanas gadījumā (*ex qualibet iniustia causa amissionis* – latīn.).¹⁰¹³ Ar vardarbību valdījuma zaudēšanu tika saprasti: zādzība, nozaudēšana, rīcībnespēja, maldi, viltus, draudi, spēkā neesošs darījums, nepārvarama vara.¹⁰¹⁴ Pat Krievijas Padomju Sociālistiskās Republikas 1922.gada *Civilkodekss*, kura mērķis nebūt nebija tirdznieciskās apgrozības veicināšana, paredzēja Vācijai un Šveicei līdzīgu labticīgā ieguvēja aizsardzību.¹⁰¹⁵ Neatbilstība citu valstu tiesiskajam regulējumam bija iemesls *Baltijas vietējo Civillikumu kopojuma* regulējuma kritizēšanai. Piemēram, *N.Vīnzarājs* jau 1932.-1939. gadu rakstos norādīja, ka ieteicams iet Vācijas un Šveices likumu ceļu.¹⁰¹⁶

¹⁰¹⁰ Петражицкий Л.И. *Права добросовестного владельца на доходы с точки зрения догмы и политики гражданского права*. Москва: Статут, 2002, с. 188

¹⁰¹¹ Sk.: Черепяхин Б.Б. Юридическая природа и обоснование приобретения права собственности от неуправомоченного отчуждателя. *Антология уральской цивилистики. 1925–1989: Сборник статей*. Москва: Статут, 2001, с. 263, 270

¹⁰¹² Sk.: Konradi F., Valters A. *Civillikumi ar paskaidrojumiem – Lietu tiesības*. Rīga: Grāmatrūpnieks, 1935, 185., 186.lpp.

¹⁰¹³ Vīnzarājs N. *Civiltiesību problēmas: Raksti (1932.–1939.)*. Rīga: E. Kalniņa un V. Tihonova izdevums, 2000, 74. lpp.; Katko P. *Bürgerliches Recht*. Berlin: Springer, 1999, S. 217; Schwab D. *Einführung in das Zivilrecht*. Heidelberg: C.F. Müller Verlag, 1995, S. 195-196

¹⁰¹⁴ Bessenge P., Diederichsen U., Edenhofer W., Heinrichs H., Heldrich A., Putzo H., Sprau H., Thomas H. *Palandt Bürgerliches Gesetzbuch*. München: Verlag C.H. Beck, 1999, S. 1147– 1148

¹⁰¹⁵ Толстой Ю.К. *Содержание и гражданско-правовая защита права собственности в СССР*. Ленинград: ЛГУ, 1955, с.120; Новицкая Т.Е. *Гражданский кодекс РСФСР 1922 года*. Москва: Зерцало, 2002, с. 77; Иоффе О.С., Толстой Ю.К. *Основы советского гражданского законодательства*. Ленинград, 1962, с.190-193; Черепяхин Б.Б. *Труды по гражданскому праву*. Москва: Статут, 2001, с. 80-81

¹⁰¹⁶ Vīnzarājs N. *Civiltiesību problēmas: Raksti (1932. – 1939.)*. Rīga: E. Kalniņa un V. Tihonova izdevums, 2000, 81.- 82. lpp.

Neskatoties uz kritiku, *Baltijas vietējo Civillikumu kopojumam* identisks regulējums tika iekļauts arī 1937. gada *Civillikumā*.¹⁰¹⁷

Tādējādi Latvija principiāli vairākos jautājumos izvēlējās patstāvīgu, no daudzām Eiropas valstīm atšķirīgu civiltiesiskā regulējuma ceļu. Ja saskaņā ar Vācijas BGB nomnieks atzīstams par tiešo valdītāju, bet iznomātājs – par netiešo valdītāju ar ierobežotu varu līdzās tiešajam valdītājam, tad Latvijas *Civillikuma* izpratnē nomnieks atzīstams tikai par turētāju.¹⁰¹⁸ Ja Vācijā labticīgais ieguvējs netika aizsargāts gadījumā, ja lieta no īpašnieka valdījuma izklūvusi zādzības, nozaudēšanas, rīcībnespējas, maldu, viltus, draudu, spēkā neesoša darījuma vai nepārvaramas varas dēļ,¹⁰¹⁹ tad Latvijā labticīgais ieguvējs netiek aizsargāts gandrīz visos gadījumos, izņemot, ja īpašnieks lietu labprātīgi uzticējis personai, kura to prettiesīgi nodevusi valdījumā labticīgajam ieguvējam.

Arī, atjaunojot spēkā CL 1992.gadā, labticīgā ieguvēja aizsardzības regulējums netika grozīts, līdz ar ko CL 1065.pants joprojām nosaka: „*īpašuma prasība pilnīgi atkrīt, ja īpašnieks kustamu lietu labprātīgi uzticējis citai personai, nododot to patapinājumā, glabājumā, ķīlā, vai kā citādi, un šī persona valdījumu nodevusi kādai trešajai personai. Šajā gadījumā pielaižama tikai personiska prasība pret to, kam īpašnieks savu lietu uzticējis, bet nevis pret trešo labticīgo lietas valdītāju.*”¹⁰²⁰

Tādējādi ar vēsturisko tulkošanas metodi tiek apstiprināts, ka likumdevējam bijis mērķis ar CL 1065.panta uzskaitījumu aptvert tikai uzskaitītajiem darījumiem līdzīgus, proti, tādus darījumus, kuros nedominē lietas īpašnieka mērķis gūt peļņu. Tādējādi ar vēsturisko tulkošanas metodi tiek sasniegts tāds pats rezultāts kā ar gramatisko un teleoloģisko tulkošanas metodēm.

Ņemot vērā, ka Latvija, iespējams, nacionālās identitātes saglabāšanas nolūkā saglabāja agrāko *Civillikuma* redakciju, CL regulējums attiecībā uz labticīgā ieguvēja interešu aizsardzību atsevišķos aspektos nav sekojis līdzi vairuma Eiropas valstu juridiskās domas attīstībai. Kā galvenais trūkums ir minama labticīgā ieguvēja aizsardzība gadījumā, ja labticīgais ieguvējs lietu ieguvis bezatlīdzības ceļā. CL 1065.pants nenorobežo mantas atlīdzības un bezatlīdzības atsavināšanu.¹⁰²¹ Labticīgā ieguvēja, kurš lietu ieguvis bezatlīdzības ceļā, interešu aizsardzību

¹⁰¹⁷ Konradi F., Valters A. *Civillikumi ar paskaidrojumiem – Lietu tiesības*. Rīga: Grāmatrūpnieks, 1935, 185., 186.lpp.

¹⁰¹⁸ Čakuls S. Par valdījumu un tā iegūšanu. *Jurista vārds*, 2002. gada 19. novembris, nr.23. http://lv.lv/index.php?menu_body=DOC&id=68446 (aplūkots 2006. 31.jūlijā)

¹⁰¹⁹ Bessenge P., Diederichsen U., Edenhofer W., Heinrichs H., Heldrich A., Putzo H., Sprau H., Thomas H. *Palandt Bürgerliches Gesetzbuch*. München:Verlag C.H. Beck: 1999, S. 1147–1148; Sal.: Gottwald P. *BGB Sachenrecht*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1994, S. 79–80; Wolf M. *Sachenrecht*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1996, S. 231-233

¹⁰²⁰ *Latvijas Republikas Civillikums. The Civil Law of Latvia*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, Tulkošanas un terminoloģijas centrs, 2001, 234. lpp.

¹⁰²¹ Rozenfelds J. *Lietu tiesības*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2002, 146.lpp.

neparedz ne vairuma Kontinentālās Eiropas tiesību sistēmās valstu likumi, piemēram, *Austrijas Civillikums* (367.pants),¹⁰²² *Šveices Civillikums* (933.pants),¹⁰²³ *Krievijas Federācijas Civilkodekss* (302.pants),¹⁰²⁴ *Baltkrievijas Civilkodekss* (283.pants),¹⁰²⁵ ne arī anglosakšu tiesības.¹⁰²⁶ Arī pirms CL atjaunošanas spēkā esošais *Latvijas PSR Civilkodekss* (154.panta pirmā daļa) paredzēja labticīgā ieguvēja aizsardzību tikai pie nosacījuma, ka manta no personas, kurai nebija tiesību to atsavināt, iegūta pret atlīdzību.¹⁰²⁷ Pirmais iemesls šim labticīgā ieguvēja tiesību ierobežojumam ir vēsturiska rakstura. Vindikācijas prasības ierobežojumi (labticīgā ieguvēja aizsardzība) tika ieviesti tiesībās, lai veicinātu tirdzniecisko apgrozību.¹⁰²⁸ Ņemot vērā, ka tirdznieciskajā apgrozībā bezatlīdzības darījumi ir neraksturīgi, nebija pamata aizsargāt labticīgo ieguvēju, ja tas lietu ieguvis dāvinājuma vai jebkādā citā bezatlīdzības ceļā.¹⁰²⁹ Otrs iemesls labticīgā ieguvēja tiesību ierobežošanai ir „mazākā ļaunuma teorija”.¹⁰³⁰ Ja ieguvējs lietu ieguvis bezatlīdzības ceļā, tad, to viņam atņemot, ieguvējam neradīsies finansiāla rakstura zaudējumi. Ja tiktu grozīts CL regulējums, ievērojot mazākā ļaunuma teoriju, būtu vēlams no *Francijas Civilkodeksa* pārņemt noteikumus¹⁰³¹ par īpašnieka tiesībām izpirkt lietu no labticīgā ieguvēja par cenu, kas atbilst cenai, par kādu labticīgais ieguvējs lietu iegādājies.

2.7.4. ĪPAŠUMA PRASĪBAS CELŠANA UN LABTICĪGĀ IEGUVĒJA IEBILDUMI

Tā kā CL 1065.pantā aprakstītā labprātīgā uzticēšana („*īpašnieks kustamu lietu labprātīgi uzticējis citai personai*”¹⁰³²) saistīta ar uzticību, kura nav iespējama darījumos, kur dominē lietas īpašnieka nolūks gūt peļņu, un tā kā līzinga līgumiskajās attiecībās dominē līzinga devēja peļņas gūšanas nolūks, CL 1065.pants neierobežo līzinga devēja (lietas īpašnieka) tiesības celt īpašuma prasību pret labticīgo lietas ieguvēju.

¹⁰²² <http://www.ibiblio.org/ais/abgb2> (aplūkots 2003. 15. septembrī)

¹⁰²³ <http://www.admin.ch/ch/d/sr/210/index4.html> (aplūkots 2003. 16. septembrī)

¹⁰²⁴ *The Civil Code of the Russian Federation. Parts 1 and 2.* Moscow: International Centre for Financial and Economic Development, 1997, p. 292

¹⁰²⁵ *Civil Code of the Republic of Belarus.* Hague: Simonds & Hill Publishing, Kluwer Law International, 2000, p.153

¹⁰²⁶ Sprankling J.G. *Understanding Property Law.* New York: Lexis Publishing, 2000, p. 72, 73

¹⁰²⁷ Rozenfelds J. *Lietu tiesības.* Rīga: Zvaigzne ABC, 2002, 146.lpp.

¹⁰²⁸ Гримм Д.Д. Лекции по догме римского права. СанктПетербург, 1910, с. 8. Рѣс: Абова Т.Е., Кабалкин А.Ю. (Ред.) *Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации, части первой.* Москва: Юрайт-Издат, Право и закон, 2003, с. 649

¹⁰²⁹ Петражицкий Л.И. *Права добросовестного владельца на доходы с точки зрения догмы и политики гражданского права.* Москва: Статут, 2002, с.350-351

¹⁰³⁰ Сергеев А.П., Толстой Ю.К. (Ред.) *Гражданское право. Том 1.* Москва: Проспект, 2000, с. 465

¹⁰³¹ 2280. pants Code civil: „*Sil e possesseur actuel de la chose voléé ou perdua l'a achetée dans une foire ou dans un marché, ou dans une vente publique, ou d'un marchand des choses pareilles, le propriétaire originaire ne pout se la faire rendre qu'en remboursant au possesseur le prix qu'elle lui a coûté*” – franču val.; pēc: Palmer N., McKendrick. *Interests in goods.* London/Hong Kong: LLP, 1998, p. 943

¹⁰³² *Latvijas Republikas Civillikums. The Civil Law of Latvia.* Rīga: Tiesu namu aģentūra, Tulkošanas un terminoloģijas centrs, 2001, 234. lpp.

Tātad labticīgs lietas ieguvējs nevar iegūt īpašuma tiesības uz prettiesīgi atsavinātu līzina objektu. Nav būtiski, vai līzina objekts ir kustama vai nekustama lieta. Tāpat nav būtisks ne ceļš, kādā lieta izgājusi no līzina devēja valdījuma, ne kādā labticīgais ieguvējs lietu ieguvis.

Ņemot vērā, ka prettiesīgi atsavinātas līzina devējam piederošas lietas labticīgais ieguvējs netiek aizsargāts, atzīstams, ka labticīgais ieguvējs līzina devējam piederošo lietu aiztur prettiesīgi. Līdz ar to līzina devējs atbilstoši CL 1044.pantam¹⁰³³ ir tiesīgs celt īpašuma prasību pret labticīgo ieguvēju. Ievērojot CL 1051.panta¹⁰³⁴ noteikumus, līzina devējam sīki jāapzīmē atprasāmā lieta kā pēc tās šķiras un īpašībām, tā arī pēc sevišķām iezīmēm (piemēram, ja īpašuma prasība tiek celta par transporta līdzekli, norādāms transporta līdzekļa šasijas numurs vai citas sevišķās pazīmes). Bet prasībā par nekustamu īpašumu sīki jānorāda arī tā atrašanās vieta.

Būtiski, ka līzina devējam piederošas lietas prettiesiskas atsavināšanas gadījumā labticīgais ieguvējs pret līzina devēja īpašuma prasību nevar celt ierunu, atsaucoties uz īpašuma iegūšanu ar ieilgumu atbilstoši CL 998.pantam. CL 998.pants nosaka: „*Ar ieilgumu lietu iegūst par īpašumu, ja ieguvējs to ir valdījis likumā noteiktu laiku kā savu, ievērojot arī citus likumiskus nosacījumus.*”¹⁰³⁵ Tai pašā laikā CL 999.pants nosaka: „*Lai valdījums nodibinātu īpašumu ar ieilgumu, ir vajadzīgi:*

- 1) priekšmets, ko var iegūt ar ieilgumu (1000.-1005. p.);
- 2) tiesisks pamats (1006.-1012. p.);
- 3) valdītāja laba ticība (1013.-1017. p.);
- 4) nepārtraukts valdījums (1018.-1022. p.);
- 5) noteiktā laika notecējums (1023. un 1024. p.);
- 6) lietas īpašnieka tiesiska iespēja izlietot savu tiesību uz lietu (1025.-1029. p.).”¹⁰³⁶

Īpašuma iegūšanas ar ieilgumu neiespējamības iemesls ir tiesiskā pamata trūkums, jo līgums, uz kura pamata trešā persona bez attiecīga pilnvarojuma pārdevusi (uzdāvinājusi vai citādi atsavinājusi) līzina devējam piederošu lietu, nav uzskatāms par tiesisku darījumu CL 1007.panta 2.punkta¹⁰³⁷ izpratnē.

Tomēr līzina devēja tiesības celt īpašuma prasību pret labticīgo ieguvēju ir pakļautas vispārējam noilgumam, kas paredzēts CL 1895.pantā. Saskaņā ar CL 1895.pantu, „*visas saistību tiesības, kuras nav noteikti izņemtas no noilguma ietekmes un kuru izlietošanai nav likumā noteikti īsāki termiņi, izbeidzas, ja tiesīgā persona tās neizlieto desmit gadu laikā.*”¹⁰³⁸ Būtiski, ka ieruna par īpašuma prasības noilgumu neapstrīd vindikāta īpašuma tiesības, bet apstrīd prasības

¹⁰³³ Turpat, 231. lpp.

¹⁰³⁴ Turpat, 232. lpp.

¹⁰³⁵ Turpat, 223. lpp.

¹⁰³⁶ Turpat

¹⁰³⁷ Turpat, 224. lpp.

¹⁰³⁸ Turpat, 369. lpp.

tiesību.¹⁰³⁹ Ņemot par pamatu, piemēram, Francijas¹⁰⁴⁰ un Šveices¹⁰⁴¹ tiesisko regulējumu, secināms, ka desmit gadu termiņa tecējums sākas no dienas, kad līzings devējs uzzinājis par lietas zaudēšanu (nevis no dienas, kad lietu ieguvis labticīgais ieguvējs, pret kuru tiek celta īpašuma prasība). Sekmīgi izmantojot šo ierunu, labticīgais ieguvējs var panākt līzings devēja īpašuma prasības noraidīšanu, neraugoties uz to, ka līzings devējs pierāda savas īpašuma tiesības.¹⁰⁴²

---

¹⁰³⁹ Rozenfelds J. *Lietu tiesības*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2002, 150.lpp.

¹⁰⁴⁰ Palmer N., McKendrick E. *Interests in goods*. London/Hong Kong: LLP, 1998, p.943

¹⁰⁴¹ Ibid., p.944

¹⁰⁴² Rozenfelds J. *Lietu tiesības*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2002, 151.lpp.

KOPSAVILKUMS

Darbā apskatīts viens no komercdarījumu teorijā un praksē vispretrunīgākajiem un dažādi traktētajiem līgumiem – līzings līgums, kuram ir divi veidi - finanšu līzings un operatīvais līzings, kuram katram savukārt var būt dažādi paveidi un modifikācijas.

Darba autors secina, ka gan Latvijas, gan ārvalstu, gan starptautiskajos normatīvajos aktos, gan Latvijas un ārvalstu tiesu praksē, gan arī tiesību doktrīnās operatīvā līzings līgums pārsvarā tiek kvalificēts kā nomas līgums. Veicot operatīvā līzings līguma satura analīzi un izvērtējot pamatotību nošķirt operatīvo līzings līgumu no nomas līguma, darba autors secina, ka operatīvais līzings ir ne tikai līdzīgs nomai, bet ka savā būtībā tas ir identisks nomai.

Attiecībā uz finanšu līzings līguma kvalifikāciju Latvijas normatīvajos aktos nav konsekvences. Finanšu līzings līgums tiek kvalificēts gan kā aizdevums/kredīts, gan kā noma ar izpirkumu, gan arī kā nomaksas pirkums. Latvijas tiesu praksē ir pārstāvēts gan viedoklis, ka finanšu līzings līgums ir „nomas pirkuma līgums ar atlikto maksājumu”¹⁰⁴³, gan arī, ka „(..) līzings līguma saistības nav tieši regulētas Civillikumā, tādēļ šo saistību regulējums nosakāms pašā līgumā. Līzings līgums nav uzskatāms tikai par aizdevuma līgumu, kas nosaka kreditora un parādnieka saistības, tāpat tas nav arī tikai līgums par mantas lietojumu, ko regulē nomas, īres vai patapinājuma līgumi.”¹⁰⁴⁴ Šajā darbā ir norādīti ceļi kā novērst nekoncekvenci normatīvo aktu starpā un izteiktie secinājumi var tikt izmantoti vienotas tiesu prakses veidošanai finanšu līzings līguma kvalifikācijas jautājumā.

Salīdzinoši apskatot ASV, Lielbritānijas, Vācijas, Francijas, Itālijas (t.i., valstis, kurās ir vislielākais līzings darījumu īpatsvars¹⁰⁴⁵) u.c. valstu tiesisko regulējumu finanšu līzings līguma civiltiesiskās kvalifikācijas jautājumā, secināms, ka katras valsts likumdevējs/tiesas ir izvēlējušies atšķirīgu no citām valstīm nostāju jautājumā par finanšu līzings līguma civiltiesisko kvalifikāciju. Tā, piemēram, atbilstoši Vācijas Augstākās tiesas nostājai Vācijā finanšu līzings līgums kvalificējams kā netipisks nomas līgums; ASV atbilstoši UCC noteikumiem finanšu līzings līgums atkarībā no tajā iekļautajiem noteikumiem kvalificējams vai nu kā pirkums, vai arī kā noma; Lielbritānijā pastāv līdzīga situācija kā ASV; Itālijas tiesas ir atzinušas, ka finanšu līzings līgums ir patstāvīgs līguma veids. Lai gan tādas lielvalstis kā Vācija, Francija un ASV ir pievienojušās UNIDROIT konvencijai (kurā finanšu līzings līgums tiek kvalificēts kā patstāvīgs līguma veids), nacionālajā līmenī šo valstu likumdevēji un/vai tiesas konsekventi finanšu līzings

¹⁰⁴³ LR Augstākās tiesas Senāta 2005.gada 26.janvāra spriedums lietā Nr.SK-37.

<https://www.lursoft.lv/appserver1?Form=NISACT&Token=05360071&actid=4994> (aplūkots 2006. 31.augusts)

¹⁰⁴⁴ LR Augstākās tiesas Senāta 2002.gada 27.februāra spriedums lietā Nr.SK-118

<https://www.lursoft.lv/appserver1?Form=NISACT&Token=05360071&actid=1711> (aplūkots 2006. 31.augusts)

¹⁰⁴⁵ Soper D.R., Munro R.M., Cameron E. *The leasing handbook*. London: McGraw-Hill Book Company, 1993, p.334, 335

līgumu kvalificē radikāli atšķirīgi no UNIDROIT konvencijas regulējuma. Darbā izpētīts, ka UNIDROIT konvencijas uzdevums nav bijis atrast finanšu līzina līgumam objektīvi piemērotāko kvalifikāciju, bet gan izveidot tādu starptautisko regulējumu, kas būtu pieņemams pēc iespējas vairāk valstīm (ja UNIDROIT konvencijas autori izvērtētu iespēju kvalificēt līzina līgumu kā nomu, pirkumu vai aizdevumu un par pamatotāko atzīto kvalifikāciju iestrādātu UNIDROIT konvencijā, tad attiecīgā satura konvencija labākajā gadījumā tiktu ratificēta tikai no dažu valstu puses, bet sliktākajā gadījumā – būtu tikai ar doktrināru spēku).

Ņemot vērā, ka pasaules lielvalstu starpā finanšu līzina kvalifikācijas jautājumā nepastāv viens valdošais viedoklis un ka UNIDROIT konvencijas regulējuma pārņemšana uz nacionālo regulējumu vairumā pasaules lielvalstu ir vērtēta kritiski, Latvijas privāttiesībām piemērotākās finanšu līzina līguma kvalifikācijas noteikšana nekādā gadījumā nebūtu balstāma uz kādas valsts regulējuma „aklu” pārņemšanu. Šī iemesla dēļ darba autors ir veicis finanšu līzina līguma satura fundamentālu analīzi, izsverot pamatu kvalificēt finanšu līzina līgumu kā aizdevuma līgumu, pilnvarojuma līgumu, nomas līgumu, pirkuma līgumu, jauktu līgumu vai patstāvīgu CL neregulētu līguma veidu.

Ņemot vērā Latvijas privāttiesībām piemērojamāko finanšu līzina līgumu kvalifikāciju, darba autors ir izvērtējis atsevišķu finanšu līzina līgumos iekļauto noteikumu taisnīgumu un spēkā esamību pret līzina ņēmēju patērētāju, piegādes līguma atcelšanas ietekmi uz finanšu līzina līgumu, kā arī līzina devēja tiesības, ja līzina ņēmējs tam lietošanā nodoto līzina objektu ir prettiesīgi atsavinājis.

Ņemot vērā promocijas darbā veikto analīzi, darba autors aizstāvēšanai izvirza tālākminētos secinājumus un priekšlikumus.

Secinājumi un priekšlikumi

1. Kritiku neiztur uzskats (kuru citu starpā pārstāv arī prof. *Dr.iur. Dr.rer.publ. Dr.iur.h.c. M.Martinek* un prof. *Dr.iur. F.Graf von Westphalen*), ka finanšu līzina līgumi būtu uzskatāmi par īpaša veida likumā neregulētu līguma veidu - divpusēju *sui generis* līgumu ar patstāvīgu pušu tiesību un pienākumu sadalījumu.

Lai arī finanšu līzina līgumi nav identiski nevienam no CL regulētajiem līgumu veidiem, daļa praksē lietoto finanšu līzina līgumu līdzinās noma un otra daļa ķermeniskas lietas pirkumam tādā mērā, ka ir attaisnojama to pieskaitīšana attiecīgajiem CL regulētajiem līgumiem.

Promocijas darbā pamatots, ka par ķermeniskas lietas pirkuma līgumiem Latvijas privāttiesībās būtu atzīstami tādi finanšu līzings līgumi, kuros ir paredzēts vismaz viens no šiem noteikumiem:

1) līzings ņēmējam ir pienākums līzings līguma termiņa beigās pirkt līzings objektu par noteiktu cenu (jo pastāv vienas puses apsolījums par norunātās naudas summas samaksu atdot lietu un otras puses apsolījums par attiecīgo lietu samaksāt norunāto naudas summu, t.i., CL 2002.pantā iekļautās pirkuma līguma būtiskās pazīmes);

2) līzings ņēmējam ir piešķirtas izvēles tiesības līzings termiņa beigās pirkt līzings objektu par simbolisku atlīdzību; atlīdzība uzskatāma par simbolisku, ja atzīstams, ka līzings ņēmējam kā saimnieciskā ziņā saprātīgi spriest spējīgam partnerim savas izvēles tiesības pēc zināma laika noteikti vajadzētu izmantot (ja līzings ņēmējam kā saimnieciskā ziņā saprātīgi spriest spējīgam partnerim noteikti vajadzētu izmantot pirkšanas izvēles tiesības, tad uzskatāms, ka jau pirkšanas izvēles tiesības nolīgšanas brīdī starp pusēm pastāv abpusēja vienošanās par pirkumu);

3) līzings ņēmējam ir piešķirtas izvēles tiesības līzings termiņa beigās pagarināt līzings līgumu, līdz līzings objekts zaudē savu substanci, par simbolisku atlīdzību (jo atbilstoši CL noteikumiem tādu lietu iznomāšana, kuras lietošanas laikā zaudē savu substanci, uzskatāma par attiecīgo lietu pārdošanu);

4) līzings ņēmējam ir piešķirtas izvēles tiesības līzings termiņa beigās iegūt līzings objektu īpašumā bez atlīdzības vai bez atlīdzības turpināt lietot līzings objektu, līdz līzings objekts zaudē savu substanci.

Visi pārējie finanšu līzings līgumi būtu kvalificējami kā noma (vai īre). Promocijas darbā pamatots, ka šādu kvalifikāciju neizslēdz ne specifiskā līzings maksājumu aprēķināšanas kārtība, ne līzings devēja atteikšanās no atbildības par līzings objekta trūkumiem un par tā piegādi, ne lietas lietojamības nenodrošināšana no līzings devēja puses, ne lietas un pretizpildījuma riska uzlikšana līzings ņēmējam, ne specifiskais līzings objekta iegādes process, ne būtiskais līzings objekta vērtības zudums līzings termiņā, ne līzings ņēmēja tiesības pēc līzings termiņa notecējuma iegūt daļu no līzings objekta pārdošanas ienākumiem, ne arī līzings ņēmējam piešķirta izvēles tiesība līzings termiņa beigās iegādāties līzings objektu par cenu, kas nav uzskatāma par simbolisku.

2. Darbā kritiski izvērtēta *Dr.iur. P.Plathe* nostāja, kurš ir atzinis, ka finanšu līzings līgumi, kuros ir paredzēta īpašuma tiesību uz līzings objektu pāreja līzings ņēmējam ar atliekošu nosacījumu vai kuros paredzēts abu pušu pienākums attiecīgi pirkt un pārdot līzings objektu, kvalificējami kā līzings objekta pirkuma līgumi; savukārt pārējie finanšu līzings līgumi

kvalificējami kā tālāk nenododamu, laika ziņā aprobežotu saistību tiesību rakstura tiesību pirkums. Šāda *Dr.iur. P.Plathe* nostāja vērtējama kritiski divu iemeslu dēļ.

Pirmkārt, *Dr.iur. P.Plathe* paredz pārāk šauru to finanšu līzinga līgumu loku, kas kvalificējami kā ķermeniskas lietas pirkums. Kā promocijas darbā pamatots, līdzās *Dr.iur. P.Plathe* minētajiem finanšu līzinga līgumu veidiem kā ķermeniskas lietas pirkums ir kvalificējami arī tādi finanšu līzinga līgumi, kuros ir paredzēts nevis līzinga ņēmēja pienākums pirkt līzinga objektu, bet tikai līzinga ņēmēja izvēles tiesības:

1) līzinga ņēmējam ir piešķirtas izvēles tiesības līzinga termiņa beigās pirkt līzinga objektu par simbolisku atlīdzību;

2) līzinga ņēmējam ir piešķirtas izvēles tiesības līzinga termiņa beigās pagarināt līzinga līgumu, līdz līzinga objekts zaudē savu substanci, par simbolisku atlīdzību;

3) līzinga ņēmējam ir piešķirtas izvēles tiesības līzinga termiņa beigās iegūt līzinga objektu īpašumā bez atlīdzības vai bez atlīdzības turpināt lietot līzinga objektu, līdz līzinga objekts zaudē savu substanci.

Otrkārt, tie finanšu līzinga līgumi, kas būtu kvalificējami kā noma, nepamatoti tiek kvalificēti kā tālāk nenododamu, laika ziņā aprobežotu saistībtiesiska rakstura tiesību pirkums. Nomas un īres noteikumi par saistību tiesību rakstura lietošanas tiesību piešķiršanu ir uzskatāmi par speciālajām normām attiecībā pret likumiskajiem noteikumiem par pirkumu, līdz ar to pirkuma līgums par tādu lietošanas tiesību pirkšanu, kuras ar līgumu tikai tiks radītas, atbilstoši CL normām ir atzīstams par nomas vai īres līgumu.

3. Kritiku neiztur prof. *Dr.Dr.h.c.mult. C.W.Canaris* uzskats, ka, tā kā līzinga devējs līzinga objektu iegādājas pamatā līzinga ņēmēja interesēs, finanšu līzinga līgumu nevar uzskatīt ne par nomas, ne arī par pirkuma līgumu, bet gan tas jāuzskata par jauktu līgumu, kurā dominē pilnvarojuma un aizdevuma līguma elementi.

Kā promocijas darbā pamatots, līzinga devējs līzinga objektu iegādājas tikai savās interesēs. Līdz ar to atzīstams, ka, lai arī finanšu līzinga līgumā ir saskatāmi pilnvarojuma elementi, tomēr šiem elementiem ir tikai „fona nozīme” un tie nevar būt par pamatu, lai pievienotos prof. *Dr.Dr.h.c.mult. C.W.Canaris* viedoklim.

4. Vācijas Augstākā tiesa finanšu līzinga līgumus atkarībā no to satura kvalificē gan kā netipiskus īres/nomas līgumus, gan arī kā ķermeniskas lietas pirkuma līgumus, tomēr Vācijas Augstākās tiesas nostāja nav atzīstama par tādu, kādai varētu sekot. Vācijas Augstākās tiesas 1978.gada 5.aprīļa spriedumā un tam sekojošajos spriedumos atzītais, ka finanšu līzinga līgumi ir kvalificējami kā nomas līgumi arī tad, ja līzinga ņēmējam tiek piešķirtas tiesības nopirkt līzinga

objektu (argumentējot šādu nostāju ar to, ka, neskatoties uz paredzēto pirkšanas izvēles tiesību, līgums pārsvarā ir pieskaitāms nomas tiesību jomai un tiesības nākotnē izmantot pirkšanas izvēles tiesību negroza pastāvošo tiesisko stāvokli, kuru raksturo lietas nodošana lietošanā un kuru neraksturo pirkumam nepieciešamais pienākums piešķirt īpašuma tiesības), vērtējams kritiski, jo, līdzīgi kā *Dr.iur. P.Plathe*, paredz pārāk šauru to finanšu līzinga līgumu loku, kas kvalificējami kā ķermeniskas lietas pirkums.

5. Tiesību zinātnē ir pārstāvēts viedoklis, ka finanšu līzinga noteikumi, ar kuriem tiek izslēgta līzinga devēja atbildība līzinga ņēmēja priekšā par līzinga objekta trūkumiem, uzskatāmi par netaisnīgiem (šo viedokli citu starpā pārstāv arī prof. *Dr.iur. V.Emmerich*), kā arī viedoklis, ka attiecīgi noteikumi par atbildības izslēgšanu nav atzīstami par netaisnīgiem, ja līzinga devējs uz pilnvarojuma vai cesijas pamata nodod līzinga ņēmējam visas savas tiesības vērsties ar prasībām tieši pret piegādātāju (šo viedokli citu starpā pārstāv arī prof. *Dr.iur. D.Reinicke*, prof. *Dr.Dr.h.c.mult. C.W.Canaris*, prof. *Dr.iur. K.Tiedtke*, prof. *Dr.iur. M.Lieb*).

Darba autors nepievienojas nevienam no viedokļiem, uzskatīdams, ka visu prasījuma tiesību pret piegādātāju nodošana līzinga ņēmējam būtu atzīstama tikai par pirmo no diviem priekšnosacījumiem, lai līgumiskais noteikums par attiecīgās atbildības izslēgšanu nebūtu atzīstams par netaisnīgu un līdz ar to par spēkā neesošu pēc līzinga ņēmēja-patērētāja prasības. Par otro priekšnosacījumu, lai pilnībā izslēgtu līzinga devēja atbildību par līzinga objekta trūkumiem līzinga ņēmēja-patērētāja priekšā, atzīstams, ka pirms piegādes līguma parakstīšanas līzinga devējam piegādes līguma gala redakciju jābūt apspriedušam¹⁰⁴⁶ ar līzinga ņēmēju un jābūt saņēmušam līzinga ņēmēja piekrišanu. Šāda nostāja pamatojama ar to, ka tiesības, kuras līzinga devējs līzinga ņēmējam piešķir (t.i., no piegādes līguma izrietošās līzinga devēja tiesības), ir šaurākas nekā no Civillikuma un no PTAL izrietošās līzinga ņēmēja-patērētāja (attiecīgi kā pircēja vai kā nomnieka) tiesības un ka nav pieļaujama patērētāja tiesību ierobežošana pret patērētāja gribu.

Nolūkā nepalielināt līzinga pakalpojumu izmaksas un nerisināt līzinga devējus pāriet no līdzšinējās ierastās darījumu prakses uz Lielbritānijai raksturīgo pirkuma līguma (starp piegādātāju un līzinga ņēmēju) un atgriezeniskā līzinga līguma (starp līzinga devēju un līzinga ņēmēju) konstrukciju, kā arī nolūkā nepieļaut līzinga ņēmēja – patērētāja tiesību nepamatotu aizskaršanu, vēlams kādā no normatīvajiem aktiem (piemēram, Komerclikuma darījumu daļā pie līzinga līguma regulējuma) iekļaut šādu imperatīvo normu: „Ja līzinga ņēmējs ir patērētājs, līzinga devējs attiecībā pret piegādātāju iegūst visas tiesības, kādas līzinga devējam būtu, ja līzinga devējs

¹⁰⁴⁶ Gadījumā, ja tiek konstatēts, ka piegādes līgums ir sastādīts iepriekš un līzinga ņēmējam nav bijis iespējams ietekmēt piegādes līguma noteikumus, tad atbilstoši PTAL 6.panta piektās daļas noteikumiem attiecīgais piegādes līgums būtu uzskatāms par neapsriestu, neskatoties uz to, ka uz piegādes līguma būtu līzinga ņēmēja paraksts.

būtu patērētājs. Ja piegādes līguma noteikumi neatbilst patērētāju tiesību normatīvajam regulējumam, līzinga ņēmējs – patērētājs kā līzinga devēja pilnvarotā persona ir tiesīgs apstrīdēt attiecīgo piegādes līguma noteikumu spēkā esamību.”

6. Tiesību zinātnē ir argumentēts viedoklis, ka finanšu līzinga noteikumi, ar kuriem tiek izslēgta līzinga devēja atbildība līzinga ņēmēja priekšā par līzinga objekta piegādi, uzskatāmi par netaisnīgiem (šo viedokli citu starpā pārstāv arī prof. *Dr.iur. Dr.rer.pol. C.T.Ebenroth*, prof. *Dr.iur. F.Graf von Westphalen*, prof. *Dr.iur. D.Reinicke* un prof. *Dr.iur. K.Tiedtke*). Tāpat ir argumentēts viedoklis, ka attiecīgi noteikumi par atbildības izslēgšanu nav atzīstami par netaisnīgiem, ja līzinga devējs uz pilnvarojuma vai cesijas pamata nodod līzinga ņēmējam tiesības prasīt līzinga objekta piegādi tieši no līzinga devēja (šo viedokli citu starpā pārstāv arī prof. *Dr.iur. M.Lieb* un prof. *Dr.Dr.hc H.J.Sonnenberger*).

Darba autors pievienojas viedoklim, ka finanšu līzinga noteikumi, ar kuriem tiek izslēgta līzinga devēja atbildība līzinga ņēmēja priekšā par līzinga objekta piegādi, uzskatāmi par netaisnīgiem (un līdz ar to pēc līzinga ņēmēja-patērētāja prasības atzīstamiem par spēkā neesošiem), un uzskata, ka argumentācija par labu šim viedoklim papildināma ar tālākminētajiem argumentiem.

1) Līzinga ņēmējam nav īpašu līdzekļu, ar kuru palīdzību piegādātāju stimulēt uz piegādes veikšanu, savukārt līzinga devējam attiecīgs piegādātāju stimulējošs līdzeklis ir, proti, samaksa par līzinga objektu.

2) Līzinga devējam kā profesionālim jārīkojas piesardzīgi, samaksu par līzinga objektu veicot tikai pēc piegādes fakta vai kādā citā veidā sevi nodrošinot.

3) Šādai nostājai ir arī papildu pozitīvs efekts – līzinga devējs tiek rosināts rīkoties pēc iespējas rūpīgāk un pēc iespējas ievērot līzinga ņēmēja intereses.

Izņēmuma kārtā līzinga devēja atbildības par piegādes veikšanu līgumiska izslēgšana atzīstama par taisnīgu gadījumos, kad līzinga ņēmējs ir lūdzis līzinga devēju veikt piegādes līgumā noteiktās pirkuma maksas daļēju (vai pilnīgu) samaksu piegādātājam avansa veidā, t.i., pirms turpmākā līzinga objekta saņemšanas.

7. Atbilstoši tiesību zinātnē valdošajam viedoklim līzinga līguma noteikumi par lietas nejaušas bojāšanās un bojāejas riska uzlikšanu līzinga ņēmējam nav atzīstami par netaisnīgiem. Savukārt, jautājumā par tādu noteikumu taisnīgumu, ar kuriem līzinga ņēmējam tiek uzlikts pretizpildījuma risks, tiesību zinātnieku starpā nepastāv vienprātība. Tādi tiesību zinātnieki kā, piemēram, prof. *Dr.iur. Dr.rer.pol. C.T.Ebenroth*, prof. *Dr.Dr.hc H.J.Sonnenberger*, prof. *Dr.iur. D.Reinicke* un prof. *Dr.iur. K.Tiedtke* uzskata, ka pretizpildījuma riska uzlikšana līzinga ņēmējam nav uzskatāma

par netaisnīgu, bet, piemēram, prof. *Dr.iur. F.Graf von Westphalen* un prof. *Dr.iur. V.Emmerich* – ka pretizpildījuma riska uzlikšana līzings ņēmējam ir uzskatāma par netaisnīgu.

Darba autors atzīst, ka attiecībā uz finanšu līzings līgumiem, kas kvalificējami kā pirkuma līgumi, lietas nejaušas bojāšanās un bojāejas riska, kā arī pretizpildījuma riska uzlikšana līzings ņēmējam izriet no Civillikuma 2023.panta, līdz ar ko attiecībā uz attiecīgajiem finanšu līzings līgumiem nav nepieciešamības izvērtēt šo risku uzlikšanas līzings ņēmējam taisnīgumu.

Attiecībā uz finanšu līzings līgumiem, kas kvalificējami kā nomas līgumi, darba autors ir izvērtējis virkni argumentu, ar kuriem tiesību doktrīnās ir argumentēta attiecīgu risku uzlikšanas līzings ņēmējam taisnīgums, un ir pamatojis, kādēļ katrs no tiesību doktrīnās norādītajiem argumentiem neiztur kritiku. Lai arī katrs no tiesību doktrīnās minētajiem argumentiem, tos minot atsevišķi, vērtējams kritiski, minot visus izvērtētos argumentus kā vienotu kopumu, atzīstams, ka tie pietiekoši pamato lietas un pretizpildījuma risku uzlikšanu līzings ņēmējam. Darba autors pievienojas prof. *Dr.iur. Dr.rer.pol. C.T.Ebenroth*, prof. *Dr.Dr.hc H.J.Sonnenberger*, prof. *Dr.iur. D.Reinicke* un prof. *Dr.iur. K.Tiedtke* pārstāvētajai nostājai, ja tiek ievērots tālāk norādītais:

- 1) līzings objekta nejaušas bojāejas gadījumam līzings ņēmējam nedrīkst tikt uzlikts par pienākumu samaksāt līzings devējam peļņas daļu;
- 2) līzings devējs nedrīkst no apdrošināšanas atlīdzības saņemtajiem līdzekļiem vai citādi netaisni neiedzīvoties;
- 3) līzings ņēmējam jānes attiecīgos riskus tikai par laiku, kad līzings objekts atrodas līzings ņēmēja turējumā.

8. Arī jautājumā par piegādātāja izpildspējas riska uzlikšanas līzings ņēmējam taisnīgumu tiesību zinātnieku viedokļi atšķiras. Nostāju, ka attiecīgā riska uzlikšana līzings ņēmējam atzīstama par taisnīgu, citu starpā atbalsta tādi tiesību zinātnieki kā prof. *Dr.Dr.h.c.mult. C.W.Canaris*, prof. *Dr.iur. M.Lieb* un *Dr.iur. J.Basedow*. Savukārt, pretējo viedokli – arī prof. *Dr.iur. F.Graf von Westphalen*, prof. *Dr.iur. K.Tiedtke*, prof. *Dr.Dr.h.c. W.Flume*.

Izvērtējot galvenos argumentus, ar kuriem tiesību zinātnieki pamato attiecīgā riska uzlikšanas līzings ņēmējam taisnīgumu, darba autors nonāk pie secinājuma, ka visi vērtētie argumenti neiztur kritiku, un pievienojas uzskatam, ka piegādātāja izpildspējas riska uzlikšana līzings ņēmējam uzskatāma par netaisnīgu. Līdz ar to attiecīgie netaisnīgie noteikumi pēc līzings ņēmēja-patērētāja prasības atzīstami par spēkā neesošiem.

9. Kā liecina juridiskā literatūra, tiesību zinātnieku starpā nepastāv vienprātība par to, kā piegādes līguma atcelšana ietekmē finanšu līzings līgumu. Vieni (to starpā arī prof. *Dr.iur. F.Graf von Westphalen* un prof. *Dr.iur. V.Emmerich*) uzskata, ka piegādes līguma atcelšanas rezultātā

finanšu līzings līgumam vienmēr zūd darījuma pamats atpakaļejoši ar līzings līguma noslēgšanas dienu. Otri (to starpā arī prof. *Dr.Dr.h.c.mult. C.W.Canaris* un prof. *Dr.iur. M.Lieb*) uzskata, ka finanšu līzings līgums būtu jāpielāgo jaunajai situācijai un nevis jāatceļ ar atpakaļejošu spēku. Savukārt trešie uzskata, ka finanšu līzings līgums atceļams ar uzteikuma spēku (*ex nunc*) un nevis ar iepriekšējā stāvokļa atjaunošanas spēku (*ex tunc*). Daļēji piekrītot katram no viedokļiem un kritiski vērtējot jebkura viedokļa attiecināšanu uz visiem gadījumiem, darba autors uzskata, ka tiesiskās sekas diferencējamas atkarībā no tā, vai attiecīgais finanšu līzings līgums kvalificējams kā nomas līgums vai kā pirkuma līgums, kā arī atkarībā no tā, vai līzings objektam ir vai nav atvietošanas lietas statuss.

Ja līzings līgums ir kvalificējams kā pirkuma līgums un līzings objektam nav vai ar līzings ņēmēja gribas izpaudumu netiek piešķirts atvietošanas lietas statuss, tādā gadījumā piegādes līguma atcelšana uzskatāma par pamatu tam, lai *eo ipso* zustu līzings līguma darījuma pamats *ex tunc* un atpakaļejoši ar līzings līguma noslēgšanas dienu. Darījuma pamata zudums *ex tunc* pamatojams ar to, ka līzings ņēmējam ir mērķis ne vien lietot konkrēto līzings objektu, bet arī līzings termiņa beigās iegūt to īpašumā. Atceļot piegādes līgumu, līzings līguma mērķis tiek neatgriezeniski padarīts par nesasniedzamu.

Ja līzings līgums ir kvalificējams kā pirkuma līgums un līzings objektam ir vai ar līzings ņēmēja gribas izpaudumu tiek piešķirts atvietošanas lietas statuss, tādā gadījumā visupirms izvērtējama iespēja līzings līgumu pielāgot attiecīgajai situācijai (līzings devējam nododot līzings ņēmējam līzings objekta vietā līzings ņēmēja ieskatā līdzvērtīgu lietu), maksimāli saglabājot līzings līgumu spēku. Tikai tad, ja līdzvērtīgas lietas piegāde kaut kādu iemeslu dēļ nav iespējama, atzīstams, ka līzings līgumam *ex tunc* zūd darījuma pamats.

Ja līzings līgums ir kvalificējams kā nomas līgums un līzings objektam nav vai ar līzings ņēmēja gribas izpaudumu netiek piešķirts atvietošanas lietas statuss, tādā gadījumā piegādes līguma atcelšana nevar būt par pamatu tam, lai līzings līguma darījuma pamats zustu *ex tunc*. Līzings līguma, kurš kvalificējams kā nomas līgums, mērķis ir līzings objekta lietošana. Laika posmu, kamēr līzings ņēmējs līzings objektu sekmīgi lieto, līzings līguma mērķis tiek sasniegts. Līguma mērķis netiek sasniegts tikai no brīža, kad līzings objekta lietošana tiek liegta. Ņemot vērā lietas neatvietojamības statusu, šādā gadījumā vispamatotāk ir piemērot Civillikuma 2168.panta 2.punkta noteikumus, proti, jāatzīst, ka līzings devējam izbeigusies tiesība, kas līzings devējam piederējusi uz līzings objektu, līdz ar ko līzings līgums izbeidzas pats no sevis. Šādā gadījumā līzings līgums izbeidzas nevis ar *ex tunc* un atpakaļejoša spēka iedarbību, bet gan *ex nunc* attiecībā uz nākotni.

Ja līzings līgums ir kvalificējams kā nomas līgums un līzings objektam ir vai ar līzings ņēmēja gribas izpaudumu tiek piešķirts atvietošanas lietas statuss, tādā gadījumā visupirms izvērtējama

iespēja līzina līgumu pielāgot attiecīgajai situācijai (līzina devējam nododot līzina ņēmējam līzina objekta vietā līzina ņēmēja ieskatā līdzvērtīgu lietu), maksimāli saglabājot līzina līgumu spēku. Tikai tad, ja līdzvērtīgas lietas piegāde kaut kādu iemeslu dēļ nav iespējama, atzīstams, ka attiecīgi piemērojami Civillikuma 2168.panta 2.punkta noteikumi.

10. Tiesību zinātnē ir pārstāvēti divi pretēji viedokļi jautājumā par tāda līgumiskā noteikuma taisnīgumu, kas paredz līzina devēja tiesības līzina ņēmēja maksājumu kavējuma gadījumā pieprasīt visu priekšā stāvošo līzina maksājumu nekavējošu samaksu. Tā, piemēram, prof. *Dr.iur. J.Quittnat* pārstāv viedokli, ka attiecīgais noteikums uzskatāms par taisnīgu, savukārt, piemēram, prof. *Dr.Dr.hc H.J.Sonnenberger* un prof. *Dr.iur. F.Graf von Westphalen* pārstāv viedokli, ka attiecīgais noteikums ir uzskatāms par netaisnīgu.

Izsverot dažādos viedokļus, atzīstams, ka viedoklis, atbilstoši kuram attiecīgais noteikums atzīstams par taisnīgu, ir atbalstāms attiecībā uz tādu finanšu līzina līgumu, kas kvalificējams kā pirkums. Tiesību zinātnē pastāvošā argumentācija par labu šim viedoklim papildināma ar to, ka finanšu līzina gadījumā, kas kvalificējams kā pirkuma līgums, līzina maksājumu tiek veikti daļēji arī kā samaksa par līzina objektu. Līzina devējs savu izpildījumu (lietas nodošanu līzina ņēmējam) veic avansa veidā, tādējādi kreditējot līzina ņēmēju. Ja līzina ņēmējs būtiski kavē līzina maksājumu veikšanu, līzina devējam var zust ieinteresētība turpināt līzina ņēmēju kreditēt. Bez tam atsevišķos gadījumos turpmāka kreditēšana var būt riskanta. Lai disciplinētu līzina ņēmēju un lai nepieļautu līzina devēja pakļaušanu nesamērīgam riskam, atzīstams, ka līzina devējam piešķirtās tiesības pieprasīt visu priekšā stāvošo līzina maksājumu samaksu nav uzskatāmas par netaisnīgu noteikumu.

Attiecībā uz tādu finanšu līzina līgumu, kas kvalificējams kā noma, atzīstams, ka attiecīgais noteikums atzīstams par netaisnīgu gadījumā, ja pieprasītie priekšā stāvošie līzina maksājumi attiecināmi uz laika periodu, kas ilgāks par 6 mēnešiem. Šāda nostāja pamatojama ar to, ka CL 2142.pants gadījumam, ja nomas līgums noslēgts uz gadu vai ilgāku laiku, paredz nomas maksāšanu par katru pusgadu uz priekšu. Ja līdz līzina līguma termiņa beigām ir atlikuši vairāk kā seši mēneši, tad aktualizējas jautājums – kāds gan ir pamats līzina ņēmējam uzlikt par pienākumu atlīdzību par lietas lietošanu samaksāt par tik garu periodu uz priekšu? Atbildot uz šo jautājumu, secināms, ka visu priekšā stāvošo maksājumu nekavējoša pieprasīšana būtu pamatota tikai tad, ja līzina devējam attiecīgam gadījumam nebūtu citu tiesiskās aizsardzības līdzekļu. Bet tā kā līzina devējam ir pieejami citi tiesiskās aizsardzības līdzekļi, tūlītēju priekšā stāvošo līzina maksājumu pieprasīšanu paredzošs noteikums atzīstams par netaisnīgu. Tādējādi attiecībā uz līzina ņēmēju-patērētāju attiecīgs noteikums pēc līzina ņēmēja prasības ir atzīstams par spēkā neesošu.

10. Tulkojot Civillikuma 1065.pantu ar gramatisko, teleoloģisko un vēsturisko interpretācijas metodi, darba autors nonāk pie secinājuma, ka Civillikuma 1065.pants attiecināms tikai uz gadījumiem, kad starp lietas īpašnieku un lietas saņēmēju pastāv īpašas uzticības attiecības, kas nav iespējamās attiecībās, kur dominē preces/pakalpojuma – naudas attiecības. Līdz ar to gadījumā, ja līzings ņēmējs ir prettiesīgi atsavinājis tam nepiederīgo līzings objektu, atzīstams, ka atbilstoši CL līzings devējs ir tiesīgs ar īpašuma prasību atprasīt līzings objektu no jebkuras trešās personas, tai skaitā no labticīgā ieguvēja.

11. Ņemot vērā, ka tāda labticīgā ieguvēja aizsardzību pret īpašuma prasību, kurš ieguvis lietu bezatlīdzības ceļā, neparedz ne vairuma Kontinentālās Eiropas tiesību sistēmās valstu likumi, ne arī anglosakšu tiesības, kā arī ņemot vērā, ka Civillikuma 1065.panta regulējums šai aspektā neatbilst „mazākā ļaunuma teorijai”, sekojot Francijas Civilkodeksa paraugam, Civillikuma 1065.pants būtu papildināms ar noteikumu, ka lietas īpašniekam piešķiramas tiesības izpirkt līzings objektu no labticīgā ieguvēja par tādu cenu, par kādu attiecīgais labticīgais ieguvējs lietu ieguvis.

Avotu bibliogrāfiskais saraksts

Latviešu valodā

1. Apsīte I. Līzinga darījumu atspoguļošana grāmatvedībā. *Bilance*, 2001, Nr.12(24), 10.lpp.
2. Autoru kolektīvs. *Juridisko terminu vārdnīca*. Rīga: Nordik, 1998, 148.lpp.
3. Autoru kolektīvs. *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.)*. Rīga: Mans īpašums, 1998, 381., 412., 470., 471., 481., 496., 497., 573.lpp.
4. Bagojans T. Līzinga darījumu uzskaitē uzņēmumu grāmatvedībā. *Latvijas Ekonomists*, 2003, 3(99), 67.lpp.
5. Balodis K. Labas ticības princips mūsdienu Latvijas civiltiesībās. *Jurista Vārds*, 2002.gada 3.decembris, Nr.24, 8., 9.lpp.
6. Briede I. *Banku finansu pakalpojumi*. Rīga: Turība, 2000, 46.lpp.
7. Cakuls S. Par valdījumu un tā iegūšanu. *Jurista Vārds*, 2002.gada 19.novembris, Nr.23. http://lv.lv/index.php?menu_body=DOC&id=68446 (aplūkots 2006. 31.jūlijā)
8. Dzintare Z. *Banku grāmatvedība*. Rīga: Turība, 1999, 93.lpp.
9. Konradi F., Valters A. *Civillikumi ar paskaidrojumiem – Lietu tiesības*. Rīga: Grāmatrūpnieks, 1935, 185., 186.lpp.
10. Korsaka T. Līzinga objekta pārjaunojums: problēmas un to risinājumi. *Latvijas Ekonomists*, 1998, 5 (41), 62.lpp.
11. Krauklis V., Ūķis G., Krauklis J. *Likumdošanas aktu terminu vārdnīca*. Rīga: Senders R, 1999, 221.lpp.
12. Leja Lauris. Līzinga izpratne un pielietošana Latvijā un Eiropā (I). *Likums un Tiesības*, Janvāris, 2003, 5.sēj., Nr.1 (41), 12.-14.lpp.
13. Leja Lelde. Līzinga līgumu atspoguļošana finanšu grāmatvedībā. *Bilance*, 2004, 16 (100), 14.lpp.
14. Likumu terminu vārdnīca. Autoru kolektīvs. Rīga: Biznesa Komplekss, 1999, 111. lpp.
15. Prokopova N. Līzinga operāciju efektivitātes analīze. *Latvijas Ekonomists*, 2002, 1 (85), 69.lpp.
16. Rozenfelds J. *Lietu tiesības*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2002, 48., 49., 146., 150.-151.lpp.
17. Rudāns S. Par finansētā līzinga formām. *Jurista Vārds*, 08.10.2002., 20 (253). http://lv.lv/index.php?menu_body=DOC&id=67082 (aplūkots 27.08.2006.)
18. Torgāns K. *Noma un īre*. Rīga: Rasa, 1993, 80.–82.lpp.
19. Vīnzarājs N. *Civiltiesību problēmas: Raksti (1932.–1939.)*. Rīga: E. Kalniņa un V. Tihonova izdevums, 2000, 74., 75., 77., 81.-82.lpp.
20. Zaiceva J. Līzinga būtība – noma vai kredīts? *Latvijas Ekonomists*, 9 (69), 2000, 46. lpp.

21. Zaiceva J. Līzinga uzskaitē nomniekam. *Latvijas Ekonomists*, 10 (70), 30.lpp.

Angļu valodā

22. Bjørn B. *Factoring A Comparative Analysis*. Copenhagen: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1995, P. 5
23. Brook J. *Sales and Leases. Third Edition*. New York: Aspen Publishers, 2003, p.xvii-xix.
24. Clark T.M. *Leasing*. London: McGraw-Hill Book Company (UK) Limited, p.62-63
25. Elgers P.T., Clark J.J. *The Lease/Buy Decision*. New York: The Free Press, 1980, p.45
26. Foster J.E. PERSONAL PROPERTY LEASING IN FLORIDA: MOVING 2A UNIFORM TREATMENT. *Florida State University Law Review*, WINTER, 1991, 18 Fla. St. U.L. Rev. 295, Rdn. 295-296;
27. Gomard B. *Scandinavian studies in Law*. Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1984, p.62
28. Hartkamp A., Hesselink M., Hondius E., Joustra C., Perron E. (Editors) *Towards a European Civil Code*. Second revised and expanded edition. Hague/London/Boson, 1998, p.287
29. Herst A.C.C. *Lease or Purchase*. USA: Kluwer-Nijhoff Publishing, 1984, p.218-221
30. Howarth W. *Land law in a nutshell*. London: Sweet & Maxwell, 1994, p.12
31. International Institute for Unification of Private Law. *Diplomatic conference for the adoption of the draft UNIDROIT conventions on international factoring and international financial leasing. Acts and proceedings. Volume I*. Rome: UNIDROIT, Via Panisperna 28, 1991, p. 38 – 43, 45, 47
32. Isom T.A., Amembal S.P. *The Handbook of Leasing: Techniques & Analysis*. New York; Princeton: Petrocelli Books, 1982, p.50-52
33. Mayes D.G., Nicholas C.S. *The Economic Impact of Leasing*. London: The Macmillan Press Ltd, 1988, p.5-10
34. Palmer N., McKendrick E. *Interests in goods*. London/Hong Kong: LLP, 1998, p.404, 943, 944
35. Pritchard R.E., Hindelang T.J. *The Lease/Buy Decision*. New York: Amacom, 1980, p.3-8
36. Rohner R.J. Leasing Consumer Goods: The Spotlight Shifts to the Uniform Consumer Leasings Act. *Connecticut Law Review*, Winter, 2003, 35 Conn. L. Rev. 647, Rdn. 648, 649
37. Soper D.R., Munro R.M., Cameron E. *The leasing handbook*. London: McGraw-Hill Book Company, 1993, p.334, 335

38. Sprankling J.G. *Understanding Property Law*. New York: Lexis Publishing, 2000, p.72, 73
39. Stathopoulos M. P. *International Encyclopedia of Law*. Volume 3. Deventer; Boston: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1995, p.France–113
40. Van Horne J.C. *Financial Management and Policy*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1983, p.478, 479
41. Van Horne J.C. *Financial Management and Policy*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1992, p.504
42. Van Horne J.C., Wachowicz J.M. *Fundamentals of financial management*. Ninth edition. New Jersey: Prentice Hall, Inc., 1995, p.584
43. Vancil R.F. *Leasing of industrial equipment*. New York; Toronto; London: McGraw-Hill Book Company, Inc., 1963, p.15
44. Wainman D. *Leasing*. 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 1995, p.18, 19
45. Wendell H.O. *The Common law*. Boston: Little, brown and company, 1938, p.168–170
46. Wieacker F. *A History of Private Law in Europe*. Oxford: Clarendon Press, 1995, p.190
47. Zimmermann R., Whittaker S. *Good Faith in European Contract Law*. Cambridge: University Press, 2000, p.16

Vācu valodā

48. Arnd A. Gewährleistung beim Finanzierungsleasing nach der Schuldrechtsreform. *Deutsches Steuerrecht*, 2002, Heft Nr.25, S.1052, 1053, 1054
49. Basedow J. Leistungsstörungen in internationalen Leasingverträgen. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 1988, Heft 1, S.6-8
50. Berent B. In Lettlands Zivilgesetzbuch vom 28. Januar 1937 in Einzeldarstellungen, S.39
51. Berger N. Neues zur klauselmässigen Gefahrverlagerung beim Leasing. *Der Betrieb*, 1987, Heft Nr.7, S.367
52. Berger N. *Typus und Rechtsnatur des Herstellerleasing*. Heidelberg: R.v.Decker & C.F.Müller, 1988, S.49-54, 58, 62-64, 68-72, 98, 99, 101-103, 105
53. Bernstein R. Der Finanzierungsleasingvertrag unter besonderer Berücksichtigung des privaten Pkw-Leasing. *Der Betrieb*, 1987, S.1236, 1239
54. Bernstein R.A. Auswirkungen der neuen höchstrichterlichen Rechtsprechung auf die Vertragsgestaltung des Mobilien-Finanzierungsleasingvertrages. *Der Betrieb*. 1985, Heft Nr. 36, S.1877, S.1879, S.1881
55. Bernstein R.A. Die Verfallklausel in Abgrenzung zum Schadenersatz beim Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1985, Beilage Nr.13 zu Heft Nr.22, S.12

56. Bernstein R.A. Leasing im Spiegel der Rechtsprechung. *Der Betrieb*, 1988, Beilage Nr.6 zu Heft Nr.12, S.20, 21
57. Bessenge P., Diederichsen U., Edenhofer W., Heinrichs H., Heldrich A., Putzo H., Sprau H., Thomas H. *Palandt Bürgerliches Gesetzbuch*. München: Verlag C.H. Beck: 1999, S.1147–1148
58. Bethäuser F. Rechtsprechungsübersicht zum Leasing. *Deutsches Autorecht*, 1984, Heft 11, S.363, 366-367
59. Binder H.P. *Rechtsnatur und Inhalt des Leasing-Vertrages*. Diss. München: Akademie-Druck, 1967, S.8-11
60. Canaris C.W. Finanzierungsleasing und Wandelung. *Neue Juristische Wochenschrift*, 1982, Heft Nr. 7, S.305-307, 311-312
61. Canaris C.W. Interessenlage, Grundprinzipien und Rechtsnatur des Finanzierungsleasing. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.414-415, 419, 426-427, 446-452, 454, 457
62. Coester-Waltjen D. Leasing-Vertrag und moderne Rechtsschutzgesetzgebung. *Juristische Ausbildung*, 1980, S.185-186
63. Ebenroth C.T. Das Recht der Leistungsstörungen beim Leasing. *Juristische Schulung*, 1985, Heft 6, S.425-432
64. Ebenroth C.T. Inhaltliche Schranken in Leasing-Formularverträgen auf Grund des AGB-Gesetzes. *Der Betrieb*, 1978, Heft Nr.44, S.2109-2112, 2114-2115
65. Emmerich V. Grundprobleme des Leasings. *Juristische Schulung*, 1990, Heft 1, S.1-7
66. Engel A. *Leasing in Russland und Deutschland. Ein Rechtsvergleich des Mobilierleasing*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, 2004, S.49-50
67. Fehl N. Leistungsstörungen beim Finanzierungs-Leasing, die ihren Grund im Liefervertrag haben. *Betriebs-Berater*, 1987, Beilage 10 zu Heft Nr.14, S.28
68. Feinen K. Leasing im Auslandsgeschäft. Gräm.: Kissner E., Feinen K. Bittmann H. *Forfaitierung, Leasing, Factoring im Auslandsgeschäft*. Frankfurt am Main: Alfred Metzner Verlag, 1982, S.42-43
69. Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht – Teil I. *Der Betrieb*. 1972, Heft Nr. 1, S.3-6
70. Flume W. Das Rechtsverhältnis des Leasing in zivilrechtlicher und steuerrechtlicher Sicht. – Teil II - *Der Betrieb*, 1972, Heft Nr.2, S.53, 58, 59
71. Flume W. Die Rechtsfigur des Finanzierungsleasing. *Der Betrieb*, 1991, Heft 5, S.265-269

72. Gebler O., Müller C. Finanzierungsleasing: Die Auswirkungen der Schuldrechtsreform und neuere Entwicklungen in der Vertragspraxis. *Die Zeitschrift für Bankrecht und Bankwirtschaft*, 2002, Heft 2, S.108-109, 114
73. Godefroid Ch. Finanzierungsleasingverträge und Schuldrechtsmodernisierungs-gesetz. *Betriebs-Berater*, 2002, Beilage Nr.5 zu Heft Nr.27, S.4-5
74. Goldmann W. *Das Leasinggeschäft mit beweglichen Sachen – eine Untersuchung der Rechtstatsachen*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Würde eines doctor iuris utriusque einer Hohen Juristischen Fakultät zu Würzburg. 1970, S.30-34, 43, 45, 46, 49, 52-56, 63, 78-79, 83, 96, 116-118
75. Gottwald P. *BGB Sachenrecht*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1994, S.79, 80
76. Graf von Westphalen F. Das Insolvenzrisiko des Lieferanten beim Finanzierungsleasing. *Wirtschaft- und Bankrecht*, 1980, Heft Nr.33, S.944-946, 949
77. Graf von Westphalen F. Das Schuldrechtmodernisierungsgesetz und Leasing. *Der Betrieb*, 2001, Heft Nr.24, S.1294
78. Graf von Westphalen F. *Der Leasingvertrag*. Köln: Verlag Dr.Otto Schmidt, 1998, S.21, 31, 34, 35, 53, 55, 56
79. Graf von Westphalen F. Die Haftung des Leasinggebers für Fehlverhalten des Lieferanten vor oder bei Abschluss des Leasingvertrages. *Betriebs-Berater*, 1989, Beilage 10 zu Heft Nr.14, S.23
80. Graf von Westphalen F. Die neuesten BGH-Entscheidungen zum Finanzierungsleasing-Konsequenzen für die Praxis. *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 1985, Heft 17, S.1036
81. Graf von Westphalen F. Gewährleistung beim Finanzierungsleasing – Geklärte und offene Fragen. *Betriebs-Berater*, 1986, Beilage 3 zu Heft Nr.12, S.16
82. Graf von Westphalen F. Leasing als "sonstige Finanzierungshilfe" gemäss §1 Abs.2 VerbrKrG. *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 1991, Heft 10, S.639
83. Graf von Westphalen F. Leasing: Die vernachlässigte Bedeutung des Einkaufsvertrages. *Der Betrieb*, 1993, Heft Nr.18, S.923-925
84. Graf von Westphalen F. Leistungsfähigkeit und Leistungswilligkeit des Lieferanten – ein Risiko des Leasinggebers. *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 1985, Heft 23-24, S.1441
85. Graf von Westphalen F. Rechtliche Qualifizierung des Leasing. *Der Betrieb*, 1988, Heft Nr.27, S.1831
86. Graf von Westphalen F. Rechtsprechungsübersicht zum Leasingrecht 2002-2004. *Betriebs-Berater*, 2004, Heft Nr.38, S.2028

87. Graf von Westphalen F. Wandelung – Wegfall der Geschäftsgrundlage. *Betriebs-Berater*, 1994, Beilage 6 zu Heft Nr.12, S.12-13
88. Habersack M. Verbraucher leasing nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage 6, S.5, 6
89. Hagemüller K.F. u.c. *Leasing-Handbuch*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1973, S.25-29
90. Hagemüller K.F., Stoppok G. *Leasing-Handbuch. 4.völlig neu bearbeitete Auflage*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1981, S.11-14, 174-183, 195, 197-198, 200, 228
91. Hindermann W. Rechtsfragen beim Leasing. Grām.: Friedländer G. *Leitfaden für das Leasing-Geschäft*. Zürich: Verlag Organisator AG, 1964, S.158-160
92. Holdefer F. *Schadenersatz und Regress beim Finanzierungsleasing – Die Ansprüche von Leasinggeber und Leasingnehmer bei allein zu vertretender Zerstörung der Leasingsache durch einen Dritten*. Inaugural-Dissertation. Tübingen: Sofort-Druck Brenner, 1993, S.27, 28, 36, 37, 40, 41, 44
93. Holz D. *Die Optimumbestimmung bei Kauf-Leasing-Entscheidungen*. Zürich; Frankfurt am Main: Verlag Harri Deutsch, S.3
94. Jaggy U. Kaufvertragliche Ersatzlieferung und Leasingvertrag. *Betriebs-Berater*, 2002, Beilage Nr. 5 zu Heft Nr.27, S.14, 17-19
95. Jürgens U. *Die Entwicklung des Finanzierungs-Leasing*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät zu der Universität zu Köln. 1988, S. 40, 42-44, 48, 49, 76, 79, 81-83, 86, 88, 89
96. Katko P. *Bürgerliches Recht*. Berlin: Springer, 1999, S.217
97. Klaas Ch. Die Risikoverteilung bei neueren Finanzierungsmethoden. *Neue Juristische Wochenschrift*, 1968, Heft Nr.33, S.1503
98. Klamroth S. Inhaltskontrolle von Finanzierungs-Leasing-Verträgen über bewegliche Gegenstände nach dem „Leitbild des Leasing-Vertrages“. *Betriebs-Berater*, 1982, Heft 32, S.1949, 1951-1954, 1957
99. Klomann K. *Das Risiko der Insolvenz des Verkäufers/Unternehmers vor Übergabe der Leasingsache beim erlasskonformen Finanzierungsleasing beweglicher Gegenstände*. Diss. Mainz, 1990, S.14-17, 19, 21-27, 40-44, 63-65, 80-89, 93-136
100. Koch P., Haag J. Die Rechtsnatur des Leasing-Vertrages. *Der Betrieb*. 1968, Heft Nr.3, S.94-96, 171
101. Krause D. *Die zivilrechtlichen Grundlagen des Leasing-Verfahrens*. Band 2. Köln: Photostelle der Universität zu Köln, 1967, S.12-20, 74-79, 108, 110, 114, 115

102. Kronke H. Finanzierungsleasing in rechtsvergleichender Sicht. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Band 190, S.385-392, S.395-397, S.400, 403, 404
103. Krumbholz S., Streitferdt L. *Leasing oder Kreditfinanzierung?* Bd.2. Köln: Peter Hanstein Verlag, 1975, S.4
104. Kunkel V. Neue Tendenzen im Mobilien-Leasing. *Der Betrieb*, 1975, Heft 30, S.1379, 1380
105. Lieb M. Das Leitbild des Finanzierungs-Leasing im Spannungsfeld von Vertragsfreiheit und Inhaltskontrolle. *Der Betrieb*. 1988, Heft Nr.18, S.946, 948-950
106. Lieb M. Zur Inhaltskontrolle von Teilamortisations-Leasingverträgen. *Der Betrieb*, 1986, S.2167
107. Löbbe M. Der Finanzierungsleasingvertrag nach der Schuldrechtsreform. *Betriebs-Berater*, 2003, Beilage 6, S.7, 8, 11-14
108. Martinek M. *Moderne Vertragstypen. Band I. Leasing und Factoring*. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1991, S.53-56, 64, 72-73, 76-80, 86-87
109. Plathe P. *Die rechtliche Beurteilung des Leasing-Geschäfts*. Inaugural-Dissertation. München: Schön, 1969, S.15, 24, 92-100, 105, 106, 116-120, 123, 126, 129, 131, 132, 135, 136, 142-143, 154, 155, 157, 167, 168, 193
110. Plathe P. Zur rechtlichen Beurteilung des Leasing-Geschäfts. *Der Betriebs-Berater*. 1970, Heft Nr.14, S.603-605
111. Quittnat J. Unwirksamkeit von Verfallklauseln in Leasing-Formularverträgen. *Betriebs-Berater*, 1979, Heft Nr. 30, S.1531-1533
112. Reiche A. *Leasing zivilrechtliche Beurteilung und steuerliche Zurechnung*. Diss. Marburg: [b.i.], 1972, S.7, 8
113. Reiner G., Kaune C.R. Die Gestaltung von Finanzierungsleasingverträgen nach der Schuldrechtsreform. *Wirtschaft- und Bankrecht*, 2002, Heft Nr.47, S.2316-2317, 2319-2320
114. Reinicke D., Tiedtke K. *Kaufrecht*. Neuwied; Kriftel; Berlin: Hermann Luchterhand Verlag GmbH, 1997, S.604-609, 631-633
115. Reinking K. Auswirkungen der geänderten Sachmängel auf den Leasingvertrag. *Zeitschrift für das gesamte Schuldrecht*, 2002, Heft 7, S.230, 231, 233-234
116. Reinking K. Kfz-Leasing im Spannungsfeld zwischen Kauf und Miete. *Deutsches Autorecht*, 1984, S.329, 337
117. Römer H. *Privatrecht*. München; Wien: Olddenbourg Verlag, 1999, S.200
118. Roth H. Zur gerichtlichen Inhaltskontrolle von Finanzierungs-Leasingverträgen. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1990, Bd. 190, S.302

119. Runge B. Leasing im Zivilrecht. *Der Betrieb*. 1978, Beilage Nr.21 zu Heft Nr.43, S.6, 8
120. Sannwald R. *Der Finanzierungsleasingvertrag über bewegliche Sachen mit Nichtkaufleuten. Rechtstatsachen, Rechtsnatur und Inhaltskontrolle*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982, S. 72, 79-84, 86-89, 123, 151, 155, 159-160, 168, 177, 184, 192-195, 197-201
121. Schmalenbach D., Sester P. Fortschreibung der typischen Vertragsstruktur für Leasingtransaktionen nach der Schuldrechtsreform. *Wirtschaft- und Bankrecht*, 2002, Heft Nr.44, S.2185, 2187
122. Schröder A. Rückabwicklung des Leasingvertrages bei entfallener Geschäftsgrundlage und Wegfall der Bereicherung. *Juristenzeitung*, 1989, Heft 15/16, S.717-718, 722, 725
123. Schwab D. *Einführung in das Zivilrecht*. Heidelberg: C.F. Müller Verlag, 1995, S.195–196
124. Sefrin B. *Die Kodifikationsreife des Finanzierungsleasingvertrages/Strategie und Methode der schuldrechtlichen Bewältigung der modernen Vertragstypen*. Kehl am Rhein; Strassburg; Arlington: N.P.Engel Verlag, 1993, S. 1, 2, 215, 217, 221, 225-226, 228, 236, 237
125. Seifert P. Rechtsfragen beim Leasing-Vertrag. *Der Betrieb*, 1983, Beilage Nr. 1 zu Heft Nr.1, S.2-4, 6-9
126. Sonnenberger H.J. Rechtsfragen beim Leasing beweglicher Sachen. *Neue Juristische Wochenzeitschrift*, 1983, Heft 40, S. 2219-2221
127. Stoppok G. Leasing von beweglichen Wirtschaftsgütern aus rechtlicher Sicht. Grām.: Hagenmüller K.F. *Leasing-Handbuch*. Frankfurt am Main: Fritz Knapp Verlag, 1973, S.295
128. Tiedtke K. Zur Sachmängelhaftung des Leasinggebers. *Juristenzeitung*, 1991, Heft Nr. 19, S.908, 909
129. Tiedtke K., Möllmann P. Auswirkungen der Schuldrechtsreform im Leasingrecht. *Der Betrieb*. 2004, Heft Nr.11, S. 583, 587
130. Tiedtke K., Möllmann P. Entwicklung der aktuellen Rechtsprechung des BGH zum Leasingrecht. *Der Betrieb*, 2004, Heft Nr.17, S.915-917
131. Ulmer P., Schmidt H. Zur AGB-Inhaltskontrolle von Kfz-Leasingverträgen (I). *Der Betrieb*, 1983, Heft 48, S.2558-2563
132. Ulmer P., Schmidt H. Zur AGB-Inhaltskontrolle von Kfz-Leasingverträgen (II). *Der Betrieb*, 1983, Heft Nr.49, S.2617

133. Wolf J. Die Rechtsnatur des Finanzierungs-leasings. *Juristische Schulung*, 2002, Heft 4, S.335, 336
134. Wolf M. Sachenrecht. München: C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1996, S.231–233
135. Zahn H. Der kaufrechtliche Nacherfüllungsanspruch – ein Trojanisches Pferd im Leasingvertrag? *Der Betrieb*, 2002, Heft Nr.19, S.987-988, 990, 992
136. Ziganke K. Restfälligstellung, Sicherstellung und Kündigung beim Finanzierungsleasingvertrag. *Betriebs-Berater*, 1982, Heft 12, S.707

Krievu valodā

137. Абова Т.Е., Кабалкин А.Ю. (ред.) *Комментарий к Гражданскому Кодексу Российской Федерации*, части первой. Москва: Юрайт–издат, Право и Закон, 2003, с.649
138. Берман Г.Дж. *Западная традиция права: эпоха формирования*. Москва: Инфра–М, Издательство МГУ, Норма, 1998, с. 329, 233, 236
139. Буковский В. Сводъ гражданских узаконений губерний прибалтийских. Том 1. Рига: [b.i.], 1914, с.197, 392
140. Гараймович Д.А. *Цивилистические записки. Межвузовский сборник научных трудов. Оценочные понятия в современном гражданском праве*. Москва: Статут, 2001, с.137
141. Горемкин В.А. *Лизинг*. Москва: [b.i.], 2003, с. 51-53
142. Иоффе О.С., Толстой Ю.К. *Основы советского гражданского законодательства*. Ленинград: [b.i.], 1962, с.190–193
143. Мейер Д.И. *Русское гражданское право*. Часть 2. Москва: Статут, 1997, с.282
144. Новицкая Т.Е. *Гражданский кодекс РСФСР 1922 года*. Москва: Зерцало, 2002, с.77
145. Петражицкий Л.И. *Права добросовестного владельца на доходы с точки зрения догмы и политики гражданского права*. Москва: Статут, 2002, с.148, 188, 199, 350–351
146. Покровский И.А. *Основные проблемы гражданского права*. Москва: Статут, 1998, с.197
147. Сергеев А.П., Толстой Ю.К. *Гражданское право*. Том 1. Москва: Проспект, 2000, с.465

148. Толстой Ю.К. *Содержание и гражданско-правовая защита права собственности в СССР*. Ленинград: ЛГУ, 1955, с.120
149. Черепахин Б.Б. *Труды по гражданскому праву*. Москва: Статут, 2001, с. 80–81, 185
150. Черепахин Б.Б. Юридическая природа и обоснование приобретения права собственности от неуправомоченного отчуждателя. Антология уральской цивилистики. 1925–1989: Сборник статей. Москва: Статут, 2001, с.261, 263, 267, 270

Citās valodās

151. Boman P. *Factoring och Leasing*. Stockholm: P A Norstedt & Söners Förlag, 1985, s.100
152. *Corpus Iuris Civilis Romani*. Lipiæ: JO.Friderici Gleditschii B.Filii, 1720, 380.lpp.

Normatīvie akti

153. *Latvijas Republikas Civillikums. The Civil Law of Latvia*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, Tulkošanas un terminoloģijas centrs, 2001, 215., 223.–226., 231., 232., 234., 320.,323., 369., 379., 382.lpp.
154. *Civillikums*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 206.-210., 258., 311., 312., 320., 325.-326., 330., 336., 339.-341., 344., 364., 367.lpp.
155. *UNIDROIT conventions on international factoring and international financial leasing. Acts and proceedings*. Volume I. Rome: UNIDROIT, Via Panisperna 28, 1991, p. 45-52
156. *Selected Commercial Statutes. 2003 Edition. Including Uniform Commercial Code Official Text with Comments*. US: West Publishing, 2003, p.29, 35, 36, 172, 175-179
157. *Civil Code of the Republic of Belarus*. Hague: Simonds & Hill Publishing, Kluwer Law International, 2000, p.153
158. *The Civil Code of the Russian Federation*. Parts 1 and 2. Moscow: International Centre for Financial and Economic Development, 1997, p.292
159. Bürgerliches Gesetzbuch. 56. Auflage. München: CH.Beck, 1997, S.561–564
160. Eiropas Komisijas Regula 2003.gada 29.septembra Nr.1725/2003 „17.Starptautiskais grāmatvedības standarts”
161. UNIDROIT 1988.gada 28.maija konvencija par starptautisko finansiālo līzingu. <https://www.lursoft.lv/law/Form=LICNVIEW&type=2&headid=5810&date=> (aplūkots 2006. 31.augusts)

162. Likums „Par UNIDROIT Konvenciju par starptautisko finansiālo līzingu”.
<https://www.lursoft.lv/law?Form=LICNVIEW&type=2&headid=5816&date=> (aplūkots
2006. 31.augusts)
163. Krājaizdevu sabiedrību likums. [https://www.lursoft.lv/law?Token=
74063412&FORM=LISIMPL](https://www.lursoft.lv/law?Token=74063412&FORM=LISIMPL) (aplūkots 2006.
164. Likums „Par budžetu un finanšu vadību”.
<https://www.lursoft.lv/law?Form=LICNVIEW&type=2&headid=1684&date=> (aplūkots
2006. 31.augusts)
165. Likums „Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu”.
<https://www.lursoft.lv/law?Form=LICNVIEW&type=2&headid=675&date=> (aplūkots
2006. 31.augusts)
166. Kredītiestāžu likums. [https://www.lursoft.lv/law?Form=
LICNVIEW&
type=2&headid=612&date=](https://www.lursoft.lv/law?Form=LICNVIEW&type=2&headid=612&date=) (aplūkots 2006. 31.augusts)
167. Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās
apdrošināšanas likums. [https://www.lursoft.lv/law?Form=LICNVIEW&type=
2&headid=17732&date=](https://www.lursoft.lv/law?Form=LICNVIEW&type=2&headid=17732&date=) (aplūkots 2006. 31.augusts)
168. MK 2005.gada 19.jūlija noteikumi Nr.534 „Likuma „Par pievienotās vērtības
nodokli” normu piemērošanas kārtība”. [https://www.lursoft.lv/law?
Form=LICNVIEW&type=2&headid=20359&date=](https://www.lursoft.lv/law?Form=LICNVIEW&type=2&headid=20359&date=) (aplūkots 2006. 31.augusts)
169. MK 1999.gada 19.maija noteikumi Nr.177 „Noteikumi par īpašuma nodokļa un
iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksājumu pamatparādu kapitalizāciju”.
<https://www.lursoft.lv/law?Form=LICNVIEW&type=2&headid=372&date=> (aplūkots
2006. 31.augusts)
170. MK 2005.gada 5.jūlija noteikumi Nr.487 „Budžeta finansētu institūciju ilgtermiņa
saistību reģistrācijas kārtība” [https://www.lursoft.lv/law?Form=
LICNVIEW&type=2&headid=20274&date=](https://www.lursoft.lv/law?Form=LICNVIEW&type=2&headid=20274&date=) (aplūkots 2006. 31.augusts)
171. MK 1997.gada 29.jūlija noteikumi Nr.265 „Noteikumi par valsts budžetā
ieskaitāmo nodokļu maksājumu pamatparādu kapitalizāciju privatizētajiem pašvaldību
uzņēmumiem (uzņēmējsabiedrībām)”. [https://www.lursoft.lv/law?
Form=LICNVIEW&type=2&headid=382&date=](https://www.lursoft.lv/law?Form=LICNVIEW&type=2&headid=382&date=) (aplūkots 2006. 31.augusts)
172. MK 1997.gada 3.jūnija noteikumi Nr.200 „Noteikumi par valsts budžetā
ieskaitāmo nodokļu maksājumu pamatparādu kapitalizāciju”
<https://www.lursoft.lv/law?Form=LICNVIEW&type=2&headid=385&date=> (aplūkots
2006. 31.augusts)

173. MK 2002.gada 16.aprīļa noteikumi Nr.159 „Noteikumi par privatizētajiem uzņēmumiem izsniegtā Starptautiskās rekonstrukcijas un attīstības bankas kredīta kapitalizāciju”
<https://www.lursoft.lv/law/Form=L1CNVIEW&type=2&headid=10985&date=> (aplūkots 2006. 31.augusts)

Tiesu prakses un citi prakses materiāli

174. LR Augstākās tiesas Senāta 2005.gada 26.janvāra sprieduma lietā Nr.SKC-37;
<https://www.lursoft.lv/appserver1/Form=NISACT&Token=82639058&actid=4994>
 (aplūkots 2006. 1.jūnijs)
175. LR Augstākās tiesas Senāta 2002.gada 27.februāra spriedumā lietā Nr.SKC-118;
<https://www.lursoft.lv/appserver1/Form=NISACT&Token=82639058&actid=1711>
 (aplūkots 2006. 1.jūnijs)
176. Rīgas apgabaltiesas 1999.gada 10.novembra spriedums lietā Nr.C-1829/6;
<https://www.lursoft.lv/appserver1/Form=NISACT&Token=82639058&actid=1245>
 (aplūkots 2006. 1.jūnijs)
177. Sabiedrības ar ierobežotu atbildību "HANSA LĪZINGS" tipveida līzings līguma vispārējie noteikumi. Pievienoti promocijas darbam kā pielikums Nr.1
178. Sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Unilīzings" tipveida līzings līguma vispārējie noteikumi. Pievienoti promocijas darbam kā pielikums Nr.2
179. Sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Nordea Finance Latvia" tipveida līzings līguma vispārējie noteikumi. Pievienoti promocijas darbam kā pielikums Nr.3
180. SIA DnB NORD Līzings tipveida līzings līguma vispārējie noteikumi. Pievienoti promocijas darbam kā pielikums Nr.4
181. Sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Parex līzings un faktoring" tipveida līzings līguma vispārējie noteikumi. Pievienoti promocijas darbam kā pielikums Nr.5
182. Sabiedrības ar ierobežotu atbildību "TKB LĪZINGS" tipveida līzings līguma vispārējie noteikumi. Pievienoti promocijas darbam kā pielikums Nr.6
183. Patērētāju tiesību aizsardzības centra 2006.gada 17.maija vēstule Nr.8-04/3224.
 Pievienota promocijas darbam kā pielikums Nr.7

Internetā apskatītie materiāli

184. www.admin.ch/ch/d/sr/210/index4.html - Šveices Civillikums (aplūkots 2003. 16.septembrī)
185. www.ibiblio.org/ais/abgb2 - Austrijas Civillikums (aplūkots 2003. 15.septembrī)